

ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

ПРЕТПРИСТАПНА ЕКОНОМСКА ПРОГРАМА 2008 - 2010

Скопје, 29 ноември 2007

Содржина

1	ВОВЕД	2
2	МАКРОЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА ВО 2006 И ПРВАТА ПОЛОВИНА ОД 2007 ГОДИНА.....	3
2.1	Макроекономска рамка	6
2.2	Инфлација.....	10
2.3	Монетарна политика и политика на девизен курс	12
2.4	Екстерен сектор.....	14
3	ФИСКАЛНА РАМКА	16
3.1	Фискални движења во 2006 година	16
3.2	Фискални движења во првата половина од 2007 година.....	18
3.3	Среднорочна фискална рамка	18
3.4	Управување со јавен долг	25
4	СТРУКТУРНИ РЕФОРМИ	32
4.1	Сектор претпријатија	32
4.1.1	Приватизација	32
4.1.2	Индустриска политика и стратегија	32
4.1.3	Претприемништво и мали и средни претпријатија	33
4.1.4	Политика на заштита на конкуренцијата	36
4.1.5	Енергетика	37
4.1.6	Туризам и угостителство	44
4.2	Финансиски сектор	46
4.2.1	Банкарски систем	46
4.2.2	Пазар на капитал	49
4.2.3	Реформи во системот на пензиско осигурување	51
4.2.4	Осигурување	52
4.3	Пазар на труд	53
4.3.1	Социјална заштита	54
4.4	Земјоделство	55
4.4.1	Реформи кај земјоделското земјиште	56
4.4.2	Рурален развој	57
4.5	Транспорт и комуникации	58
4.5.1	Патен транспорт	58
4.5.2	Железнички транспорт	60
4.5.3	Воздушен транспорт	62
4.5.4	Пошти	64
4.5.5	Електронски комуникации	64
4.6	Административни реформи	66
4.6.1	Институционално подобрување на административните структури и зајакнување на административните капацитети	66
4.6.2	Подобрување на транспарентноста и одговорноста на администрацијата	68
4.6.3	Имплементацијата на Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор	69
4.6.4	Економска област	69
4.6.5	Квалитет на јавни финансии	70
4.6.6	Акционен план за прифаќање на ЕСА 95	72
4.6.7	Децентрализацијата и Реформата на локалната самоуправа	73
4.6.8	Регионална политика	75
4.7	Дополнителни реформски области	76
4.7.1	Подобрување на бизнис клима	76
4.8	Реформи на судски систем	79
4.9	Заштита на сопственички права	82
4.10	Странски директни инвестиции	84
4.11	Животна средина	85
4.12	Здравствен сектор	89
5	МАТРИЦА НА ЕКОНОМСКИ РЕФОРМИ	90
6	ФИСКАЛНИ ИМПЛИКАЦИИ	120
7	МАТРИЦА НА УСПЕШНО СПРОВЕДУВАЊЕ НА РЕФОРМИТЕ ДЕФИНИРАНИ ВО ПЕП 2007 – 2009	142

1 ВОВЕД

Основа за подготовката на Претпристаната економска програма (ПЕП)

Со добивањето на кандидатскиот статус во ноември 2005 година, Република Македонија стекна обврска да доставува годишна економска програма. ПЕП 2008-2010 е втор подготвен документ од Владата на Република Македонија кој ги опфаќа макроекономските движења и проекции на Република Македонија, детално ги образложува јавните финансии и политиките за подобрување на истите, како и структурните реформи неопходни за постигнување динамичен економски раст.

Основа за подготовката на овој документ е ПЕП 2007-2009 година, посветувајќи посебно внимание на забелешките доставени од Европската комисија, како и на приоритетите дефинирани во Пристапното партнерство 2007. Исто така, силен акцент е ставен на фискалната сфера во однос на недостатоците во областа на презентирање на фискалните податоци и движења, како и подобрување на процесот на фискално планирање неопходно за поцелисходно искористување на јавните финансии. ПЕП 2008-2010 година содржи и акционен план за прифаќање на ЕСА 95 сметководствените стандарди. Како континуитет со ПЕП 2007-2009, анализирано е исполнувањето на политиките, мерките и активностите кои беа предложени во истиот.

Содржина на Програмата

Претпристана економска програма претставува сеопфатен документ за економската политика на Република Македонија, подготвена од институциите во Република Македонија и координирана од Министерството за финансии. Фокусот на ПЕП е на развојот и подобрувањето на управувањето со јавните финансии, како и на бројните структурни реформи кои Владата на Република Македонија ги презема со крајна цел интензивирање на економскиот раст и развој, како и зголемување на животниот стандард на граѓаните.

ПЕП 2008-2010 година е насочен кон областите кои се клучни за добивање на статусот функционална пазарна економија, односно делот кој се однесува на пазарот на труд, вклучувајќи ги активните и пасивните мерки за подобрување на вработеноста, флексибилноста на пазарот, судските реформи, каде основна цел е остварување на правна сигурност и забрзување на судските процедури, како и работата на регулаторните тела и инспекторатите.

Тематски документот е поделен на 6 делови:

Правиот дел се однесува на макроекономските движења и среднорочни проекции, со детална анализа на факторите на економскиот раст.

Во Вториот дел даден е приказ на тековните движења во областа на јавните финансии, како и очекуваните среднорочни движења согласно тригодишната Фискална стратегија и Стратегијата за јавен долг. Составен дел е и образложението за цикличната траекторија на македонската економија, како и цикличната буџетска компонента. Осврт е даден и на одржливоста на јавните финансии, како и на подобрување на институционалниот капацитет во оваа област.

Третиот дел ги опфаќа структурните реформи неопходни за постигнување на подобра бизнис клима, како и реформите неопходни за постигнување на повисок економски раст, односно – реформите на пазарот на труд, образование, судските реформи, реформите за зајакнување на капацитетот на јавната администрација итн.

Четвртиот дел ги опфаќа конкретните мерки и активности, сумирани во една матрица на реформи, додека петтиот дел ги опфаќа фискалните импликации – односно неопходните финансиски средства за исполнување на структурните реформи.

Последниот (шести) дел од ПЕП 2008-2010 година дава приказ на успешноста на остварувањето на ПЕП 2007-2009 година.

Се очекува реформските активности презентирани во ПЕП 2008-2010 година да придонесат за интензивирање на економскиот раст и развој, забрзување на процесот на конвергенција со земјите на Европската Унија и пораст на животниот стандард на граѓаните на Република Македонија.

2 МАКРОЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА ВО 2006 И ПРВАТА ПОЛОВИНА ОД 2007 ГОДИНА

Во 2006 година, како и изминатиот период од 2007 година макроекономската состојба во Република Македонија беше стабилна, изразена преку растот на Бруто домашниот производ, фискалната дисциплина, ниската стапка на инфлација, избалансираните надворешни сметки, трендот на намалување на каматните стапки кои претставуваат солидна основа за подобар економски раст во наредниот период. Поблиските релации со Европската Унија претставуваат силен импулс за зајакнување на институционалниот капацитет, забрзување на реформите и постигнување подинамичен економски раст.

Во 2006 година, **Бруто домашниот производ забележа раст од 3,7%**, што претставува 0,3 процентни поени пониско ниво од проектираното, односно мало забавување на економската активност во Република Македонија. Економскиот раст е потврден од бројни водечки индиректни индикатори (leading indicators), односно висок раст на извозот (17,6%), силен раст на кредитирање на приватниот сектор (30%), висок пораст од 8% на просечната плата, највисок раст на инвестициите во изминатите три години во машини и опрема (18%) итн.

Табела 1: Бруто домашен производ на Република Македонија

	Стапка на раст		Придонес во растот	
	2005	2006	2005	2006
Земјоделство	0,1	4,7	0,0	0,4
Индустрија	2,7	2,6	0,6	0,6
Градежништво	0,9	11,3	0,1	0,7
Услуги	3,7	5,8	1,8	2,9
БДП	4,1	3,7	4,1	3,7

Извор: Пресметки на Министерство за финансии врз основа на податоци од Државниот завод за статистика

Економскиот раст во 2006 година беше придржен со позитивни движења во фискалната сфера. Имено, дефицитот на општиот владин буџет во 2006 година изнесуваше 0,6%, што претставува значаен успех земајќи во предвид дека оваа година беше изборна година, кога вообично јавната потрошувачка е на повисоко ниво. Ваквата политика претставуваше силна поддршка за монетарната политика, во насока на стабилен девизен курс и натамошно намалување на каматните стапки, како на референтната стапка (каматната стапка на благајничките записи на НБРМ), така и на активните каматни стапки на комерцијалните банки. Истовремено, задолженоста на Република Македонија во 2006 година значително се намали, при што долгот на општиот владин буџет на крајот од годината изнесуваше 33,6%, што претставува намалување од 6,2 процентни поени.

Порастот на економската активност во 2006 година предизвика соодветно зголемување и на обемот на стоковната размена, при што во анализираниот период извозот на стоки забележа пораст од 17,6%, при истовремено зголемување на увозот за околу 16,5%. Ваквите движења придонесоа за пораст на дефицитот во размената со странство во споредба со истиот остварен во 2005 година. Ваквата состојба е во најголем дел иницирана од значителниот пораст на цената на нафтата на светските берзи, односно во порастот на трговскиот дефицит нафтата учествува со приближно 51%. Значителниот прилив по основ на приватни трансфери во 2006 година придонесе кон намалување на дефицитот на тековната сметка на 24 милиони САД долари, што претставува намалување од 55 милиони долари во однос на 2005 година.

Ваквите движења доведоа до **намален дефицит на тековната сметка** од Билансот на плаќања и до притисоци за априсијација на девизниот курс на денарот кои беа присутни на девизниот пазар. Со цел одржување на стабилноста на номиналниот девизен курс на денарот во однос на еврото, во анализираниот период преку девизните трансакции на НБРМ беше реализиран нето-откуп на девизи на девизниот пазар.

Позитивните движења во надворешниот сектор имаа своја позитивна рефлексија и врз **никовото на девизните резерви**. На крајот од 2006 година девизните резерви изнесуваа 1,4 милијарди евра, што во однос на крајот на 2005 година претставува пораст од 25% и изнесува 5,5 месечна покриеност на увозот.

Од аспект на оперативната поставеност на монетарната политика и во 2006 година НБРМ спроведуваше политика на **фиксен девизен курс**, при што флуктуациите на денарот во однос на еврото беа незначителни. Аукциите на благајничките записи, како и трезорските записи издадени за монетарни цели, претставуваа основен инструмент на монетарната политика, при што во 2006 година се користеше принципот „тендер со каматни стапки“, што претпоставува пазарно формирање на каматните стапки на благајничките записи, преку аукцирање од страна на банките. Во услови на релативно високо ниво на ликвидност и повисока просечна побарувачка од понуда на благајнички записи, регистрирано е пазарно намалување на каматните стапки на благајничките записи, (просечната пондерирана каматна стапка на благајнички записи на крајот од 2006 година изнесуваше 5,5%, наспроти 8,5% на крајот од 2005 година).

Инфлацијата, мерена преку трошоците на живот во просек изнесуваше 3,2% на годишно ниво, што говори за одредено раздвижување на економската активност (во 2005 година инфлацијата изнесуваше 0,5%). Со тоа Република Македонија продолжува да одржува ниска стапка на инфлација, која е неопходна за одличен бизнис амбиент и квалитетно предвидување на економските движења.

Движењето на индексот на трошоците на живот во 2006 година, беше различен по одделни групи на потрошувачка. Пораст беше забележан во групите: тутун и пијалаци (17,8%), култура и разонда (6,4%), исхрана (2,2%), домување и хигиена и здравје (2,0%), сообраќајни средства и услуги (1,8%) и облека и обувки (0,2%).

Од аспект на остварувањата во **банкарскиот систем**, вкупниот депозитен потенцијал на банките се зголеми за 26% во 2006 година, што придонесе за надминување на проектираното ниво на паричната маса M4. Повисокиот депозитен потенцијал на банките, надополнет со поактивната кредитна политика при користењето на девизните средства, во 2006 година доведе до остварување годишна стапка на раст на кредитите кај приватниот сектор од 27%. Притоа, особено значајно е дека висок раст забележуваат долгорочните кредити на претпријатијата, односно кредити насочени за инвестициска активност.

Остварувањата во реалниот сектор и интензивирањето на економската активност имаше соодветна позитивна рефлексија и врз **социјалниот сектор**, односно делот на вработеноста. Имено, во 2006 година вработувањето (според Анкетата на работна сила) забележа раст од 4,6% во однос на 2005 година, што е во согласност со податоците од Агенцијата за вработување, според кои речиси 150.815 лица добиле нова работа или 2% повисоко од минатата година. Стапката на невработеност на крајот од 2006 година (ILO дефиниција) изнесуваше 35,0%, што претпоставува намалување за два процентни поени во однос на крајот од 2005 година.

Економските резултати во Република Македонија во 2007 година се најдобри во досегашниот период на транзиција, при што се забележуваат позитивни движења во сите сектори на економијата. Ваквите позитивни движења укажуваат дека амбициозната економска програма на Владата на Република Македонија поддржана со дисциплинирана фискална политика и конзистентна монетарна политика веќе дава конкретни резултати. Имено, **стапката на раст на Бруто-домашниот производ** за првата половина од 2007 година изнесува 5,5%, при што значајно е дека порастот е диверзифициран, односно пораст забележаа сите сектори. Сепак, растот беше најизразен кај услужниот сектор, односно транспорт и комуникации (11,1) трговијата на големо и мало (14%), градежништвото (5%) и финансиското посредување (4,5%).

Важно е да се напомене дека позитивните економски движења се остварени во услови на ниска и **стабилна инфлација**, која за првите девет месеци од 2007 година изнесува 1,4%, што е за 1,1 процентен поен пониско од очекуваното. Ваквото отстапување е резултат на намалувањето на цената на нафтата и нафтените деривати на почетокот од 2007 година, неостварениот планиран пораст на цената на електричната енергија, намалувањето на цената на парното греенje, како и непроменетата цена на тутунските производи и покрај хармонизирањето на акцизата за домашните и странски цигари.

Растот во реалниот сектор е пресликан и во **надворешниот сектор**, при што за првите седум месеци од 2007 година растот на извозот изнесува 44,7%, додека растот на увозот 29,2%, што истовремено укажува на реално намалување на трговскиот дефицит. Како и кај реалниот сектор, така и во надворешниот сектор, растот е на широка основа, при што најголем е растот на извозот на основни метали (93,5%), градежни материјали (50%), прехранбени производи и пијалаци (12,5%), облека (9,3%), производство на метални производи (83,7%), производство на машини и уреди (35,1%), итн. Намалување е забележано само кај секторот производство на нафта и нафтени деривати, како резултат на затворањето на косовскиот пазар за Рафинеријата ОКТА, проблем

кој веќе е надминат со исполнувањето на европските стандарди за производство. Позитивните економски движења се поддржани и со силниот раст на увозот на инвестициски производи и интермедијарни добра од 33,5% што укажува на зголемена производна активност.

Во социјалната сфера, исто така, почнуваат да се чувствуваат ефектите на интензивираната економска активност. Така, стапката на невработеност пресметана преку Анкетата на работна сила (ILO дефиниција) за вториот квартал од 2007 година изнесува 35,0%, што во однос на истиот период од 2006 година претставува намалување од 1,1 процентен поен. Исто така, бројот на невработени лица регистрирани во Агенцијата за вработување на крајот од јули 2007 година изнесува 364.351, што во однос на крајот од 2006 година претставува намалување од 1,7%. Истовремено, во периодот јануари-јуни 2007 година остварен е номинален раст на просечната плата од 5,1% и реален раст од 4%, што секако влијае врз пораст на личната потрошувачка, која е дел од БДП.

Позитивните движења во реалниот сектор се поддржани и со движењата во **монетарната сфера**. Имено, во првите 7 месеци од 2007 година, се забележува ниско, но континуирано намалување на просечните пондериирани активни каматни стапки на комерцијалните банки со истовремено значително (23% во јули 2007 година споредено со крајот од 2006 година) зголемување на долгочните кредити за корпоративниот сектор (средства кои се користат за инвестиции), што е значителна поддршка за економската активност.

Од аспект на остварувањата во **банкарскиот систем**, вкупниот депозитен потенцијал на банките се зголеми за 17% во првата половина од 2007 година, при што повисокиот депозитен потенцијал, надополнет со зголемената конкуренција на банкарскиот сектор (влез на Societe General) и поактивната кредитна политика доведе до остварување годишна стапка на раст на кредитите кај приватниот сектор од 23%. Притоа, највисок раст долгочните кредити за претпријатијата.

Што се однесува до **јавните финансии**, во првите шест месеци се забележува стабилно и прудентно водење на фискалната политика, согласно договорениот аранжман со Меѓународниот монетарен фонд. Притоа, важно е да се напомене дека во 2007 година беа преземени значителни фискални реформи, односно беше воведен рамен данок од 12%¹, намалување на ДДВ за земјоделските производи од 18% на 5%, како и за одредени производи како лекови и медицински помагала, компјутери и компјутерска опрема, сончеви колектори и јавен превоз. Од особена важност е што во овој период и покрај значителните даночни реформи, даночните приходи забележаа раст поголем за 10% од планираниот, при што приходите од данокот на добивка надминуваат 50% од планираното. Ваквото зголемување на даночните приходи се должи на повеќе фактори од кои најважни се: значително зголемениот економски раст на почетокот на годината, високиот раст на профитабилноста на фирмите во 2006 година (29,7%), како и решителната борба на Управата за јавни приходи и Царината за подобра наплата на даночните приходи.

Оттука, сосема е извесно дека во 2007 година ќе биде остварена највисока стапка на раст на БДП во целиот транзициски период и покрај влошените услови на размена, односно зголемување на цените на сировините, вклучително и енергијата, на светските пазари. Според проекциите, истиот тренд ќе продолжи и во следниот тригодишен период со што, на среден рок, позитивни ефекти ќе се почувствуваат и во животниот стандард на населението.

Република Македонија и Мастишките критериуми

Како потврда на перформансите и макроекономската стабилност е анализата на исполнувањето на критериумите за прифаќање на еврото како дел од Европската Економска и Монетарна Унија. Односно, според Мастишките критериуми за монетарна интеграција со Еврозоната:

- одржлива ценовна стабилност, во смисла нејзината просечна годишна стапка на инфлација да не надминува 1,5 процентни поени над просечната стапка од трите земји со најниска инфлација;
- одржлива фискална позиција, во смисла на:
 - планиран или тековен фискален дефицит што не надминува 3% од БДП; и
 - јавен долг што не надминува 60% од БДП.

¹ Стапката на данокот на добивка и персоналниот данок дополнително ќе се намали на 10% од 01.01.2008 година

- стабилност на девизниот курс (обезбеден преку членство во ERM II), во период од најмалку 2 години пред членство во ЕМУ, без притисоци за девалвација на домашната валута во однос на еврото или која било друга валута на земја членка;
- конвергирачки долгорочни каматни стапки, како резултат од членството во ERM II, дефинирани како просечна номинална каматна стапка на 5 или 10-годишна државна или корпоративна обврзница што не надминува 2 процентни поени од истата на трите земји членки на ЕМУ со најниска инфлација.

Табела 2 –Исполнување на Мастишките критериуми од страна на Република Македонија

Критериум	Исполнување
1. Ценовна стабилност - три земји со најниска инфлација во 2006 Финска 1,3% Австрија 1,7% <u>Холандија 1,7%</u> просечна 1,6% + 1,5 п.п. = 3,1% - стапка на инфлација во РМ во 2006 3,2%	X
2. Фискална позиција - фискален дефицит / БДП = 0,5% - јавен долг / БДП = 36,8%	√
3. Девизен курс - фиксиран за еврото (германската марка) од октомври 1995	√
4. Долгорочна каматна стапка - долгорочна државна обврзница (10 години) - просечна стапка на трите земји со најниска инфлација 3,9% + 2 п.п. = 5,9% - долгорочна државна обврзница (3 години) ² - РМ 9,6%	X

2.1 Макроекономска рамка

Владата на Република Македонија во 2006 година донесе амбициозна економска програма за структурни реформи која интензивно се исполнува. Програмата всушност претставува континуитет на реформите поставени од претходната влада, но со забрзан интензитет. Ваквата програма потврдува дека и покрај фактот што имаше промена на политичките партии на позиција во Владата на Република Македонија, реформскиот курс не само што е задржан туку и интензивиран. Основен приоритет на Владата е зголемување на економскиот раст преку развој на приватниот сектор, подобрување на инвестициската клима, зголемување на вработеноста и подобрување на животниот стандард. Значително се интензивираат активностите кои произлегуваат од Пристапното партнерство со цел сигурно чекорење на патот кон полноправно членство во Европската унија.

Владината програма се остварува преку конкретни и интензивни структурни реформи, односно реформи во деловното окружување, во насока на подобрување на влезот и излезот на пазарот и создавање слободна конкуренција, зајакнување на капацитетот на институциите, реформите во судството со цел забрзување на судските процеси, пазарот на работна сила, здравството, образоването, како и во управувањето со јавните финансии.

За економските реформи во Република Македонија постои општ консензус помеѓу политичките субјекти, а исто така и потврда од меѓународните финансиски институции, меѓу кои и Меѓународниот монетарен фонд (потврдено со архаманот на ММФ кој одлично се извршува), Светската банка (потврдено со извештајот "Doing Business") како и Transparency international (напредок за 20 места во 2007 година).

Ваквата економска програма веќе дава конкретни резултати потврдени со прелиминарните податоци за македонската економија за првите два квартали од 2007 година.

² Најдолгорочна издадената обврзница во 2006 година е со рок на достасување од 3 години. Оттука, споредбата не е најсоодветна

Реален сектор

Анализирано од аспект на производната страна на Бруто домашниот производ, позитивни стапки на раст во 2006 година забележа сите сектори, при што, особено висок раст забележаа услугните сектори, Финансиско посредување и транспортот и комуникациите, додека речиси нулта стапка на раст забележаа Секторите трговија и Хотели и ресторани (раст од 0,1 и 0,2 процентни поени). Сепак, остварувањата во реалниот сектор во целина се нешто пониски од проектираните, поради нискиот раст на индустријата и нискиот раст на услугите. Така, во 2006 година индустриското производство се зголеми за 2,8%, додека пак проектираното годишно пораст изнесуваше 4,1%, од што може да се заклучи дека и во 2006 година, исто како и во 2005 година, индустријата имаше најголем придонес во растот. Најголем придонес во растот во рамки на индустриското производство имаше секторот за Производство на други неметални производи (градежни материјали) со 1,2 процентни поени, секторот за Производство на основни метали (0,7 процентни поени), како и Производството на нафта и нафтени деривати. Забележителен раст забележа и секторот за Вадење на руди и камен од 28%, пред се, како резултат на рестартирањето на производството во неколку рудници. Во 2007 година, индустриското производство забележа висок раст од 11% во првиот квартал и намалување од 2,8% во вториот квартал, со што растот на индустријата за првата половина од 2007 година изнесува 3,7%. Придонесот во растот повторно беше највисок кај индустријата за основни метали и индустријата за производство на неметални производи, додека заради структурни проблеми (загуба на еден од клучните пазари од страна на Рафинеријата), Секторот нафта и нафтени деривати имаше негативен придонес во растот.

График 1 – Индустриско производство и циклус на Република Македонија

Извор: Пресметки на Министерството за финансии врз основа на податоци од Државниот завод за статистика

Во рамки на услугите, највисок раст забележа секторот Сообраќај и Врски од 16%, додека исклучително висока стапка на раст од 10% забележа и Финансиското посредување (согласно високиот пораст на профитабилноста на банките и кредитирањето на приватниот сектор). Ниска позитивна стапка на раст во 2006 година е забележана во секторот Трговија (0,1%) и секторот Хотели и ресторани (0,2%). Особено висока стапка на раст се забележува кај секторот градежништво од 11,3%, што главно е резултат на успехот на македонската градежната оператива во странство. Во првата половина од 2007 година продолжи ваквиот тренд на силен пораст на услугите, а релативно понизок кај индустријата (2,8%). Притоа, особено позитивни се движењата кај трговијата (согласно големиот број на странски директни инвестиции во овој сектор), како и транспортот и комуникациите (зголемената конкуренција кај мобилната телефонија, порастот на авио-сообраќајот, како и железничкиот транспорт неопходен за транспорт на производите на голем број сектори).

Анализата на расходната страна на Бруто домашниот производ укажува дека повторно, најголем придонес во порастот на БДП во 2006 година има вкупната потрошувачка со 4,3 процентни поени, како и бруто инвестициите со 1,5 процентни поени. Во рамки на вкупната потрошувачка, личната потрошувачка забележа реален пораст од 5,0% (во согласност со зголемените бруто плати од 7,3%) и придонесе во вкупниот раст со 3,9 процентни поени, додека јавната потрошувачка забележа реален пораст од 2,3% (согласно со зголемениот буџетски дефицит од 0,6%, што претставува намалување во однос на претходната година кога беше забележан суфицитет од 0,3%) и придонесе со 0,4 процентни поени во вкупниот пораст на БДП. Особено позитивно е што во придонесот на растот на БДП во 2006 година забележително учество имаа бруто инвестициите, при што, земајќи ја во предвид високата увозна компонента на инвестициите во Република Македонија како земја во развој, негативниот

придонес на нето извозот во 2006 година се зголеми и изнесуваше -3,2 процентни поени. За првата половина од 2007 година сеуште нема расположливи податоци, но водечките индикатори (leading indicators) повторно укажуваат на висок раст на личната потрошувачка (номинален пораст на нето платите од 6,1%, силен пораст на трговијата и кредитирањето на приватен сектор од 30%). Бруто инвестициите, согласно движењата во првата половина од 2007 година (раст од 12%), како и амбициозната Програма на Владата за привлекување на странски директни инвестиции се очекува да забележат раст од 15%. Подобрувањето на надворешно трговската размена во првата половина од 2007 година (повисока стапка на раст на извоз во однос на увоз), укажува дека негативниот придонес на нето извозот во 2007 година ќе биде понизок.

Вкупна факторска продуктивност

Анализата на економскиот раст во една земја е од особено значење за креирањето и спроведувањето на економските политики. Теоријата на економски раст, го припишува истиот на три сета фактори:

- порастот на капиталот во економијата (односно, акумулираниот капитал во економијата плус инвестициите во тековната година, намален за амортизацијата според пондерирана стапка);
- порастот на работната сила (бројот на вработени во економијата); и
- порастот на вкупната факторска продуктивност (ВФП), што претставува вкупен степен на ефикасност со кој се користат факторите на производство – капиталот и работната сила.

За пресметка на вкупната факторска продуктивност во РМ, земени се предвид капиталниот сток амортизиран со претпоставена пондерирана стапка на амортизација од 10%, и бројот на вработени. При пресметката користена е претпоставка дека делот од доходот од капитал е 0,4, а остатокот е дел од доходот од труд.

Кумулативно за периодот 1997-2006, учеството на факторите на производство и на вкупната факторска продуктивност во растот е следен:

Табела 3 - Придонес и учество на факторите и факторската продуктивност во растот во РМ (1997-2006)

БДП раст	Капитал	Труд	ВФП
2,4%	0,9%	0,4%	1,1%

Извор: Пресметки на Министерството за финансии

Од Табелата може да се заклучи дека, на подолг рок (10-годишен просек), придонесот на вкупната факторска продуктивност во растот е околу 45%, што е значаен индикатор за ефикасноста во користењето на трудот и капиталот. Значајно е и учеството на капиталот, што претставува добра апроксимација за уделот на физичкиот капитал во растот на БДП во развиените и во земјите во развој. За споредба, во следната табела претставени се просеците за три групи земји:

Табела 4 - Придонес и учество на факторите и факторската продуктивност во растот во три групи земји

	БДП раст	Капитал	Труд	ВФП
Развиени земји (1960-1990)	3,9%	2,1% (54%)	0,5% (13%)	1,3% (33%)
Латино-Американски земји (1940-1980)	4,9%	2,4% (48%)	1,3% (28%)	1,2% (24%)
Земји од Источна Азија (1966-1990)	8,8%	4,4% (50%)	3,2% (36%)	1,2% (14%)

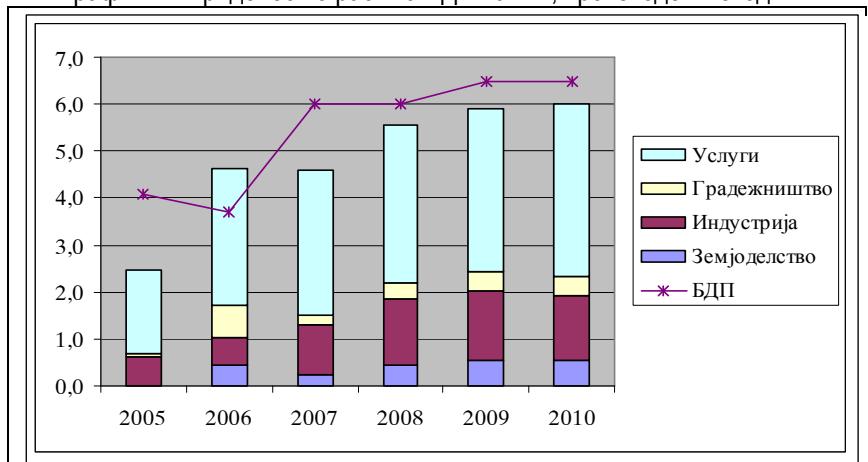
Извор: Barro and Sala-i-Martin, табела 10.8., стр. 380-381

Иако во 2006 година, вкупната факторска продуктивност е негативна, се очекува во следниот период оваа бројка да се подобрува и забрзано да апроксимира кон просечната. Ваквата констатација се базира на фактот дека очекуваниот пораст на СДИ во следниот период ќе има силно влијание врз вкупната факторска продуктивност, како резултат на подобро корпоративно управување, стандардизација, поефикасно искористување на работната сила и тн.

Очекување за среднорочните макроекономски движења

Во периодот 2008-2010 година се очекува просечната стапка на пораст на БДП да биде на нешто повисоко ниво отколку во 2007 година, односно помеѓу 6 и 6,5%. Притоа, поттикнувач на економскиот раст од аспект на расходната страна на БДП, ќе бидат личната потрошувачка и инвестициите (особено странските директни инвестиции - СДИ). Од произведен аспект, пак, главниот двигател на растот ќе бидат услугите (види график 2), поради нивното доминантно учество во создавањето на БДП, а нешто понизок пораст се очекува кај индустриското производство, со што ќе дојде до понатамошна промена на структурата на домашното производство кон услугите, слично на развиените западни земји

График 2 - Придонес во раст на БДП на РМ, произведен метод

Извор: Државен завод за статистика и Министерство за финансии

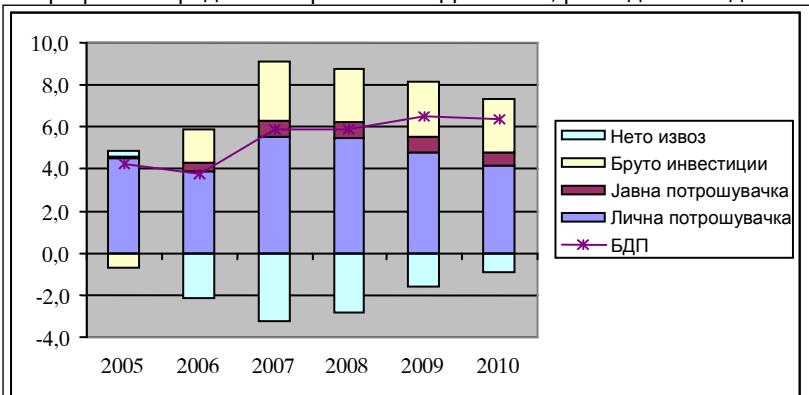
Придонесот на личната потрошувачка во растот на БДП за периодот 2008-2010 се очекува да се движи помеѓу 3,5 и 4 п.п. (види график 3). Ваквата претпоставка се базира на:

- проектиран пораст на нето платите од 7,5% во наредниот период, како резултат на порастот на платите во јавниот сектор од 10% и пораст на платите во приватниот сектор кој ќе го следи растот на продуктивноста;
- пораст на кредитирањето на населението од 30% годишно;
- очекувано стабилно ниво на приватни трансфери.

Во насока на пораст на личната потрошувачка ќе делува и воведувањето на рамниот данок, односно намалениот персонален данок на доход од 15%, 18% и 24% во 2006 година на 12% во 2007 година, односно 10% од 01.01.2008 година.

Во согласност со заложбата на Владата на РМ за дисциплинирана фискална политика (дефицит на општиот владин буџет не повисок од 1,5% од БДП), придонесот на јавната потрошувачка во БДП во идниот период ќе се движи помеѓу 0,5 и 1 п.п., а во наредниот период се очекува и зголемување на процентот на искористување на капиталните инвестиции кои ќе придонеле за поинтензивен раст на БДП. Во наредниот период, согласно интензивираната реформска агенда на Владата на РМ, подобрената бизнис клима, очекуваното членство во НАТО, како и очекувањето за започнување на преговори со ЕУ, се очекува во наредниот период да се интензивира инвестиционата активност. Намалувањето на данокот на добивка од 15% на 12% во 2007 година и на 10% од 2008 година, како и ослободувањето на оданочувањето на реинвестираната добивка, претставува дополнителен импулс за поголема инвестициска активност, според проекциите од околу 15%. Така, во периодот 2008-2010 се очекува бруто инвестициите просечно да растат помеѓу 13 и 16% и да имаат придонес во растот од околу 2 до 2,5 п.п. (види график 3). Земајќи ја во предвид увозната зависност на македонската економија, значително високиот очекуван прилив на странски директни инвестиции (Johnson Controls, Johnson Matthey, Агрокор, ERA City итн.), како и очекуваната експанзија на личната потрошувачка, се очекува придонесот на нето извозот во идниот период да биде негативен, но стабилизиран на ниво од -1,5 до -2,0 п.п.. Висок раст на увозот е неопходен за забележување на повисоки стапки на економски раст, тренд присутен кај напредните земји во транзиција.

График 3 - Придонес во растот на БДП на РМ, расходен метод

Извор: Државен завод за статистика и Министерство за финансии

Подобрувањето на целокупниот економски амбиент, а особено зголемената економска активност на малите и средни претпријатија, односно остварувањето на подинамични стапки на економски раст (од 6-6,5% на среден рок), ќе придонесат за пораст на вработеноста од околу 4% на годишно ниво во анализираниот период, со истовремено намалување на стапката на невработеност. Исто така, високиот економски раст ќе овозможи и натамошни фискални и структурни реформи во насока на подобрување на бизнис окружувањето, подобрување на инфраструктурата, капацитетот на јавните институции и примена на бизнис-кратија наместо бирократија.

2.2 Инфлација

Инфлацијата, мерена преку трошоците на живот во 2006 година изнесуваше 3,2% на годишно ниво, што говори за одредено раздвижување на економската активност (во 2005 година инфлацијата изнесуваше 0,5%). Во првата половина од 2007 година, стапката на инфлација мерена преку трошоците на живот пак изнесуваше 0,9% и е релативно пониска од проектираната. Ваквото отстапување се должи пред се на непокачувањето на цените на електричната енергија, намалувањето на цената на нафтата на почетокот од 2007 година, како и намалувањето на царините согласно членството на Република Македонија во СТО, како и според Спогодбата за асоцијација и стабилизација со ЕУ.

Движењето на индексот на трошоците на животот во 2006 година, беше различен по одделни групи на потрошувачка. Пораст беше забележан во групите: тутун и пијалаци (17,8%), култура и разонда (6,4%), исхрана (2,2%), домување и хигиена и здравје (2,0%), сообраќајни средства и услуги (1,8%) и облека и обувки (0,2%). Во првата половина од 2007 година пак, најголем придонес во стапката на инфлација имаше исхраната и домувањето, додека речиси единствен сектор каде се забележани надолни тенденции е Секторот за сообраќај и комуникации, во согласност со намалувањата на цените кај мобилната телефонија.

Стапката на инфлација, според проекциите, на среден рок ќе биде ниска, едноцифрена и во согласност со очекуваниот пораст на вработеноста, платите и личната потрошувачка, како и со проекциите за движење на цените на енергентите на светските пазари. Се очекува стапката на инфлација во анализираниот период да се движи помеѓу 2,5 и 3,5%, при планиран годишен пораст на вработеноста од 4% и на продуктивноста од 4-5%. Во правец на натамошно одржување на ценовната стабилност во економијата како основна монетарна цел, ќе делува и монетарната политика. Во исто време, ќе продолжи и примената на стратегијата на таргетирање на номиналниот девизен курс на денарот во однос на еврото, со што одржувањето на стабилноста на девизниот курс на денарот ќе претставува индиректна монетарна цел. Во овие рамки, побарувачката на пари ќе се зголемува во согласност со инфлацијата и порастот на БДП, а се очекува и поинтензивно кредитирање на приватниот сектор во согласност со зголемената конкуренција во банкарскиот сектор, како и порастот на просечната плата во Република Македонија.

Потенцијален раст и циклична позиција на Република Македонија

Еден од основните параметри кои се користени при проектирањето на основните макроекономски агрегати е и потенцијалниот пораст на Бруто домашниот производ за Република Македонија. Овој раст е пресметан преку примена на Ходрик-Прескот-овата тренд проценка, каде што вредноста на трендот (s^*) се проценува со

минимизирање на јазот на вистинското домашно производство (s) и трендот и варијабилноста на истото за целиот примерок (T):

$$\text{Min} \sum_{t=0}^T (Y_t - Y_t^*)^2 + \alpha \sum_{t=2}^{t-1} ((Y_{t+1}^* - Y_t^*) - (Y_t^* - Y_{t-1}^*))^2$$

каде што α е параметар за израмнување на временската серија. Според литературата, претпоставка е дека вредноста на параметарот изнесува 30. Притоа, би сакале да нагласиме дека земајќи ги предвид многубројните структурни пореметувања кои настанаа во изминатиот период, како и екстерните шокови на кои Република Македонија беше изложена, заедно со долгот период на транзиција (односно на значително опаѓање на економската активност до 1995 година), постои голема веројатност дека Холдрик-Прескот методата за Република Македонија произведува пристрасни резултати.

Табела 5 – Потенцијален раст на Република Македонија

	2006	2007	2008	2009	2010
БДП	3,7	6,0	6,0	6,5	6,5
Потенцијален раст	4,80	5,00	5,20	5,60	5,90
Аутпут гап	-4,80	1,00	0,80	0,90	0,60

Оценката покажува дека потенцијалниот раст на БДП во периодот 1999 – 2010 година³ изнесува 3,7%, така што БДП јазот е негативен, и изнесува -0,2 процентни поени, со оглед дека актуелниот (и планираниот) економски раст во овој период изнесува 3,5%. Имено, земјата имаше економскиот раст под потенцијалниот во 2002 година (-1,1 процентен поен), кога економијата закрепнуваше по кризата во 2001 година, и во 2006 година (-0,6 процентни поени), кога темпото на раст падна на 3,7% по остварувањата во 2004 и 2005 година, кога растот изнесуваше 4,1%.

Имајќи ја предвид амбициозната и експанзивна економска програма на Владата, според проекциите до 2010 година, се очекува растот на БДП да се движи над потенцијалниот раст. Имено, ова поради реформите со кои ќе се намалиле трошоците за работна сила, би се подобрila образовната структура на работната сила, очекуваното зголемување на странските директни инвестиции, зголемување на вработеноста и потрошувачката, вклучувајќи ја и јавната (со акцент врз капиталните расходи). Како потврда за ваквите проекции, е и нагорниот тренд на циклусот на индустриското производство во 2007 година. Ваквиот тренд кај индустријата, поддржан со позитивните движења кај услугниот сектор, претставува потврда дека амбициозната економска програма на Владата веќе дава конкретни резултати.

График 4 - Циклус на индустриско производство во Р. Македонија

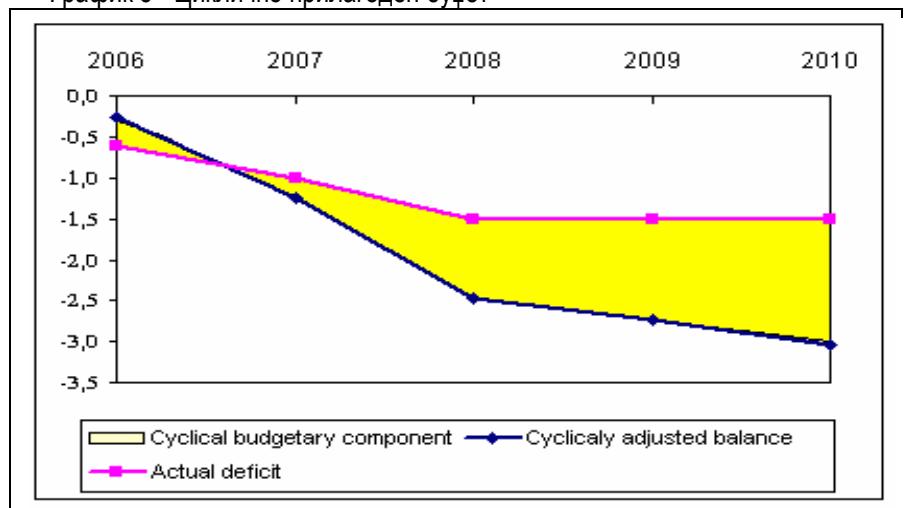
Извор: Пресметки на Министерство за финансии

За да откриеме колкаво е влијанието на цикличните флукутации врз буџетското салдо ќе ја пресметаме цикличната компонента на Буџетот, односно би претпоставиле што ќе се случеше со салдото на Буџетот доколку реалниот БДП е на неговата трендна патека на растеж, односно не постои јаз помеѓу остварениот

³ 2001 година е исклучена поради неекономските случаувања

(предвидениот) и потенцијалниот аутпут⁴. Па така, ако од актуелното (планираното) буџетско сaldo ја тргнеме нејзината циклична компонента го добиваме циклично прилагоденото буџетско saldo, односно saldoто кое поблиску ги покажува намерите на власта, односно нејзината фискална политика. Имајќи го ова предвид, резултатите кои ги добивме упатуваат на следново: цикличната буџетска компонента е негативна во 2006 година со оглед дека економскиот раст бил под потенцијалниот, па така циклично прилагодениот дефицит е (0,3%) понизок од остварениот. Во 2007 година цикличната компонента на Буџетот е позитивна (0,2 процентни поени), која постојано се зголемува (во 2010 година е 1,5 процентни поени), што индицира за којунктурата во економијата. Имено, во овој период економијата се очекува да расте со повисоки стапки од потенцијалниот економски раст. Како поткрепа на ова е и експанзивниот карактер на Буџетот. Така, во периодот 2008 – 2010 е проектиран фискален дефицит од 1,5% од БДП. Имајќи предвид дека економијата влегува во експанзивни текови, циклично прилагодениот дефицит е повисок, односно би се движен од 2,5% во 2008 до 3% во 2010 година, со што и во случај да не се оствари предвидената експанзија, буџетскиот дефицит не би го надминал Мастишкиот критериум (-3% од БДП).

График 5 - Циклично прилагоден буџет

Извор: Пресметки на Министерството за финансии

2.3 Монетарна политика и политика на девизен курс

Монетарната политика, како една од компонентите на макроекономската политика, својот придонес кон остварување на макроекономските цели го реализира преку одржување на ценовната стабилност, како основен предуслов за остварување на одржлив економски раст. Од аспект на стратегиската поставеност, Народна банка на Република Македонија (НБРМ) и натаму ја применува стратегијата на таргетирање на номиналниот девизен курс на денарот во однос на еврото, кој во изминатата декада се потврди како номинално сидро за формирање на очекувањата на економските субјекти за идните движења на инфлацијата. Од оперативен аспект, во текот на 2006 и изминатиот период од 2007 година, монетарната политика беше главно соочена со предизвикот за стерилизација на ефектите од девизните трансакции и од друга страна натамошно продлабочување на пазарите на краткорочни хартии од вредност со цел подобрување на монетарната трансмисија. Порастот на примарните пари, заедно со зголемените девизни приливи во економијата, интензивирањето на економската активност и постојната склоност за штедење, овозможија натамошен раст на депозитите на банките. Зголемениот депозитен потенцијал на банките, надополнет со финансирање од странски извори, резултираше со натамошно интензивирање на кредитната активност на банките во услови на опаѓачки тренд на каматните стапки.

Последниве неколку години за девизниот пазар се карактеристични зголемени девизни приливи, главно врз основа на приватни трансфери, странски директни и портфолио инвестиции. Позитивните перцепции на странските инвеститори за домашната економија, заедно со поволните движења во надворешно-трговската размена, како и позитивните очекувања на банките за насоката на економската политика, влијаат на зголемување на понудата на девизи на девизниот пазар. Апресијативните притисоци врз девизниот курс беа неутрализирани преку нето откуп на девизи на девизниот пазар од страна на НБРМ, што овозможи одржување

⁴ Макроекономија - Michael Burda, Charles Wyplosz

на стабилноста на девизниот курс. Индексот на притисоци на девизниот пазар, покажува многу мал процент на позначајни притисоци на девизниот пазар во текот на 2006 година (само 4,8% од вкупните дневни обсервации), односно во текот на целата година генерално не се појавиле екстремни подолготрајни промени на поставеноста на монетарната политика, интервентната политика на НБРМ или номиналниот девизен курс.

Во услови на структурен вишок на ликвидност, основен инструмент на монетарната политика за управување со ликвидноста претставуваат благајничките записи на НБРМ со рок на достасување од 28 дена. Аукциите на овие хартии од вредност во 2006 и 2007 година се одржуваат врз принципот на “тендер со каматни стапки”, што овозможува пазарно формирање на каматната стапка. Почнувајќи од март 2006 година, НБРМ во соработка со Министерството за финансии започна со издавање на државни записи за монетарни цели со рок на достасување од три месеци, со интенција стерилизирање на структурниот вишок на ликвидност на подолг рок. Во 2006 година, вкупната дополнително повлечена ликвидност преку основните монетарни инструменти (благајнички записи и државни записи за монетарни цели) изнесува 1,7% од БДП, а потребата од повлекување ликвидност беше присутна и во изминатиот период од 2007 година. Притоа, значајно е да се истакне дека стерилизацијата на ликвидносните ефекти од девизните трансакции на НБРМ е придружена со опаѓачки тренд на каматната стапка на основниот монетарен инструмент (што ја одразува високата ликвидносна позиција на банките, како и атрактивноста на каматните стапки), а воедно дисциплинираната фискална политика е во функција на стерилизација на вишокот ликвидност. Просечната каматна стапка на благајничките записи на НБРМ во 2006 година се намали за 2,8 процентни поени и во декември 2006 година изнесуваше 5,74%. Опаѓачкиот тренд е присутен и во 2007 година, при што во септември 2007 година оваа каматна стапка се сведе на 4,83%.

Падот на каматната стапка на благајничките записи во 2006 година беше следен со намалување на банкарските каматни стапки, но со послаб интензитет. Така, каматната стапка на одобрените денарски кредити во 2006 година забележа пад од 1,4 процентни поени и на крајот на годината изнесуваше 10,7%, додека каматната стапка на денарските депозити се намали за 1,2 процентни поени и на крајот на 2006 година изнесуваше 4,4%. Притоа, во 2006 година реалните каматни стапки го остварија своето историски најниско ниво. Во август 2007 година просечните пондерирали активни и пасивни каматни стапки изнесуваат 10,1% и 5,0%, што укажува на стеснување на каматната маргина на ниво од 5,1 процентни поени. Во услови на вишок на ликвидност во банкарскиот сектор, каматната стапка на Централната банка претставува опортунитетен трошок, а не трошок на финансирање на банките, што дополнително ја отежнува монетарната трансмисија. Од овие причини, НБРМ прави континуирани напори за натамошен развој на пазарот на краткорочни хартии од вредност, што е во функција на зајакнување на трансмисиониот канал на каматните стапки. Од друга страна, се позначаен фактор во однос на движењето на каматните стапки на банките, станува јакнењето на конкуренцијата во банкарскиот сектор, која е во прилог на натамошно намалување на каматните стапки, согласно интенциите на банките за задржување, односно зголемување на пазарниот сегмент на кој делуваат.

Јакнењето на довербата на економските субјекти и зголемувањето на склоноста за штедење во банкарскиот сектор, како и зголемениот потенцијал на економијата за дополнително креирање на расположлив доход, придонесуваат за континуиран пораст на депозитниот потенцијал на банките, како основен генератор на кредитната активност. Имено, учеството на вкупните депозити во БДП во 2006 година изнесува 33,1% што претставува пораст од 5,7 процентни поени во однос на нивниот удел на крајот на 2005 година. Ваквата динамика на раст на депозитната база продолжи и во 2007 година, при што годишната стапка на пораст на вкупните депозити на приватниот сектор во август 2007 година достигна 33,3%. Притоа, промената главно произлегува од намалената склоност на штедење во девизи на населението, што е јасен индикатор за зголемена доверба во домашната валута и монетарната политика на Централната банка (учество на девизните депозити на населението во вкупните депозити на овој сектор изнесува 60,1% на крајот на август наспроти 66,7% на крајот на 2006 година).

Во последните четири години кредитната активност на банките има значително важна улога како дополнителен извор на расположливи финансиски средства на приватниот сектор. Така, учеството на кредитите пласирани на приватниот сектор во БДП во 2006 година изнесува 29,6%, што споредено со претходната година претставува пораст од 5,4 процентни поени. Ваквото движење укажува на перманентно продлабочување на финансиската интермедијација во Република Македонија, и покрај релативно ниското ниво на кредитен раст споредено со понапредните земји, што е очекувано ако се земе предвид иницијално ниското ниво на финансиска интермедијација од монетарното осамостојување на Република Македонија до 2003 година. Во август 2007 година, вкупните пласмани на банките кај приватниот сектор бележат годишна стапка на пораст од 36,2%.

Притоа, значајно е да се истакне дека се повеќе јакне квалитативната компонента на кредитниот раст, што се согледува во намаленото учество на нефункционалните кредити во вкупните пласмани на банките. Од аспект на изворите на финансирање на кредитната активност на банките, и натаму основен извор е зголемениот депозитен потенцијал, во услови на постепено и умерено зголемување на повлекувањето на кредитни линии од странство, што овозможува инектирање на соодветно димензиониран обем на ликвидност во економијата.

Во услови на позитивни перцепции за потенцијалниот раст на домашната економија, како и отпочнатиот процес на постепена либерализација на капиталните трансакции со странство, фокусот на монетарната политика во следните години ќе биде ставен на активности кои би обезбедиле предуслови за успешна оперативна имплементација на стратегијата на таргетирање на девизниот курс на денарот во однос на еврото, што меѓу другото наметнува потреба од натамошна активна монетарно-фискална координација. Анализите во однос тековната монетарна стратегија според бројни критериуми и натаму ја поддржуваат оправданоста од нејзина натамошна примена. Сепак, динамичните промени во финансискиот систем наметнуваат потреба од континуирано следење на ефективноста и евентуалните промени кај трансмисионите канали на монетарната политика, како и напори за јакнење на институционалниот капацитет за макроекономско предвидување во функција на подобро соочување со идните предизвици кои ги наметнува окружувањето.

2.4 Екстерен сектор

Во 2006 година во екстерниот сектор беа регистрирани исклучително поволни движења, рефлектирани главно преку релативно низок дефицит на тековната сметка на Билансот на плаќања од 0,4% од БДП. Ваквото остварување е резултат првенствено на високите приливи од приватни трансфери (18,7% од БДП), кои и понатаму претставуваат стабилен извор на финансирање кој овозможи 90,6% покриеност на трговскиот дефицит. Истовремено, суфицитот забележан кај услугите, како и малиот дефицит во билансот на доходот (во услови на одложена исплата на дивиденда кон странскиот инвеститор на едно поголемо домашно претпријатие), исто така делува во насока на остварување на позитивно салдо кај тековната сметка. Единствена компонента која имаше негативен придонес врз салдото на тековната сметка е билансот на стоковната размена, кој во услови на побрза динамика на пораст на увозот во однос на порастот на извозот, забележа продлабочен дефицит (за 2,3 процентни поени од БДП).

Во однос на стоковната размена со странство значајно е да се одбележат поволните трендови во насока на зголемена диверзифицираност на извозната понуда, при истовремено зголемен степен на концентрација на увозот на стоки (согласно Herfindahl-Hirshman-овиот индекс). Исто така, растечкиот тренд на продуктивноста во секторот на разменливи производи е индикатор за постепено подобрување на конкурентноста и перформансите на извозниот сектор. Во прилог на ова е и движењето на реалниот ефективен девизен курс на денарот кој континуирано бележи депресијативни движења, укажувајќи на конкурентност на домашните производители на странските пазари, главно врз основа на пониски домашни во однос на странски цени. Сепак, високата увозна зависност, посебно енергетската увозна зависност, остануваат како основни пунктови кои наметнуваат потреба од преземање на соодветни активности со цел подобрување на трговското салдо.

Основни извори на нето приливи на капиталната и финансиската сметка во 2006 година беа странските директни и портфолио инвестиции. Притоа, странските директни инвестиции достигнаа 5,8% од БДП (годишен пораст од 4,1 процентен поен), при што треба да се има предвид приливот врз основа на приватизацијата на "ЕСМ - Дистрибуција" во март 2006 година. Во рамки на должничкото финансирање е регистриран пораст на нето-одливите, главно заради предвремената отплата на целокупниот долг кон Лондонскиот клуб на кредитори во јануари 2006 година (со приливот од Еврообврзниците). Поволните движења на одделните тековни и капитално-финансиски движења во 2006 година придонеса бруто девизните резерви на 31.12.2006 година да достигнат 1.416,7 милиони евра, односно месечна покриеност на проектираните увоз на стоки и услуги за следната година од 4,6.

Во првата половина на 2007 година, продолжија поволните движења во екстерниот сектор, при што на тековната сметка на Билансот на плаќања е регистриран суфицит од 102,2 милиона евра, кој главно е детерминиран од високите приливи врз основа на приватни трансфери, стеснувањето на трговскиот дефицит, како и намалувањето на нето-одливите кај подбилансот на услуги. Имено, трендот на пораст на приватните трансфери продолжи и во првата половина на 2007 година, при што тие се повисоки за 15,3% во однос на истиот период од минатата година. Имајќи предвид дека најзначајна нивна компонента се нето приливите врз основа на менувачко

работење, НБРМ вложува напори за подобро разбирање, евидентирање и подобрување на статистичкиот опфат на оваа категорија.

Согласно интензивираната економска активност, и во 2007 година се регистрирани поволни трендови во стоковната размена со странство. Така, во првите осум месеци од 2007 година вредноста на извозот на стоки забележа годишен пораст од 31,7%, што првенствено е детерминиран од повисокиот извоз на железо и челик и нивни производи (комбиниран ефект од зголемен обем на извезени количини и поволната конјунктура на цените на никелот на светските берзи). Од друга страна, извозот на нафтени деривати значително се намали (за 39,5%) како резултат на движења од привремен карактер, односно воведување на нови еколошки стандарди на пазарот на нашиот најголем увозник - Косово и годишниот ремонт на домашната нафтена рафинерија. Истовремено, вкупниот увоз на стоки оствари понизок годишен пораст од 18,4%, што придонесе за стеснувањето на негативниот трговски јаз за 3,8% споредено со истиот период од минатата година, додека стапката на покриеност на увозот со извоз изнесува 69,5% и е повисока за 7 процентни поени.

Еден од поважните настани во доменот на надворешно-трговската размена во 2006 година беше интегрирањето на Република Македонија во оригиналната ЦЕФТА (Македонија, Хрватска, Бугарија и Романија). Стекнувањето на членство во ЦЕФТА претставува важен чекор во процесот на доближувањето до европската интеграција, односно своевиден тест за исполнувањето на политичките, економските, безбедносните и правните критериуми за подоцнежно интегрирање во Европската унија. Имајќи го предвид значењето на ЦЕФТА, на иницијатива на меѓународната заедница се создаде нов единствен договор за слободна трговија (ЦЕФТА 2006), која ќе ја одигра истата улога за земјите на Југоисточна Европа. Овој договор започна со примена на 26.07.2007 година, а неговите основни придобивки се: либерализација на царинските давачки и дисциплинирање на нецаринските бариери во трговијата помеѓу членките; укинување на извозните субвенции (оваа обврска ќе има генерално позитивно влијание врз трговијата, а особено врз трговијата со земјоделско-прехранбени производи, каде најмногу се употребуваат извозните субвенции); задолжителна примена на правилата на СТО; воведување на одредби кои се однесуваат на неколку нови области во трговијата (услуги, јавни набавки, инвестиции и заштита на интелектуалната сопственост); а особено важни се можностите за утврдување на правилата за потекло.

Влезот на Романија и Бугарија во ЕУ од почетокот на 2007 година имплицира промени и во нивниот трговски режим со Република Македонија. Притоа, промените имаат позитивни ефекти за македонската економија генерирали од асиметричниот третман на извозот и увозот на стоки со потекло од ЕУ. Овие промени веќе дадоа резултати во однос на трговското салдо на Република Македонија со Бугарија во насока на порамнување на размената со оваа земја. Имено, веќе во првите осум месеци на 2007 година трговскиот дефицит на годишна основа е намален за 96,8%, како резултат на истовремено, зголемен извоз кон и намален увоз од оваа земја.

Врз основа на странски директни инвестиции во првата половина од 2007 година се остварени повисоки нето приливи на годишна основа за 96% споредено со истиот период од минатата година (без приливот од приватизацијата на ЕСМ Дистрибуција), што во голема мерка претставува одраз на напорите за подобрување на бизнис климатот. Од аспект на дејностите, странските директни инвестиции главно се концентрирани во финансискиот сектор (влез на позната француска банка), транспорт и комуникации и производниот сектор. Портфолио инвестициите во истиот период остварија годишен пораст од 80,5%, што покажува натамошен интерес за вложување на странските инвеститори и е одраз на потенцијалот на Македонската берза. Притоа, странските инвеститори главно се насочени кон вложувања во сопственички хартии од вредност на домашните компании, согласно позитивните перцепции во однос на перспективите за нивен натамошен раст. Притоа, откупените девизни средства од страна на НБРМ врз основа на странски портфолио инвестиции се за 3,3 пати поголеми од продадените девизни средства врз основа на повлекување на вложените средства од страна на нерезидентите, што укажува на континуирани нето приливи на девизниот пазар врз основа на вложувања на нерезиденти. Притоа, реализиран е висок нето-откуп од страна на НБРМ, кој целосно ги компензираше одливите врз основа на отплатите на јавниот долг и придонесе за понатамошен пораст на бруто девизните резерви. Така, на 31.08.2007 година, бруто девизните резерви достигнаа 1.485,4 милиони евра и остварија пораст од 68,8 милиони евра во однос на крајот на 2006 година, додека месечната покриеност на проектираниот увоз на стоки и услуги за следната година изнесува 4,4.

3 ФИСКАЛНА РАМКА

3.1 Фискални движења во 2006 година

Приходи на Општи владин буџет

Фискалната политика во 2006 година се остваруваше во рамки на реализирани расходи на Општиот владин буџет на Република Македонија во износ од 105.782 милиони денари, финансирали од приходи остварени во износ од 104.078 милиони денари.

Вкупните приходи на Општиот владин буџет на Република Македонија во 2006 година во однос на претходната година се повисоки за 3,2%. Даночните приходи достигна ниво од 59.575 милиони денари, учествувајќи со 57,2% во вкупните буџетски приходи во 2006 година.

Во структурата на остварените даночни приходи, персоналниот данок на доход учествува со 14,1%, данокот на добивка со 7,9%, данокот на додадена вредност (ДДВ) со 45,7%, акцизите со 20,4% и царините и другите увозни давачки учествуваат со 11,8%.

Приходите од персоналниот данок на доход во 2006 година изнесуваат 8.414 милиони денари, што е за 3,8% повеќе во споредба со претходната година. Во структурата на овие приходи, вообичаено, најголем дел се остварени од данокот од плати и други лични примања од работен однос, и тоа 75,3%, како и од данок на примања остварени по основ на договор за дело (9,5%), додека учеството на приходите по другите основи во структурата е релативно помало.

Остварените приходи од данок на добивка во 2006 година, во износ од 4.708 милиони денари, се повисоки за 1.871 милиони денари или за 66% во однос на истите во 2005 година. Зголемувањето на овие приходи во 2006 година е резултат на подобрите резултати во економијата, но и поради намалување на ослободувањата за плаќање на данокот на добивка за 2006 година од 50% на 30%.

Домашните даноци на стоки и услуги (ДДВ и акцизи) имаат најголемо учество од 37,9% во структурата на вкупните приходи.

Остварените приходи од ДДВ во 2006 година во износ од 27.239 милиони денари се само 0,6% повисоки споредено со минатата година, односно претставуваат 95,5% од планот со ребалансот на Буџетот. Влијание на приходите од ДДВ има и примената на новиот Царински закон за одложување на царинскиот долг и намалувањето на стапката на ДДВ од 18% на 5% на инпутите во земјоделството од 01.10.2006 година. Наплатениот ДДВ при увоз на добра во земјата изнесува 26.385 милиони денари, и во споредба со минатата година бележи пораст од 12,0%.

Приходите од акцизи во 2006 година се зголемени за 3,9% во споредба со 2005 година, додека во однос на планот со ребалансот на Буџетот акцизите се остварени над планираното за 4,6%. Ова зголемување на реализираните приходи од акцизи е резултат пред се на зголеменото остварување на приходите од акцизи за тутунски преработки - повеќе за 306 милиони денари, од продажба на патнички автомобили - повеќе за 109 милиони денари и приходите од акцизи за нафтени деривати - повеќе за 52 милиони денари.

Другите даночни приходи остварени во износ од 1.620 милиони денари се зголемени за речиси 2,5 пати на годишно ниво. Зголемувањето се должи на вклучување на надоместоците воведени во 2006 година согласно Законот за заштита на животната средина, Законот за тутун и Законот за здравствена заштита.

Неданочните приходи во 2006 година, споредено со 2005 година, бележат пад од речиси 2 пати, најмногу поради неисплатената дивиденда од АД Македонски телекомуникации.

Капиталните приходи во 2006 година изнесуваат 948 милиони денари, што претставува зголемување од 1,6% споредено со 2005 година. Реализацијата на капиталните приходи главно се должи на продажбата на градежно земјиште.

Приходите од донацији во 2006 година изнесуваат 550 милиони денари, а главни донатори беа: ЕУ со 120 милиони денари, наменети за финансирање на развојни проекти, и Кралството Холандија со 430 милиони денари за поддршка на реализацијата на PDPL 2 аранжманот.

Расходи на Општиот владин буџет

Во 2006 година, вкупните расходи на Општиот владин буџет изнесуваа 105.782 милиони денари, односно реализирано е зголемување од 5,6% споредено со претходната година. Ова е резултат на зголемувањето на речиси сите расходни ставки.

Трошоците за плати и надоместоци во 2006 година изнесуваат 23.421 милиони денари, што претставува зголемување од 2,6% во однос на 2005 година. Порастот првенствено се должи на примената на колективните договори во делот на расходите за плати, поради декомпресијата на платите, како и континуитетот на принципот на соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците. Сепак трошоците за плати, наемници и надоместоци како процент од вкупните расходи се пониски за 0,6 процентен поен споредено со 2005 година. За стоки и услуги во 2006 година се потрошени 12.903 милиони денари, односно за 0,6% помалку во споредба со минатата година.

Средствата за трансфери кои ги опфаќаат субвенциите, тековните трансфери и социјалните бенефиции, во 2006 година се реализирани во износ од 56.675 милиони денари, што претставува пораст од 9,8% во однос на 2005 година. Овој пораст во 2006 година, пред се, се должи на зголемувањето на плаќањата на бенефиции до Фондот за пензиско и инвалидско осигурување (за 13,7% во споредба со претходната година) заради покривање на транзицискиот дефицит на Фондот од воведување на вториот столб.

Во 2006 година за социјални програми беа потрошени 2.862 милиони денари, што споредено со 2005 година претставува пад од 5,0%. Додека трансферите за детски додаток бележат речиси исто остварување (зголемување од само 0,9%).

За реформи во Министерството за одбрана се потрошени 211 милиони денари, што е повеќе од 2005 година за 55,2%.

Во рамки на Реформата на јавната администрација во 2006 година се потрошени 501 милиони денари, што е зголемување од 3,3% споредено со 2005 година.

Кај каматните плаќања во 2006 година остварено е зголемување од 20,1% во однос на 2005 година. Ова зголемување, пред се, е резултат на зголемените плаќања по основ на камати по надворешен долг за 518 милиони денари или за 33,7% споредено со претходната година. Во делот на каматните плаќања по основ на домашен долг се забележува речиси исто извршување.

Капиталните трошоци во 2006 година достигнаа износ од 9.260 милиони денари или 8,8% од вкупните буџетски расходи. Ова остварување е за 1,4 процентни поени пониско во однос на 2005 година. Најголем дел од капиталните расходи (96,3%) претставуваат трошоци за купување на капитални средства и капитални трансфери.

Дефицит на Општиот владин буџет

Во 2006 година дефицитот на Општиот владин буџет изнесуваше 1.704 милиони денари или 0,6% од БДП. Остварениот буџетски дефицит во 2006 година е понизок од предвидениот дефицит со Ребалансот на Буџетот за 734 милиони денари.

Финансирањето на буџетскиот дефицит во 2006 година и редовното сервисирање на обврските по основ на домашниот и надворешниот долг целосно се обезбеди од домашни извори, односно главно од реализираните приливи од приватизација и од емисијата на државните хартии од вредност. Имено, продажбата на мнозинскиот капитал на ECM обезбеди приливите по овој основ да учествуваат со околу 75% во вкупните приходи од приватизација. Исто така се обезбедени приливи и од продажбата на државниот капитал во АД Македонски телекомуникации, банки и други институции.

3.2 Фискални движења во првата половина од 2007 година

Во првата половина од 2007 година, вкупните приходи на Општиот владин буџет изнесуваат 54.279 милиони денари, што претставува зголемување од 10% во однос на истиот период од 2006 година.

Даночните приходи во овој период се реализирани во износ од 32.269 милиони денари, што претставува зголемување од 16,3% во однос на истиот период лани.

Учество на данокот на додадена вредност во вкупните даночни приходи во првото полугодие 2007 година изнесува 47,3%, а на акцизите 18,6%, при што, од овие два даноци се остварени приходи од 21.270 милиони денари. Гледано по одделни категории, приходите од ДДВ забележаа пораст од 21,4%, акцизите од 11,8%, данокот на добивка од 24,0%, приходите од царина се зголемени за 15,9%, додека приходите од персоналниот данок се намалија за 4,5% споредено со истиот период лани.

Во првите шест месеци од 2007 година, вкупните расходи на Општиот владин буџет изнесуваа 50.112 милиони денари, што е повеќе за 0,6% во однос на истиот период од 2006 година.

Најголеми расходни ставки се трансферите (27.950 милиони денари) и платите и надоместоците (12.137 милиони денари). Во вкупните расходи на Општиот владин буџет, расходите за плати и надоместоци во овој период учествуваат со 24,2% и во однос на истиот период лани тие се зголемени за 4,4%.

Расходите за стоки и услуги се извршени во износ од 5.813 милиони денари, односно имаат помало остварување во споредба со 2006 година за 5,0%.

Во делот на трансферите, во овој период се потрошени 2,2% повеќе средства споредено со 2006 година. Трансферите кон Фондот за пензиско и инвалидско осигурување се извршени во износ од 13.848 милиони денари или за 811 милиони денари повеќе (6,2% зголемување). Каматите се реализирани во износ од 1.434 милиони денари, што е помалку за 6,0%.

Во анализираниот период средствата за капитални расходи изнесуваат 2.778 милиони денари, што е намалување за 13,4% во споредба со истиот период 2006 година.

Зголемената наплата на јавните приходи, во услови на помало трошење на буџетските средства, придонеса во периодот јануари- јуни 2007 година да се оствари суфицит на Општиот владин буџет од 4.167 милиони денари. додека суфицитот на Централниот буџет изнесува 3.322 милиони денари.

3.3 Среднорочна фискална рамка

Среднорочното планирање на јавните финансии, во суштина, обезбедува фискална рамка за вкупните јавни приходи и расходи на централната и локалната власт и претставува основен контролен механизам за натамошно спроведување на дисциплинирана буџетска политика. Фискалната рамка е дефинирана врз основа на јасни насоки за активностите на Владата на РМ и создава реална основа за дизајнирање на економските политики во наредниот среднорочен период, особено во пресрет на претстојните предизвици во интеграциските процеси. Исто така, предвидливата и кредитабилна среднорочна фискална политика е значајна од аспект на развој на очекувањата на економските субјекти кои имаат несомнено влијание врз крајните економски резултати.

Фискалната политика за периодот 2008-2010 година е дизајнирана во насока на остварување на следните стратегиски цели:

- забрзување на економскиот раст и создавање претпоставки за одржлив економски развој и вработеност;
- одржување на макроекономската стабилност, преку поддршка на монетарната политика во остварувањето на крајната цел - ниска инфлација;
- поддршка на политиките за намалување на невработеноста и сиромаштијата;
- продолжување на постојните и започнување нови среднорочни и долгорочни структурни реформи, при што улогата на фискалната политика ќе биде нагласена особено во поддршка на реформите во примарната здравствена заштита и финансирање на задолжителното средно образование како два инпути за постигнување на забрзан економски раст и развој на среден и долг рок;
- поддршка во остварувањето на стратегиските приоритети на Владата на РМ, забрзување на интеграциските процеси во ЕУ и НАТО.

Притоа, остварувањето на планираната фискална политика на среден рок е директно условено од остварување на планираните економски политики и проектираниот макроекономски индикатори, вклучувајќи го и остварувањето на следните предизвици и претпоставки:

- Постигнување забрзан и долготочно одржлив економски раст и развој во Република Македонија главно преку зголемување на продуктивноста на трудот. Градењето на институции што ја поддржуваат пазарната средина, промовирањето на трансфер на идеи и технологии, како и зголемувањето на инвестициите ќе овозможат поефикасно искористување на расположливата работна сила и капитал, со повратен ефект врз економскиот развој.

- Успешно завршување на отпочнатиот процес на длабоки структурни реформи кон подобрувањето на бизнис окружувањето е неопходен услов за остварување на двете најважни цели - зголемување на растот на македонската економија и постигнување на одржлив раст од 5-6,5% на подолг рок како и ублажување на проблемот со невработеноста;

- Успешно спроведување на реформите во даночната сфера кои ќе обезбедат редовна и целосна наплата на приходите и ќе ги намалат трошоците на фирмите, ќе овозможи намалување на сивата економија и зголемување на буџетските приходи на среден рок. Ова е особено важно во услови на трговска либерализација и намалување на приходите од даноци од увоз, како и намалување на приходите од социјалните придонеси од пензиската реформа;

- Почитување на принципот на буџетска дисциплина и рационално и ефикасно искористување на јавните приходи што ќе овозможи одржување на ниското ниво на дефицит. Истовремено, подобрување на буџетската структура во насока на намалување на недискрецијските трошоци и обезбедување поголем простор за развојни инвестиции и кофинансирање на проектите финансирани од европските фондови, како и реорганизација на функциите на власта со цел креирање нови институции кои ќе одговорат на приоритетите за влез во ЕУ;

- Ефикасно искористување на кредитните средства наменети за реформите во катастарот, судството, социјалната заштита, здравството и образованието, развојот на општините, рехабилитација на наводнувањето и унапредување на деловното опкружување, како и расположливите средства од претпристапните фондови на ЕУ.

Проектираната фискална политика во услови на исполнување на наведените претпоставки ќе овозможи натамошно јакнење на фискалната консолидација изразена преку намалување на нивото на јавната потрошувачка и даночното оптоварување, што ќе обезбеди фискална одржливост на среден рок и поддршка на развојот на стопанството и приватниот сектор.

Приходите на **консолидираното владин буџет** во наредниот тригодишен период бележат релативно намалување како учество во БДП, и тоа од 37,6% од БДП во 2007 година на 35,7% во 2010 година. Планираното намалување главно е резултат на намалување на даночното оптоварување, кое ќе обезбеди простор за ослободување на расположливите средства во приватниот сектор и нивно насочување кон зголемени инвестиции и нови работни места, што директно ќе го забрза развојот на домашната економија.

Вкупните расходи во периодот 2008-2010 во услови на рационално управување со јавните финансии на сите нивоа на власт, согласно планираните политики и ниското ниво на буџетски дефицит бележат намалување како учество од БДП и тоа од 38,6% во 2007 на 37,2% во 2010 година.

Табела 6 – Консолидиран општ владин Буџет на Р. Македонија (во милиони денари)

	2007	2008	2009	2010
Консолидиран општ владин Буџет -Приходи	125.515	136.484	145.985	154.860
% од БДП	37,6	37,5	36,7	35,7
Консолидиран општ владин Буџет-Расходи	129.011	142.025	151.849	161.368
% од БДП	38,6	39,0	38,2	37,2
Консолидиран општ владин Буџет- Дефицит	-3.496	-5.541	-5.864	-6.508
% од БДП	-1,0	-1,5	-1,5	-1,5
Централен Буџет-Приходи	77.507	83.454	84.700	88.870
% од БДП	23,2	22,9	21,3	20,5
Централен Буџет-Расходи	79.999	87.651	90.424	94.878
% од БДП	24,0	24,0	22,7	21,9

Претпристана Економска Програма 2008-2010

Централен Буџет-Дефицит	-2.492	-4.197	-5.724	-6.008
% од БДП	-0,7	-1,2	-1,4	-1,4
Вонбуџетски Фондови-Приходи	33.804	35.854	38.965	42.366
% од БДП	10.1	9.8	9.8	9.8
Вонбуџетски Фондови-Расходи	34.808	37.198	39.105	42.866
% од БДП	10,4	10,2	9,8	9,9
Вонбуџетски Фондови-Дефицит	-1.004	-1.344	-140	-500
% од БДП	-0,3	-0,4	0,0	-0,1
Буџет на локална власт-Приходи	14.204	17.176	22.320	23.624
% од БДП	4,3	4,7	5,6	5,4
Буџет на локална власт-Расходи	14.204	17.176	22.320	23.624
% од БДП	4,3	4,7	5,6	5,4
Буџет на локална власт-Дефицит	0	0	0	0
% од БДП	0,0	0,0	0,0	0,0
Бруто домашен производ	333.845	364.315	397.695	434.134

Вака утврдените основни постулати на фискалната политика во суштина значат понатамошно задржување на ниското ниво на **дефицит** од околу **1,5%** од планираниот Бруто домашен производ, кој главно ќе се финансира од домашни извори.

Среднорочни проекции на Буџет на Република Македонија

Во наредниот среднорочен период планираните приходи и расходи го одржуваат ниското ниво на дефицит на Буџетот на Република Македонија од околу 1,5% од планираниот Бруто домашен производ. Одржувањето на ова ниво на дефицит, како јасно дефинирано фискално сидро ќе обезбеди зголемување на кредитibilitетот на државата, бенефиции од економските очекувања и значителна поддршка на режимот на фиксен девизен курс.

Проектирани приходи на Буџет на Република Македонија

Интензивирањето на економската активност заедно со зголемената инвестициска активност, што доведува до подобрување на економските перформанси, ја наметна потребата за преоценување на очекуваните проекции на приходи на среден рок за кои тековната 2007 година претставува база.

Во рамки на вкупните приходи на Буџетот на Република Македонија најзначајно е учеството на даночните приходи, на кои во наредниот среднорочен период се однесуваат околу 57%.

Оценките на **даночните приходи** се базираат на планираните приходи од одделни години врз кои се применети макроекономски параметри, кои различно влијаат врз висината на даночните приходи.

Како дел од даночните реформи веќе од оваа 2007 година во примена е т.н. рамен данок, односно воедначување на даночната стапка на ниво од 12% кај данокот на добивка и персоналниот данок, потоа негово натамошно намалување на ниво од 10% во 2008 година, како и воведувањето на нулта стапка за реинвестирана добивка, со што Република Македонија ќе стане една од земјите со најниски даноци.

Со воведувањето на рамниот данок од 2007 година значајно е да се истакне неговата функција како поддршка на развојот на приватниот сектор, што обезбедува намалување на даночното оптоварување, поедноставување на даночните процедури, стимулирање на вработеноста и особено привлекувањето на странски директни инвестиции.

Ваквите реформски активности во даночната политика се само една од заложбите на Владата за директно забрзување на економскиот раст, кои во наредниот период се очекува да обезбедат пораст на Бруто домашниот производ до 6,5% и зголемување на вработеноста од 4%.

Даночната политика во наредниот среднорочен период предвидува продолжување на процесот на хармонизирање на легислативата со современите даночни системи на развиените пазарни економии и од тој аспект ќе се продолжи со даночните реформи во целокупната даночната област. Паралелно со овој процес ќе продолжат сите мерки и активности во обезбедувањето на ефикасност во утврдувањето и наплатата на даноците и водење на засилена борба со даночните измами. Соработката меѓу Управата за јавни приходи, Финансиската полиција и Царинската управа ќе добие поголем интензитет во откривањето на даночните затајувања и нелегалниот увоз, а со нивното спречување и преземање на санкции за сторителите ќе се обезбеди зголемување на приходите по основ на даноци и царини.

Во структурата на даночните приходи најголемо учество имаат индиректните даноци, од кои данокот на додадена вредност учествува со околу 50%, односно околу 10% од БДП, додека директните даноци учествуваат со околу 28%, односно околу 5% од БДП.

Проекциите на социјалните придонеси, кои претставуваат изворни приходи на Фондовите за пензиско и здравствено осигурување и вработување, во наредниот среднорочен период се базираат на:

- остварените движења на приходите;
- проектирани макроекономски индикатори за наредниот среднорочен период;
- хармонизација на основите за плаќање на социјалните придонеси;
- поефикасна наплата на придонесите на среден рок, преку интеграција на наплатата на социјалните придонеси и персоналниот данок на доход од страна на една институција;
- ефекти од реализацијата на договорите за одложено плаќање на заостанатите придонеси за социјално осигурување;
- успешно спроведување на реформите во здравствениот сектор.

Социјалните придонеси во рамки на вкупните приходи на Буџетот на Република Македонија во наредниот среднорочен период учествуваат со околу 27%. Во приходите по основ на социјални придонеси најголемо е учеството на придонесите за пензиско осигурување, кое е на ниво од околу 68% и придонесите за здравствено осигурување на ниво од околу 28%, додека придонесот за вработување е на помало ниво. Ваквата структура на социјалните придонеси е согласно законски утврдените стапки на придонеси од плата на вработените.

Неданочочните приходи во наредниот среднорочен период учествуваат со околу 10% во рамки на вкупните приходи, а во истите најзначајно е учеството на приходите по основ на административни такси и казни и приходите од патарини и регистрација на возила кои ги остварува Фондот за патишта. Како резултат на мерките кои се преземаат за поефикасна наплата на патарините се очекува во наредниот период приходите на Фондот за патишта да го зголемат своето учество.

Во проекцијата на приходите на Буџетот на Република Македонија во делот на **странските донацији**, покрај Холандската донација за платнобилансна поддршка во 2007 година, во наредниот период планирани се донациите што буџетските корисници ќе ги реализираат за конкретни проекти, како и повлекувања од Предпристапните фондови на Европската Унија.

Проектирани расходи на Буџет на Република Македонија

Расходната страна на Буџетот на РМ во наредниот период целосно е креирана во функција на остварување на стратешките приоритети на Владата на РМ, односно забрзување на економскиот раст и интеграциските процеси во ЕУ и НАТО.

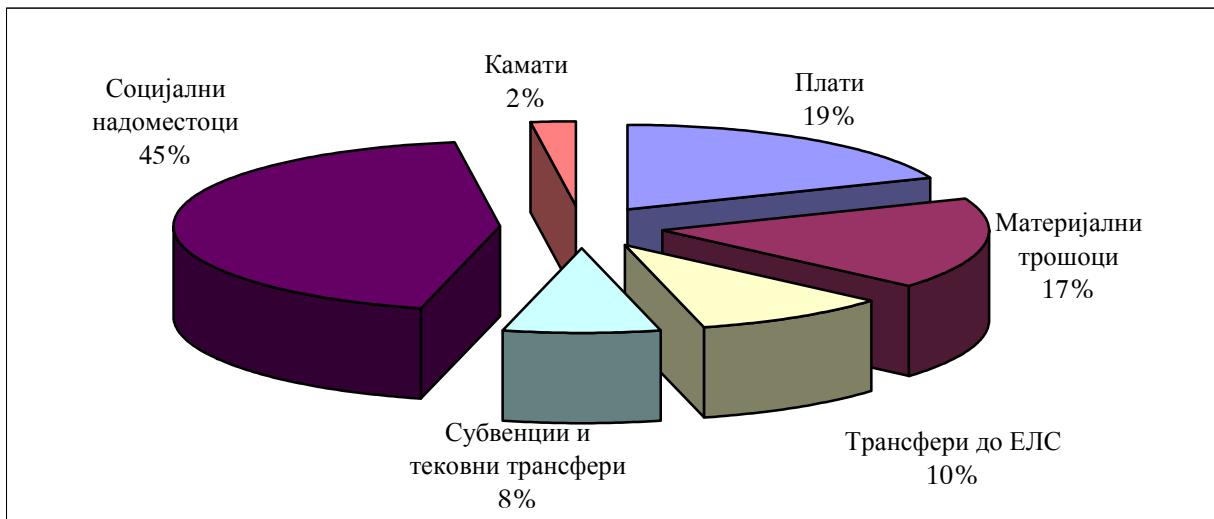
Проекциите на расходи на Државниот буџет за наредниот среднорочен период се подгответи врз база на три клучни постулати: 1) целосна усогласеност на проекцијата на приходите со планираните економски активности; 2) проекцијата на вкупните расходи на Државниот буџет обезбедува континуирана фискална консолидација; и 3) планираните износи на расходи обезбедуваат непречено извршување на сите обврски на државата кои произлегуваат од законските прописи.

Просечното учество на расходите на Буџетот на Република Македонија во наредниот среднорочен период во однос на Бруто домашниот производ изнесува околу 36%. Притоа, предвидено е подобрување на структурата на расходната страна со зајакнување на развојната компонента, за сметка на намалување на тековните расходи.

При проекцијата на расходите за наредниот период земени се во предвид следните претпоставки:

- Во делот на расходите наменети за исплата на плати и надоместоци вклучени се ефектите од етапно зголемување на платите на вработените во органите на државна управа за 10% во наредните две година, институционалното зајакнување на јавната администрација, преку нови вработувања поврзани со интеграциските и реформските процеси, ефектите од натамошна контрола на вработувањата, како и пренесување на дел од платите согласно втората фаза за фискална децентарлизација, која ќе се имплементира во 2008 година;
- Во делот на тековните расходи и понатаму останува доминантно учеството на надоместоците по основ на социјално осигурување. Имено нивното учество во 2007 година е оценето на ниво од 46%, а во наредниот среднорочен период е забележително постепено намалување на ниво од околу 44%;

График број 6 - Структура на тековни расходи на Буџетот на Р. Македонија

Извор: Министерство за финансии

Околу 98% од расходите на Фондот за пензиско осигурување се однесуваат на исплата на правата по основ на пензиското и инвалидското осигурување. Притоа, расходите за пензии се проектирани врз основа на оценетиот пораст на корисници на пензија и пресметаното усогласување на пензите согласно проектираните индикатори за порастот на трошоците на живот и на платите во наредниот среднорочен период (усогласување на пензите се врши два пати во годината, според полугодишниот пораст на трошоците на живот и на платите во земјата);

Околу 95% од вкупните расходи на Агенцијата за вработување во овој период ќе бидат наменети за исплата на правата по основ на невработеност, при чија оцена се имаше во предвид постојниот број на лица кои ги користат овие права, проектираните трошоци кои произлегуваат од спроведувањето на структурните реформи и реформите на јавната администрација и економските претпоставки за зголемување на вработувањето;

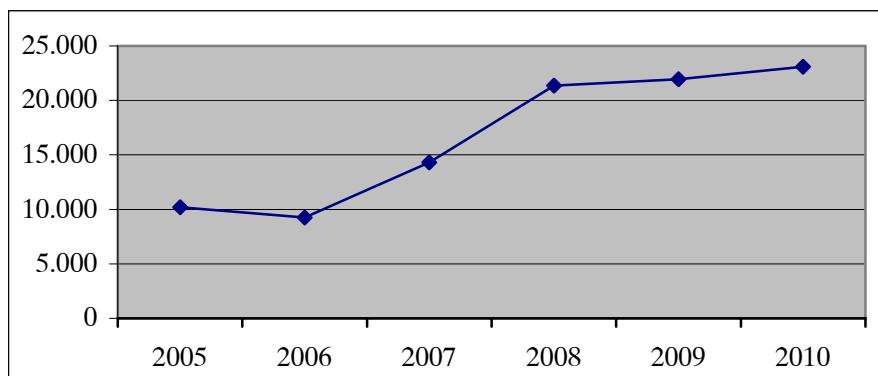
Во наредниот среднорочен период, околу 97% од вкупните расходи на Фондот за здравствено осигурување ќе бидат потрошени за услуги и надоместоци кои произлегуваат по основ на здравствено осигурување на населението. Во овие рамки доминантно е учеството на трошоците за болничко лекување и трошоците за спроведување на примарната здравствена заштита;

Во рамки на среднорочните проекции на социјалните трансфери планирани се средства за редовно покривање на обврските на државата кон социјално најагрозените семејства во вид на социјална помош, детски додаток, надоместоци по основ на права на инвалидизираните лица, воените и цивилните инвалиди и азилантите. Планираните реформи во социјалната сфера и сферата на вработувањето, ќе придонесат кон постепено намалување на нивното учество;

Во текот на 2007 година започна втората фаза на фискалната децентрализација и соодветно на тоа планирани се блок дотации до единиците на локална самоуправа, со зголемен износ неопходен за покривање на трошоците на општините произлезени од делегираните надлежности;

Потребата од зголемување на јавните инвестиции, кои директно ќе придонесат за подобрување на патната и комуналната инфраструктурата, подобрени услови во образовниот и здравствениот систем, како и подигање на културниот и социјалниот живот на населението. Согласно среднорочните проекции за инвестициони вложувања, учеството на **капиталните расходи** во вкупните расходи на Буџетот на Република Македонија бележи пораст од 12% во 2007 година на 15% во 2010 година.

График број 7- Капитални расходи на Буџетот на РМ (во милиони денари)

Извор: Министерство за финансии

Проектиран дефицит и негово финансирање

Буџетот на Република Македонија во наредниот среднорочен период се карактеризира со исклучително ниско ниво на дефицит од околу 1,5% од планираниот Бруто домашен производ, кој во себе го вклучува дефицитот на Централниот буџет и буџетот на Фондот за патишта.

Дефицитот на Централниот буџет во периодот 2008-2010 година е планиран на ниво од околу 1,3% во 2008 и 2009 година (вклучувајќи ги и повлекувањата на кредитите на буџетските корисници на сопствените сметки од околу 0,3% од БДП) во однос на планираниот Бруто домашен производ.

Финансирањето на планираниот дефицит на Буџетот на РМ во наредниот среднорочен период главно ќе се обезбедува од домашни извори и тоа преку континуирани емисии на државни хартии од вредност и обврзници, како и со користење на депозитите на државата. Странското задолжување, како извор на финансирање, ќе го користат буџетските корисници за конкретни проекти и Фондот за патишта, согласно склучените договори за изградба на одделни делници од магистралните патишта во државата.

Ниското ниво на дефицит, во услови на постоење на извори за негово финансирање е резултат на потребата фискалната политика и понатаму да биде координирана со монетарната политика.

Табела 7 - Дефицит и извори за финансирање (во мил. денари)

	2008	2009	2010
Буџетски биланс	-5,541	-5,864	-6,508
Финансирање	5,541	5,864	6,508
Приливи	12,524	13,902	14,726
Приходи од приватизација	200	170	140
Домашно задолжување	4,000	4,000	6,000
Депозити	3,379	6,402	4,533
Странско задолжување	4,945	3,330	4,053
Одливи	6,983	8,038	8,218
Отплата на домашен долг	5,234	5,930	5,784
Отплата на странски долг	1,749	2,108	2,434

Буџет на локална власт

Буџетите на единиците на локалната самоуправа, како годишен план на приходи, други приливи и одобрени средства, во наредниот среднорочен период се повеќе ќе добиваат на значење во успешното управување со јавните финансии.

Министерството за финансии во соработка со општините во текот на буџетскиот процес за 2006 година изврши значителни подобрувања кои се содржани во формата во која беа донесени буџетите на општините. Со новата економска класификација се овозможи поголема флексибилност при планирањето на буџетските средства за реализација на програмите и воедно се подобри начинот на известување согласно меѓународните стандарди, како и транспарентноста со воспоставување програми и потпрограми. Извршено е усогласување на формата на буџетот на општините со формата на Буџетот на Република Македонија. Истовремено, носењето на буџетски календар од страна на општините и почитувањето на роковите утврдени со истиот се покажа како позитивна алатка во вкупниот буџетски процес.

Консолидираното управување со јавните финансии и примената на буџетските принципи во финансирањето на единиците на локалната самоуправа, како и зајакнатите финансиски контроли овозможија успешно реализације на фискалната децентрализација и солидно управување со јавните финансии на локално ниво.

Втората фаза од процесот на фискалната децентрализација отпочна во текот на 2007 година. Во 42 општините што ги исполнуваат условите за премин во фаза на целосна фискална децентрализација, финансирањето на пренесените надлежности се врши со блок дотации. Во овие дотации ќе бидат содржани и износите на средства за плати и надоместоци на вработените во локалните институции од областа на образоването (основи и средни училишта), културата (културни домови, библиотеки и сл.) и социјалната заштита (детски градинки и домови за згрижување стари лица).

Имајќи предвид дека единиците на локална самоуправа во почетниот период од децентрализацијата не може да се задолжуваат, планираните приходи и расходи во буџетите на истите се целосно усогласени. Притоа, вкупните приходи и расходи изнесуваат околу 3,0% од БДП во првата фаза од процесот на децентрализација, додека од 2008 година со трансферирање на блок дотациите на Централниот буџет, кои ќе ги вклучат и платите на вработените од делегираните надлежности на локално ниво, се очекува зголемување на приходите и расходите на локалната власт на ниво од околу 5% од БДП.

Во структурата на приходите значително е учеството на приходите од данок на имот и комунални даноци, како и трансферите од централната власт. Во овој период на расходната страна на Буџетот на локалната власт значајно е учеството на капиталните расходи (околу 43% од вкупните расходи), додека по спроведувањето на втората фаза од децентрализацијата евидентна е изменета структура на расходите во корист на тековните расходи во кои се вклучени и платите на вработените во образоването, детската и социјалната заштита и културата.

Изворните приходи на општините се обезбедуваат од локалните даноци и такси кои се утврдуваат од страна на Советот на општината во рамки на утврдениот распон на стапки кои се пропорционални и приходите општината ги проценува самостојно, а за износите на трансферите од Централниот буџет се известуваат со буџетскиот циркулар на министерот за финансии. Дополнителен, односно нов даночен приход на општините ќе биде и данокот од деловен недвижен имот, односно оданочувањето и на станбените згради во селските населби и ридско планински подрачја и овие измени ќе бидат во примена од 1 јануари 2008 година. Во тек се измени на Законот за комуналните такси, каде се предвидува зголемување на комуналната такса за улично осветлување и на Законот за административни такси и определени такси ќе бидат дополнителен нов приход на општините.

Со измените во законите кои го регулираат користењето на јавните национални добра (води, минерални сировини) на општините им се обезбедуваат приход од концесии во случаите кога јавното добро што се експлоатира се наоѓа на територијата на соодветната општина. Нов приход на општините ќе биде и надоместокот што големите загадувачи ќе го плаќаат согласно Законот за заштита на животната средина.

3.4 Управување со јавен долг

Јавен долг на Република Македонија

Јавниот долг на Република Македонија се состои од обврските на јавниот сектор по основ на домашното и надворешното задолжување. Сегментите од јавниот сектор кои се опфаќаат во пресметката на јавниот долг, зависи од методологијата која се применува. Имено, досега податоците за состојбата на јавниот долг на Република Македонија се презентираат со примена на ГФС методологијата и согласно националната методологија. Разликата помеѓу овие две методологии е во опфатот на податоците. Имено, според националната методологија која е утврдена во Законот за јавен долг, јавниот долг ги опфаќа долгот на општата влада, општините и на јавните претпријатија. За разлика од оваа методологија, пресметката по ГФС методологијата го опфаќа и долгот на Народна банка на Република Македонија. Во натамошниот текст податоците за јавниот долг ќе бидат пресметувани по ГФС методологијата, а доколку се користи националната методологија истото ќе биде наведено.

Најголем дел од портфолиот на јавниот долг на Република Македонија го сочинуваат обврските кон официјалните и приватни кредитори. Како најзастапени официјални кредитори во портфолиот на јавниот долг се јавуваат Светска банка, Европска инвестициона банка (EIB), Европската банка за обнова и развој (EBRD), Банка на Советот на Европа (CEB) и др. Покрај овие во портфолиото влегуваат и обврските на државата кои произлегоа од решавањето на структурните проблеми кои се појавија во процесот на транзицијата на македонската економија. За таа цел државата издаде т.н. структурни обврзници, кои значително влијаја на зголемување на состојбата на јавниот долг. Особено големо влијание имаше обврзницата за старо девизно штедење, која обврска, иако датираше од осамостојувањето, сепак државата ја емитуваше во 2000 година, во износ од 546,5 милиони евра, со цел обесштетување за девизните депозити на граѓаните кои беа замрзнати во банките во Република Македонија, по распаѓањето на поранешната југословенска федерација. Како резултат на емитувањето на оваа обврзница, состојбата на јавниот долг формално се зголеми во 2000 година на 2,2 милијарди евра, што претставуваше 57,2% од БДП.

Оттогаш, стапката постепено се намалува во секоја од наредните години и заклучно со декември 2006 година, изнесуваше 2 милијарди евра, додека заклучно јуни 2007 година изнесуваше 1,9 милијарди евра, што претставува 35,6% од БДП и споредено со претходната година, се забележува намалување на долгот во однос на БДП за значителни 5 процентни поени. Ова, пред се се должи на предвремениот откуп на долгот кон Париски клуб на кредитори во износ од 77 милиони евра, дел од кредитите кон Меѓународната банка за обнова и развој во износ од 96,1 милиони евра, долгот кон Меѓународниот монетарен фонд во износ од 29,2 СПВ (32,8 милиони евра) и 1.302,5 милиони денари предвремен откуп на Обврзницата за санација на Стопанска банка.

Долгот на општата влада, кој на 30.06.2007 година изнесуваше 35,6% од БДП, е под лимитот утврден со Мастиришките критериуми според кои долгот на општата влада не смее да ја надмине границата од 60% од БДП. Цел на Владата е ваквиот тренд да се задржи и во наредниот период. Во таа насока, во среднорочната стратегија за управување со јавен долг е утврдена целта, долгот на општата влада до 2009 година да се намалува и да се движи во лимитите од 34% до 37% од БДП. Исто така, лимити се утврдени и за јавниот долг кој ќе има тенденција на намалување, движејќи се во рамки од 37% до 40% од БДП.

Табела 8 – Јавен долг на Република Македонија (во милиони евра)

basis	year								
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	30/06/2007
EXTERNAL PUBLIC DEBT*	1.289,6	1.427,7	1.397,6	1.267,6	1.178,9	1.178,6	1.441,2	1.223,0	1.012,8
General Government Debt	1.024,7	1.153,9	1.191,9	1.089,0	1.005,5	993,2	1.245,4	1.025,2	857,0
Central Government (consolidated)	1.024,7	1.153,9	1.191,9	1.089,0	1.005,5	993,2	1.245,4	1.025,2	857,0
Central Government	971,5	1.101,0	1.144,1	1.050,4	972,6	962,3	1.208,0	981,9	823,1
Public Funds	53,2	52,9	47,8	38,6	33,0	30,9	37,4	43,3	33,9
Municipalities	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Central Bank	101,2	87,7	80,3	64,7	54,7	46,0	52,7	42,4	0,0
Public enterprises	163,6	186,2	125,4	114,0	118,7	139,4	143,2	155,4	155,8
DOMESTIC PUBLIC DEBT	113,6	791,0	733,3	676,0	665,0	663,9	750,4	806,5	910,6
General Government Debt	79,9	711,7	681,5	626,9	593,6	589,8	603,7	648,4	660,5
Central Government Debt	79,9	711,7	681,5	626,9	593,6	589,8	603,5	648,2	660,5
Municipalities	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,0
Central Bank	33,8	79,3	51,8	49,1	71,4	74,1	146,7	155,3	247,7
Public enterprises**	N/A	2,8	2,4						
TOTAL PUBLIC DEBT-GFS	1.403,2	2.218,7	2.130,9	1.943,7	1.843,9	1.842,5	2.191,6	2.029,5	1.923,4
Public debt as % of average GDP	40,7	57,0	55,5	48,6	44,9	42,6	47,1	40,6	35,6
Public debt as % of average export	125,6	154,8	165,2	164,7	153,1	136,7	133,6	106,1	90,6

Извор: Министерство за финансии и Народна банка на РМ

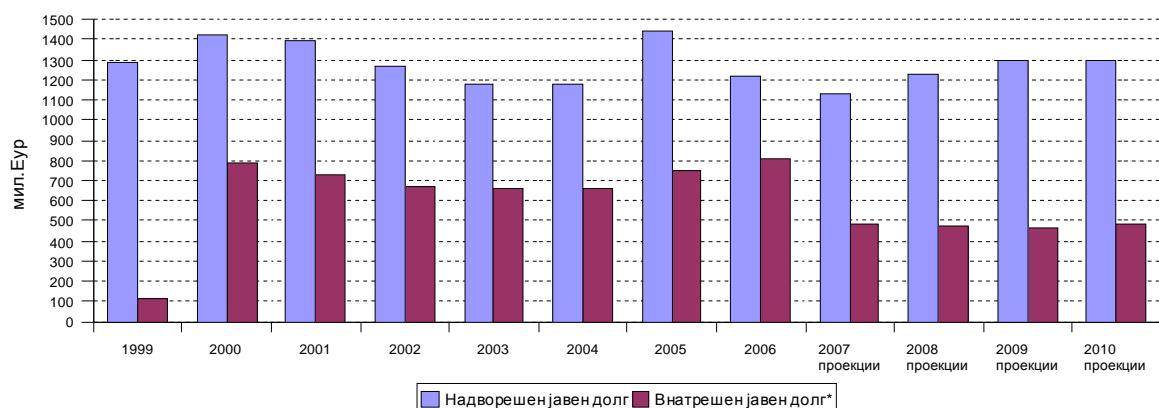
**Од Април 2006 година, јавните претпријатија почнаа да ги доставуваат до Министерството за финансии првите извештаи за состојбата на јавниот долг (согласно Законот за јавен долг)

Структура на јавниот долг

Односот меѓу надворешниот и внатрешниот долг од 1999 година бележи постепено зголемување на внатрешниот долг во однос на надворешниот долг и заклучно 30.06.2007 година истиот изнесува 47,3% наспроти 52,7% во корист на надворешниот долг.

Делот на внатрешниот долг треба постепено да се зголемува за сметка на надворешниот долг, согласно потребите на Буџетот, пазарните услови, капацитетот и можностите на финансискиот систем во Република Македонија. На тој начин ќе се овозможи здрав развој на домашниот пазар на хартии од вредност, кој во иднина ќе претставува главна потпора на државата во политиката на задолжување. Истовремено, ќе се намали зависноста на финансирачката страна на Буџетот од странските задолжувања и флукутации на меѓународниот пазар на пари и капитал.

График 8 – Јавен долг на Република Македонија

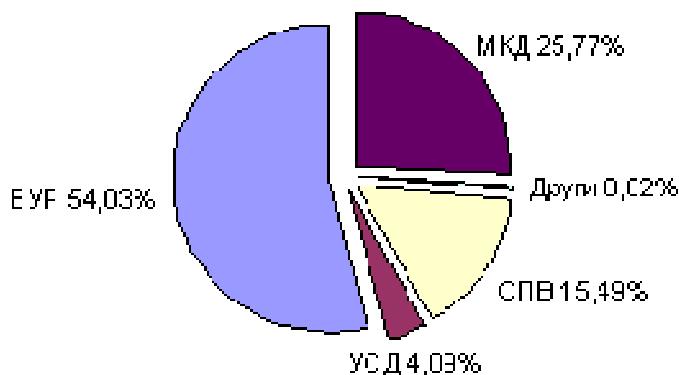
Извор: Министерство за финансии и Народна банка на РМ

*Во внатрешниот јавен долг во проекциите не се вклучени инструментите на монетарната политика (благајничките записи и државните записи за монетарни цели).

Високото учество на надворешниот долг во вкупниот јавен долг, како и фактот дека 45,6% од внатрешниот долг е

деноминиран во евра, придонесува во **валутната структура на јавниот долг** доминантно учество да има јавниот долг изразен во странска валута (74,2%), додека учеството на долгот во домашна валута да изнесува 25,8% кој главно се однесува на хартиите од вредност кои државата и Народната банка на РМ редовно ги емитуваат на финансиските пазари.

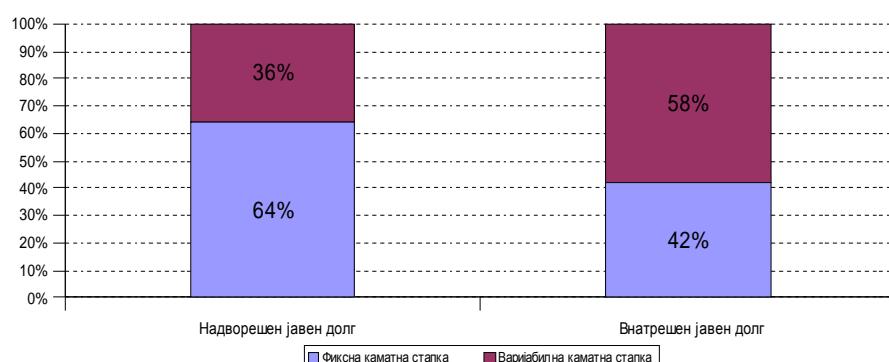
График 9 – Валутна структура на Јавниот долг на Република Македонија

Ваквата структура укажува на голема изложеност на портфолиото на вкупниот долг на ризикот од промена на девизниот курс на денарот во однос на останатите валути во кои е деноминиран долгот. Имајќи го предвид сегашниот девизен режим на Република Македонија, може да се констатира дека степенот на изложеност на долгот на девизниот ризик е умерен. Меѓутоа, под претпоставка на голема девалвација на домашната валута тоа би имало директно влијание на трошоците на Буџетот, од аспект на потребата за обезбедување на дополнителни средства за покривање на зголемените трошоци за отплата на долгот изразен во странска валута. Оттука, најголем приоритет за Министерството за финансии е намалување на делот од долгот деноминиран во странска валута, а за сметка на тоа зголемување на делот на долгот деноминиран во денари. За таа цел, како неопходност се јавува потреба од развој на домашниот пазар на државни хартии од вредност, кој подразбира и зголемена емисија на државни хартии од вредност во денари.

Структурата на каматните стапки е врамнотежена, со тоа што 53,6% од портфолиото на јавниот долг е со фиксни каматни стапки и 46,4% со променливи каматни стапки (во овој процент влегува и долгот со рок на достасување до 12 месеци, вклучувајќи ги државните записи и благајничките записи). Значителното учество на долгот со променлива каматна стапка во вкупното портфолио на јавниот долг, го изложува портфолиото на ризик од зголемување на каматните трошоци. Поради тоа, како неопходност се јавува потребата за континуирано зголемување на долгот со фиксна каматна стапка и истовремено намалување на долгот со променлива каматна стапка.

График 10 – Каматни стапки на Јавниот долг на Република Македонија

Извор: Министерство за финансии и НБРМ

Од аспект на рочната структура може да се констатира дека просечната рочност на надворешниот јавен долг во јуни 2007 година се зголемува во споредба со опаѓачкиот тренд од 2005 година.

Ова зголемување пред се се должи на предвремените откупни на долг кој имаше пократок рок на достасување. Рочноста на внатрешниот јавен долг⁵ која на крај на 2006 година беше 3,03 години и 2,9 години во јуни 2006 година, може да се оцени како алармантна од причина што истата е резултат на финансирањето на долгорочните структурните обврзници со емисија на краткорочни државни хартии од вредност. Зголемување на краткорочниот внатрешен долг значи пораст на ризикот од рефинансирање поради тоа што поголемиот дел од домашните потреби за финансирање во моментов се покриваат преку емисија на континуирани државни записи. Намалување на рефинансирачкиот ризик се остварува со воведување на инструменти со подолги рокови на достасување, иако ова обично содржи повисоки трошоци за сервисирање на јавниот долг, поради премијата за ризик за подолгорочните инвестиции. Со зголемената доверба во издавачот и зголемената побарувачка од страна на инвеститорите, пазарот на државни домашни хартии од вредност постепено се проширува. Секој нов пазарен сегмент во почетокот е плиток, со мала моќ на апсорпција, но, со текот на време добива поголемо значење. Продлабочувањето на пазарот е потпомогнато со проширувањето на инвеститорската основа, а од посебно значење е учеството на новоформираните пензиски друштва. Овој процес придонесува кон опаѓање на приносите од долгорочните обврзници, како и кон нивна помала ценовна нестабилност и поголема ликвидност, на кој начин се овозможуваат пониски ризици од рефинансирање.

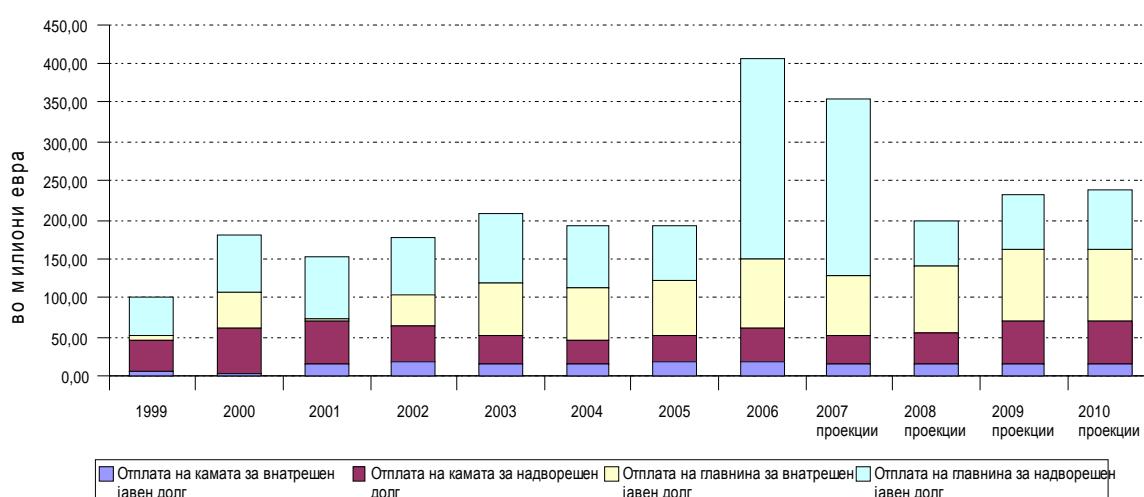
Табела 9

	Просечно време на достасување – ATM [во години]			
	31.12.05	30.06.06	31.12.2006	30.06.2007
Внатрешен долг	3,71	3,55	3,03	2,99
Надворешен долг	9,51	9,24	8,98	9,6
Вкупен долг	7,38	7,16	6,85	7,11

Извор:МФ

Трошоците за сервисирање на јавниот долг временски се рамномерно распоредени со цел да се одбегне можноста нивната нестабилност или голема концентрација во одреден период да има дестабилизирачки ефект врз буџетот. Обврските по основ на главнина и камата во однос на БДП бележат постојано намалување, со исклучок на 2006 и 2007 година, кога отплатите се значително поголеми и се должат на предвремениот откуп на долгот кон Лондонски клуб на кредитори и Континуираната обврзница бр. 02/2005 во текот на 2006 година, како и откупот на долгот кон Париски клуб на кредитори, дел од кредитите кон Меѓународната банка за обнова и развој, долгот кон Меѓународниот монетарен фонд, дел од кредитите кон Европската инвестициониа банка и обврзницата за санација на Стопанска банка А.Д Скопје во текот на 2007 година.

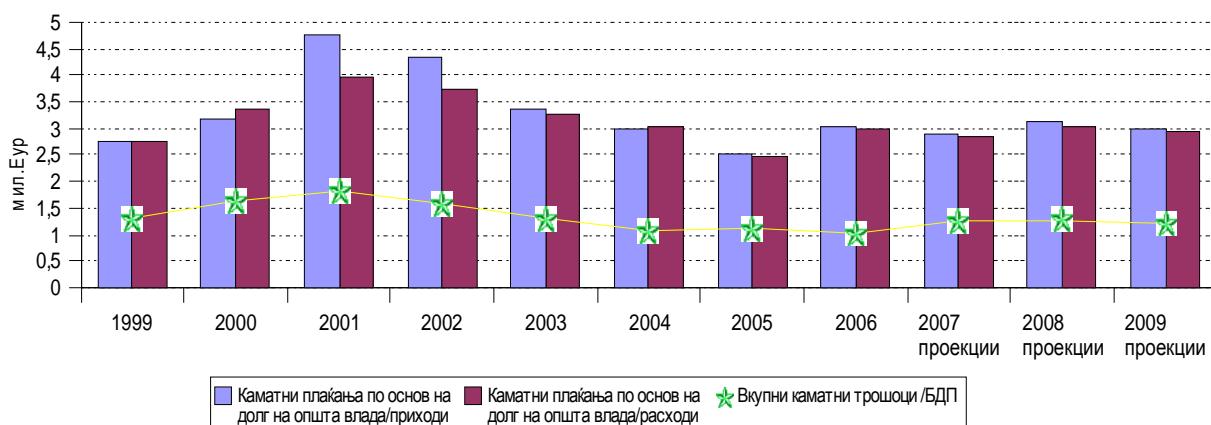
График 11 – Отплата на Јавниот долг на Република Македонија

Извор: Министерство за финансии и Народна банка на РМ

⁵ Во пресметката на просечната рочност на внатрешниот долг се земени предвид само структурните обврзници, додека државните записи се изземени

График 12 – Каматни плаќања по основ на долг на општа Влада на Р. Македонија

Извор: Министерство за финансии и Народна банка на РМ

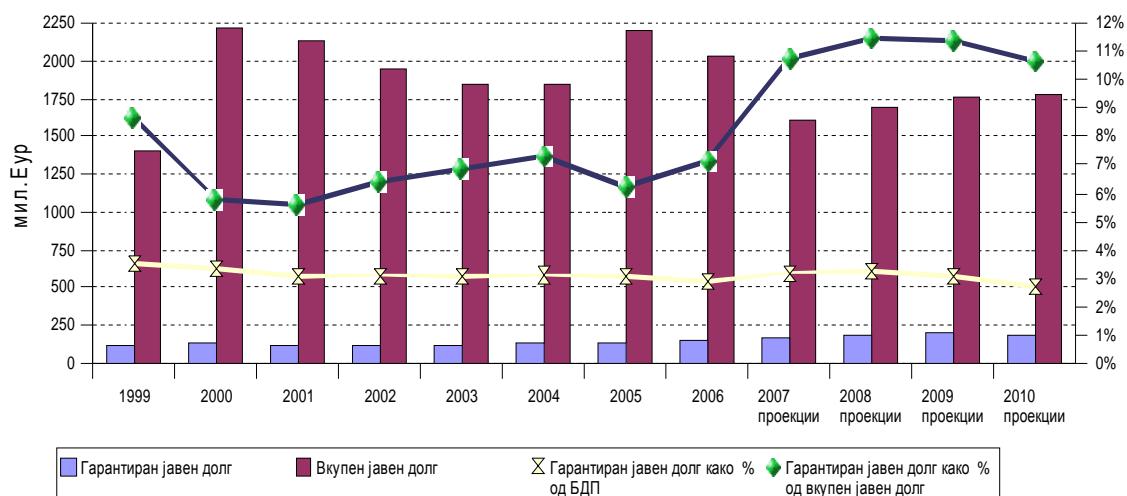
Гаранции

Државната гаранција претставува потенцијална обврска за плаќање преземена од Република Македонија во име на носителот на јавен долг за чија сметка е издадена гаранцијата. Најголем дел од гаранциите се издадени на јавните претпријатија кои користеле средства од страна на странските кредитори.

Состојбата на гарантираниот јавен долг бележи тренд на постепено зголемување и заклучно со јуни 2007 година изнесува 144,8 мил. евра, односно 2,6% во однос на БДП и 7,5% во однос на вкупниот јавен долг. Наглото зголемување на гарантираниот јавен долг во однос на вкупниот јавен долг не се должи на дополнително издавање на гаранции, туку на намалувањето на вкупниот јавен долг како резултат на предвремените откупни кои беа извршени во текот на 2007 година.

Во досегашната практика, главните должници редовно ги сервисираат обврските по странските кредити, со исклучок на две јавни претпријатија, кои поради својата неповољна финансиска положба не ги плаќаат своите обврски навремено, како резултат на што издадените гаранции беа активирани. Со цел намалување на големите ризици со кои може да се соочи во иднина државата доколку дојде до активирање на гаранциите, идната политика ќе биде насочено кон применување на рестриктивен пристап за одобрување на гаранции особено на јавните претпријатија, кои често се соочуваат со ликвидносни проблеми.

График 13 – Гарантиран и Вкупен јавен долг на Република Македонија

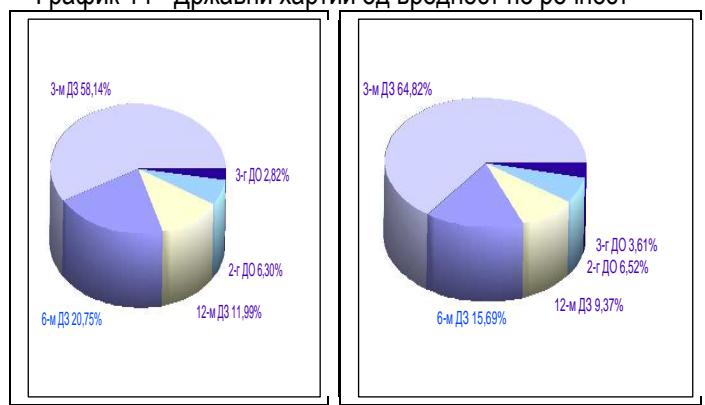

Извор: Министерство за финансии и Народна банка на РМ

Бокс 1: Активностите поврзани со *развојот на пазарот на државни хартии од вредност* започнаа во 2003 година кога Владата ја усвои Стратегија за развој на пазарот на државни хартии од вредност. Донесувањето на стратегијата претставуваше основа за отпочнување со емисија на континуирани државни хартии од вредност. Министерството за финансии во јануари 2004 година успешно започна со првата емисија на континуирани државни хартии од вредност (3-месечни државни записи) и заклучно со јуни 2007 година редовно еmitува 3, 6 и 12 месечни државни записи како и 2 и 3 годишни државни обврзници, а издаде и една 5 годишна обврзница која во декември 2006 беше предвреме откупена.

Државните хартии од вредност се деноминирани во денари и се издаваат во дематеријализирана форма. Заклучно 30.06.2007 година, состојбата на издадени државни хартии од вредност е 14,0 милијарди денари, од кои 12,6 милијарди денари се однесуваат на државни записи, а останатите 1,4 милијарди денари се однесуваат на државни обврзници. На графиконите подолу е прикажана состојбата на државни хартии од вредност по рочност, гледана од аспект на денот на емисија (декември 2006 и јуни 2007 година)

График 14 - Државни хартии од вредност по рочност

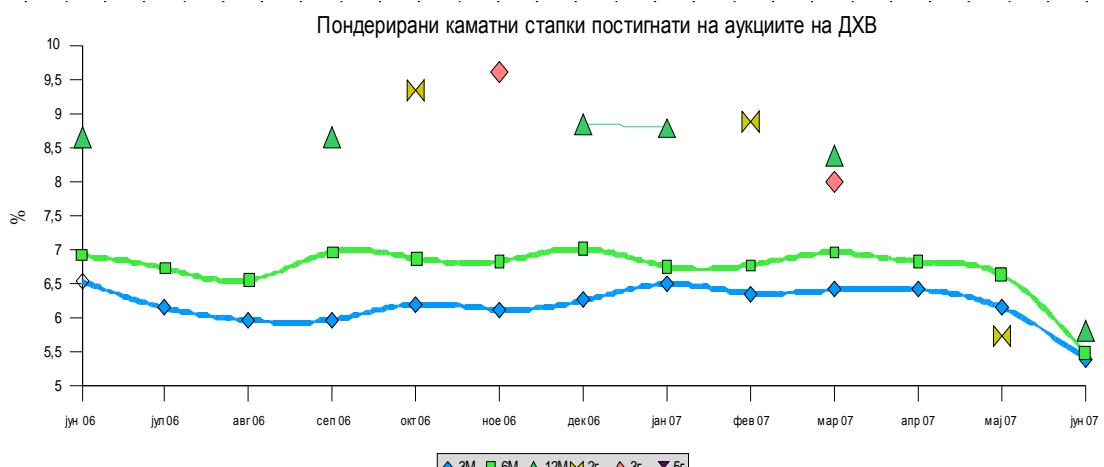

Извор: Министерство за финансии

Во сопственичката структура на државните хартии од вредност, гледана кумулативно, заклучно со јуни 2007 година, учеството на банките е 79%, додека клиентите учествуваат со 21%.

Каматните стапки на државните записи од нивното воведување до денес, се одредуваат пазарно, односно тие се детерминирани од понудата и побарувачката на аукциите. На Графиконот е прикажан трендот на каматните стапки на државните хартии од вредност по рочност, во периодот од јуни 2006 до јуни 2007. Од графиконот видно се забележува континуираниот тренд на опаѓање на каматните стапки на државните хартии од вредност по одделни рочности.

График 15

Извор: Министерство за финансии

Развој на секундарниот пазар на државни хартии од вредност (бокс 2)

- зголемување на годишните нето емисии на државни хартии од вредност;
- користење на репо операции од страна на НБРМ и на банките;
- овозможување на користење на репо и тргување преку шалтер и за континуираните долгочорни државни хартии од вредност;
- мониторинг на активностите на банките на пазарот на државни хартии од вредност и евентуален избор на примарни дилери со дефинирани обврски и за секундарниот пазар (маркет мејкер);
- понатамошно зголемување на транспарентноста на резултатите од тргувањето на пазарите преку шалтер (OTC);
- водење активен дијалог со агенциите за изготвување кредитен рејтинг;
- привлекување инвеститори и диверзификација на инвеститорска структура;
- обезбедување на обединета евиденција во форма на регистар за јавен долг.

Бокс 2:

Постојната регулатива за секундарно тргување во Република Македонија овозможува тргување на сите државни хартии од вредност на Македонска берза А.Д, како и тргување со континуираните државни хартии од вредност на пазарите преку шалтер.

Во април 2005 година, Народната банка на РМ во соработка со Министерството за финансии донесе Правила за начинот и постапката за тргување и порамнување на трансакциите со хартии од вредност на пазарот преку шалтер. Со усвојувањето на овој правилник, официјално започна да функционира пазарот преку шалтер (OTC) за тргување со државните записи, а од јули, 2006 год истиот се надополни и за тргување со континуираните државни обврзници. Со цел понатамочно унапредување на пазарите преку шалтер, во февруари 2007 година, како резултат на сугестиите на Пазарниот Комитет, се изврши уште една дополнна на Правилата за начинот и постапката за тргување и порамнување на трансакциите со хартии од вредност на пазарот преку шалтер, која ги обврзува банките учеснички кои поседуваат континуирани ДХВ да ги котираат редовно на дневна основа. Оваа обврска е обврзувачка за износ од 1.000.000 денари.

За тргувањето на пазарот преку шалтер во моментов не постојат трансакциски трошоци. Банките, инволвирали во трансакциите, остваруваат добивка само од разликите (спредовите) помеѓу куповната и продажната цена. Дополнителна предност на овој пазар е што порамнувањето на склучените трансакции се врши во реално време, односно веднаш по склучувањето на трансакцијата. Како резултат од споменатите предности, бројот на трансакции на овој пазар бележи постепено зголемување.

Оваа низа мерки се превземени со цел да се постигне унапредување во развојот на секундарниот пазар.

На Македонска берза А.Д Скопје, беа исто така направени унапредувања во однос на секундарното тргување на континуираните државни хартии од вредност, со тоа што дојде до укинување на провизиите на Берзата и Централниот депозитар за хартии од вредност. Единствено како трошок во тргувањето остануваат брокерските провизии.

Секундарното тргување на структурните обврзници на Македонска берза А.Д Скопје останува неизменето.

4 СТРУКТУРНИ РЕФОРМИ

4.1 Сектор претпријатија

4.1.1 Приватизација

Процесот на приватизација во Република Македонија е речиси завршен. Во изминатиот период во процес на приватизација беа вклучени и делови од здравствениот сектор, аптеките, бањите, делови од примарниот здравствен сектор, но и некои големи инфраструктурни објекти кои се приватизираа согласно посебни закони. Во таа смисла во 2006 година најголемата приватизација во полето на инфраструктурните активности беше приватизацијата на Електростопанство на Македонија, со поделба на дистрибуцијата и производството, при што само дистрибуцијата беше приватизирана.

Планови за приватизација

Се очекува дека процесот на приватизација ќе продолжи со завршување на приватизацијата во претпријатијата каде има општествен капитал (околу 20). Акциите и уделите со општествен капитал кои беа префрлени на Агенција за приватизација по затворањето се пренесени на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување за понатамошна продажба согласно нивните правила преку Берза.

Во понатамошниот процес се очекува како предмет на трансформација да бидат институции, делови од јавни институции, делови од јавни претпријатија, и други субјекти зависно од посебните закони кои се усвоени или ќе бидат усвоени.

Приватизацијата на јавните претпријатија започна со продажба на мнозинскиот пакет на акции на АД Македонски телекомуникации во 2001. Преостанатите 47,12% од Компанијата кои се во државна сопственост, во периодот 5-9 Јуни 2006 беа понудени за продажба во четири пакети од 9,9%, и еден пакет од 5,52% (наменети за малцински акционери) преку Македонската берза за долгорочни хартии од вредност. Од понудените акции беа продадени еден пакет од 9,9% како и 0,41% од индивидуалните акции. Непродадените акции ќе бидат предмет за понатамошна продажба.

Започната е приватизација на општествениот сектор и јавниот сектор. Дел од несуштнските активности во здравствениот и образовниот сектор и администрацијата беа издвоени од државните услуги и беа пренесени на приватниот сектор. Владата започна со процесот на давање концесии за користење големи инфраструктурни објекти, меѓу нив најголеми се државните аеродроми, каде започна постапката за барање инвеститори заинтересирани за менаџирање на аеродромите на основа на концесии.

Финансискиот сектор беше предмет на посебна програма на приватизација, а некои банки беа подложени на постапка на санација. Државата започна со постапка за продажба на резидуалниот капитал во комерцијалните банки кон крајот на 2005, освен во Поштенска банка и Македонската банка за поддршка на развојот. Продажбата на останатите акции во другите банки е завршена.

Македонски железници се во фаза на значајни процеси на преструктуирање, каде нивните активности се поделени на инфраструктура и транспорт. Конечната цел е делот кој се занимава со транспорт да биде приватизиран, а инфраструктурата да остане во државна сопственост.

4.1.2 Индустриска политика и стратегија

Основните елементи на индустриската политика на Република Македонија се следните:

- Реформи во насока на градење на оперативна пазарна економија, во таа смисла постепено хармонизирање и прифаќање на Acquis;
- Завршување на процесот на приватизација и зајакнување на процесот на приватна јавна соработка;
- Преземање мерки за зајакнување на конкурентноста на бизнисите;
- Имплементирање мерки за стимулирање на порастот на домашните и странски инвестиции;
- Промоција на МСП и развој на претприемништвото.

Согласно Националната стратегија за интеграција на РМ во ЕУ, индустриската политика е сегментирана во два пристапи, со цел зголемување на конкурентноста: хоризонтален и вертикален (секторски) пристап. Сетот на мерки и програми за хоризонталната димензија за индустриската политика се следни:

- Програми за промоција кои вклучуваат: извозна промоција, СДИ промоција и поддршка на МСП;
- Стимултивни програми кои опфаќаат: промоција на производните фактори, создавање на информационо општество и развој на ИТ и комуникационата технологија, како и стимулирање на истражување и развој, нови знаења и
- Програми за промоција на корпоративни стратегии и организациони структури кои вклучуваат: едукација за менаџмент, деловно преструктуирање (модернизација), хармонизација и воведување на меѓународни технолошки стандарди во РМ и промоција на корпоративно управување.

Во рамки на Министерството за економија е формирано Одделение за индустриска политика, одговорно за подготовката на Стратегија за индустриска политика како интегрирана и сеопфатна политика која ќе води кон зголемување на конкурентноста на економијата⁶. Стратегијата ќе биде развиена во соработка со консултанти и ќе се базира на претходно подготвена студија за мерење на индикатори за конкурентност, која ќе ги идентификува приоритетите за зголемување на конкурентноста на економијата преку разни инструменти. Стратегијата за индустриска политика ќе биде подготвена во 2008 и ќе содржи конкретни мерки и инструменти за зголемување на конкурентноста на економијата постигнувајќи ги приоритетите.

Еден од предложените проекти е поддршка на компаниите во нивнатата интернационализација нудејќи подобра информациона база за извозните можности и иницирајќи координација во пристапот на нови пазари.

Постои значителен прогрес од аспект на прифаќање на идејата за кластери и согледување на користа од здружување и создавање мрежа на кластери. Активностите поврзани со иницирање и поддршка на кластери се интензивирани и се координираат од Министерството за економија, со формирање на нова асоцијација на кластери за зголемување на конкурентноста на некои сектори. До сега се инициирани формирање на кластер за дрвна индустрија и преработка на овошје и зеленчук – еко храна. Освен проектот на кластери, во рамки на вертикалниот аспект на индустриската политика, подготвени се неколку стратегии за развој на одделни сектори (како текстил, челик, туризам).

Во рамки на Секторот за индустриска политика и инвестиции во Министерството за економија, подготвена е Стратегија за развој на текстилната индустрија. Овој документ треба да го стимулира развојот на текстилната индустрија во идниот период преку нејзино преструктуирање кон производи со повисок профит, со сопствен бренд, полека напуштајќи ја сегашната ниско профитна работа базирана на лон систем. Планот на активности со конкретни мерки за ревитализација на текстилната индустрија ќе биде промовиран во 2008, со што ќе се обезбеди успешна имплементација на Стратегијата.

Во рамки на челичната индустрија, Националната стратегија за преструктуирање на челичната индустрија и нејзината имплементација се подготвени како обврска од Протокол 2 од ССА, чија основна цел е:

- Стимулирање на развојот на меѓународно конкурентна челична индустрија во РМ;
- Обезбедување долгочочна вработеност;
- Придонес кон развојот на индустрите;
- Зголемување на нивото на додадена вредност од челичната и поврзаните индустрии

Стратешката цел на Националната стратегија за преструктуирање е создавање услови каде компаниите од челичната индустрија можат да постигнат максимална профитабилност и да ги намалат трошоците за што беа подготвени индивидуални деловни планови за секоја компанија. Во 2007 беше објавен првиот Билтен за челичната индустрија и неговото издавање ќе продолжи и во иднина.

4.1.3 Претприемништво и мали и средни претпријатија

- Активности и движења 2006 и првата половина од 2007 година

Малите и средни претпријатија се доминантен вид на претпријатија во македонската економија и во 2005 година нивното учество во вкупниот број на претпријатија изнесуваше 98,8%. Особено од 2003

⁶ Приоритет во Поглавје Индустриската политика - Да се подготви и спроведе стратегија за индустриската политика која води кон развој и иновации.

Претпристапна Економска Програма 2008-2010

година, секторот на МСП успешно се развива. Бројот на активни МСП (правни лица) се зголеми за 25% (од 37.000 во 2002 година на 44.000 во 2005 година), што претставува просечно годишно зголемување од околу 2.300 МСП. Во однос на бројот на МСП на 1.000 жители, тој се зголеми од 19 на 22. Како резултат на тоа, вработувањето е зголемено за 32% од 110.000 (во 2002 година) на 145.000 вработени (во 2005 година).

Табела 10- - Учество на МСП во националната економија во однос на бројот на вработените, претпријатијата, бруто додадената вредност и извозот (структурата во %)

	Број на вработени			Број на претпријатија			Бруто додадена вредност			Извоз		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Мали	58,4	59,3	64,2	98,3	98,6	98,8	50,4	51,6	52,3	39,8	41,6	38,0
Средни	18,2	20,3	12,0	0,8	0,8	0,7	18,5	20,3	11,5	13,0	13,7	13,2
Вкупно МСП	76,6	79,6	76,2	99,2	99,4	99,5	68,9	72,0	63,9	52,8	55,3	51,3
Големи	23,4	20,4	23,8	0,8	0,6	0,5	31,1	28,0	36,1	42,5	42,6	47,6
Вкупно	100	100	100	100	100	100	100	100	100	4,7*	2,1*	1,1*
										100,0	100,0	100,0

*Нераспределено

Извор: Државен завод за статистика

Постигнатиот прогрес е резултат на следните преземени и реализирани мерки и активности за забрзување на процесот на развој на МСП и претприемништвото во претходниот период:

-Во насока на реализација на Европската повелба за мали претпријатија, определбите на ревидираната Лисабонска стратегија и Програмата за Конкурентност и иновативност на ЕУ, Владата на РМ усвои Ревидирана Национална стратегија за развој на мали и средни претпријатија во Република Македонија 2002-2013, како и Програма за развој на претприемништвото, конкурентноста и иновативноста на малите и средни претпријатија 2007-2010.

Со Програмата се дефинирани конкретните мерки, активности и проекти кои ќе се реализираат во наредниот период, со цел зголемување на конкурентноста и иновативноста на МСП.

И Стратегијата и Програмата ја рефлектираат Владината реформска агенда дефинирана во Програмата за работа на Владата на РМ за периодот 2006-2010 година, Европската повелба за мали претпријатија, со осврт на *acquis* како и предпристапните фондови.

-Врз основа на Четиригодишната програма Владата усвои и Програма за развој на претприемништвото, конкурентноста и иновативноста на малите и средни претпријатија во 2007 година, во која се дадени намените на средствата за поддршка на претприемништвото обезбедени од Буџетот на РМ за 2007 година.

-Во втората фаза од реализацијата а Проектот Фонд за развој на човечки ресурси, во 2006 година, со обука беа опфатени 80 менаџери. Активностите продолжија во 2007 година и во месец мај беше промовирана Академијата за млади тренери.

Се предвидува Фондот да јакне со цел унапредување на обуката на менаџерите во претпријатијата како и подигање на нивоата за обука и стандардите помеѓу обучувачите, консултантите и МСП.

- Со цел интегрирање на претприемништвото како клучна компонента во политиката на средното образование, воведен е редовен предмет во курикулумите на средните училишта;
- Едношалтерскиот систем за регистрирање на компанија целосно е оперативен, при што времето за регистрирање е скратено на три дена, со интенција да се обезбеди еднодневна процедура за регистрација на фирмa која е веќе возможна и електронски. Исто така, бројот на канцелариите кои вршат регистрација е зголемен на 10 и е проширен на поголема територија во земјата;
- Користа и успешноста во реализацијата на Проектот Ваучерски систем на советување придонесоа тој да продолжи и во 2007 година, со кој експерти за МСП ги советуваат сопствениците;
- Заради унапредување на системот на обезбедување на даночни олеснувања на микро претпријатијата во Законот за данок на добивка дадена е можност овие претпријатија да плаќаат паушален износ на данок;
- Зајакнувањето на технолошкиот капацитет на МСП и реализирањето на препораките на Европската комисија за поголем економски раст и зајакнување на индустрискиот развој, преку поврзување со

ресурсите засновани на наука и знаење на национално и европско ниво, се основа Центар за пренос на иновации. Проектот е поддржан и од Владата на РМ, која за оваа цел во наредните 6 години ќе издвои околу 100.000 Евра годишно. Се планира Евро инфо коресподентниот центар да биде интегриран во овој центар;

- Формирани се два нови инкубатори. Во Скопје е основан “Бизнис инкубатор за млади”, а во Битола е отворен Инкубатор – “Центар за поддршка на бизнисите”;
- од 2006 година постои Форумот за МСП, како модел за дијалог на Министерството за економија – Секторот за претприемништво со приватниот сектор кој се повеќе се инволвира во креирањето на политиката за развој на МСП во Македонија;
- За промоција на МСП на 9 мај 2007 година беше организиран Европски ден на претприемачот на кој беше промовирано претприемништвото не само локално, туку и регионално, како и промовирање на меѓународната соработка.

Краткорочни цели кои треба да се реализираат до крајот на годината се:

- Јакнење на Фондот за развој на човечки ресурси, со цел унапредување на обуката на менаџерите во претпријатијата, како и подигање на нивоата за обука и стандардите помеѓу обучувачите, консултантите и МСП;
- Кофинансирање во формирањето на два нови Бизнис центри во општини каде сеуше не се формирани, во кои малите претпријатија ќе имаат на располагање заедничка инфраструктура со цел да се динамизира економскиот раст и зголеми вработеноста;
- Јакнење на постојните и формирање на нови кластери;
- Обуки за претприемачите преку регионалните центри;
- Промоција на претприемничко образование;
- Јакнење на свеста за ИКТ, воведување на стандардите за квалитет.

Среднорочни цели 2008-2010

Среднорочните цели што се однесуваат за поддршка на развојот на МСП секторот кои треба да придонесат за уште поефикасно работење на претпријатијата и создавање на конкурентност се дефинирани во Ревидираната Национална стратегија за развој на мали и средни претпријатија во Република Македонија 2002-2013, како и во Програма за развој на претприемништвото, конкурентноста и иновативноста на малите и средни претпријатија 2007-2010 и се однесуваат на:

- Зајакнување на институционалната инфраструктура⁷;
- Финансирање на активностите на АППРМ, Кофинансирање на нови бизнис центри, Опсерваторија за МСП, Форум за МСП, Инфо пулт - проектот во соработка со регионалните центри за деловна поддршка, Кофинансирање на ЕвроИнфо кореспондентен центар /ИРЦ, Кофинансирање на Фондот за развој на човечки ресурси/ Академија за менаџери;
- Подобрување на деловното окружување и пристапот до финансии;
- Меѓуминистерска соработка за реализација на Програмата и Европската Повелба, Обука за алтернативни начини на финансирање, Спроведување на мерки за намалување на сивата економија, Кофинансирање на останати донаторски проекти;
- Подобрување на конкурентноста и иновативноста на МСП⁸;
- Кофинансирање на кластери, Кофинансирање на нови бизнис инкубатори, Кофинансирање на трошоци на РЦ за проекти од нефинансиска поддршка на МСП, Ваучерскиот систем за советување, Претприемачки награди, Издавање на магазин, Претприемничко обазование, ЕУ ден на претприемачите, Подигање на свеста за ИКТ, Кампања за воведување на стандарди за квалитет, Претприемачки зони - изработка на проекти, Научно-иновативно поврзување, Меѓународна научна соработка, Подигање на свеста за права на интелектуална сопственост, Доживотно учење - претприемништво, Постдипломски студии- претприемништво, Публикување брошури за МСП.

⁷ Пристапно партнество - Приоритет од Поглавје 20: Да се зајакнат ресурсите на одделот за МСП и Агенцијата за МСП и да се обезбеди спроведување на стратегијата за МСП и Акцијскиот план како и Европската повелба за мали претпријатија

⁸ Пристапно партнество – Приоритет од Поглавје 20: Да се развије стратегија за насочување на образоването за претприемништво, заснована на успешните пилот-проекти поддржани од донатори.

Како резултат на реализације на овие активности се очекува зголемување на бројот на мали и средни претпријатија за околу 4-5%, како и зголемување на бројот на работни места за 4-5% просечно годишно, во планираниот период 2008-2010 година.

4.1.4 Политика на заштита на конкуренцијата

Најзначајната цел на политиката на заштита на конкуренцијата е да обезбеди слободна конкуренција на домашниот пазар со што би се обезбедила економска ефикасност. Во остварувањето на оваа цел, од особено значење е постоењето на конкуренција меѓу претпријатијата кои делуваат на определен пазар во однос на цените и квалитетот на производите кои ги произведуваат, односно услугите кои ги обезбедуваат. Во таа насока, со правилата за заштита на конкуренцијата се забранува злоупотребата на доминантна позиција на пазарот, склучувањето договори со кои се ограничува конкуренцијата, и спроведувањето концентрации со кои се создава или зајакнува доминантна позиција на учесниците во истата.

Во текот на 2006 година беа преземени следните активности во политиката на заштита на конкуренцијата:

Донесен беше Закон за изменување и дополнување на Законот за заштита на конкуренцијата. Со овој Закон беа направени измени на одредбата од Законот за заштита на конкуренцијата со која се уредува застарувањето на прекршочните постапки кои се водат пред Комисијата, со тоа што рокот за поведување и водење на прекршочна постапка од 2 стана 5 години. Исто така, беа воведени одредби со кои на определени податоци до кои се дошло во текот на постапката им се дава карактер на службена тајна.

Правовите за известување за концентрација беа намалени.

Исто така, забележлив е напредокот во однос на институционалниот капацитет на Комисијата за заштита на конкуренцијата. Транспарентноста во работата на Комисија се зголеми како резултат на креирањето на web-страница на Комисијата која редовно се надополнува.

Во текот на јануари-јули 2007 година, преземени беа следните активности:

- Донесен е Закон за изменување и дополнување на Законот за заштита на конкуренцијата, со кој Комисијата за заштита на конкуренцијата стана надлежна да изрекува прекршочни санкции за сторителите на повреди на одредбите на Законот за заштита на конкуренцијата;
- Донесени беа насоки за примена на Законот и уредбите. Овие насоки беа објавени, а потоа и дистрибуирани на правната и бизнис заедницата, како и на пошироката јавност;
- Комисијата за заштита на конкуренцијата презеде мерки за подигнување на јавната свест за политиката на заштита на конкуренцијата преку печатење и дистрибуирање на листови и брошура со текстот на Законот за заштита на конкуренцијата и уредбите донесени врз основа на Законот;
- Зајакната беше меѓуинституционалната соработка меѓу Комисијата за заштита на конкуренцијата и органите надлежни за регулација на одделни сектори. Така, Комисијата потпиша Меморандум за соработка со Агенцијата за електронски комуникации, Регулаторната комисија за енергетика (РКЕ) и Советот за радиодифузија. Изготвена е нацрт-верзијата на Меморандумот за соработка, кој најскоро треба да биде потписан со Бирото за јавни набавки.

Во периодот 2008-2010 година, треба да бидат преземени следните активности:

- Понатамошно усогласување на Законот за заштита на конкуренцијата со Регулативата на ЕУ за групно изземање на одредени договори во воздушниот сообраќај; (2010)
- Понатамошно усогласување на домашното законодавство од областа на заштитата на конкуренцијата со европското законодавство;
- Понатамошно зајакнување на административниот капацитет на Комисијата за заштита на конкуренцијата преку БЕРИС-проектот; (2010), како и 3 нови вработувања во 2008 година, 3 нови вработувања во 2009 година и 3 нови вработувања во 2010 година. Овој проект и вработувањата се во согласност со приоритетот од Пристапното партнерство, Поглавје 8 – Конкуренција – „Да се зајакне административниот капацитет на Комисијата за заштита на конкуренцијата и да се обезбеди соодветен буџет и кадар во насока на исполнување на приоритетот зададен во Пристапното партнерство“;
- Подобрување во спроведувањето на Законот за заштита на конкуренцијата⁹.

⁹ Пристапно партнерство - Приоритет од Поглавје 08 Конкуренција: “Да се обезбедат потврдени резултати за извршување во областа на анти-трустот и да се сосредоточи вниманието на најсеризантите прекршувања на правото на конкуренција.”

Државна помош

Со извршените измени на Законот за државна помош во 2006 година, надлежноста во надзорот на доделувањето на државната помош премина на Комисијата за заштита на конкуренцијата. Во 2007 година, Законот за државна помош беше изменет за да се добие правна основа за уредување на правилата и постапката за доделување на хоризонтална помош. Уредбата која ќе го регулира доделувањето на хоризонтална помош треба да биде донесена до крајот на 2007 година. Исто така, направена беше измена на Уредбата за утврдување на условите и постапката за доделување на помош за спас и реконструкција на претпријатија со потешкотии, заради целосно усогласување на истата со европското законодавство.

До крајот на 2006 година, секој давател на државна помош назначи лице задолжено за известување за државната помош до Комисијата за заштита на конкуренцијата¹⁰. Комисијата организираше обука за оваа нововостпоставена мрежа на лица кои поднесуваат известување за државна помош, што е во насока на исполнување на приоритетот од Пристапното партнерство. Согласно изменетиот деловник за работа, во Меморандумот за доставување на документи до Владата од страна на давателите на државна помош, мора да биде наведена компатибилноста на државната помош со Законот за државна помош.

Важно е да се напомене дека Комисијата за заштита на конкуренцијата подготви делумен инвентар на доделената државна помош за периодот 2001-2006 година. Државната помош, која беше доделена од страна на неколку владини институции, а која не беше благовремено нотифицирана, беше одобрена ретроактивно. Од особена важност е фактот што одлуките на Комисијата се почитуваат од страна на другите владини институции. Комисијата го зголеми степенот на транспарентност и одговорност во својата работа преку објавување на донесените одлуки во Сл. весник на Република Македонија и на својата web страна¹¹.

За периодот 2008-2010 година, предвидена е обука на вработените во Секторот за контрола на државна помош, членовите на Комисијата за заштита на конкуренцијата и назначените лица во органите-даватели на државна помош, како и усогласување на индустриските политики со правилата од областа на државната помош.

4.1.5 Енергетика

Пазар на енергија

Законска основа за безбедноста во снабдувањето со одделни видови на енергија дава Законот за енергетика. Со Законот за изменување и дополнување на Законот за енергетиката, се врши усогласеност со Директивата 2003/54/EZ за општи правила на внатрешниот пазар на електрична енергија, со што се овозможува создавање услови за имплементација на либерализацијата на пазарот на електрична енергија во доменот на директните потрошувачи. Со рестартирање на поголемите индустриски капацитети во државата и природниот пораст на потребите од електрична енергија во домаќинствата, како и во другите групи потрошувачи, во последните неколку години се јавува недостиг од електрична енергија, која се обезбедува од увоз. Предложеното законско решение дава основ за позитивно разрешување на обезбедувањето на дополнителните количини на електрична енергија за потрошувачите во Републиката.

Со измените се овозможува големите потрошувачи на електрична енергија дел од количините на електрична енергија да ги обезбедат од АД МЕПСО, а дел на пазарот на електрична енергија. За дефинирање на количините кои треба да се обезбедат од страна на АД МЕПСО, истото утврди критериуми за директните потрошувачи, како што се просечна потрошена електрична енергија во претходните две години и дозволено зголемување од 15% од просечно преземената електрична енергија во претходните две години, во случај на постоење на инвестициски активности што треба да се аргументира со валидна документација. Врз основа на овие критериуми големите потрошувачи ќе добијат 45% од количините на електрична енергија од МЕПСО по регулирани цени, а 55% од количините на електрична енергија треба да ги обезбедат на отворениот пазар по пазарни цени.

¹⁰ Пристапно партнерство - Приоритет од Поглавје 08 Конкуренција: Да се воспостави ефикасна претходна контрола на државната помош.

¹¹ Пристапно партнерство - Приоритет од Поглавје 08 Конкуренција: Да се подигне свеста на владините институции, деловната заедницата и општата јавност

Република Македонија е потписник на Договорот за основање на енергетска заедница. Истиот е потписан на 25.10.2005 година. На 21.05.2006 година Договорот е ратификуван во Собранието на Република Македонија, а стапи на сила на 01.07. 2006 година. Основната цел на Договорот е да обезбеди слободна трговија со енергија под транспарентни и конкурентски услови помеѓу земјите од регионот, и со земјите членки на ЕУ.

Со стапувањето во сила на Договорот се создаде обврска за Република Македонија во рок од една година во потполност да ги имплементира одредбите на Директивите 2003/54/EK и 2003/55/EK, со предвидена динамика на отворањето на пазарот, така што сите потрошувачи кои не се домаќинства да можат да го избираат својот снабдувач до 01.01.2008 година, а сите останати потрошувачи до 01.01.2015 година.

Во периодот од август до ноември 2006 година, во Соработка со Секретаријатот на Енергетската заедница, за секоја земја-членка се изготвила Насоки, со соодветни услови, критериуми и рокови според кои ќе се раководи имплементацијата на преостанатите обврски од Договорот.

Владата на Република Македонија донесе Акциони планови за спроведување на Договорот за енергетска заедница како основна рамка на мерките и активностите за спроведување на реформите во електроенергетскиот сектор и во гасоводниот сектор на Република Македонија¹².

Во изминатиот период реализирани се повеќе активности, особено во електроенергетскиот сектор, меѓу кои од особен приоритет се:

- воведување на механизам за алокација на преносните капацитети во прекуграницниот пренос и транзит врз пазарни основи и механизам за разрешување на загушувањето. Динамиката на реализација се координира со соседните земји и со стручните тела на Европската Заедница надлежни за оваа проблематика;
- обезбедување компатибилност и синергичност помеѓу Пазарните правила кои се во подготовкa и пропишаните Мрежни правила за пренос. Завршната верзија на Пазарните правила е во разгледување од Регулаторната комисија за енергетика;
- продолжување со развој на потребната инфраструктура со цел да се обезбеди ефикасна имплементација на идните Пазарни правила и усвоените Мрежни правила. Новата интерконекција кон Грција е веќе реализирана, додека интерконекцијата кон Бугарија се реализира забрзано, со план да се заврши до средината на 2008 година. Во тек на реализација е и надградба и доопремување на внатрешната преносна мрежа во Република Македонија;
- зајакнување соработката помеѓу Регулаторната комисија за енергетика и Комисијата за заштита на конкуренцијата. Во врска со ова потписан е протокол за соработка меѓу овие Комисии;
- Имплементација на мерки за либерализација на електроенергетскиот пазар. Внесени се измени и дополнувања на Законот за енергетика во насока големите потрошувачи дел од енергијата да ја купуваат на слободниот пазар.

Министерството за економија започна активности за подготвување на нов модел на пазарот на електрична енергија на Република Македонија, со цел истиот да се изработи до крајот на месец октомври 2007 година, и да се имплементира во првата половина на 2008 година. Целта е со новиот модел да се надминат системските пречки во имплементацијата на целосно либерализираниот пазар, без да се загрози безбедноста во снабдувањето.

Со цел да се обезбеди ефикасен мониторинг на имплементацијата и ефикасноста на Мрежните правила за пренос, во координација на Операторот на електроенергетскиот систем на Република Македонија АД МЕПСО, воспоставен е Комитет за следење на примената на Мрежните правила. Покрај доследната примена на Мрежните правила, Комитетот ќе ги следи и проблемите во имплементацијата и ќе дава предлози за измена и прилагодување кон потребите на пазарот во процесот на натамошна либерализација.

Владата на Република Македонија донесе Програма на активности за разрешување на економско-финансиската состојба во електроенергетскиот сектор¹³, а во насока да се подобри наплатата, да се намалат загубите и да се

¹² Пристапно партнество - Приоритет од Поглавје 15 Енергија: Да се исполнат обврските произлезени од Договорот за енергетска заедница во однос на целосно спроведување на *acquis* за внатрешниот пазар на гас и електрична енергија и за прекуграницната размена на електрична енергија.

воведат инструменти за ефикасно и ажуарно финансиско порамнување на трансакциите. За следење на реализацијата на предметната Програма формирана е Работна група за разрешување на економско-финансиската состојба во електроенергетскиот сектор со претставници од релевантни министерства и институции, со основна цел редовно (тромесечно) да ја известуваат Владата за состојбата во енергетскиот сектор и да предложат мерки и активности за подобрување на состојбата.

Министерството за економија подготви проектна задача за изготвување на Стратегијата за комплексен развој на енергетиката во Република Македонија. Во таа насока, Министерството за економија на 30 јули 2007 година објави јавен повик за избор на консултантка компанија кој ќе ја изготви предметната Стратегија. Документот ќе претставува збир на насоки, видувања и совети упатени до Владата за развој на енергетскиот сектор.

Со цел за усогласување со легислативата на Европска Унија од областа на европските стандарди за квалитет на течните горива, а согласно Националната програма за усогласување на националното законодавство со ЕУ легислативата, во месец јули 2007 година донесен е Правилник за квалитет на течните горива. Со донесување на овој правилник се воведуваат новини во однос на квалитативните својства на течните горива кои се пуштаат на пазарот во земјата, како што се: содржината на бензен и сулфур во безоловниот бензин, содржина на сулфур кај дизелите, олефини, аромати, оксигенати и други квалитативни својства на течните горива.

Со овој Правилник се пропишуваат граничните вредности и други квалитативни својства на течните горива кои можат да се стават во промет на домашниот пазар, начинот на докажување на совпаѓање на квалитативните својства на горивата со пропишаните гранични вредности, односно утврдување на сообразност на горивата во суштествените технички барања и соодветни стандарди.

Со цел да се создадат можности да се потрошат или обноват запасите на нафтените деривати кои се со квалитет кои не е целосно усогласен со горенаведените стандарди и ЕУ директиви во Правилникот се дефинираат преодни периоди. По изминувањето на определените преодни периоди на пазарот може да бидат присутни само нафтени деривати со квалитет, согласно горенаведените стандарди и директиви на ЕУ од предметната проблематика. Овозможувањето на преоден период при промената на прописите е вообичаена постапка и во земјите од ЕУ.

Природен гас

Со Законот за енергетика („Сл. весник на РМ“ бр. 63/2006) создадени се предуслови за отворање на пазарот со природен гас во Република Македонија, преку регулирање на прашањето сврзано со правно, а со тоа и сметководствено разделување на функциите за вршење на пренос, дистрибуција и снабдување со природен гас. Со Законот, исто така, се утврдени и условите за стекнување на својство на квалификувани потрошувачи (*eligible consumers*).

Согласно овој Закон, како и Директивата на ЕУ 2003/55/ЕС и Регулативата 1775/2005, во изминатиот период беа изгответи и донесени повеќе регулативи и акти. Во секторот за природен гас во 2007 година беше донесен Правилник за условите, начинот и постапката за стекнување и престанување на својството на квалификуван потрошувач („Сл. весник на РМ“ бр. 49/07).

Правилниците и тарифните системи за регулирање на цените во гасниот сектор засновани се на методологии кои овозможуваат целосно покривање на трошоците сврзано со вршењето на дејностите, како и обезбедување на соодветен регулиран принос на капитал.

Со наведената регулатива во голема мерка се остварува подеднаков третман на сите субјекти, пристап до мрежата за пренос и дистрибуција на природен гас, се елиминира меѓусебно субвенционирање, како и се обезбедува транспарентност и предвидливост во цената, а со тоа и поголема сигурност во тековното и планското работење на претпријатијата даватели на услугите во овој сектор и одржлив развој на овој сектор.

Во план е до крајот на оваа година да бидат донесени и Мрежните правила за пренос на природен гас.

¹³ Пристапно партнерство - Приоритет од Економски критериуми.: Да се забрзаат напорите за заштита на оддржливоста на пазарот на електрична енергија, во поглед на преземените обврски на земјата за либерализација на истиот, преку елиминирање на постојната нарушеност како резултат на повластената цена на електрична енергија, како и со зајакнување на регулаторните институции и на целокупната инфраструктура.

Цени на електрична енергија

Во согласност со Правилникот за начин и услови за регулирање на цените на електрична енергија (Сл. весник на Република Македонија бр 95/04), претпријатијата за производство, пренос и дистрибуција на електрична енергија, што извршуваат регулирани дејности, аплицираат во Регулаторната комисија за енергетика за одобрување на цената и приходот.

Повластени тарифи за електрична енергија произведена од обновливи извори на енергија

Во согласност со Правилникот за начин и постапка за утврдување и одобрување на користењето на повластени тарифи за купопродажба на електрична енергија произведена во мали хидроелектрани (МХЕ) („Сл. весник на Република Македонија“, бр. 16/07), повластените тарифи се применуваат за количините на електричната енергија испорачана од ново изградени проточни МХЕ со инсталација моќност од 10.000 kw, кои се стекнале со својство на повластен производител.

Повластениот производител е должен за период од 20 години да ги користи повластените тарифи за чие што користење добил одлука за одобрување.

Операторот на пазарот на електрична енергија е должен да ја откупи целокупната количина на електрична енергија испорачана од повластениот производител, по повластените тарифи за кои Регулаторната комисија за енергетика донела одлука за одобрување на користење од страна на овој повластен производител.

Повластените тарифи имаат за цел да обезбедат:

- поттикнување нови инвестиции за искористување на расположливиот хидропотенцијал како обновлив извор на енергија;
- услови за одржливо работење на МХЕ на кои им е одобрено користење на повластени тарифи;
- услови за примена на начелата за објективност, недискриминирање и транспарентност во постапката на утврдување и одобрување на користењето на повластените тарифи;
- услови за заштитата и унапредување на животната средина.

При утврдување на повластените тарифи Регулаторната комисија за енергетика треба да ги има предвид потребите за обезбедување на просечни годишни приходи на МХЕ, кои ќе овозможат надоместување на инвестициските и оперативните трошоци на МХЕ и обезбедување на соодветен принос на капитал.

Повластените тарифи ги утврдува Регулаторната комисија за енергетика, по што се објавуваат во „Сл. весник на Република Македонија“.

Табела 11 - Повластени тарифи за продажба на електрична енергија произведена и испорачана од мали хидроелектрани, кои се стекнале со својство на повластен производител

Блок	Месечни количини на испорачана енергија (kwh)	Годишни количини на испорачана енергија (kwh)	Повластени тарифи (€центи/kwh)
I	1 – 85.000	1 – 1.020.000	12,00
II	85.001 – 170.000	1.020.001 – 2.040.000	8,00
III	170.001 – 350.000	2.040.001 – 4.200.000	6,00
IV	350.001 – 700.000	4.200.001 – 8.400.000	5,00
V	над 700.001	над 8.400.001	4,50

Во согласност со Правилникот за начин и постапка за утврдување и одобрување на користење на повластена тарифа за купопродажба на електрична енергија произведена од ветерни електрани, РКЕ донесе одлука, според која, повластените тарифи за продажба на електрична енергија произведена и испорачана од ветерни електрани се изразува како 8,9 евро центи за испорачан киловат час електрична енергија (€центи/kwh). Повластената стапка не вклучува ДДВ. РКЕ може најмалку еднаш во период од три години да донесе нова одлука за повластени тарифи.

РКЕ исто така подготви Правилник за начин и постапка за утврдување и одобрување на употребата на повластени тарифи за купопродажба на електрична енергија произведена од електроенергетски постројки што користат биомаса како гориво, и одржа јавни дискусији на 21 август 2007 година.

Лиценци

Табела 12 - Лиценци издадени од Регулаторната комисија за вршење на енергетски дејности

Ред. бр.	Носител на лиценца	Енергетска дејност	Датум на издавање	Период на важење (години)
1	АД МЕПСО	Пренос на електрична енергија	14.11.2005	35
		Управување со електроенергетскиот систем	14.11.2005	35
		Организирање и управување со пазарот на електрична енергија	14.11.2005	35
		Снабдување со електрична енергија на тарифни потрошувачи на големо	14.11.2005	10
2	АД ЕЛЕМ	Производство на електрична енергија	18.11.2005	35
3	АД ЕСМ	Дистрибуција на електрична енергија	28.11.2005	35
		Управување со системот за дистрибуција на електрична енергија	28.11.2005	35
		Снабдување со електрична енергија на тарифни потрошувачи на мало	28.11.2005	10
		Производство на електрична енергија	28.11.2005	35
4	АД ТЕЦ НЕГОТИНО	Производство на електрична енергија	30.11.2005	35
5	МАКХИДРО ПРОЕКТ АД	Производство на електрична енергија	15.12.2005	15.12.2005-1.02.2013
6	ЈП СТРЕЖЕВО - Битола	Производство на електрична енергија	14.05.2006	35
7	АТЕЛ АД - Скопје	Трговија со електрична енергија	15.08.2006	10
8	ЕФТ АД - Скопје	Трговија со електрична енергија	28.09.2006	10
9	ЕНКАТ ЛАРИСА ДОО – Скопје	Трговија со електрична енергија	09.03.2007	10
10	ВЕСТИНГ ЕЛЕКТРИК ДООЕЛ-Скопје	Трговија со електрична енергија	25.06.2007	10
11	ВЕРБУНД ДОЕЕЛ Скопје	Трговија со електрична енергија	25.06.2007	10
12	КОЛЕА ДОО- Скопје	Трговија со електрична енергија	12.07.2007	10
13	Balkan energy company ДОЕЕЛ- Скопје	Трговија со електрична енергија	23.07.2007	10

Состојби на пазарот со природен гас во Република Македонија

Со Законот за енергетика („Сл. весник на РМ“ бр. 63/2006) создадени се предуслови за отворање на пазарот со природен гас во Република Македонија, преку регулирање на прашањето сврзано со правно, а со тоа и сметководствено разделување на функциите за вршење на пренос, дистрибуција и снабдување со природен гас.

Со Законот, исто така, се утврдени и условите за стекнување на својство на квалификувани потрошувачи (eligible customers).

Согласно овој Закон, како и Директивата на ЕУ 2003/55/ЕС и Регулативата 1775/2005, во изминатиот период беа изгответи и донесени повеќе регулативи и акти. Во секторот за природен гас изгответи се и донесени:

- Правилник за начин и услови за регулирање на цени за пренос, дистрибуција и снабдување со природен гас („Сл. весник на РМ“ бр. 94/05);
- Тарифен систем за пренос на природен гас („Сл. весник на РМ“ бр. 94/05);
- Тарифен систем за продажба на природен гас на тарифни потрошувачи непосредно врзани за системот за пренос на природен гас („Сл. весник на РМ“ бр. 94/05).
- Правилник за условите, начинот и постапката за стекнување и престанување на својството на квалификуван потрошувач („Сл. весник на РМ“ бр. 49/07).

Правилниците и тарифните системи за регулирање на цените во гасниот сектор се засновани на методологии кои овозможуваат целосно покривање на трошоците сврзано со вршењето на дејностите, како и обезбедување на соодветен регулиран принос на капитал.

Со наведената регулатива во голема мерка се остварува подеднаков третман на сите субјекти, пристап до мрежата за пренос и дистрибуција на природен гас, елиминаира меѓусебно субвенционирање, како и обезбедува транспарентност и предвидливост во цената, а со тоа и поголема сигурност во тековното и планското работење на претпријатијата даватели на услугите во овој сектор и одржлив развој на овој сектор.

Во план е до крајот на оваа година да бидат донесени и Мрежните правила за пренос на природен гас.

Согласно Законот за енергетика и Правилникот за издавање, следење и одземање на лиценци за вршење на енергетските дејности, Регулаторната комисија за енергетика во секторот за природен гас има издадено повеќе лиценци, и тоа:

- Лиценца за вршење на енергетска дејноста - Пренос на природен гас, на ГА-МА АД-Скопје;
- Лиценца за вршење на енергетска дејноста - Управување со системот за пренос на природен гас, на ГА-МА АД – Скопје;
- Лиценца за вршење на енергетска дејноста – Снабдување со природен гас на тарифни потрошувачи непосредно приклучени на системот за пренос на природен гас, на АД МАКПЕТРОЛ – Скопје;
- Лиценца за вршење на енергетска дејноста – Трговија со природен гас, на АД МАКПЕТРОЛ – Скопје;
- Лиценца за вршење на енергетска дејноста – Трговија со природен гас, на МАКГАС ДООЕЛ – Скопје, и
- Лиценца за вршење на енергетска дејноста – Трговија со природен гас, на ГАС ТРАДЕ ДООЕЛ – Скопје.

Сигурност во снабдувањето со енергија

Министерството за економија на 14.02.2007 објави меѓународен јавен оглас за давање на концесија за вода за производство на електрична енергија од 60 мали хидроелектрични централи. Согласно огласот, понудите беа јавно отворени, по што се изврши евалуација и избор на најдобар понудувач за 41 локација. На 13.09.2007 година е објавен е нов меѓународен јавен оглас за давање на концесија за вода за производство на електрична енергија од 28 мали хидроелектрични централи и истиот ќе трае до 10.01.2008 година. Исто така, во наредниот период се предвидува на секои шест месеци да се објавуваат меѓународни огласи за давање под концесија на мали хидроелектрични централи (чиј вкупен број изнесува околу 400).

На 13.06.2006 година објавен е меѓународен јавен конкурс за пројавување интерес за учество во постапката за претквалификација за изградба на две хидроелектрични централи на Црна Река. Претквалификацијата заврши на 12.10.2006 година. Владата на Република Македонија на 19.12.2006 година ја усвои кратката листа предложена од Комисијата, и квалификуваните компании беа повикани од почетокот на месец август 2007 година да подигнат тендерска документација. Рокот за подигање на тендерската документација беше до 07.09.2007 година, при што пет компании од квалификуваните шест подигнаа тендерска документација. Рокот за доставување на понуди е до 07.12.2007 година, по што ќе се изврши евалуација на истите и ќе се избере најдобриот понудувач. Изградбата треба да отпочне во рок од 2 години од потпишување на концесискиот договор..

На 06.06.2007 година Министерството за економија објави меѓународен јавен конкурс за пројавување интерес за претквалификација за доделување на концесија за изградба на ХЕЦ „Бошков мост“. Доставувањето на документацијата за учество во претквалификацијата заврши на 03.09.2007 година, по што 16 компании доставија документација за пројавување на интерес. Во тек е евалуација на понудите по што ќе се изготви кратка листа на компанији кои ги исполниле условите објавени со огласот. Квалификуваните компании ќе се повикаат да подигнат тендерска документација, по што ќе достават понуди. Изградбата на ХЕЦ „Бошков мост“ ќе биде по моделот БОТ (изградба, управување, трансфер).

Меѓународниот јавен повик за приватизација на АД ТЕЦ Неготино во државна сопственост со претквалификација се објави на 05 јануари 2007 година. Во периодот кој со Повикот беше одреден до 10.02.2007 година во Министерството за економија свои пријави со изјава на интерес за учество во Тендерот и соодветна документација доставија вкупно 18 компанији/конзорциуми. Тендерската комисија ги разгледа поднесените пријави и, согласно наодите, констатира дека 15 од нив ги задоволуваат бараните критериуми одредени со Јавниот Повик. Владата на Република Македонија на 31.07.2007 година го разгледа и го усвои извештајот за резултатите од оценувањето на понудите на квалификуваните компании за приватизација на АД ТЕЦ Неготино и ја усвои ранг листата на компаниите, со прво рангираната компанија Конзорциум составен од MOTT Mc Donald LTD-Обединето Кралство, Hatch ACRES-Канада, Finance engineering- Бугарија, Unit Investments- Холандија. Во тек се активности за потпишување на Договорот за купопродажба на акции на Република Македонија во АД ТЕЦ Неготино со прво рангираниот.

АМБО-активности

Во Република Македонија се потпиша Билатералниот Протокол за влезно излезни точки помеѓу Република Албанија и Република Македонија. По усогласување на текстот на Трипартитната Конвенција за Проектот АМБО на 31.01.2007 година во Скопје, Република Македонија се одржа Меѓуминистерската конференција на која се потпиша предметната Конвенција. Собранието на Република Македонија го усвои и на 14.06.2007 година го објави Законот за ратификација на Тристраната Конвенција во врска со Трансбалканскиот нафтводен систем меѓу Р. Албанија, Р. Бугарија и Р. Македонија. Во најскоро време ќе следи и потпишувањето на Протоколот за влезно-излезните точки за нафтводот АМБО помеѓу Република Бугарија и Република Македонија. Конзорциумот АМБО треба да обезбеди затворање на финансиската конструкција. По затворањето на финансиската конструкција и реализацијата на претходно наведените активности треба да отпочне со физичката изградба на овој енергетски објект и истиот е предвиден да трае 3 години.

Обновливи извори на енергија и енергетска ефикасност

Министерството за економија објави ограничен повик за набавка на консултантски услуги за изготвување на „Базна студија за обновливи енергетски извори на Република Македонија“. Врз основа на оваа Базна студија ќе се изготви Правилник за искористување на ОИЕ, со кој ќе се транспортира ЕУ Директивата 2001/77/ЕС која се однесува на промоција на обновливите извори на енергија .

Правилникот за етикетирање на уреди за домаќинства од аспект на потрошувачка на електрична енергија е донесен во јули 2007. Со овој Правилник ќе се транспортираат Директивите на Комисијата 92/75/ЕЕЦ 2002/31/ЕЦ 96/60/ЕЦ 97/17/, 98/11/ЕЦ 2002/40/ЕЦ, 92/75/ЕЕЦ 96/89/ЕЦ 94/2/ЕЦ.

Во тек е изготвување на Студија за искористување на потенцијалите на ветерната енергија во Република Македонија. Се очекува со оваа Студија да се дефинираат локациите во Република Македонија на кои има доволно ветер и економски е оправдана изградбата на ветерни електрани. Врз основа на овие податоци ќе се распише јавен повик за изградба на ветерни електрани.

Склучен е Договор за грант од ГЕФ (Глобален еколошки фонд), меѓу Република Македонија и Светска банка за добивање на грант во износ од 5.500.000 долари за реализација на ГЕФ – Проектот за одржлива енергија. Покрај Договорот за грант склучени се и Проектен договор помеѓу АД МЕПСО и Светска банка како и Проектен договор помеѓу МБДП (Македонската банка за поддршка на развојот) и Светска банка. Ефективноста на грантот е од 31 август 2007 година. Времетраењето на проектот е до април 2011 година, по што се очекува и негово продолжување во наредните четири години. Грантот од ГЕФ ќе се користи за:

- техничка помош, која ќе се имплементира преку Агенцијата за енергетика, за што ќе се користат средства од ГЕФ во износ од 1.000.000 УСД;
- финансиска поддршка за формирање и оперативно работење на Компанија за енергетски услуги – ЕСКО, односно сервисна компанија чија задача ќе биде да им помогне на јавните институции да ја намалат потрошувачката на енергија, која ќе се имплементира преку АД МЕПСО и АД Топлификација – Скопје, за што ќе се користат средства од ГЕФ во износ од 800.000 УСД; и
- воведување на финансиски механизми за реализација на проекти за енергетска ефикасност (ЕЕ) и обновливи извори на енергија (ОИЕ), кои ќе се финансираат преку МБДР, за што ќе се користат средства од ГЕФ во износ од 4.000.000 УСД

Проект „Соларни загревачи на вода“ се реализира со грант средства обезбедени од Австриската влада, во висина од 300.000 ЕВРА, а предвиденото времетраење за целосната реализација е три години, односно од ноември 2005 заклучно со октомври 2008 година. Основната цел на овој проект е значително подобрување на административните и техничките услови за унапредување на користењето на соларната енергија во Република Македонија. Досега одржани се повеќе работилници и семинари за македонските производители и изведувачи на соларни термални системи, со цел за пренесување на австриското, како и грчкото искуство за нивно квалитетно производство. Во тек се подготвите активности за формирање на соларна тест лабораторија во рамки на Управата за хидрометеоролошки работи (УХМР). Се чека одобрение од германската институција Deutsche Bundesstiftung Umwelt, која треба да ја кофинансира лабораторијата, за Бизнис планот за лабораторијата подготвен од УХМР.

4.1.6 Туризам и угостителство

Туризмот и угостителството претставуваат значајна стопанска гранка за развој на економијата во Република Македонија, во учеството во БДП, за позитивниот раст на девизниот прилив и вкупното вработување, гледано преку:

Табела 13 - Туристички промет во Р. Македонија					
	2003	2004	2005	2006	2006-2005%
1. Број на туристи					
Вкупно	483 151	465 015	509 706	499 473	98,0
Домашни	325 459	299 709	312 490	297 116	95,0
Странски	157 692	165 306	197 216	202 357	102,..
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0	
Домашни	67,4	64,4	61,3	59,5	
Странски	32,6	35,6	38,7	40,5	
2. Број на ноќевања					
Вкупно	2 006 867	1 865 434	1 970 041	1 917 395	97,3
Домашни	1 660 667	1 504 845	1 527 053	1 474 550	96,5
Странски	346 200	360 589	442 988	442 845	99,9
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0	
Домашни	82,7	80,7	77,5	76,9	
Странски	17,3	19,3	22,5	23,1	

Извор: Државен завод за статистика

Од дадените статистички податоци може да се забележи дека вкупниот промет во туризмот е во постојан пораст, со исклучок на 2004 и 2006 година кога бележи мал пад. Индексот на пораст на вкупниот промет, изразен во

Претпристана Економска Програма 2008-2010

проценти за 2006 година во однос на 2005 година бележи мал пад за 2%, во домашниот промет за 5% додека зголемен е во странскиот промет од 2%. И вкупните ноќевања бележат мал пад во 2006 година од 2,7% во однос на 2005 година. Домашните ноќевања бележат пад од 3,5%, додека кај странските ноќевања од 0,1%. Континуирано по години, бројот на странски туристи и ноќевања бележи постојан пораст од околу 3%, а за разлика од него домашниот број на туристи и ноќевања бележат постојано намалување секоја година од околу 3%.

Табела 14 - Странски – туристи

	2003	2004	2005	2006	индекс 05/03	индекс 06/05
ЕУ земји	67 514	69 498	79 897	85 282	118,3	106,7
соседни земји	53 560	56 379	73 477	71 817	137,2	97,7
останати ЕУ земји	21 787	20 635	27 953	28 250	128,3	101,1
останати свет	14 831	18 794	15 889	17 008	107,1	107,0
ВКУПНО	157 692	165 306	197 216	202 357	125,0	102,0

Извор: Државен завод за статистика

Табела 15 - Странски –ноќевања

	2003	2004	2005	2006	индекс 05/03	индекс 06/05
ЕУ земји	149 071	152 034	190 200	187 773	127,6	98,7
соседни земји	111 666	114 794	154 590	150 911	138,4	97,6
останати ЕУ земји	36 926	42 562	54 114	62 627	146,5	115,7
останати свет	48 537	51 199	44 084	41 534	90,8	94,2
ВКУПНО	346 200	360 589	442 988	442 845	128,0	99,9

Извор: Државен завод за статистика

Република Македонија како интересен туристички пазар е прифатлив за голем број на странски туристи кои доаѓаат од разни региони од светот. Од дадените статистички податоци, најголем број на туристи доаѓаат од ЕУ земјите (вклучени се и земјите кои влегаа во ЕУ подоцна, 2004 година) и од соседните земји. Секоја година расте бројот на странски туристи. Најголем пораст се забележува во 2005 година од 19,3%, додека тој пораст по структура е најголем кај туристите кои доаѓаат и ноќеваат од соседните држави и од ЕУ, а за разлика од нив се забележува голем пад на другите земји од светот од 5,8%. Може да се каже дека најголем потенцијален туристички пазар за Република Македонија е европскиот и земјите од соседството.

Табела 16 - Број на вработени/вкупно вработени за економијата во проценти

	2003	2004	2005	2006	2010 П
Хотели и ресторани	3,0	3,0	3,0	3,1	4,0
Патнички агенции и турооператори	0,1	0,1	0,2	0,2	0,4

Извор: Државен завод за статистика

Табела 17 - Девизен прилив во \$

	2003	2004	2005	2006	2010 П
Туризам нето	8.730.000	17.340.000	24.250.000	58.450.000	120.000.000
Прилив	56.680.000	71.810.000	83.900.000	129.170.000	220.000.000
Одлив	47.950.000	54.470.000	59.650.000	70.720.000	100.000.000

Извор: Народна банка на РМ

Преку туризмот и угостителството во последните три години е остварен позитивен биланс во платниот промет и со тоа туризмот претставува значајна извозна гранка во подобрувањето на девизниот прилив на Република Македонија. Секоја година тој бележи значителен пораст: во 2006 година бележи пораст од 53,9%, во вкупниот девизен прилив додека во нето остварениот од 141%. Предвидувањата се дека остварениот девизен прилив во

2010 година ќе достигне 70% поголема вредност, додека нето приходот ќе се зголеми за 105%, додека вкупните вработувања во хотелиерството ќе пораснат за 33,3%, а во патничките агенции за 100%, се разбира доколку продолжи трендот на пораст на просечен годишен пораст од 20% за сите индикатори, како и на водење на политика за одржлив развој на туризмот.

Врз основа на Законот за угостителската дејност и Законот за туристичката дејност, Министерството за економија ги подготвува прописите и актите кои произлегуваат од нив како што се подзаконските акти: Правилник за минимални технички услови за вршење на угостителската дејност; Правилник за минимални технички услови на објектите за вршење на туристичка дејност, Правилник за услови за категоризација на објектите за вршење на угостителска и повеќе правилници за образци кои се предвидуваат за водење евидентија согласно овие закони. Во 2006 година отпочна и процес на донесување на Национална стратегија за развој на туризмот за период од 5 години, на среднорочен план 2008-2012 година, со која ќе се зацртаат основните параметри и акциони планови за развој на туризмот во државата за петгодишен период со визија за развој на туризмот и угостителството за 20 години. Се очекува нејзино усвојување од страна на Владата на Република Македонија во месец ноември.

Република Македонија преку Годишните програми за макроекономски развој и Годишните програми за развој на туризмот, а во согласност со промените на светскиот туристички пазар, ги дефинира следните стратешки задачи за развој на туризмот и угостителството:

- Зголемување на сместувачките капацитети и туристичката инфраструктура
- Подобрување на квалитетот на услугите
- Зголемена промоција на туризмот како препознатлива туристичка дестинација
- Формирање на Национална туристичка организација
- Имплементација на Националната стратегијата за развој на туризмот
- Принципи на одржлив развој
- Заштита на животната и туристичката околина
- Подобрување на состојбата на одбраните туристички локалитети.

Развој на нови видови на туристички производи:

- развој на рурален туризам
- развој на културен туризам
- развој на здравствен туризам
- развој на конференциски туризам

4.2 Финансиски сектор

4.2.1 Банкарски систем

Банкарскиот систем на Република Македонија со состојба 30.06.2007 година го сочинуваат 19 банки и 12 штедилници. Банките имаат доминантна улога (98,7%) во вкупниот потенцијал на банкарскиот систем. Учествоот на штедилниците е маргинално - со состојба на 30.06.2007 година, тие учествуваат со 1,3% во вкупната актива на банкарскиот сектор, односно со само 0,46% во вкупните депозити на нефинансиски лица (население и нефинансиски правни лица).

Од аспект на сопственичката структура, доминира приватниот капитал; учеството на државната сопственост изнесува 6,9% од вкупната номинална вредност на акционерскиот капитал на банките, а доколку од анализите се изземе Македонска банка за поддршка на развојот АД Скопје, учеството на државната сопственост изнесува 1,6%. На 30.06.2007 година, степенот на приватизираност на акционерскиот капитал¹⁴ на македонските банки изнесува 93,1%. Странскиот капитал е присутен во 17 банки. Учествоот на странските акционери во вкупната номинална вредност на акционерскиот капитал на банките изнесува 63,0%. Во 9 од овие банки, странските сопственици го претставуваат акционерското мнозинство. На 30.06.2007 година, овие банки учествуваат со 54,6% во вкупниот капитал, односно со 58,0% во вкупната актива на ниво на банкарскиот сектор. Од овие 9 банки, 5 се подружници на странски банки. На почетокот на 2007 година Socite Generale Paris стана доминантен сопственик во една македонска банка.

¹⁴ Номинална вредност на издадени обични и приоритетни акции

Континуираното јакнење на довербата во банкарскиот систем на Република Македонија и се позасилените преференции за штедење на населението, директно се рефлектираат врз континуираниот раст на депозитниот и кредитниот потенцијал, а оттука и врз порастот на вкупниот финансиски потенцијал на банките (што е објаснето во делот за монетарна политика).

Овие движења позитивно влијаја и врз континуираното јакнење на степенот на финансиската интермедијација во македонската економија. Така, на 30.06.2007 година финансиската интермедијација пресметана како сооднос на вкупната актива, бруто-кредитите кај комитенти и вкупните депозити, со Бруто домашниот производ на Република Македонија, изнесува 65,6%, 34,6% и 47,8%, соодветно. На 31.12.2006 година овие показатели изнесуваат 57,4%, 29,6% и 41,3%, соодветно.

И покрај интензивирањето на кредитната активност, квалитетот на кредитното портфолио на банките бележи перманентен тренд на подобрување. На 30.06.2007 година, учеството на кредитната изложеност на банките класифицирана во категориите на ризик В, Г и Д во вкупното кредитно портфолио на банките изнесува 6,4% и во споредба со 31.12.2006 година бележи намалување за 1,2 процентни поени. На крајот од првото полугодие од 2007 година учеството на нефункционалните кредити во вкупната кредитна изложеност изнесува 5% и бележи намалување за 0,8 процентни поени. Просечната ризичност на кредитното портфолио (пресметана како однос помеѓу резервациите за потенцијални загуби и вкупната кредитна изложеност) бележи постојан тренд на подобрување. На 30.06.2007 година показателот бележи намалување (подобрување) од дополнителни 0,7 процентни поени во однос на 31.12.2006 година и изнесува 6,6%.

Банките одржуваат релативно висока ликвидносна позиција. На 30.06.2007 година просечната ликвидна актива на банките учествува со 36,3% во вкупната актива, што обезбедува ниво на покриеност на вкупните обврски на банките од 42,1%.

И покрај значително зголемениот обем на активности, банките одржуваат релативно висока соловентна позиција. На 30.06.2007 година, просечната стапка на адекватност на капиталот на банките изнесува 18,0% и бележи намалување во однос на 31.12.2006 година, кога стапката на адекватност на капиталот изнесуваше 18,3% (законскиот минимум изнесува 8%).

Заклучно со 30.06.2007 година, банките остварија вкупна добивка од 2,2 милијарди денари, што е за 147,9% повеќе во однос на 30.06.2006 година. Стапката на поврат на активата изнесува 2,4%, додека стапката на поврат на капиталот изнесува 18,3%.

Курсниот ризик на кој се изложени банките, како резултат на валутната неусогласеност на нивните билансни позиции, е релативно низок. Речиси сите банки се вклопуваат во рамки на прудентните лимити за отворени девизни позиции. Останатите пазарни ризици имаат маргинално учество во спектарот на ризици со кои се соочуваат банките. Банките имаат незначително портфолио за тргување, со оглед на незначителните активности поврзани со работа со хартии од вредност и други активности кои генерираат пазарни ризици.

Реформите во банкарскиот сектор се одвиваат континуирано и се во напредната фаза. Новиот Закон за банки е донесен на почетокот на јуни 2007 година.

Со Законот за банки се постигнува либерализирање на пазарот преку овозможување влез на странски банки, вклучително и банки од ЕУ, преку отворање на филијали. Исто така, со Законот е извршено и зголемување на капиталниот цензус потребен за основање и работење на банка, од постојните 3,5 на 5 милиони евра. Покрај ова, новиот Закон за банки претставува значително унапредување во повеќе области, а особено во доменот на:

- корпоративното управување на банките;
- консолидираната супервизија на банкарска група;
- лиценцирањето, преку зајакнување на критериумите за акционер на банка;
- управувањето со ризици во банките;
- овластувањата на НБРМ за преземање корективни мерки, преку воведување на постепеност (градација) во видот на мерките кои можат да бидат изречени;
- зголемување на ефикасноста на постапката за излез (стечај и ликвидација) на банка од банкарскиот систем.

Обемната подзаконска регулатива која произлегува од Законот за банки, НБРМ ќе ја заокружи заклучно со првиот квартал на 2008 година. Во супервизорските одлуки се инкорпорирани современите Базелски принципи и практики за прудентно работење на банките и со нив се регулираат основните супервизорски стандарди. Нова оценка на усогласеноста со Базелските принципи, како и на стабилноста на финансискиот систем на земјата, ќе биде спроведена најскоро, преку најавената FSAP мисија на експерти од ММФ и Светската банка.

Во насока на постигнување на целосна хармонизација со ЕУ *acquis communautaire*, покрај донесувањето на новиот Закон за банки, се исполни значаен дел од преземените обврски и тоа:

- во септември 2007 година беше донесен новиот Закон за платен промет, со кој, меѓудругото, се врши регулирање на институции кои издаваат платежни средства во вид на електронски пари;
- на крајот на септември 2007 година, НБРМ ја донесе новата сметководствена рамка за банките и штедилниците, која е во линија со МСФИ-Меѓународни стандарди за финансиско известување (International financial reporting standards). Новата сметководствената рамка се состои од:

- **Методологија за евидентирање и вреднување на сметководствените ставки и за подготовкa на финансиските извештаи** во линија со МСФИ, која ги пропишува критериумите за класифицирање, мерење, признавање и обелоденување за секоја позиција од финансиските извештаи. Со Методологијата ќе се постигне поголема унифицираност, транспарентност и релевантност на финансиските извештаи на банките и штедилниците;
- **Сметковен план за банките** како единствен систем на сметки согласно со кој банките водат сметководство и ги класифицираат податоците во своите трговски книги;
- **Упатство за видовите и содржината на финансиските извештаи на банките**, со кое се пропишува единствен модел за финансиско известување на банките и штедилниците во Република Македонија, кој е во согласност со принципите и одредбите од Методологијата за евидентирање и вреднување на сметководствените ставки и за подготовкa на финансиските извештаи.

Датум на ефективна примена на новата сметководствена регулатива е 01.01.2009 година. Почетниот датум на примена на новата сметководствена рамка е утврден врз основа на реалните состојби и можности во банкарскиот сектор одредена според одговорите на банките и штедилниците на соодветниот Прашалник испратен од страна на НБРМ. Во подготвителниот период, банките ќе имаат обврска за изготвување детален план за усогласување на сметководствената евиденција и на информационите системи, како и обврска за периодично известување на НБРМ за остварување на планираните активности за имплементација на новата сметководствена рамка.

-Во мај 2007 година се донесе Законот за заштита на потрошувачите при договори за потрошувачки кредити. Врз основа на овој Закон, во август 2007 година Советот на НБРМ усвои две Одлуки од доменот на заштита на потрошувачите кои беа во надлежност на НБРМ, и тоа:

- **Одлука за методологијата за пресметување на годишна стапка на вкупни трошоци** („Сл. весник на РМ“, број 105/2007 од 03.09.2007 година), која во основа претставува замена на постојната Одлука за пресметување и објавување на ефективната каматна стапка на кредитите и депозитите („Сл. весник на РМ“, бр. 117/05) во делот на пресметка на вкупните трошоци на потрошувачките кредити. Оваа Одлука се однесува на сите даватели на потрошувачки кредити, вклучително и на банките и штедилниците.
- **Одлука за начинот и постапката на вршење надзор над банките и штедилниците од аспект на заштита на потрошувачите при договори за потрошувачки кредити**, според која контролата над банките и штедилниците како даватели на потрошувачки кредити, НБРМ ќе ја врши во рамки на редовната супервизија во согласност со Законот за банки. Со оваа Одлука се зголемува одговорноста и значењето на службата за внатрешна ревизија на банките и штедилниците при контролата на работењето на банката, односно штедилницата со кредитните посредници.

Паралелно со постигнатиот напредок во доменот на регулативната рамка, засилено се одвиваат и активностите за реализација на Планот за развој на банкарската супервизија. Планот за развој на супервизијата предвидува транзиција од супервизија ориентирана кон оценка на усогласеноста со прописите кон супервизија базирана на оценка на ризиците и управувањето со нив. Реализацијата на Планот е во насока на имплементација на вториот столб од Новата капитална спогодба (Басел II). Планот за развој на супервизијата беше усвоен од страна на НБРМ во јануари 2006 година, а неговата имплементација отпочна во мај 2006 година, по отпочнувањето со работа на консултантот ангажиран од страна на ММФ.

Покрај јакнењето на капацитетот на банкарската супервизија, НБРМ започна да го развива и концептот на анализа на финансиската стабилност, при што во средината на 2007 година Народната банка го објави првиот извештај за финансиската стабилност.

Исто така, НБРМ презема континуирани чекори за унапредување на Кредитниот регистар. Во рамки на Проектот на Светска банка за реформа на деловното опкружување и институционално зајакнување (БЕРИС), кој се однесува на зголемување на пристапот до информациите во Република Македонија, се реализира компонентата Креирање нов Кредитен регистар на НБРМ во согласност со меѓународната пракса и стандарди. Во текот на 2006 година и првите 5 месеци од 2007 година, во рамки на НБРМ се изврши унапредување на извештајните форми од постојниот Кредитен регистар и проширување на базата на податоците кои ги содржи.

Предизвици пред банкарскиот сектор

Финансиската интермедијација во Република Македонија, и покрај нагорниот тренд во последните неколку години, сеуште е ниска, но остава можности за понатамошно зголемување. Зголемениот обем на активности на банките, како и значителниот простор за натамошно зголемување на финансиската интермедијација се очекува да привлече реномирани странски финансиски институции да влезат во банкарскиот сектор на Република Македонија. Со тоа, се очекува дека дополнително ќе се интензивира трендот на пораст на учеството на финансиски институции во сопственичката структура на банкарскиот сектор.

Либерализацијата на пазарот, преку можноста за влез на филијали на странски банки, е добра основа за поголеми раздвижувања во банкарскиот сектор. Исто така, банкарскиот сектор ќе треба соодветно да се подготви за предизвиците што ги носи идната либерализација на капиталната сметка на Билансот на плаќања.

На краток рок (заклучно со март 2008 година) Народната банка треба да ја донесе обемната подзаконска регулатива која произлегува од Законот за банки, вклучително и онаа за корпоративното управување, зајакнувањето на пазарната дисциплина, зајакнувањето на системите за управување со ризиците од страна на банките. Во тој процес особено внимание ќе се посвети на примената на штотуку донесената сметководствена регулатива базирана на меѓународните стандарди за финансиско известување (во временска рамка од околу 1 година).

Следен важен чекор е имплементацијата на Новата капитална спогодба. Еден од главните предизвици за Народна банка, при имплементирањето на Базел II, е обезбедувањето на соодветна рамнотежа меѓу трите основни компоненти на оваа обемна регулативна рамка: обезбедување на потребно ниво на капитализираност на банките, зајакнување на системите за управување со ризици и зголемување на нивната ефикасност.

Во однос на останатите преземени обврски, на краток рок останува и обврската за дефинирање на опфатот на финансиските конгломерати и нивна супервизија согласно Директивата 2002/87/ЕЦ (до крајот на 2008 година), како и подготовката на регулатива за прекугранично давање на банкарски услуги, чија имплементацијата ќе започне со пристапувањето на Република Македонија во ЕУ.

4.2.2 Пазар на капитал

Состојба

Во периодот јануари-јуни 2007 година прометот остварен при класично тргуваче на Берзата (кој го опфаќа тргувачето со акции и обврзници) изнесуваше 14,3 милијарди денари или 231,8 милиони евра, што во однос на истиот период во 2006 година бележи пораст од 217,51%. Прометот остварен при тргувачето на акции изнесува 13,6 милијарди денари или 219,8 милиони евра и истиот во однос на првата половина од 2006 година бележи пораст од 350,68%, додека прометот остварен при тргуваче со обврзници издадени од Република Македонија изнесува 749,4 милиони денари или 12,1 милион евра и истиот во однос на прометот остварен во првата половина на 2006 година бележи пад за 50,17%.

И покрај тоа што прометот остварен при класичното тргуваче на Берзата на 30.06.2007 година бележи пораст од 217,51% во однос на 30.06.2006 година вкупниот промет на Македонската берза на 30.06.2007 изнесуваше 19,9

милијарди денари или 322,1 милион евра, и истиот во однос на 30.06.2006 година бележи пад за 9,58% (главно како резултат на продажбата на државниот пакет на акции на Електросотопанство Македонија).

Вкупната пазарна капитализација на хартиите од вредност на Македонската берза на 30.06.2007 година изнесуваше 295,4 милијарди денари или 4,76 милијарди евра, што претставува 95,67% од БДП во 2006. Вкупната пазарна капитализација на Македонската Берза на 30.06.2007 година во однос на 30.06.2006 година бележи пораст од 245,04%.

МБИ-10 на 30.06.2007 година изнесуваше 6.917,51 денар или 110 евра и истиот во однос на првата половина од 2007 година бележи пораст од 137,58%.

Вкупниот промет на пазарот преку шалтер во Република Македонија во првата половина на 2007 година изнесува 501,2 милиони денари за државни записи и 621,8 милиони денари за државни обврзници или околу 1,1 милијарда денари.

Регулатива и супервизија

Согласно Законот за хартии од вредност донесен во 2005 година, Комисијата за хартии од вредност во 2006 година и првата половина на 2007 година донесе 58 правилници. На почетокот на 2007 година изготвена е Стратегија за спроведување на Законот за хартии од вредност за периодот 2007-2012. Со истата се предвидува зајакнување на улогата и функциите на Комисијата во наведениот период и се идентификуваат областите за кои постои најголема веројатност да бидат извор за прекршување на прописите за работење со хартии од вредност. Целта на Стратегијата е да се намалат шансите за ценовни манипулации и да се зајакне супервизорската функција на Комисијата. Во текот на 2007 година од страна на Комисијата за хартии од вредност беше организирана првата обука за инвестициски советници, која успешно ја завршила 79 лица. Дел од нив ќе ја задоволат потребата од ангажирање на инвестициски советници во првите друштва за управување со инвестициски фондови регистрирани во текот на 2007 година и друштвата за управување со пензиските фондови.

Во март 2007 година беше донесен Закон за изменување и дополнување на Законот за преземање на акционерски друштва со кој се изврши негово усогласување со Директивата 2004/25/EZ за понуди за преземање како и потребата од зголемување на опфатот на Законот.

Имено, согласно новото законско решение опфатот на Законот за преземање на акционерски друштва се прошири од еден релативно тесен круг на котирани компании на Берзата на сите акционерски друштва кои согласно Законот за хартии од вредност, имаат посебни обврски за известување. Со измената на Законот за преземање на акционерски друштва се внесе дополнителна одредба за утврдување на минималната цена по која може да се изврши преземањето, односно која понудувачот може да ја понуди во понудата за откуп, и се даде можност доколку понудувачот во постапката за преземање на акционерско друштво откупи најмалку 95% од акциите со право на глас, тој има право да ги купи акциите и на останатите акционери што не ја прифатиле понудата за откуп, кое откупување мора да биде извршено според истите услови кое се однесувале на понудата за откуп. Исто така, акционерот кој стекнал најмалку 95% од акциите со право на глас во акционерското друштво на кое се однесува понудата за преземање тој има обврска да ги купи и акциите на останатите акционери што не ја прифатиле понудата за преземање, доколку овие акционери поднесат барање за принудно купување до Централниот Депозитар. Овие одредби претставуваат целосно усогласување со Директивата на ЕУ 2004/25/EZ кое се однесува на случаите на принудно купување и принудна продажба.

Во текот на 2007 година од Комисијата за хартии од вредност согласност за своето работење добија и првите две друштва за управување со инвестициски фондови, кои ги основаа првите три отворени инвестициски фондови во Република Македонија. Основањето на првите инвестициски фондови во Република Македонија се очекува уште повеќе да влијаат на раздвижувањето на пазарот на капитал и зголемувањето на интересот на домашните и странските инвеститори за инвестирање во хартии од вредност.

Македонската Берза го усвои и Кодексот за корпоративно управување, кој од јануари 2007 година се применува на доброволна основа освен за друштвата кои котираат на т.н суперкотација за кои примената на истиот е задолжителна. Кодексот треба да ги доближи најдобрите практики на корпоративно управување до компаниите и

акционерите, фокусирајќи се притоа на непристрасен (еднаков) третман на акционерите, објавување на информации, интегритет и одговорност на менаџерите и директорите, како и други аспекти на доброто корпоративно управување кои би ја зголемиле довербата на инвеститорите за инвестирање во хартии од вредност на македонскиот пазар.

Предвидени активности и мерки

Основни цели на идните реформи на пазарот на капитал во РМ се: понатамошно зголемување на довербата на инвеститорите за инвестирање во хартии од вредност на македонскиот пазар на капитал и зголемување на интересот на домашните и странските субјекти за инвестирање во хартии од вредност во Република Македонија, како и понатамошна хармонизација на домашната регулатива со регулативите на европското законодавство и принципите на IOSCO.

Во таа насока до крајот на 2007 година предвидено е да се донесе нов Закон за инвестициски фондови со кој ќе се изврши значително подобрување на регулативата за основање и работење на инвестициските фондови и на странските друштва за управување со инвестициски фондови ќе им се овозможи преку свои подружници да инвестираат во хартии од вредност на територијата на Република Македонија.

Исто така со цел да се зголеми довребата на инвеститорите, за инвестирање во хартии од вредност на пазарот на капитал во Република Македонија до крајот на 2008 година предвидено е да се подготви регулатива за основање на гарантен фонд кој ќе служи за евентуално обештетување на инвеститорите во случаи на непорамнување на берзански трансакции како последица на несоодветно работење на лицата кои се директни или индиректни учесници на пазарот на капитал. До крајот на 2008 година се предвидува донесување на Закон за финансиски колатерал во кој ќе се имплементира Директивата 2002/47/EZ.

4.2.3 Реформи во системот на пензиско осигурување

Со воведувањето на доброволно капитално финансирано пензиско осигурување се очекува значајно влијание врз економијата во целина преку зголемување на штедењето на населението, зголемување на моќта на инвестирањето и поттикнување на развојот и продлабочување на пазарот на капитал преку инвестирање на средствата на пензиските фондови, поттикнување на побарувачка за нови инструменти и нови финансиски услуги, итн.

Со регулирање на доброволно пензиско осигурување се воспоставува и законска рамка за организирање професионални пензиски шеми и усогласување со европските текови. Со тоа се прифаќаат и причините на директивата на Европскиот парламент од оваа област во која се наведува дека бидејќи системите за социјално осигурување се под притисок, кој постојано се зголемува, професионалните пензии во иднина сè повеќе и повеќе ќе имаат улога на дополнување. Од тие причини треба да се развијат професионалните пензии без да се поставува прашањето за важноста на пензиските системи за социјално осигурување во смисла на сигурно, трајно и ефикасно социјално осигурување, кое треба да гарантира пристоен животен стандард во старост и затоа треба да биде во самата суштина на целта за зајакнување на европскиот социјален модел.

Пензискиот систем се гледа на долг рок и оттука во самиот Закон за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување е предвидено да се следи развојот на пазарот на капитал во корелација со пензискиот сектор и врз основа на тие економски законитости да се определи понатамошна политика дали се создадени услови за отворање на можноста за влез на нови друштва за управување со пензиски фондови. Со цел намалување на трошоците и зголемување на очекуваните пензии треба конкуренцијата во овој сегмент да се издигне на повисоко ниво. Поради ова се оцени за потребно да се уреди начинот на издавање дозволи на нови друштва кои ќе управуваат со пензиски фондови, покрај постојните две, избрани на јавен тендер. Заради заштита на интересите на членовите на пензиските фондови се следат трошоците на капитално финансираното пензиско осигурување. Причина за измена и дополнување на одредбите во овој контекст е зголемување на конкуренцијата. Со создавање на можноста на други друштва да добијат дозволи, покрај домашни основачи, се поттикнува и влезот на странски инвеститори како основачи на нови друштва кои ќе управуваат со пензиски фондови.

Исто така, со оглед на тоа што сегашниот развој на реформата се наоѓа во почетна фаза на имплементација се наметнува потреба за прецизирање, изменување и дополнување на некои одредби од Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување со што ќе се овозможи успешна оперативност на капитално финансираното пензиско осигурување, како на пример: доразработување на постапката на контрола, постапката за избор на посредник за вршење услуги со хартии од вредност, преминот на членови од еден во друг пензиски фонд и начинот на наплата на надомест за премин, максималната граница на надоместот од придонес што го наплатуваат друштвата кој е под влијание за идните пензии на членовите, обезбедување поголема транспареност и фер и објективно информирање на јавноста, итн.

4.2.4 Осигурување

Осигурителниот пазар во Република Македонија во континуитет бележи тренд на раст и развој, како во однос на зголемување на бројот на активни субјекти, така и во однос на продлабочување на квалитетот на осигурителните производи и каналите на дистрибуција.

Споредено со состојбата од 31.12.2006 год., во првата половина од 2007 година уште две друштва за осигурување добија дозвола да вршат работи на осигурување, со што бројот на друштва за осигурување на пазарот во РМ изнесува 12. Едно од нив ќе врши работи на осигурување на живот, а другото неживотно осигурување. И двете друштва се основани од странски друштва за осигурување со основна главнина од 750.000 евра во денарска противвредност. Имајќи ги предвид последните промени, вкупниот номинален износ на акционерскиот капитал на друштвата за осигурување изнесува 50.707 илјади евра. Од аспект на сопственичката структура доминираат странски правни лица со 67,4%, додека државниот капитал учествува со 8,2%. Во 10 друштва за осигурување доминантен е странски капитал, а 6 друштва се во целосна сопственост на странски правни лица. Во втората половина од 2007 година уште едно осигурително брокерско друштво доби дозвола за вршење на осигурително брокерски работи. Ова друштво е основано од странско осигурително брокерско друштво со основна главнина од 50.000 евра во денарска противвредност. Согласно промените во овој сегмент на осигурителниот пазар работат шест осигурително брокерски друштва со вкупен капитал од 467.000 евра од кој 48% им припаѓа на физички лица, а 52% на правни лица. Во сопственичката структура доминира странскиот капитал со 53,42%. На 31.12.2006 година, вкупната актива на друштвата за осигурување изнесува 14.608.131.987 денари, што претставува годишен пораст од 7,3%. Бруто полисираната премија во рамки на групата на неживотно осигурување, во првата половина од 2007 година изнесува 2.691.627 илјади денари и во споредба со истиот период минатата година бележи пораст од 7,3% (втор квартал 2006 год: 2.509.000 илјади денари). И понатаму доминантно е учеството на полисираната премија за осигурување од одговорност за штети причинети на трети лица со употреба на моторно возило (осигурување од автомобилска одговорност) во вкупната бруто полисирана премија со 53%. Се забележува дека над половина од вкупниот износ на бруто полисирана премија во оваа класа на осигурување припаѓа на две друштва за осигурување.

Бруто полисираната премија во рамки на групата на осигурување на живот, во првата половина од 2007 година изнесува 95.767.000 илјади денари и во споредба со истиот период минатата година бележи пораст од 22% (втор квартал 2006 година 78.500.000 илјади денари).

Структурата и обемот на осигурително брокерските работи во првата половина од 2007 година изнесува 44.052.974 илјади денари премија и 4.273.063 илјади денари провизија. Овој податок во споредба со истиот период минатата година бележи пораст од 70,7% во рамки на премијата и 62,8% во рамки на провизијата. Две осигурително брокерски друштва имаат доминантна позиција на пазарот.

Основен показател (индикатор) за стабилноста на осигурителниот сектор е соловентноста на друштвата за осигурување. Моментно друштвата за осигурување на пазарот во РМ се соловентни. Согласно измените и дополнувањата на Законот за супервизија на осигурување донесени во јуни 2007 година друштвата за осигурување се обврзани да одржуваат значително повисоки износи на гарантен фонд, додека осигурително брокерските друштва да ја одржуваат вредноста на акционерскиот капитал на износ од најмалку 4% од реализираната премија за осигурување по сите договори за осигурување за кои посредувале. Притоа, со Законот е овозможено усогласувањето да биде извршено во еден преоден период со цел да нема никакво влијание врз редовноста и квалитетот на исполнувањето на обврските кон осигурениците.

Министерството за финансии, како орган надлежен за спроведување на супервизија на осигурување, редовно ги анализира податоците кои субјектите на пазарот на осигурување ги доставуваат согласно Законот и превзема

мерки со цел заштита на интересите на осигурениците. Согласно Предлог Законот во текот на 2007 година надлежностите во однос на спроведување супервизија на осигурувањето треба да се пренесат на новата Агенција за супервизија на осигурување. Агенцијата ќе биде основана како самостојно и независно регулаторно тело, со јавни овластувања чија цел е законито и ефикасно функционирање на пазарот на осигурување, со цел заштита на правата на сопствениците и корисниците на осигурување. Агенцијата за супервизија на осигурување ја основа Собранието на Република Македонија како посебно правно лице со свој статут и други деловни акти. Агенцијата за својата работа директно одговара пред Собранието на РМ¹⁵.

Агенцијата ќе се финансира од надоместоци од субјектите на пазарот на осигурување врз кои таа ќе спроведува супервизија. Исто така, согласно Законот, Агенцијата е должна да обезбеди транспарентност во работењето како и соодветна заштита на доверливи податоци.

Почнатите реформи на системот на осигурување ќе придонесат за поголема ефикасност и ефективност на осигурителната супервизија, како и подобро управување во рамки на субјектите на осигурителниот пазар, поттикнувања на развојот на пазарот на осигурување во РМ, подобар квалитет на осигурителните услуги и пред се поголема заштита на правата на осигурениците.

4.3 Пазар на труд

Според податоците од Анкетата на работната сила која ја спроведува Државниот завод за статистика, кај населението на возраст од 15-64 години стапката на активност и стапката на вработеност се во постојан пораст, додека стапката на невработеност опаѓа.

Табела 18 – Стапка на активност, вработеност и невработеност во Република Македонија

Година	Стапка на активност	Стапка на вработеност	Стапка на невработеност
2004	52,2	32,8	37,2
2005	54,1	33,9	37,3
2006	55,1	35,2	36,0
2 квартал 2007	55,7	36,2	35,0

Со цел зголемување на флексибилноста на пазарот на трудот во 2006 година е донесен Законот за Агенциите за привремени вработувања, а досега се регистрирани 19 агенции за привремени вработувања. Целта на овој Закон е двојна:

- ја подобрува флексибилноста на пазарот на трудот, овозможувајќи им на работодавачите лесно да го прилагодат бројот на вработени спрема своите финансиски можности; и
- да ги замени договорите на дело, кои всушност и не беа договори за работа и со тоа да ја подобри заштитата на работниците.

Задри унапредување на процесот на креирање на политиките на пазарот на трудот редовна активност на Агенцијата за вработување на РМ стана истражувањето и анализата на потребите од вештини на пазарот на трудот. Во месец јуни 2007 година беше објавен првиот Национален извештај од Анализата на потребите од вештини на пазарот на трудот во Република Македонија.

Во функција на остварување на целите поставени во Националната Стратегија за вработување 2010 година и Националниот Акционен План за вработување 2006-2008, кои Владата ги усвои во декември 2006 година, беше усвоен Оперативен план за активни мерки за вработување за 2007 година чија цел беше интегрирање во пазарот на трудот на најранливите категории на невработени¹⁶.

¹⁵ Пристапно партнерство - Приоритет од поглавје 9 Финансиски услуги - Да се овозможи функционалност и соодветна кадровска екипираност на независното тело за супервизија.

¹⁶ Пристапно партнерство - Приоритет од поглавје 19 Социјална политика и вработување : Да се преземат понатамошни напори за подобрување на состојбата на лицата со посебни потреби

Според податоците на Агенцијата за вработување на Република Македонија во август 2007 година регистрирани се 361.840 невработени лица. Од нив 76.001 се изјасниле дека се пријавуваат како невработени само заради остварување на правото на здравствена заштита. Како што е предвидено во Националната Стратегија за вработување 2010 година, со цел поефикасно остварување на функциите на Агенцијата за вработување на РМ, Министерството за труд и социјална политика и Министерството за здравство предложија измени во Законот за вработување и осигурување во случај на невработеност и Законот за здравствено осигурување со кои ќе се прекине поврзаноста на правото на невработените на здравствено осигурување и Агенцијата за вработување на РМ.

Измените во Законот за пензиското и инвалидското осигурување треба да постигнат две цели.

Во однос на првата цел – **дефинирање на инвалидноста во согласност со европската регулатива**, се предлага редифинирање на инвалидноста која во земјите на опкружување на РМ и во законодавството на ЕУ се дефинира како општа неспособност за работа или професионална неспособност за работа. Со таквото дефинирање на инвалидност се обезбедува поголема флексибилност на пазарот на трудот и исто така произлегува и редефинирање на правото по основа на професионална неспособност за работа. Ваквата дефиниција е посоодветна на искористувањето на работната способност и мобилноста на пазарот на трудот, а се одразува и на средствата потребни за обезбедување на правата од пензиско и инвалидско осигурување.

Во врска со целта - **промена на моделот за усогласување на пензии**, се предлага усогласувањето на пензиите да се врши според формулата: со 50% од порастот на платите во РМ и 50% од порастот на трошоците на животот по полугодија. На овој начин усогласувањето на пензиите би било пореално, а корисниците на пензија би добиле и поголемо усогласување на пензиите. Во контекст на ова се укажува дека соодносот на просечната пензија во однос на просечната плата е намалено од 59,3% во 2004 година на 55,5% во декември 2006 година.

4.3.1 Социјална заштита

Следејќи ги искуствата кои произлегуваат од Отворениот метод на координација меѓу земјите членки на ЕУ, може да се истакне дека Република Македонија делумно излегува во пресрет на генералните водичи, препораки и заедничките цели во доменот на социјалното вклучување. Намалувањето на ризикот од социјалното исклучување се остварува преку:

- а) Обезбедување на социјални права и социјални услуги за основните социјални ризици дефинирани со Законот за социјална заштита (Сл. весник на Република Македонија бр. 50/97, 16/00 , 17/03, 65/04, 62/05 и 111/05), ризици по здравје, стареење, мајчинство и семејство, невработеност, професионална неадаптираност и неадаптираност кон социјалната средина;
- б) дополнителни мерки во даночната политика, вработувањето, образоването, домувањето, семејната политика и здравството; како и
- в) реализација на плурална социјална заштита и спроведување на принципите на децентрализација и деинституционализација.

Во Секторот за социјална заштита при Министерството за труд и социјална политика, основано е и Одделение за заштита и згрижување на социјално исклучени лица, каде што се креираат и реализираат програми за социјално вклучување на: деца на улица, жртви на семејно насиљство, корисници на droги и членови на нивните семејства, бездомни лица и други ранливи групи.

Со воведување на Регистарот на здруженија на граѓани од областа на социјалната заштита се овозможува вклучување на релевантни невладини организации во програмите за спроведување со социјално исклучување. За развивање на партнерскиот однос со невладини организации и приватните институции МТСП креираше и Одделение за јавни и приватни установи, преку кое во текот на 2006 година се реализираше соработка со 2 невладини организации: Национална СОС линија за жртви на семејно насиљство и Национална СОС линија за помош во врска со проблеми со droги. Намалувањето на ризиците од социјална исклученост се реализира и преку формирање на вонинституционални форми за социјална заштита и помагање на ранливите групи со што се намалува и ризикот од институционализација.

Процесот на децентрализација, продолжува континуирано, при што постепено се отпочнува и со фискалната децентрализација во одредени општини.

Во социјалната заштита воведено е ново право како парична помош на лице кое до 18-годишна возраст имало статус на дете без родители и родителска грижа, најдоцна до 26-годишна возраст. Воведен е инспекцискиот надзор над спроведувањето на законите и другите прописи од областа на социјалната заштита над установите за социјална заштита и другите правни и физички лица кои вршат одредени работи од социјална заштита, со цел поефикасно и поцелисходно остварување на правата на граѓаните од областа на социјалната заштита. Министерството за труд и социјална политика донесе Правилник за внатрешна организација и Правилник за систематизација на работните места, со кои е основан Сектор за инспекциски надзор во социјалната заштита.

Приоритети

- Усогласување на националното законодавство со *acquis* во делот на социјалната заштита и реформирање на системот во насока на заштита на најсиромашните групи на население;
- Усогласување на националното законодавство за семејство заради унапредување на системот на заштита на жртвите на семејно насилиство;
- Јакнење на капацитетите на Секторот за инспекциски надзор во социјалната заштита, во спроведувањето на законите и другите прописи од областа на социјалната заштита на установите за социјална заштита и другите правни и физички лица кои вршат одредени работи од социјална заштита, со цел поефикасно и поцелисходно остварување на правата на граѓаните од областа на социјалната заштита;
- Подготовка на РМ за целосно учество во Отворениот метод на координација за социјално вклучување преку заеднички ангажман на ресурсите на РМ и ЕК;
- Преземање на активности за подобрување на социјалната вклученост на младите лица, согласно Одлуката на Советот и претставници на владите на земјите членки од 14 Декември 2000 година;
- Редуцирање на семејното насилиство преку утврдување на приоритетни цели, мерки и активности за нивно спроведување и клучни носители во политиката за борба против семејното насилиство – Донесување на Национална стратегија за семејно насилиство; Јакнење на капацитетите на локално ниво за работа со жртви на семејно насилиство;
- Остварување на правото на детето да живее и да му биде овозможена грижа во биолошкото семејство или соодветно алтернативно згрижување, преку обезбедување на соодветна вонинституционална заштита и намалување на бројот на деца згрижени во институции - Донесување на Национална стратегија за деинституционализација; Јакнење на капацитетите во Центрите за социјална работа за алтернативните форми на грижа за деца;
- Подобрување на состојбата и остварување на правото за самостојно живеење на возрасни лица со интелектуална попреченост сместени во Специјален завод - Демир Капија - Деинституционализација, подобрување на состојбата и остварување на правото за самостојно живеење на возрасни лица со интелектуална попреченост сместени во СЗ Демир Капија, преку јакнење на капацитетите и политиките на МТСП;
- Развивање на вонинституционални форми за социјална заштита на социјално исклучени лица - за деца со попреченост, за деца на улица, за лица кои злоупотребуваат droги; Основање на два мали групни дома, за вклучување на мали институции во системот на социјалната заштита, согласно Националната стратегија за деинституционализација

4.4 Земјоделство

Целта на усогласувањето на националното законодавство и административната структура со ЕУ, во областите кои ги уредува Заедничката земјоделска политика (ЗЗП), останува и во 2007 година основа за спроведување на реформите, односно зајакнување и создавање на конкуренти сектори согласно на барањата на Европската унија. Во таа насока е спроведувањето на мерките од земјишната политика, руралниот развој, земјоделското производство и пазари, буџетската поддршка на земјоделските и руралните средини, како и зајакнување на постојните и воспоставување на нови институционални структури неопходни за спроведување на одредбите од усогласената законска регулатива, како и надзорот.

Владата на Република Македонија во мај 2007 година ја усвои **Националната стратегија за земјоделство и рурален развој (НСЗРР) 2007-2013** година во која е дефинирана основата, насоките и мерките на **политика за земјоделство и рурален развој**, како и за институционален развој и обединување на националните приоритети во рамки на сеопфатната агенда за интеграција во ЕУ.

Законот за земјоделство и рурален развој, кој е усвоен во Собрание во октомври 2007 (стапува во сила од 1 јануари 2008 година), ги уредува секторите за земјоделство и рурален развој, воведува нови одредби кои ќе служат како правна основа за донесување подзаконски акти кои произлегуваат од Заедничката земјоделска политика на ЕУ.

Земјоделството е важен сектор во стопанството на Република Македонија. Бруто додадената вредност од земјоделството учествува со 11% од вкупниот БДП во 2006 година. Вклучувајќи ги сродните активности кои се однесуваат на преработка на земјоделските производи во Република Македонија, учеството се зголемува на околу 15,8% од БДП. Околу 100.000 луѓе се вработени во земјоделството со полно работно време и околу 20.000 земјоделци кои ја вршат оваа дејност како дополнителна, како и значаен број на сезонски вработувања (особено во секторот за овошје и зеленчук). Земјоделството традиционално, е еден од најзначајните сектори во стопанството и има клучна улога во успешното спроведување на структурните реформи во земјата, поради неговата општествена улога при обезбедувањето на храна и стабилен приход.

4.4.1 Реформи кај земјоделското земјиште

Новиот Закон за земјоделско земјиште е во втора фаза на усвојување, со кој се уредува користењето, располагањето, заштитата и пренамената на земјоделското земјите. Во таа насока со Законот се регулираат мерките за користење на земјоделското земјиште во државна сопственост, понатаму окрупнување на обработливите површини, спроведување на агротехнички и агромелиоративни мерки, спречување на ерзојата, загадување и заразување на земјоделското земјиште, регулирање на начинот на времена и трајна пренамена. Со мерките дефинирани во Законот се обезбедува поголема правна сигурност во користењето на земјоделското земјиште со еднаков третман на правни домашни и странски лица, решавање на прашањето со престанување на право на користење на досегашните корисници на земјоделското земјиште, правото на првенство итн.

Министерството за земјоделство шумарство и водостопанство нема воспоставена систематизирана евидентија на земјоделското земјиште. Со цел да се надминат овие недостатоци министерството, поддржано со Проектот за зајакнување на земјоделството и пристап кон ЕУ од Светска Банка презема активности во насока на воспоставување на Интегриран административен контролен систем (ИАКС), Единствен регистер на фарми и Систем за идентификација на земјишни парцели. Во таа насока, една од клучните мерки во периодот од 2008 - 2009 година во земјишната политика е да се забрза процесот на подобрување на управувањето со земјиштето во државна сопственост, развивање на пазарот на земјоделско земјиште следејќи ги принципите на транспарентност и ефикасност, окрупнување на фрагментираното земјоделско земјиште и подобрување на заштитата на земјоделското земјиште согласно Законот за земјоделско земјиште.

Преземени се одделни активности во однос на зајакнување на капацитетот на државната администрација да го имплементира системот на распределбата на земјоделско земјиште во сопственост на државата и во врска со тоа активностите за воспоставување на информативен систем за распределбата на земјоделско земјиште во сопственост на државата. Имено, основан е Сектор за регистрирање и управување со земјоделско земјиште. Основна задача на Секторот е да извршува аналитичко, нормативни, управни и информативни работи и задачи од областа на земјишната политика, и истиот се екипира со стручен кадар од Државниот геодетски завод.

Дополнително, со втората фаза (започната јули 2007 година) на Проектот за Воспоставување на Национален систем за мониторинг и управување со лозови насади во следниот период ќе се опфати целокупната површина на лозови насади во Република Македонија. Планирано е овој систем да биде основа за развој на регистар на земјоделско земјиште за целото земјоделско земјиште¹⁷.

Заеднички организации на пазарот

Во однос на Заедничките организации напазарот продолжува развивањето во однос на виното и тутунот.

Што се однесува на виното и тутунот, донесени се голем број на правилници и подзаконски акти со кои се регулира оваа област, при што, во однос на тутунот, Програмата за финансиска поддршка на

¹⁷ Пристапно партнерство - Приоритет од Економски критериуми - Да се забрза процесот на регистрација на земјоделско земјиште во катастарот за недвижен имот

производителите на тутун беше вклучена во донесената Програма за поддршка на развојот на земјоделството во 2007 година.

Во однос на други производи, се донесе Програмата за поддршка за создавање на нови организации на производители и поддршка за јакнење на капацитетот на постојните организации на производители.

Во однос на Земјоделскиот информативен систем (ЗИС), се изготви Стратегија и Оперативен план за развој на оддржлив и ефикасен систем кој ќе се поддржи од проектот за зајакнување на земјоделството и пристап кон ЕУ од Светска банка.

Во функција на ЗИС е и Пописот во земјоделството, кој се реализираше во јуни 2007, со што се добиваат статистички податоци, обработени по методологијата и статистичките стандарди на ЕУ. По добивањето на резултатите од Пописот во земјоделството, следниот предвиден чекор е воспоставување на Регистар на фарми и интеграција на различни регистри/бази на податоци во Регистарот.

Системот за идентификација и регистрација на говедата е воспоставен, во фаза е проширување на истиот за овци и кози. Системот е поддржан од Проектот за воспоставување на Национален систем за идентификација и регистрација на животните – трета фаза.

Во поглед на зајакнувањето на институционалниот капацитет во секторот на вино, се воспостави *Национален регистар на лозови насади за pilot подрегион Тиквеш (Тиквешко виногорје)* кој покрива 15 катастарски општини од околу 18.000 хектари од целата површина, од кои околу 11.000 хектари се лозови насади. Проширувањето на овој регистар на целата територија на земјата е во тек со втората фаза (започната јули 2007 година) на Проектот за Воспоставување на Национален систем за мониторинг и управување со лозови насади. Одделението за лозарство, винарство и овоштарство во рамки на секторот за земјоделство се екипира во континуитет (префрлен е 1 службеник – катастар администратор од Државниот завод за геодетски работи, во тек е постапка за вработување на државен службеник/агроном, а продолжува и во 2008 година). Опремена е националната лабораторија за вино со соодветна енолошка опрема.

Во однос на тутунот, се набави дополнителна опрема и софтверска програма за целите на евидентирање на парцели, производство, склучени договори и откупувачи на тутун.

Што се однесува до Земјоделскиот информативен систем (ЗИС), формиран е Сектор за анализа на земјоделска политика кој ќе се екипира во континуитет.

4.4.2 Рурален развој

Во ноември 2005 година Министерството за земјоделство шумарство и водостопанство беше назначено од страна на Владата како Управувачка институција за рурален развој и во координација со другите релевантни засегнати страни во земјата развива политика и потребни институции за да се осигура оддржлив развој на руралните средини. Основано е и меѓу-ресурско тело за рурален развој, задолжено за водење на интегрирана политика за рурален развој.

Во периодот 2006/2007 се изготвија четири потсекторски студии како основа за подготовкa на IPARD планот за приоритетните сектори (вино и грозје, овошје и зеленчук, млеко и млечни производи и секторот за преработка на месо).

IPARD планот има за цел да придонесе кон постигнување на општите национални цели за развој, како и цели за земјоделскиот и за руралниот сектор согласно други национални и меѓународни мулти- и би-латерални програми и акции и сообразно на структурните и процедуралните рамки формирани со цел подготовкa за пристапување кон ЕУ.

Мерките во IPARD планот се фокусираат на подобрување на конкурентноста на комерцијалните фарми и преработувачката прехранбена индустрија во одделните потсектори преку инвестициски политики за подобрување на технолошката и пазарната инфраструктура, со цел зголемена додадена вредност на

земјоделските производи и постигнато придржување на стандардите на ЕУ за квалитет, здравство, безбедност на храна, добросостојба на животните и животната средина.

Мерките кои треба да се имплементираат под приоритетна оска 1 се:

- Инвестиции во земјоделски имоти за реструктуирање и надградување до стандардите на Заедницата, и
- Инвестиции во преработки и маркетинг на земјоделски производи и производи од риба за реструктуирање и надградување до стандардите на Задницата.

Подеднакво, помошта од IPARD треба да придонесе кон подобар квалитет на животот на руралното население, зголемен приход и создавање можности за вработување преку развој и диверзификација на активностите на фарма и вон фарма, за да се избалансира нееднаквоста меѓу регионите споредено со урбанизмите.

Земјаќи го предвид високиот степен на невработеност во земјата, предложено е мерката „Диверзификација и развој на рурални економски дејности“ да се имплементира за да се постигнат целите на приоритетната оска 3.

Во 2007 година се подготви IPARD програма и истата се достави до Европската Комисија во август 2007 година за коментар.

Покрај тоа, беше донесена Националната програма за рурален развој за 2007 година во вкупен износ од 75 милиони денари. Со програмата беа предвидени следниве мерки:

1. Инвестиции во земјоделските претпријатија
2. Инвестиции во преработката на земјоделските производи

Во однос на институционалниот капацитет кој се однесува на руралниот развој од Секторот за финансиска поддршка на земјоделството и рурален развој во рамки на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство се воспоставија два нови сектори и тоа:

- Сектор за рурален развој, и
- Сектор за финансиска поддршка на земјоделството и руралниот развој.

Секторот за рурален развој во континуитет се екипира и зајакнува. Техничка помош е обезбедена од Проектот Структурни и правни реформи, како и од проектот за зајакнување на земјоделството и пристап кон ЕУ од Светска Банка.

Агенција за финансиска поддршка на земјоделскиот сектор и рурален развој

Усвоен е Законот¹⁸ за основање на Агенцијата за финансиска поддршка на земјоделството и руралниот развој што претставува и законска основа за воспоставување на Агенција. Агенцијата ќе ги спроведува мерките на политиката за земјоделство и рурален развој, односно директните плаќања во земјоделството и мерките за рурален развој од Националните програми за земјоделство, односно рурален развој. Дополнително, Агенцијата ќе ги реализира мерките од претпристаните фондови за рурален развој на ЕУ (IPARD). Покрај тоа, веќе се составени првите нацрт принципи и постапки на Агенцијата. Во континуитет се вработува и ангажира кадар, кој се обучува¹⁹.

4.5 Транспорт и комуникации

4.5.1 Патен транспорт

Со цел зголемување на ефикасноста на транспортниот систем во Република Македонија, интензивно се работи на заокружување на правната рамка со која се регулираат односите во областа на транспортот.

За таа цел, изготвени и донесени се Измени и дополнувања на Законот за превоз во патниот сообраќа („Сл. весник на РМ“, број 68/04 и 127/06), со што се изврши натамошно усогласување на одделни одредби од Законот

¹⁸ 1 јули 2007 година

¹⁹ Пристапно партнерство - Приоритет од Поглавје 11 Земјоделство и рурален развој: Да се продолжат подготовките за основање ефикасни и финансиски стабилни платежни тела за управување и контрола со земјоделските фондови, во согласност со барањата на ЕУ и меѓународните ревизорски стандарди.

со правната регулатива на Европската Унија од оваа област, а кои пред се се однесуваат на условите и постапката за издавање на лиценци за вршење на одделни видови на превоз во патниот сообраќај.

За целосна имплементација на одредбите од Законот, донесени се подзаконски акти со кои детално се разработени подделни одредби од Законот, со што се создадени услови за отпочнување на постапката за издавање на лиценци.

Согласно овластувањата од Законот, донесена е Уредба за начинот и постапката за распределба на дозволите за меѓународен превоз на стока. Со Уредбата се воведува електронски систем на распределба на дозволите за меѓународен транспорт на стоки што ќе овозможи поголема ефикасност и транспарентност, како и елиминирање на корупцијата при распределбата.

Изготвени се Измени и дополнувања на Законот за јавни патишта. Претстои нивно усвојување и донесување од страна на Собранието на Република Македонија. Во тек е подготовкa на нов Закон за јавни патишта, во рамки на проектот за преструктуирање на патен сектор во Република Македонија, преку програмата КАРДС 2006. Истиот треба да започне да се применува во почетокот на 2008 година. Согласно препораките на ЕК и легислативата на ЕУ, во законот се предвидува комплетно преструктуирање на надлежностите и управувањето во патниот сектор.

Исто така, донесена е Одлука за висината и начинот на наплатата на надоместокот за употреба на автопат, магистрален пат, нивен дел или објект на патот која произлегува од Законот за јавни патишта. Новина во оваа Одлука е тоа што наплатата наместо да се врши согласно цената на горивото, како што беше досега регулирано, ќе се врши согласно искористеноста на патната инфраструктура, поточно пресметката е врз основа на секој изминат километар, категорија на возило и должина на делницата, што е во целост усогласено со фискалното *acquis* во транспортниот сектор. Одлуката ќе се применува од 1.01.2008 година.

Донесен е нов Закон за превоз на опасни материи во патниот и железничкиот сообраќај. Со решенијата кои се предлагаат во Предлогот на Законот се изврши усогласување на националното законодавство со законодавството на Европската унија, со што се овозможува квалитетно и безбедно функционирање на превозот на опасните материи.

Приоритетите за развојот во патната и железничката инфраструктура во Република Македонија се наоѓаат примарно на транс-националните оски, како што се: Коридор 10, односно оска север-југ, која ја поврзува земјата на север со Србија и Црна Гора и на југ со Република Грција; Коридор 8, односно оската исток-запад која ја поврзува земјата со Република Бугарија и Република Албанија.

Во идниот план за развој на транспортната инфраструктура се приоритетните проекти, идентификувани од страна на Високата група за транспорт како и иницијативите на Југоисточна Европа преку СЕЕТО. Усвоен е повеќегодишниот план 2007 – 2011. Повеќегодишниот план 2008-2012, со кој се ажурира претходниот план, е во фаза на подготовка.

Согласно Финалниот извештај на Групата на високо ниво, со кој Коридорите 9 и 10 се утврдени како транснационални оски и мултимодални рути, следните проекти се предвидени како приоритетни за имплементација до 2010 година во Република Македонија:

- Изградба на автопат Куманово – Табановце;
- Изградба на автопат Демир Капија - Смоквица;
- Изградба на автопат граница со Р.Албанија- Скопје -граница со Република Бугарија.

Годишните планови за изградба на патишта се изготвуваат врз основа на средствата на Фондот за магистрални и регионални патишта (ФМРП), опфаќајќи ги понатамошните инвестиции во патниот сектор, изградба на нови делници и одржување согласно среднорочните и долгорочните приоритети идентификувани во Програмата за јавни инвестиции (ПИП) како рамка за инвестиции во патниот сектор во Република Македонија.

Инвестициите на Коридорите VIII и X кои минуваат низ територијата на Република Македонија, а се финансирали со средства од MFI (EIB, EBRD) и сопствени средства на ФМРП:

- Обиколница Скопје I фаза (K-8),
- Обиколница Скопје II фаза (K-8),

Зајакнување на мостовите и рехабилитација на дел од Е-75 (К-10), финансиирани од НАТО;
Инвестиции со сопствени средства на магистралната и регионалната патна мрежа во Република Македонија:

- Радовиш-Струмица,
- Оддржување на магистралната и регионална патна мрежа во Република Македонија:

Од страна на EBRD е финансирана Студија за реструктуирање на патниот сектор со посебен акцент на воведување на конкуренција во одржувањето на патиштата.

Во рамки на CARDS 2006, се обезбедува техничка помош за елaborација на Студија за преструктуирање на патниот сектор во Република Македонија, План за инвестиции во патишта и Национална транспортна стратегија за патишта. Овие студии ќе ги разгледаат алтернативите со цел зголемување на ефективноста и ефикасноста на патниот сектор вклучувајќи преструктуирање на административните и раководните аранжмани за секторот, воведувањето на конкуренција, развој на соодветни планови за инвестиции и одржување.

Националната стратегија за транспорт беше усвоена на крајот на јули 2007 година и претставува сèвкупен план за развој, со обезбедување на безбедни и ефикасни транспортни услуги, безбедност за сите учесници во сообраќајот, рационална употреба на енергија, стимулирање на регионалниот развој и заштита на животната средина.

Во претстојниот период 2008 – 2010, предвидени се важни активности за јакнење на институционалните капацитети на институциите во патниот сектор, како и зајакнување на физичките и човечките ресурси со цел постигнување на поголема ефикасност во патниот сектор. Овие активности ќе бидат превземени согласно новиот Закон за јавни патишта кој ќе биде усогласен со *acquis*.

За одбележување е дека се прават сериозни подготвки и чекори од страна на Владата на Република Македонија за воведување на приватниот сектор во финансирање и управување со јавните услуги и физичката инфраструктура, со цел зголемување на финансиската можност, подобрување на квалитетот на јавните услуги, развојот на инфраструктурата и воведување на бизнис принципот во јавниот сектор, преку соработка меѓу јавниот и приватниот сектор Public Private Partnership (PPP) во проектите на инфраструктурата, а особено во патниот сектор.

4.5.2 Железнички транспорт

Реформата во железницата за периодот 2007-2010 година продолжува со имплементација на законите од оваа област, при што, основната карактеристика на новата законска рамка од оваа област е примената на Директивите на Европската унија од првиот пакет на железницата како и подготвка и вовед на либерализацијата на железничкиот пазар.

До август 2007 година, Владата на Република Македонија ги донесе сите правни акти, кои беа потребни да се изврши поделбата на поранешното ЈП „Македонски Железници“ Ц.О. Скопје и истите се објавени во „Сл. весник на Република Македонија“ бр. 58/07.

Централниот регистар на Република Македонија ги издаде документите со кои е веќе извршена регистрацијата и основањето на двете нови компании:

1. ЈП за железничка инфраструктура Македонски железници-Скопје и
2. Македонски Железници Транспорт А.Д. -Скопје.

Владата на Република Македонија ги назначи новите менаџерски тимови за двете нови компании и ги именува органите за управување во истите.

Во рамки на Министерството за транспорт и врски се формира Сектор за железница, кој покрај останатите задолженија ќе ја има улогата на регулаторно тело, тело за издавање на дозволата за јавен превоз и решение за безбедност и истражно тело се до формирањето на Регулаторот. Во тек е изработка на Предлог за донесување на Закон за основање на Агенција за регулирање на пазарот на железнички услуги, со Предлог закон, кој ќе биде

донесен од страна на Собранието на Република Македонија до крајот на оваа година, а ќе се применува од 01.01.2009 година²⁰.

Пристап до железничката инфраструктура: Со заемот од Светската банка во тек е реализација на Студија за утврдување на надоместок за пристап на железничката инфраструктура. По спроведена постапка, согласно правилата на Банката избрана е консултантката куќа СИСТРА која ја изготвува Студијата. Првичниот извештај е веќе одобрен од страна на Комитетот на технички експерт (формиран од страна на Владата на Република Македонија со задолжување да го следи изготвувањето на студиите: Студија за персоналот и намалување на трошоците, Студија за приватизација на транспортното претпријатие, Студија за јавна патничка услуга и Студија за наплатата за пристап на траса; дава упатства и насоки на консултантите при изготвување на студиите и ги одобрува извештаите од консултантите). Студијата треба да биде изработена до крајот на 2007 година.

Лiberализација на железничкиот пазар: Со заемот од Светската банка во тек е постапка за избор на консултантска куќа за изработка на Студија за приватизација на транспортната компанија. Првата фаза од предквалификацијата е завршена, а согласно предвидената динамика се очекува договор со избраницот консултант да се склучи во ноември 2007 година, а ангажманот на консултантот да биде 14 месеци по склучување договорот. Студија за приватизација на транспортното претпријатие, опфаќа и подготовкa на тендерската документација и водење на целата постапка околу продажбата на оваа Компанија.

Решавање на статусот со долговите на двете нови компании: Согласно Планот за поделба на капиталот, средствата, правата и обврските и вработените на ЈП “Македонски железници” Ц.О. Скопје (објавен во „Сл. весник на РМ“, бр. 58/07), вкупната задолженост на ниво на поранешно ЈП МЖ изнесува 116.524.222,41 Евро. Задолженоста на ЈП Инфраструктура МЖ изнесува 55.199.117,85 Евра, додека на МЖ Транспорт А.Д. Скопје задолженоста изнесува 111.325.104,46 Евра. Владата на Република Македонија на седницата одржана во септември 2007 година, на предлог на Министерството за финансии го реши статусот на дел од обврските на МЖ Транспорт А.Д.-Скопје и на ЈП Инфраструктура МЖ-Скопје.

За МЖ Транспорт А.Д.-Скопје, од вкупниот долг во износ од 111.325.104,46 евра, Владата на Република Македонија ќе конвертира дел од долгот во износ од 86.717.807 Евра, а остатокот од 24.608.386 Евра да останат како обврска на МЖ Транспорт А.Д.-Скопје или изразено во проценти, 78% од долговите ќе бидат конвертирани како влог на Државата во претпријатието. За ЈП Инфраструктура МЖ-Скопје, од вкупниот долг во износ од 55.199.117,85, Владата на Република Македонија ќе конвертира дел од долгот во износ од 41.846.121,08 Евра, а остатокот од 13.352.996 Евра да останат како обврска на ЈП Инфраструктура МЖ-Скопје, или изразено во проценти, 75% од долговите ќе бидат конвертирани како влог на Државата во претпријатието. Од вкупниот долг на ниво на поранешно ЈП Македонски Железници Ц.О. Скопје, Владата на Република Македонија ќе изврши конвертирање на долг во износ од 128.563.928 Евра или изразено во проценти, 77% од долговите ќе бидат конвертирани како влог на Државата во двете претпријатија.

Обемот на превоз во првото полугодие од 2007 година е зголемен за 27% искажан во пкм+нткм. Ваквиот квантитативен скок се должи на зголемената економска активност на претпријатијата кои се големи корисници на железничките услуги и зголемениот транзит во стоковиот превоз во 2007 година. Во патничкиот сообраќај превезените патници се зголемени за 17%, како резултат на зголемениот превоз на патници во локалниот сообраќај и како резултат на влијанието на обновувањето на патничкиот сообраќај на пругата Горче Петров-Кичево. Во стоковиот сообраќај превезени се 2.276 илјади тони стока што е за 569 илјади тони или 33% повеќе од истиот период 2006 година., што се должи на зголемувањето на меѓународниот сообраќај за 31%. Во локални рамки, овој превоз бележи скок од 2,5 пати. Секако треба да се нагласи и флексибилноста на комерцијалната политика на менаџментот на бившото ЈП Македонски Железници и нудење на комерцијални услови што допринесе за максимизирање на позицијата на Македонските Железници. Економско-финансиското работење во првото полугодие од 2007 година се карактеризира со оперативна добивка од 82 мил. денари, т.е. со влијанија на приходите и трошоците настанати минатите години и влијание од финансиските активности (камати), што

²⁰ Пристапно партнерство - Приоритет од Поглавје 14 Транспортна политика: во железничкиот сектор, да се формира регуляторно тело кое е независно од управителот на инфраструктурата и железничките претпријатија, да се основа безбедносен орган одговорен за издавање на сертификати за безбедност и да се усогласи законодавството со прописите на ЕУ за пренос на опасни материи во железничкиот сообраќај. Да се обезбеди финансиска стабилност со надоместок на обврските на јавниот сектор во превозот на патници и намалување на долговите.

доведе до негативен финансиски резултат во вкупното работење во износ од 188 мил. Денари, иако истото е намалено за 3% во споредба со истиот период 2006 година.

Финансирање на железничката инфраструктура:

Согласно член 48 од Законот за железниците („Сл. весник на Република Македонија“, бр.64/05 и 24/07), Владата на Република Македонија на предлог на Министерот за транспорт и врски ја донесе Националната програма за железничка инфраструктура за период од 2008-2012 година и истата е доставена до Собранието на Република Македонија за донесување.

Само за споредба во изминатиот период во Буџетот на Министерството за транспорт и врски, беа обезбедувани финансиски средства за инвестиции во железничката инфраструктура во следните износи:

- во мил.денари

Опис	2004	2005	2006	2007
Програма за железничка инфраструктура	250,00	90,00	145,306	150,00

Развојот на железничката инфраструктура во иднина ќе се фокусира на реализација на проектите кои се однесуваат на пан-европските железнички коридори кои поминуваат во Р. Македонија и тоа :

- За Коридор 10: Табановци-Скопје-Гевгелија;
- Рехабилитација на железничката линија Табановци- Гевгелија;
- Надградба на сигнално сигурносните и телекомуникациските уреди Табановци- Гевгелија;
- Рехабилитација на пругата Велес-Кременица (Коридор 10);
- За Коридор 8: Граница со Р. Бугарија-Скопје- Струга-Граница со Р. Албанија;
- Довршување на изградбата на пругата Куманово-Бељаковце-Граница со Р. Бугарија
- Изградба на пругата Кичево-Струга-Граница со Р. Албанија;
- Рехабилитација на пругата Скопје-Кичево.

Досега финансирањето се реализира преку буџетско учество од страна на државата, странски донации, кредити и кофинансирање. Според препораките на ЕУ ќе се започне со финансирање преку систем на инвестирање - Јавно/приватно партнерство (PPP).

4.5.3 Воздушен транспорт

Јавното претпријатие за аеродромски услуги „Македонија Скопје“, формирано од Владата на Република Македонија, раководи со аеродромите во Скопје и Охрид. Во тек е постапката за трансформација на ЈП во акционерско друштво во државна сопственост, кое ќе има функција на оператор за аеродромската инфраструктура, согласно одредбите од Законот за воздухопловство и релевантните регулативи. Последователно, аеродромските услуги, во главно опслужувањето на аеродромите и снабдувањето со гориво масло, ќе се пренесат на трговските компании, а авио-навигациската инфраструктура ќе биде одговорност на давателот на авио-навигациски услуги (АНСП).

Се предвидува проширување на капацитетите на Скопскиот аеродром, особено на терминалната зграда со цел постигнување на меѓународните стандарди за пристап на патници, зголемување на нивото на услуги, како и креирање на можности за развој на комерцијални активности. Предвидено е дека трансферот на патници ќе достигне приближно 2 милиони патници до 2030 година. Трошокот за модернизација ќе биде предмет на договор за концесија. По објавениот меѓународен тендер, избран е консултант кој ќе подготви студија со концепсиски модел за развој на двата Македонски меѓународни аеродроми, со цел нивно проширување и рехабилитација, како и зголемување на нивото на услуги според меѓународните стандарди, со цел максимизирање на profitот на аеродромите и севкупната конкурентна позиција во регионот. Консултантот треба да достави проектен предлог со конкретна рамка за измена и надградба на патничките и товарните терминали, надградба на категоријата на писта, воспоставување на најсоодветни институционални модели за двата аеродроми, опции за финансиска поддршка и стратегија за идни можности за инвестиции.

Законот за воздухопловство обезбедува поделба на севкупните одговорности во областа на воздухопловството помеѓу Министерството за транспорт и врски и Агенцијата за цивилно воздухопловство (АЦВ). Министерството е одговорно за аспектите од националната политика за воздухопловство. Министерството за транспорт и врски ја

имплементира воздуходловната политика и стратешките приоритети на Владата на Република Македонија, ги подготвува и спроведува законите и подзаконските акти од областа на воздуходловството и ја спроведува административната контрола врз Агенцијата. Компетентностите на Министерството се имплементирани од страна на Секторот за воздушен транспорт при Министерството, формиран во јули 2006 година.

Министерството за транспорт и врски и Агенцијата за цивилно воздуходловство на РМ ќе продолжат да работат во насока на исполнување на краткорочните приоритети од Пристапното партнерство за Република Македонија во врска со понатамошна хармонизација на законодавството со ЕУ *acquis*, подобрување на функционирањето на внатрешниот пазар со промовирање на безбедни, ефикасни, еколошки и ориентирани кон патници услуги од воздушниот транспорт.

Идното акционерско друштво во државна сопственост кое ќе ги обезбедува авио-навигациските услуги (АНСП), ќе ги обезбедува авио-навигациските услуги и контролата на летање во границите на одделните блокови на воздушниот простор, со цел осигурување на безбедни, редовни и ефикасни авио-услуги. Авио-навигациските услуги ќе ги обезбедува исклучиво давателот на услуги определен со овој Закон.

Република Македонија е сеуште член-кандидат во JAA. До сега, следните JAP се веќе инкорпорирани во нашето законодавство: ФЦЛ 1, ОПС 1, ОПС 3, JAP 145, 22, 23, 25, 26, 27, 29, 34, 36, 39, АПУ, АНО, Е, П, ТСО, ВЛА, ВЛР, ММЛ/МЕЛ, 1 и ГАИ-20. Транспортирањето на JAP ФЦЛ 3 е во тек. Усвојувањето на JAP е главен предуслов за добивање на полноправно членство на РМ во JAA. Поради тоа, се очекува да по завршување на Мисијата за утврдување на факти на JAA, на РМ ќе и биде одобрено членството. Со новиот Закон за воздуходловство на РМ се обезбедува можноста за имплементација на сите други безбедносни мерки на JAA со директна референца кон оригиналните JAA документи (JAP). Со ова се очекува забрзување на процесот на имплементација на сите други JAP.

Република Македонија ја потпиша спогодбата за Европска заедничка воздуходловна област во Луксембург. Регулативите од Анекс 1 кон ECAA Спогодбата ќе станат дел од внатрешните правни уредби на Република Македонија, додека правната основа за нивна имплементација е обезбедена со новиот Закон за воздуходловство на Република Македонија што е во насока на исполнување на приоритетот од Пристапното партнерство²¹. Во врска со обезбедувањето на регулирање на тарифите за воздуходловни услуги, Република Македонија нема такви регулативи, меѓутоа истото е содржано во билатералните спогодби за договорени воздуходловни услуги помеѓу Република Македонија и други земји.

Согласно Законот за договорни и основни материјално-правни односи во воздуходловството на Република Македонија, ќе биде имплементирана Регулативата на Советот 2409/92 ЕЕЗ од 23 јули 1992 година за цени за превоз и надоместоци за воздуходловни услуги, како и следните регулативи: 31997P2027 (изменета со 32002P0889); 32004P0261, 31989P2299 (изменета со 31993P3089 и 31999P0323) и 32006P1107. Законот за облигациони односи во воздуходловството ќе обезбеди и основа за практична примена на меѓународните спогодби кои се потпишани од страна на Република Македонија.

Сите горе-наведени тенденции и приоритети се модифицираат на континуирана основа согласно националните стратешки приоритети од областа на воздуходловството. Главната општа рамка е утврдена со неодамна усвоената национална политика за воздуходловство, која ги следи општите и посебните цели дефинирани во ECAA Спогодбата. Оваа политика служеше како примарна основа во изготвувањето на Националната стратегија за развој на воздуходловството, усвоена од страна на Владата на РМ на 31 јули, 2007 година. Стратегијата претставува сеопфатна референца за високите стратешки цели на РМ од областа на воздуходловството. Со истата се обезбедуваат упатства за модернизација и оптимизирање на организационата структура на националниот воздуходловен сектор, усогласување со меѓународните безбедносни стандарди, подобрување на аеронаутичката инфраструктура, одржливост на животната средина согласно условите за пораст на сообраќајот и транспортот, „менаџмент со воздушниот простор согласно „Единствено Европско небо,, либерализација на услугите во воздушниот сообраќај, заштита на клиенти, итн.

²¹ Пристапно партнерство - Приоритет од Поглавје 14 Транспортна политика: Да се спроведат заложбите преземени во рамки на првата преодна фаза од Спогодба за европска заедничка воздуходловна област, вклучувајќи и спроведување на релевантното законодавство за воздуходловство.

4.5.4 Пошти

Ефективната конкуренција во поштенскиот сектор постои во делот кој се однесува на обезбедувањето на курирски услуги. Со Законот се овозможува извршување на курирски услуги од страна на странски правни и физички лица како поштенски оператори, врз основа на лиценца издадена од Министерот за транспорт и врски.

Согласно Законот за поштенски услуги, универзалната поштенска услуга се извршува од страна на постојниот поштенски оператор, ЈП „Македонска пошта“. Универзалната поштенска услуга треба да е достапна за сите корисници на територијата на Република Македонија под еднакви услови, и истата треба да обезбедува доверливост и сигурност во испораката на поштенски пратки.

Законот за поштенски услуги ќе биде усвоен во 2007 година и истиот ќе ја транспорнира новата Директива 2002/39/EZ. Тежината на резервираните поштенски пратки ќе биде намалена од сегашните 350 грама. Покрај тоа, со новиот Закон ќе се формира посебно регулаторно тело²². Министерството за транспорт и врски ја спроведува политиката на Владата на Република Македонија во полето на домашниот и меѓународниот сообраќај. Исто така, Министерството предлага на Владата мерки за постепена и контролирана либерализација на поштенските услуги; врши мониторинг и ги анализира сите аспекти на универзалната поштенска услуга и на другите поштенски услуги; предлага преземање на соодветни мерки; ја контролира употребата на одобрени тарифи за универзална поштенска услуга; врши надзор и го контролира спроведување на овој Закон, регулативите или меѓународните спогодби; ја утврдува стратегијата за развој на поштенски услуги, вклучително со чекорите за воведување на конкуренција; како и други прашања утврдени со Законот за поштенски услуги.

За целите на либерализација на поштенскиот сектор, Јавното претпријатие за поштенски сообраќај „Македонска пошта“, се трансформира во Акционерско друштво во државна сопственост.

4.5.5 Електронски комуникации

Примената на информатичката и комуникациската технологија (ИКТ) директно го поттикнува зголемувањето на продуктивноста, што пак е предуслов за раст на БДП. На ниво на ЕУ, 25% од растот на БДП и 40% од растот на продуктивноста е резултат на употребата на ИКТ. Разликите на економските перформанси помеѓу земјите во голема мера се предизвикани од нивото на инвестиции во ИКТ истражување, развој и користење.

Политиките на Владата на Република Македонија во секторот на електронските комуникации се во насока на поддршка на развојот и процесот на либерализација на електронските комуникации, услуги достапни за секого по цени базирани на трошоци, масовно користење на широкопојасниот интернет, што како крајна цел ќе резултира со намалување на дигиталниот јаз, динамизирање на стопанскиот развој и зајакнување на пазарниот модел на стопанисување во Република Македонија. Преку развојот на конкуренцијата и влезот на нови оператори ќе се воспостави неопходна инфраструктура за да се овозможи непречено, квалитетно, сигурно и навремено доставување на дигиталните содржини и услугите на информатичко општество. Одржлив економски развој е бенефит на развојот на Информатичкото општество, но истовремено е и поттикнувач на тој процес. Тој е и битен фактор во раните фази кога се создава критичната маса на заинтересирани учесници посветени на развојот на Информатичкото општество во Република Македонија. Иако уште во 2005 година беше донесен Законот за електронски комуникации (кој целосно е усогласен со Директивите на Европската Унија), сепак заради низа причини, како и заради немањето јасна политика за развој во овој економски сектор, Република Македонија споредена со земјите од Европската Унија сè уште застанува во делот на либерализацијата и инвестирањето во електронските комуникации. Дигиталниот јаз внатре во земјата, како и во однос на земјите од Европската Унија оди во нагорна линија. Со цел да го спречи понатамошното зголемување на дигиталниот јаз, Владата на Република Македонија цврсто се определи за обезбедување на услови за брз развој на економијата со цел за краток временски рок да се достигне степенот на развојот на економиите што го имаат новите земји членки на Европската Унија и вклучување на Република Македонија во глобалната вмрежена економија. Потребата Република Македонија за краток временски рок да оствари квантен скок во развојот на ИКТ секторот, бара разгледување и примена на нови иновативни решенија со кои ќе се создадат услови за остварување на предвидениот скок. Од тие причини, Владата на Република Македонија донесе Национална стратегија за развој на електронските комуникации со информатички технологии (НСЕКИТ) во која се содржани нови иновативни

²² Пристапно партнерство - Приоритет од Поглавје 14 Транспортна политика: Да се усогласи законодавството со *acquis* од областа на поштенските услуги, како и да се основа независно национално регулаторно тело.

решенија и мерки а со нивно ефикасно, ефективно и проактивно имплементирање се очекува да се обезбеди брз развој на ИКТ секторот.

Со Националната стратегија за развој на електронските комуникации со информатички технологии, Владата на Република Македонија јасно ја дефинира и стратешката европска ориентација - развој на општество базирано на знаење (информатичко општество) т.е развој на дигиталната економија.

Националната стратегија за развој на електронските комуникации со информатички технологии:

ВИЗИЈА:	<i>Република Македонија –напредно Информатичко општество</i>
МИСИЈА	<i>Овозможување на агресивно воведување и масовно ефикасно користење на електронските комуникации и информатичките технологии, со што се придонесува за вклучување на Република Македонија во глобалната вмрежена економија и остварување значаен скок во економијата (<i>lean frogging</i>).</i>
ЦЕЛИ:	<i>Република Македонија, мерено спрема сите најважни ИКТ индикатори, да оствари: -80% од просекот на новите земји членки во ЕУ во 2010 -90% од просекот на новите земји членки во ЕУ во 2012</i>

Мерките кои се одредени во Стратегијата целосно се базирани на приоритетите на иницијативата 2010 на Европската Унија и истите можат да се класифицираат во три столба: создавање на единствен информациски простор со отворен и конкурентен пазар на понуда на пристап до електронски комуникациски услуги и дигитални содржини, промовирање на развој на информатичките и комуникациските технологии, како моторна сила за развој на дигиталното општество, и создавање на инклузивно информатичко општество преку надминување на дигиталниот јаз.

При креирањето на НСЕКИТ водено е сметка мерките да се имплементираат про-активно со мултипартерски пристап, односно при нивно имплементирање активно и координирано да учествуваат сите чинители на информатичкото општество, а во исто време мерките да бидат конзистентни и неизолирани со останатите политики и активности кои го третираат развој на информатичкото општество во државата. Од тие причини, Националната стратегија за развој на електронските комуникации со информатички технологии и донесената Национална стратегија за развој на информатичкото општество во Република Македонија сочинуваат еден концепт кој ќе ги постави насоките за креирање на новото дигитално опкружување, односно ќе создадат проактивен амбиент неминовен за креирање и развој на новата дигитална економија и намалување на дигиталниот јаз во однос на двете нивоа (ниво на пристап до информациите кое се премостува со достапност до ИКТ инфраструктура и ниво на користење на услугите на информатичко општество).

За да се оствари очекуваниот скок во развојот на ИКТ секторот се предвидува сите мерки од НСЕКИТ да се имплементираат до почетокот на 2010 година. За да би можело ефикасно и ефективно да се имплементираат мерките зацртани во Стратегијата а со цел обезбедување скок во надминувањето на дигиталниот јаз, се предвидува Владата да формира ново тело - Национален Совет за развој на информатичко општество, во кое ќе партиципираат претставници од јавниот, приватниот, невладиниот сектор како и од универзитетите. Националниот Совет во основа е тело за координација и обезбедување на учество (еден вид Форум) на сите чинители во развојот на информатичкото општество преку поддршка на работата на Министерот надлежен за развој на информатичкото општество. Од тука, Националниот Совет не е тело кое носи одлуки, туку нив ги предлага.

Еден од приоритетите на Владата на Република Македонија е инвестирање во истражување во информациско комуникацискиот сектор за промовирање на економски раст и зголемување на бројот и квалитетот на вработувањата. За таа цел неопходно е да се обезбеди финансиска поддршка, а како најдобар модел за тоа е креирање на Фонд за развој на информатичко општество од страна на Владата на Република Македонија. Владата секоја година ќе издвојува средства од Буџетот на РМ за овој Фонд и на тој начин парите што даночните обврзници ги плаќаат, особено на телекомуникациските компании, повторно ќе се вложат во развојот на овој сектор.

Одлуките на регулаторните тела задолжени за развојот на информатичкото општество и медиуми имаат директно влијание врз развојот на либерализацијата и конкуренцијата на пазарот и од таа причина суштински елемент е почитување на независноста на регулаторот. Јакнењето на институционалните капацитети на регулаторите треба континуирано да се обезбедува. Координацијата помеѓу државните институции во имплементацијата на законите како и следењето на движењето на пазарот е од елементарна важност, и таа треба постојано да се обезбедува. Следењето на ИКТ индикаторите треба постојано да се обезбедува и во таа насока Владата на Република Македонија ќе направи дополнителни напори во зајакнување на капацитетите на државните институции а посебно кај Државниот завод за статистика.

Развојот на пазарот на електронските комуникации директно зависи од ефикасноста и ефективноста на судскиот систем, особено имајќи ги предвид спецификите и динамичноста на регулацијата на овој пазар. Од тие причини, неопходно е постојано јакнење на капацитетите на судскиот систем во Република Македонија. Како промена за која Владата на РМ се залага, истата е од институционален карактер е спојувањето на регулаторните тела за електронски комуникации, радиодифузија и пошти. Ова спојување има за цел обезбедување услови регулацијата целосно да може да ја имплементира конвергенцијата која постои во регулативата, односно технолошката конвергентност на новиот регулатор според Владата на Република Македонија мора да биде запазен. Државните институции треба да имаат многу активна улога во процесот на воспоставување информатичко општество во Република Македонија. Од тие причини јакнењето на нивните институционални капацитети Владата на Република во идниот период целосно ќе ги подржува. Согласно процесот на пристапување кон ЕУ, државните институции на Република Македонија треба да се интегрираат во европските организации, при што ќе се искористат сите потенцијални поволности од членството или придружното членство во релевантните организации надлежни за развој на електронските комуникации. Владата на Република Македонија овие процеси во идниот период целосно ќе ги подржува.

4.6 Административни реформи

Вовед

Согласно Одлуката за утврдување на стратешките приоритети на Владата за 2008 година - продолжувањето со активностите за започнување на преговорите за интегрирање на Република Македонија во ЕУ е еден од стратешките приоритети на Владата, кој претпоставува зајакнување на административниот капацитет во целокупниот процес на интеграција во ЕУ.

4.6.1 Институционално подобрување на административните структури и зајакнување на административните капацитети

Со Законот за Владата на Република Македонија уредена е организацијата и начинот на работа и надлежноста на Владата на Република Македонија. Со измените и дополнувањата на Законот во 2007 година, за вршење на работите поврзани со спроведувањето на Рамковниот договор и обезбедување на координација на органите на државната управа во оваа област, се основа Секретаријат за спроведување на Рамковниот договор.

Со цел создавање на правни претпоставки и институционални и материјални услови за остварување на реформата на јавната администрација, Владата во текот на изминатиот период 2006-2007 година донесе низа акти како: Изменување и дополнување на Деловникот за работа на Владата во насока на образување Ревизорски комитет како постојано стручно тело на Владата, кое ги разгледува ревизорските извештаи за Буџетот на Република Македонија²³, за министерствата и другите органи на државната управа, за преземените мерки за надминување на утврдените неправилности во ревизорските извештаи на Државниот завод за ревизија; Уредбата за описот на звањата на државните службеници во која се утврдени описите на звањата на државните службеници, вклучително нивните одговорности и цели, главни работни задачи и обврски; Уредбата за внатрешна организација на органите на државната управа со која се утврдени начелата врз кои ќе се организираат органите на државната управа, како и организациските единици кои може да се формираат во нив,

²³ Пристапно партнерство - Приоритет од Поглавје 32 Финансиска контрола: Во согласност со приоритет од Пристапно партнерство: Да се засили оперативната и финансиската независност на Државниот завод за ревизија и да се обезбеди следење на заклучоците во нивните извештаи.

со цел да се воспостават единствени стандарди во внатрешната организација на државната служба, при што се предвидува обврска за формирање на посебни одделенија за управување со човечки ресурси, одделенија за внатрешна ревизија и одделенија за стратешко планирање, креирање политики и следење во министерствата (примената на оваа Уредба е врз сите органи кои вработуваат државни службеници, вклучително и општинската администрација); Одлуката за утврдување на стратешките приоритети на Владата за 2008 година; Годишната програма за работа на Владата за 2007 година; Декларацијата за соодветна и правична застапеност потпишана од страна на сите министри и раководители на другите административни органи, Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор (2007-2011) со Акциски план за спроведување; Стратегијата за комуникација со јавноста за начелото на соодветна и правична застапеност; Националниот план за вработување за соодветна и правична застапеност; Програма за организирање и спроведување на обуки од областа на стратешкото планирање за државните службеници во министерствата и другите органи на државна управа во 2007 година; препораки за транспарентни критериуми и процедури за финансирање на НВО од страна на државата.

Продолжувајќи ги своите активности за изградба на модерна државна служба, Агенцијата за државни службеници, на 27.09.2007 година, усвои документ во кој се презентирани Политиките за привлекување и задржување на млади и високообразовни кадри во државната служба.

Агенцијата согласно “Националниот систем за координација на обуката и стручното усвршување на државните службеници во Република Македонија” со кој се дефинираат основните постулати на политиката за обука, поделбата на улогите меѓу Агенцијата и секој орган кој вработува државни службеници, како и структурите за координација, моделот на финансирање и решението на прашањето за обезбедување на обуките, реализира конкретни активности за институционализирање на поддршката на обуката, преку воспоставување на единици за поддршка на обуката. Ваква единица постои во Битола, а во тек се активности за започнување со работа на Единицата за поддршка на обуката на државните службеници во Скопје.

Како континуирана обврска Агенцијата подготви Анализа за оценувањето на државните службеници за 2006 година со осврт на нормативната уреденост на постапката за оценување, активностите кои ги има преземено Агенцијата како активен коучесник, фактичката состојба согласно поединечните извештаи за оценување и заклучоци и предлог мерки за квалитативно и квантитативно подобрување на процесот на оценување во иднина.

Владата на РМ во овој период реализира дел од активностите и мерките кои треба да се превземаат во иднина произлезени од Освртот за остварениот напредок и идните приоритети во реформата на јавната администрација и тоа во насока на подготвување на препораки за идни чекори во однос на одвојувањето на несуштинските функции на државата од страна на Министерството за правда, во соработка со Министерството за економија и Министерството за финансии; во подготовкa е Водич низ македонските институции; подготвен е Нацрт на Етичкиот кодекс на членовите на Владата на Република Македонија; преземени се активности за постигнување на соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците во органите на државната управа во кои истата не е постигната.

Министерствата и другите органи на државната управа успешно го привршуваат третиот циклус на стратешко планирање, при што подготвија тригодишни стратешки планови според нова матрица, во кои ги идентификуваат своите стратешки приоритети и цели, како и планираните мерки и активности во функција на остварување како на стратешките приоритети на Владата, така и на приоритетите на министерствата. Новата матрица која беше подготвена во функција на поедноставување на подготовката на плановите овозможува најпрвин директно поврзување на предвидените програми со стратешките приоритети на Владата, НРАА и приоритетите и целите на самиот орган. Истовремено, во стратешките планови се отсликаны и неопходните мерки за преструктуирање на органот, принципот на правичната застапеност, заедничките функции, како и потребите од обука на човечките ресурси. Во функција на градењето на капацитетите за стратешкото планирање Генералниот секретаријат на Владата спроведе и низа обуки за стратешко планирање (генерички и специјализирани) наменети за државните службеници во министерствата и органите на државната управа.

Во идниот период, ќе продолжи доследната примена и развивање на веќе воспоставените системи за стратешко планирање и за анализа на политиките и координација, да се јакнат на капацитетите за стратешко планирање и креирање на политики во Генералниот секретаријат и министерствата преку континуирани обуки за стратешко планирање и креирање на политиките; постојано да се надградува системот за хоризонтална координација, со особено внимание при воведување на системи и постапки за вертикална координација, односно зајакнување на

оние функции во органите на државната управа кои придонесуваат за нивен развој во модерни организации (стратешко планирање, анализа на политиките, управување со човечки ресурси, внатрешна контрола, информатичка технологија).

Стратегијата за реформа на јавната администрација треба да се ажурира и истовремено да се градат капацитетите на Одделението за реформа на јавната администрација за следење на спроведувањето на Стратегијата. Да се унапреди системот на државна служба со доследно применување на Законот за државни службеници и Етичкиот кодекс за државните службеници, спроведување на постапките за вработување, Анализа на процесот за оценување на државните службеници и доставување на податоци за реализирани вработувања. Да се унапреди процесот на управувањето со човечки ресурси и да се изградат мерки за унапредување на управувањето со човечките ресурси преку воспоставување организациони рамки за јакнење на системот на управување со човечки ресурси и на механизми за делегирање на надлежности на раководните државни службеници. Да се унапреди општиот систем за обука со подготовкa на Програма за обука и стручно усвршување на државните службеници на централно ниво и воспоставување на Единица за поддршка на обуката на државните службеници во Скопје. Во поглед на јакнење на капацитетите на локалната самоуправа да се донесе и да се спроведе Програма за обуки за 2008.

4.6.2 Подобрување на транспарентноста и одговорноста на администрацијата

Една од клучните цели на реформата на јавната администрација во РМ е прераснување на администрацијата во ефикасен и транспарентен сервис за граѓаните, стопанските субјекти и другите правни лица кој ќе обезбеди заштита на правата на граѓаните и партнерство со цивилниот и бизнис секторот. Основните начела за дејствување на администрацијата при остварувањето на правата се: еднаквост на граѓаните, предвидливост на работењето на администрацијата, учеството на граѓаните, стопанските субјекти и сите заинтересирани групи во креирањето на политиките на Владата, како една од темелните вредности на демократското општество. Согласно Законот за организација и работа на органите на државната управа, при подготвување на законите и другите прописи од своите надлежности, органите на државната управа обезбедуваат консултации (јавно објавување на прописите, јавни трибини) и прибираат мислења од здруженија на граѓани и други правни лица. Законот за Владата, исто така, го поттикнува граѓанското учество во работата на Владата. Институционално, организирани се следниве активности во функција на подобрување на транспарентноста на администрацијата:

- Воведен е Граѓански дневник - иновативна и ефикасна алатка за подобрување на јавниот сервис и борба против бирократијата и корупцијата
- Унапредени се и збогатени услугите на порталот со содржини од Граѓанскиот дневник и со информации и податоци за уште седум органи (Агенција за млади и спорт, Агенција за иселеништво, Агенција за развој и инвестиции, Државен завод за геодетски работи, Државен завод за статистика, Управа за јавни приходи и Царинска управа на Република Македонија); воспоставен е Messenger сервис за директен пристап до одговорните лица за секое барање од граѓаните; воспоставен е контакт центар за граѓаните кои немаат интернет пристап; воспоставени се информациски центри/ центри за повик во министерствата и органите на државната управа и други институции
- Донесена е Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор
- Во подготовкa е каталог на органи на државната управа и нивните услуги кон граѓаните од страна на Министерството за правда во соработка со Генералниот секретаријат на Владата и Секретаријатот за Европски прашања и поврзување на информациите во каталогот со постојниот сервис портал www.uslugi.gov.mk
- Со цел Секретаријатот за спроведување на рамковниот договор да биде што по транспарентен и поблизок до граѓаните креирани се и промовирани неговите web страна и лого www.siofa.gov.mk (на три јазици: македонски, албански и англиски јазик), односно “ЧЕКОР НАПРЕД ...”
- Зајакнати се капацитетите и ресурсите за имплементацијата на Законот за управна инспекција
- Донесени се подзаконските акти на Законот за слободен пристап до информациите од јавен карактер
- Спроведена кампања за Закон за парнична постапка, Закон за извршување и Закон за медијација
- Континуирано се работи на зголемување на свеста на јавноста за Народниот правоборанител како потенцијален механизам кој постапува по претставки во врска со корупцијата во јавната администрација, а исто така воспоставен е механизам преку кој Владата се информира преку квартални извештаи за постапувањето на органите на државната управа по предметите од Народниот правоборанител, со што се унапредува нивната взајемна соработката;

- Во функција на обезбедување на ефикасно спроведување на Кодексот на етичко однесување на државните службеници изменет е Етичкиот кодекс. Истовремено во април 2007 година, донесен е Кодекс за дополнување на Етичкиот кодекс за државните службеници („Сл. весник на РМ“ бр. 48/07) што се однесува на воведување на обврска за државните службеници за пријавување на сомневање или докази за корупција и за кршење на начелата врз кои се заснова Етичкиот кодекс и воведување на обврска за државните службеници за пријавување на сомневање или докази за корупција и за кршење на начелата врз кои се заснова Етичкиот кодекс; подготвена е првата нацрт верзија на Етичкиот кодекс на членовите на Владата на Република Македонија и други избрани и именувани лица, носители на јавни функции во Владата на Република Македонија; и започнати се активности за Проект за изработка на интерактивен мултимедијален материјал (CD-rom) за широк спектар на прашања поврзани со интегритетот, корупцијата и етиката во јавниот сектор

Донесувањето и спроведување на правилниците и другите акти на единиците на локалната самоуправа во согласност со Законот за државни службеници, како и вршење на надзор врз спроведувањето на Законот, се напори кои водат кон воспоставување на транспарентни и одговорни локални администрацији и развивање на внатрешните контроли и ревизии при управувањето со децентрализираните фондови, за што во 2006 година е донесена петгодишна стратегија за обуки согласно која се врши спроведување на обуки.

Со цел унапредување на надзорната функција на државата се предвидува во периодот 2007-2008 подготовкa на Анализа за остварување на функцијата на надзор на инспекциските служби во Република Македонија и зајакнување на координација на инспекциските служби.

4.6.3 Имплементацијата на Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор

На Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор (2007-2011) со Акциски план за спроведување и претходеа 6 јавни расправи по Концептот и Предлогот на Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор со учество на 400 здруженија на граѓани и фондации, по што истата беше донесена од страна на Владата на РМ.

Во функција на нејзина непречена имплементација во периодот 2007-2008 година со изменување и дополнување на Законот за здруженија на граѓани и фондации и донесување на подзаконските акти, како и со спроведување, промовирање и следење на донесените решенија се остварува целта за надградување на правната рамка преку која ќе се обезбеди учество на граѓанскиот сектор во креирање на политиките и процесите на донесување на одлуки, како и за вклучување на граѓанскиот сектор во процесите на интеграција во ЕУ. Обезбедувањето на функционална мрежа за комуникација и координација на активностите поврзани со развојот на граѓанскиот сектор и промовирање на ефикасната соработка со истиот е во функција на остварување на меѓуинституционалната и меѓусекторска соработка.

Со подобрување на рамката за директно финансирање од страна на државата и создавање на поволна даночна и фискална рамка за поддршка треба да се создадат услови за финансиска одржливост на граѓанскиот сектор и истовремено да се работи на поттикнување на филантропијата и промоција на волонтерството, со што ќе се остварува постојан развој на граѓанскиот сектор, особено надвор од главниот град и руралните средини. Дел од мерките за создавање услови за финансиска одржливост на граѓанскиот сектор е Кодексот на добри практики за финансиска поддршка на здруженија на граѓани и фондации, што Владата го усвои во октомври оваа година.

4.6.4 Економска област

Остварениот напредок во областа на редефинирањето на улогата на државата во изминатиот период се одвиваше преку група на активности и тоа: одвојување на несуштинските функции на Владата и нивно пренесување во приватниот сектор; преструктуирање и приватизација со воведување на пазарни елементи во работата на јавниот сектор; поефикасно остварување на регулативната функција на државата и деконцентрација на надлежностите на државата. Редефинирање на улогата на државата се врши и преку воведување на пазарни елементи во работата на јавниот сектор, при што државата се повлекува од директното давање на услуги (преку нивно приватизирање) и ја презема улогата на регулатор на пазарот.

Приоритетните активности во областа на редефинирање на улогата на државата беа во насока на зајакнување на правната сигурност за економските субјекти и забрзување на законодавните постапки преку реформата на правосудниот систем односно обезбедување на континуирано спроведување на Стратегијата и Акцискиот план на реформата во судството, како и обезбедување на независност и ефикасност на судството; воспоставување на информатичкиот систем во институциите инволвирали во спроведувањето на едношалтерскиот систем и целосна имплементација на Законот за едношалтерски систем и за водење на трговскиот регистар и регистар на други правни лица, продолжување со одвојувањето на несуштинските функции (дивестирањето) во дадени области, како што се домовите за стари лица и студентските домови и континуирано известување за преземените активности со препораки за идни чекори во однос на одвојувањето; континуираното воведување на пазарни елементи во работата на јавниот сектор.

4.6.5 Квалитет на јавни финансии

Интенција на Владата на Република Македонија е во континуитет да води дисциплинирана фискална политика со ставање акцент на поголемо исполнување на капиталните инвестиции. Таа ќе биде целосно во согласност со критериумите од Мастрихт, заради потребата од приближување на политиките кон стандардите на ЕУ.

Како реформи што се спроведуваат и ќе се интензивираат во овој сегмент се:

- Зголемување на фискална одговорност, отчетност и транспарентност;
- Унапредување на буџетскиот процес, со понатамошно подобрување на буџетското планирање и извршување;
- Подобро планирање и искористување на капиталните расходи;
- Целосно усогласување на дефинициите и нивна конзистентност со пошироко меѓународно прифатени методологии за фискално планирање и известување (прифаќање на ECA 95);
- Подобра координација меѓу централната и локалната власт.

Реформи на буџетскиот процес

Основните причини за измените и дополнувања на Законот за буџетите произлегоа од потребата за понатамошно усогласување на законската регулатива од областа на буџетското работење со регулативите на Европската унија кои ја регулираат споменатата материја. Постојниот Закон за буџетите е базиран на повеќе основни цели и начела на управување со Буџетот, но преостанува обврската за примена на сите начела на кои се засновани буџетите на земјите членки, односно земјите кандидати за членство во Европската унија. За таа цел, со предложените измени и дополнувања на Законот за буџетите во целост се опфаќаат целите и начелата на современиот буџет. Со предлог измените и дополнувања на Законот за буџети, исто така, се дефинира соодветна терминологија и се утврдуваат постапки со кои Законот за буџети станува **инструмент кој овозможува повеќегодишно буџетирање**, односно доследна реализација на развојната цел на Буџетот.

Дефинирањето на одредбите со кои се регулира планирањето и извршувањето на буџетите, е извршено согласно Регулативата (ЕЗ, Евроатом) бр.1605/2002 и 1995/2006 на СОВЕТОТ за финансиската регулатива применлива на општиот Буџет на Европските заедници, со што е дадена законска рамка за примена на основните начела при извршување на буџетите (сеопфатност, специфичност, буџетска рамнотежа, економичност, ефикасност, ефективност, транспарентност и сигурно финансиско управување), односно начелата на кои се засновани буџетите на земјите членки и земјите кандидати за членство во Европската унија.

Воедно, со измените и дополнувањата на Законот за буџети се предлага и современа постапка за менаџирање со буџетските средства со која за првпат на буџетските корисници им се дава можност одобрениите средства во програмите и потпрограмите на развојниот дел на Буџетот во тековната година, доколку нема да се искористат во текот на фискалната година, да можат да ги пренесуваат во износ од 50% како одобрени средства за наредната фискална година. Ваквата мерка ќе овозможи зголемено трошење на Јавните расходи, **а особено во делот на капиталните инвестиции**, каде во 2007 година забележуваме негативни резултати.

Со Законот се предлага и измена во содржината на Буџетот на Република Македонија кој ќе содржи: општ, посебен и развоен дел. **Во развојниот дел** на буџетот ќе бидат прикажани среднорочни планови за програмите на буџетските корисници наменети за развојни инвестиции одобрени од Владата на Република Македонија.

Со Законот се воведуваат и **измени во буџетскиот процес**, односно во фазите на подготовкa и усогласување на предлог Буџетот. Во процесот на подготовкa на Буџетот се воведува нова фаза-подготвување на планови на

програми за развој, кои претставуваат **среднорочен приказ** на програми кои се наменети за развојни инвестиции и кои ги изготвуваат буџетските корисници на извршната власт и фондовите. Буџетските корисници на извршната власт по добивањето на Циркуларот пристапуваат кон подготовкa на предлог план на програми за развој и истиот го доставуваат до Владата на Република Македонија. Владата на Република Македонија одлучува по предпозите на плановите на програми за развој на буџетските корисници на извршната власт и фондовите, **во согласност со нејзините стратешки приоритети** и изготвува листа на одобрени планови на програми за развој која ја доставува до сите буџетски корисници на извршната власт и фондовите. Одобрениот план на програми за развој, буџетските корисници на извршната власт и фондовите го доставуваат како составен дел на предлогот на буџетското барање до Министерството за финансии.

Новина која се воведува со предложените измени и дополнувања претставува и постапката на преговарање/усогласување на буџетското барање меѓу раководителот на буџетскиот корисник и Министерството за финансии, како и обврската на министерот за финансии при доставувањето на предлог буџетот на Република Македонија да ја извести Владата на Република Македонија за неусогласените буџетски барања.

Наведеното дополнување е законско нормирање на досегашната пракса, за извршувањето на Буџетот на Република Македонија да се донесува посебен закон. Во одредбите со кои се регулирани функциите на Трезорот, направени се дополнувања со кои **се проширува опфатноста на надлежностите на Трезорот** и тоа во насока на создавање на законски основи за: задолжување на сметки во рамки на трезорска главна книга врз основа на договорни овластувања и во случај на исправка на грешка од страна на трезорот, за управување со ликвидноста на сметките во рамки на трезорската главна книга, како и запирање со извршување на одредени плаќања на буџетските корисници и единки корисници на централната власт во случај на констатирани нарушувања на финансиската дисциплина и во услови на нарушување на проектираната ликвидност на Трезорската сметка. Овие дополнувања се извршени како резултат на согледувањата во досегашната пракса од основањето на Трезорот (2002 година) и истите се со цел да овозможат поголема ефикасност.

Даночни реформи

Согласно Законот за персонален данок на доход, од 1-ви јануари 2008 година предвидено е да отпочне и оданочувањето на каматите на орочените штедни влогови. Исто така, во овој Закон, заради водење на поефикасна постапка за задолжување со данок во сите случаи на непријавени приходи, се предлага скратување на пропишаната постапка, односно Управата за јавни приходи кога ќе утврди постоење на имот или средства поголеми од оданочените, без одлагање да донесе решение за задолжување со данок според пропишаната стапка (70%).

Во Законот за данок на добивка, во насока на хармонизација со директивите на ЕУ, се предвидува и редуцирање на видовите приходи кои потпаѓаат во групата на приходи кои се оданочуваат со данокот по задршка.

Согласно Стенд-бај аранжманот склучен помеѓу Владата на Република Македонија и Меѓународниот монетарен фонд, во рамки на даночните реформи предвидено е од април 2008 година да започне интегрираната наплата на социјалните придонеси, додека пак до јули 2008 година хармонизација на минималните основици за плаќање на социјалните придонеси.

Исто така, согласно Аранжманот предвидено е да се изготви Стратегија за усогласување на основиците на кои ќе се пресметуваат социјалните придонеси и персоналниот данок на доход. Целта на ваквата реформа е намалување на даночите на работната сила, борба против неформалната економија, подобрување на деловното окружување, појдовствување на даночното оптоварување на фирмите и стимулирање на вработеноста.

Во областа на индиректното оданочување кај Законот за акцизите предвидено е укинување на извозните бандероли на цигарите, со што ќе се поттикне извозот на овие производи и ќе се олеснат извозните процедури. Покрај постојното ослободување од ДДВ и царина, се предвидува и ослободување од акциза на донираниите патнички автомобили наменети за државни органи и јавните установи.

Во 2008 година се планира да се изготви нов Закон за игрите на среќа и забавните игри, со кој ќе се овозможи надминување на досегашните проблеми при примената на постојниот Закон, ќе се доуредат и појаснат одделни состојби во реализирањето и примената, а некои одредби ќе се усогласат и со европското законодавство.

Во насока на реформирање на Управата за јавни приходи, како даночен орган кој се стреми кон подигање на степенот на професионализам и ефикасност во работењето и усмерување кон изградба на дисциплиниран и модерен даночен орган, во Законот за Управата за јавни приходи се изврши конкретизирање на статусот на вработените во Управата, во зависност од надлежностите, специфичноста на правата, обврските и одговорностите кои истите ги имаат.

Вршењето на определени овластувања од страна на Управата предвидени согласно Законот за даночни постапки, треба да придонесе за поефикасно извршување на законите, што пак е во насока на исполнување на барањата за членство во ЕУ. Таквите овластувања предвидуваат изземање на постапката по приговор и обезбедување на двостепеност во одлучувањето по правото на жалба на даночните обврзници.

Планираното намалување на даночните стапки во 2008 година предвидено е да се надомести со зголемување на ефикасноста во работењето како на Управата за јавни приходи, така и на Царинската управа. Ова подразбира поголемо почитување на правилата, поефикасни системи за собирање, подобро спроведување на контролите и ефикасна интервенција за да се откријат и истражат проневерите. Сето ова ќе се постигне и со планираната модернизација и јакнење на техничката основа и институционалниот капацитет и на Царинската управа, односно со помош на ангажирање на меѓународно призната и искусна консултантска куќа во областа на царинското работење. Од овие причини Министерството за финансии во согласност со правната постапка за набавки склучи договор со консултантската куќа Crown Agents за изготвување на Програма за детална експертиза и ресурси со соодветна стручност, како поддршка на Царинската управа во остварувањето на целите. Како резултат на воведувањето на софицизираната опрема за рентгенско скенирање на граничните премини, како и поради зголемената соработка помеѓу Царинската Управа и Управата за јавни приходи во откривањето на нелегалниот увоз и даночната евазија, во 2008 година се очекува зголемување на ефикасноста во наплатата на даночните и царински приходи.

4.6.6 Акционен план за прифаќање на ESA 95

Министерството за финансии на Република Македонија е институција одговорна за изготвување на финансиски извештаи за остварување на приходите и извршување на расходите на Централниот Буџет на Република Македонија. Во изготвувањето на овие извештаи Министерството за финансии ја користи методологијата од Прирачникот за владина финансиска статистика (GFSM1986), изготвен од Меѓународниот Монетарен Фонд (ММФ).

Во Министерството за финансии престојуваше техничка мисија, по наше претходно барање уплатено до ММФ, со цел да асистира во рекласификацијата на финансиските податоци на кеш основа според методологијата од Прирачникот за владина финансиска статистика (GFSM2001), изготвен од ММФ. Оваа мисија преставува прв чекор кон целосна имплементација на методологијата од Прирачникот за владина финансиска статистика (GFSM2001), што преставува долгочен процес за кој се потребни адекватни ресурси и процес кој би предизвикал промени на целокупниот Сметководствен систем на Јавниот сектор.

Имплементацијата на оваа методологија е значајна и од аспект на нејзината широка конзистентност со методологијата од Европскиот систем на сметки (ESA 95), што не е случај со методологијата од Прирачникот за владина финансиска статистика (GFSM1986).

Министерството за финансии на РМ во овој момент не изготвува извештаи користејќи ја методологијата од Европскиот систем на сметки (ESA 95). Досега Министерството за финансии нема користено техничка помош од ЕУ по овој основ, но тесно соработува со Државниот завод за статистика кој учествува во Твининг проект што ја опфаќа меѓу другото и оваа проблематика. Имено, минатиот месец преставници од Министерството за финансии учествуваа на состаноци со преставниците од Државните заводи за статистика на Република Македонија и на Република Чешка, кои се носители на Твининг проектот, на кои на техничко ниво се разгледуваат отворените прашања при рекласификацијата на финансиските податоци, кои се базираат на сметководство на кеш, според методологијата од Европскиот систем на сметки (ESA 95). Целосната имплементација на методологијата од Европскиот систем на сметки (ESA 95) подразбира и премин од Сметководство на кеш основа на Сметководство на пресметковна основа, процес за кој се потребни нови софтверски решенија, како и дополнителни обуки на Државните службеници кои се инволвирали во оваа проблематика.

Покрај оваа активност изготвено е и Проектното фише за користење на средства од Европските фондови за подобрување на квалитетот на статистичките податоци. Носител на проектот е Државниот завод за статистика, а Министерството за финансии и Народната банка на РМ се корисници на техничка помош. Истиот се очекува да започне кон крајот на 2008 година, по завршување на сите процедури и по конечното одобрување на средства од Европската унија.

Проектот предвидува ангажирање на постојан консултант кој би работел на имплементација на методологијата од Европскиот систем на сметки (ESA 95), како и учество на состаноци во EUROSTAT, работни посети и семинари.

Континуирани активности за развивање на ефикасни системи за управување, следење, контрола и ревизија кои се неопходни за спроведување на програмите во согласност со пред-пристапните инструменти на ЕУ под услови на децентрализирано спроведување, се екипирањето и склучувањето на договори во рамки на одделението за централно финансирање во Министерството за финансии, екипирање на Одделението за управување со фондовите на ЕУ, формирање на функционално независни единици за внатрешна ревизија во институциите на централната власт и на ниво на општините,²⁴ со што ќе се зајакне координативната улога на Министерството за финансии и ќе се обезбеди соодветен персонал, обука и опрема. Досега на централно ниво од планираните 88 формирани се 32 единици за внатрешна ревизија со 53 внатрешни ревизори, додека од планираните 42 општини со над 15.000 жители формирани се 27 со вкупно 24 обучени ревизори. Исто така, во рамки на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, формирана е Платежна агенција за рурален развој и подготвени се основните правилници и процедури за истата. За оваа цел во тек се и активности за набавка на интегрирано софтверско решение за поддршка на трезорскиот систем, кое ќе обезбеди директно поврзување на буџетските корисници, фондовите и ЕЛС со трезорот.

Реформите во буџетскиот процес започнаа со воведувањето на концептот на буџетски програми, во насока на обезбедување на сеопфатност и овозможување на Владата и Собранието на Република Македонија да одлучуваат врз основа на интегрирани информации за активностите на владините институции. Буџетските реформи продолжуваат со натамошно развивање на буџетските програми и воведување на потпрограмите како одраз на главните активности на буџетските корисници, воведување на максимални износи на одобрени средства и информирање за износот на истите преку буџетскиот циркулар до носителите на функционалните области. Во насока на реформите во ова сфера во употреба се буџетските класификации како основа за идентификување, следење и анализи за наменската употреба на буџетските средства.

4.6.7 Децентрализацијата и Реформата на локалната самоуправа

Локалната самоуправа во Република Македонија е територијално и административно организирана во 84 општини (единици на локалната самоуправа) и градот Скопје, како посебна единица на локалната самоуправа со 10 општини на својата територија.

Сите општини се независни во извршувањето на нивните со уставот и со закон утврдени надлежности, додека надзорот над законитоста на нивната работа е надлежност на централното ниво на власт. Како и во другите држави на Европската Унија, општините својата нормативна активност ја остваруваат преку донесување на статут и друга регулатива што треба да се објави во службеното гласило на општината пред да стапи на сила. Во согласност со Европската повелба за локална самоуправа, општините во Република Македонија имаат финансиска автономија според која тие се овластени на сопствени извори на приходи во кои спаѓаат локалните даноци, такси и надоместоци, 3% од персоналниот данок на доход, 3% од данокот на додадена вредност и разни наменски, блок и капитални дотации од Буџетот на Републиката.

Оперативната програма за децентрализација содржеше листа на закони поврзани со децентрализацијата и беше усвоена од Владата на Република Македонија во 2003 година. Оперативната програма за децентрализација ги вклучуваше клучните закони кои го регулираат трансферот на надлежности утврдени во

²⁴ Пристапно партнериство - Приоритет од Поглавје 32 Финансиска контрола: Да се комплетира воспоставувањето на одделенија за внатрешна ревизија во централните државни институции, да се формираат слични одделенија на општинско ниво каде што е соодветно и да се обезбеди соодветен кадар, обука и опрема.

членот 22 од Законот за локалната самоуправа. Речиси сите тие закони беа донесени до 1 јули 2005 година, кога започна ефективниот трансфер на надлежности и ресурси од централно на локално ниво. Единиците на локалната самоуправа започнаа да ги извршуваат новите надлежности во услови на нова територијална организација на локалната управа и спроведени локални избори. Формалниот трансфер на институциите кои беа во сопственост на државата, напоредно со службениците и имотот, беше заснован врз одлуки на Владата на Република Македонија, како и договори потпишани за секој поединечен случај помеѓу администрациите на централната и локалната власт До крајот на месец февруари 2007 година, вкупно 521 институција (основни и средни училишта, домови за стари лица, детски градинки и институции од културата) беа пренесени на локалната управа. Во наредниот период е предвидено да биде пренесено правото ка користење на 27 спортски објекти и 18 ученички домови. Во поглед на пренесувањето на вработените, до крајот на февруари 2007 година единиците на локалната самоуправа прифатија вкупно 486 државни службеници и 710 вработени во територијалните противпожарни единици. Дополнително, 28.475 лица продолжија да работат во пренесените општински институции и институциите во градот Скопје.

Реформата на локалната самоуправа во Република Македонија се уште се соочува не само со вообичаените проблеми на овие комплексни реформи, но и со специфични проблеми на земја во транзиција. Реформата не може да се спроведе без да се земе предвид поширокиот контекст на економската ситуација во државата која уште треба да се подобрува. Воопшто, трендот поврзан со децентрализацијата во Република Македонија е позитивен, вклучувајќи го зголемениот капацитет на локалната администрација и значителниот пораст на вкупниот приход со кој управуваат општините. Не е забележано значително намалување на општинските услуги како резултат на децентрализацијата, иако изгледа дека помалите општини, (посебно руралните) се уште имаат тешкотии во обезбедувањето на некои основни услуги за граѓаните, бидејќи голем број од нив немаат институции и основна инфраструктура во областа на детската заштита, културата, спортот и рекреацијата, спасувањето и заштита на граѓани и добра. Оваа инфраструктура не постоеше пред децентрализацијата во овие помали општини. Формалното воспоставување на меѓуопштинската соработка во приирањето на сопствениот приход, урбанистичкото планирање, комунални дејности и заштита на животната средина е докажано дека може да биде ефективно решение за надминување на постојните тешкотии. Се очекува дека спроведувањето на Законот и на Стратегијата за рамномерен регионален развој на Република Македонија, а особено со средствата од Буџетот на Република Македонија наменети за регионалниот развој и со намалувањето на диспаритетите, ситуацијата постепено ќе се подобрува.

Со примена на овие и на други мерки се очекува до крајот на 2010 година сите општини во Република Македонија да имаат институции и основна инфраструктура неопходна за обезбедување базични услуги за граѓаните²⁵.

Меѓутоа, се уште постојат предизвици иако поминаа 2 години од спроведениот трансфер на надлежности и ресурси и следните клучни прашања се уште заслужуваат внимание

1. намалување на диспаритетите меѓу општините;
2. обезбедување рамнотежа помеѓу заинтересираните страни;
3. обезбедување на соодветниот баланс помеѓу утвредните ресурси и потребите од расходи. На општините им е потребна доволна ресурсна база за да ги покрие трошоците на функциите кои им се доделени;
4. обезбедување на соодветен капацитет во разни области како на централно, така и на локално ниво;
5. градење на партнерства и осигурување на отчетност.

Имајќи предвид дека децентрализацијата се уште останува еден од клучните приоритети на Владата на Република Македонија, подгответена е нова *Програма за спроведување на децентрализацијата (2008 – 2010)*, која Владата на Република Македонија ја усвои во септември 2007 година.

Во документот се утврдени целите, приоритетите и клучните мерки за спроведување на децентрализација за периодот 2008 – 2010 година и тоа.

- Трансфер на надлежности и ресурси
- Фискална децентрализација

²⁵ Пристапно партнерство - Приоритет од Економски критериуми: Да се подобри ефикасноста на јавните услуги, особено преку обезбедување дополнителни финансиски средства за обука и подобрување на постојната инфраструктура.

- Ефективна комуникација со децентрализацијата
- Развивање на капацитетите на општините
- Олеснување на меѓуопштинската соработка
- Координација и мониторинг и
- Индикатори

На документот е додадена Матрица за следење на нејзината имплементација, додека акционен план ќе биде развиен до крајот на оваа година.

4.6.8 Регионална политика

Во рамки на активностите за регионален развој, донесен е Законот за рамномерен регионален развој на Република Македонија. Законот за рамномерен регионален развој на Република Македонија ќе започне да се применува од 1 јануари 2008 година. Во меѓувреме се превземени дополнителни мерки и активности со цел да се воспостават неопходните структури за новата политика за регионален развој, како и изработување на секундарната легислатива, во законски утврдените рокови. Законот за рамномерен регионален развој на Република Македонија ги воспоставува планските региони на ниво на постојните статистички региони НУТС 3, односно вкупно 8 плански региони. Дополнително, подрачјата со специфични развојни потреби ќе се регулираат со подзаконски акт до крајот на 2007 година. Со Законот е регулирано дека политиката за регионален развој ќе се заснова на начелата: програмирање, партнерство, кофинансирање, транспарентност, субсидијарност и оддржливост на развојот. Новата политика за регионален развој во основа ќе се заснова врз промовирање на полицеентричниот модел на развој, и отстранување на диспаритетите помеѓу планските региони. Со новата политика за регионален развој на нашата држава, исто така е утврдено да се зголеми конкурентноста на планските региони, да се зачува културниот идентитет на заедниците и да се поддржи меѓуопштинската, регионалната и прекуграничната соработка. Во поглед на релевантните ентитети за рамномерниот регионален развој, во Законот е утврдено дека Министерството за локална самоуправа, ќе продолжи да ја креира политиката за регионален развој, во согласност со законските надлежности.

Покрај Министерството за локална самоуправа, чија функција е да ја креира политиката за регионален развој во Република Македонија, со Законот е утврдено конституирање на Националниот совет за регионален развој како и Центри за развој на планските региони.

Бирото за стопански недоволно развиените подрачја ќе се трансформира во Биро за регионален развој на 1 јануари 2008 година, со задача да ја спроведува политиката за регионален развој на Република Македонија.

Во поглед на планирањето и програмирањето на рамномерниот регионален развој, во Законот се утврдени Стратегијата за регионален развој на Република Македонија и Програмите за развој на планските региони.

Со Законот, исто така, се определени финансиските извори неопходни за спроведување на мерките за рамномерен регионален развој, а тие ќе бидат обезбедени од Буџетот на Република Македонија, буџетите на единиците на локалната самоуправа, фондовите на Европската Унија, средства од финансиските институции (домашни и меѓународни), донацији и други извори. Законот, исто така, утврдува дека секоја година 1% од Бруто домашниот производ треба да биде наменет за постигнување на целите на рамномерниот регионален развој на нашата држава.

Стратегија за регионален развој

Националната стратегија за регионален развој ќе претставува основен документ со кој ќе се определат долгочните цели и приоритети на државата во однос на регионалната политика.

Националната стратегија за регионален развој ќе биде подготвена и спроведена врз основа на фундаменталните начела на регионалната политика на Европската Унија, а тоа се програмирање, партнерство, кофинансирање, оддржливост, еднакви можности за мажите и жените. Врз основа на наведените принципи, Министерството за локална самоуправа во текот на оваа година спроведе повеќе консултации со заинтересираните страни за аспектите на регионалната политика на нашата држава, како што се министерства и

институции, претставници од социо-економските партнери на национално и локално ниво, Заедницата на единиците на локалната самоуправа од Република Македонија, невладиниот сектор.

Со донесување на национална стратегија за регионален развој²⁶, ќе се утврдат стратешките цели и приоритети на нашата држава во поглед на регионалниот развој за период од десет години. Освен што ќе се определат стратешките цели за период од десет години, овој документ ќе ја утврди рамката за подготвување на програмите на планските региони. Исто така, ќе даде насока за други политики кои имаат влијание на регионалниот развој во нашата држава.

4.7 Дополнителни реформски области

4.7.1 Подобрување на бизнис клима

Влез на пазар

Централниот Регистар на Република Македонија ја презеде одговорноста за регистрација на правните субјекти од 04.01.2006 и оттогаш во значителна мерка таа е зајакната. Денес едношалтерскиот систем ги задоволува барањата за доставување на едно барање, на еден шалтер и во една посета. Постои изворендо квалитетна електронска база на податоци воспоставена за сите трговски друштва и други правни субјекти. Централниот Регистар обезбедува точна информација за бизнис партните, има унифициран дистрибутивен електронски систем за регистрација на сите правни субјекти, постигнува степен на поголеми буџетски заштеди на сметка на несушествени мултилицирања на административни регистри и воопшто, централизирана база на податоци за сите правни субјекти и на крај секако дава база за макроекономското буџетирање. Ова има значително позитивно влијание на Владината политика за привлекување странски инвестиции со укинување на административните бариери за регистрација и примена на највисоките европски директиви и стандарди во оваа област.

Квантитативните показатели покажуваат дека во текот на 2007 година заклучно со **31.10.2007** се регистрирани вкупно **29306** пријави од кои **8359** се основања на нови трговски друштва. Просечното време на регистрација на основање е **50,5** часа, а на промена и бришење **28,3** часа со тенденција на намалување. Според публикацијата Doing business на Светска банка, ваквата постапеност на процесот на регистрација (намалување на потребното време од 48 дена на 50,5 часа, намалувањето на трошоците и бројот на процедурите од 13 на 7) на Република Македонија и донесе напредок од 53 места во делот на основање на трговски друштва.

Со новите измени на Законот за едношалтерски систем, регистрацијата на претпријатија може да се реализира и за 3 дена од денот на доставување на барање. Со оглед дека постојниот капацитет на Централниот регистар овозможува и побрза регистрација, како и поради потребата за воведување на општа клаузула за бизнис во Република Македонија, до крајот на 2007 година ќе стапи на сила Законот за изменување и дополнување на Законот за едношалтерски систем со кој времето на регистрација ќе се скрати на четири часа. Со општата клаузула за бизнис, практично ќе се укинат бизнис формалностите кои досега се бараат при основањето и работењето со фирмa (упишување и менување претежна дејност под закана од казнени санкции) и се овозможува секој субјект брзо и во зависност од условите на пазарот да биде постојано прилагоден да ја врши секоја дејност за која ќе се одлучи.

Се очекува реформата на правната рамка на едношалтерскиот систем да продолжи и во 2007 година за што е обезбедена техничка помош во делот на ревизија на Законот за едношалтерски систем во прилог на понатамошно усогласување со релевантното европско право.

Активностите кои се реализираат во Централниот регистар, се поддржани со Проектот BERIS, за хардверско опремување заклучно со 2007 година и воспоставување на систем за спас на податоци планиран за 2008 година. Во тек е развивање на софтвер, финансисан со проектот BERIS за електронско поднесување годишни сметки. Заклучно со февруари 2008 година кога и започнува законскиот рок за поднесување годишни сметки, се очекува

²⁶ Пристапно партнество - Приоритет од Поглавје 22 Регионална политика: Приоритет од Претпристапно партнество: Да се заврши националната стратегија за регионален развој.

да биде оперативен и функционален софтверот за обезбедување на оваа можност како и донесен подзаконскиот акт со кој правно ќе се уреди начинот, условите и постапката за поднесување годишни сметки по електронски пат.

Во рамки на севкупните реформи за подобрување на деловното окружување (структурни, институционални и административни реформи), Владата од ноември 2006 година започна со интензивно спроведување на регулаторната реформа, насочена кон подобрување на квалитетот на регулативата и со редовен дијалог и консултации со бизнис заедницата. На 28 ноември 2006 година со Одлука за воведување на гилотина на прописи, Владата ја започна првата етапа од регулаторната реформа, наречена Регулаторна Гилотина и воспостави институционален механизам за нејзино споредување: Координативен комитет, раководен од Заменик претседателот на Владата за економски прашања; Комисија за спроведување на регулаторната реформа претставена преку Секторот за економски политики и регулаторна реформа и работните групи во рамки на државните органи.

Целта на Регулаторната Гилотина е преку ревидирање и преиспитување на постојните прописи да се поедностават и укинат бирократските процедури и формалности (лиценци, одобренија, согласности, уверенија) кои се непотребни, неприменливи, скапи и кои единствено одземаат време и ресурси. Со Регулаторната Гилотина, прописите и процедурите се очекува да станат поедноставни, појасни и поефтини, односно пријателски насочени кон бизнисот, со што значително ќе се намали можноста за бирократија и корупција. Предмет на ревидирање и преиспитување се околу 2000 прописи (закони и подзаконски акти).

Првиот филтер во преиспитувањето беа надлежните државни органи, кои дадоа предлози за поедноставување (менување или укинување), вториот филтер се стопанствениците и граѓаните кои секојдневно се соочуваат со нејасната регулатива и комплицираните процедури и третиот независен филтер е Секторот за економски политики и регулаторна реформа при Генералниот Секретаријат, во рамки на Кабиентот на Заменик Претседателот на Владата за економски прашања. Сите непотребни и комплицирани прописи и формалности ќе бидат или укинати или поедноставени, а оние кои ќе се оценат за неопходни и ќе останат во сила ќе бидат содржани во Единствен Електронски Регистар на прописи, заради транспарентност и предвидливост. Владата во јули ги одобри *првите препораки* и усвои пакет од околу 50 мерки, со кој се предлага кратење на бирократски процедури, на надоместоци и на рокови, како и кратење на документација и прописи. Истите се поделени во шест групи:

- Првата група е воведување на правилото „молчењето е одобрување“, според кое доколку надлежната институција во одредениот рок не одговори на барањето тоа се смета како одобрено. Ова правило се воведува во делот на давање согласност за локацијски услови за градба, одобрение за градба, издавањето лиценци за туристичката дејност, упис во регистерот кај Фитосанитарната управа, издавање решенија за услови за планирање на просторот.
- Со втората група мерки се предвидува намалување на надоместоците што ги наплаќаат седум државни институции. Тоа се Катастарот, Царинската управа, Бирото за метеорологија, Институтот за акредитација, Институтот за стандардизација, ЈП „Службен весник“ и Централниот регистар. Предвиденото намалување на надоместоците се движи од 50 отсто до целосно ослободување од нив.
- Третата група мерки претставуваат измени во прописите кои ќе овозможат олеснување на одредени процедури, особено во делот на издавање одобренија за градба, прецизирање на потребната документација во делот на јавни набавки и ограничување на некои дискрециони права, како и избегнување двојни постапки во делот на регистрација на директни инвестиции на нерезиденти.
- Четвртата група мерки се однесува на земјоделците и со неа се предвидува олеснување на процедурата за упис на индивидуален земјоделец, како и за една третина намалување на потребните документи потребни за апликацијата за користење субвенции.
- Петтата група мерки предвидува промени во роковите за издавање документи од страна на Фитосанитарната управа, како и промени на роковите и унифицирање на документите во делот на патните и личните документи за кои во подоцнежниот период се најавува и намалување на цената на чинење.
- Шестата група мерки предвидува укинување на 363 прописи наследени од поранешната СФРЈугославија и СРМакедонија кои покриваат различни области.

Во август Владата го соопшти **вториот сет препораки** од проектот Регулаторна гилотина кој се однесува на измена на прописи за усогласување и намалување на потребната документација и поедноставување на постапките.

- Министерството за труд и социјална политика треба за 30 до 50 отсто да ја намали документацијата што се доставува во прилог на барањата за социјална парична помош.
- По забелешките од приватниот сектор се предлага измена во Законот за трговија. Досега, за секоја пратка увозниците на репроматеријали мораат да даваат одделна изјава дека производите што се увезуваат се користат за натамошно производство. За поедноставување на оваа формалност се предлага доставување една изјава во која ќе се наведат сите производи за кои се бара изземање од обврската за поседување декларација. Тоа практично значи дека на увозниците ќе им се дозволи да се повикаат на првата изјава при увоз на секоја од наредните пратки. Ако, пак, се увезува нов вид репроматеријали, изјавата ќе мора да се ажурира. Исто така, за да нема злоупотреби, можно е рокот на траење на изјавата да се ограничи на шест месеци.
- Во Законот за државни службеници се предлага воведување материјална одговорност за штета предизвикана на странките или кон државен орган во случај на непостапување или ненавремено постапување на државниот службеник. Ако некој поднесе барање, а државниот службеник не постапи по него во законски пропишаниот рок и странката биде оштетена, тогаш ќе одговара материјално. Целта е да се зголеми одговорноста на државните службеници и да се постигне поголема ефикасност во управните постапки.
- Препорака има и во делот на основањето научни институти за чие формирање досега, согласно Законот за научно - истражувачка дејност, услов беше да има седум работници со полно работно време, од кои тројца со докторат и четири со магистратура или високо образование. Сега се препорачува поголема флексибилност, односно намалување на оваа бројка.
- Правните и физичките лица регистрирани за вршење трговска дејност ќе бидат должни да ги пријават почетокот и часот на завршувањето на работното време, времето за пауза и распоредот на работното време на продавниците, магацините, складовите и деловните простори, во пет државни органи, Управа за јавни приходи, Државниот инспекторат за труд, Државниот пазарен инспекторат, Државниот санитарен и здравствен инспекторат и до единиците на локална самоуправа, вклучувајќи го и Градот Скопје, ако фирмата е со седиште во Скопје. Податоците ќе се внесуваат во Централниот регистар каде ќе се води посебен, електронски регистар за работно време, а ќе им биде достапен на сите овие пет институции.
- Измени ќе има и во сегашниот Правилник за пријавување и одјавување живеалишта, што предвидуваше секој гостин да се пријави во рок од 24 часа до подрачната полициска станица, што им создава проблеми на хотелиерите. Затоа се предлага предавање на податоците по електронски пат и по факс.
- На Комисијата за хартии од вредност и се препорачува роковите во кои одлучува да почнуваат од денот кога барањето се доставува, а не како досега, од моментот на неговото комплетирање. Формулацијата-комплетирање на барањето, создава простор за манипулација и свесно пролонгирање на роковите. Ден пред истекот на рокот за комплетирање на барањето Комисијата и вели на странката да достави ново барање. Со тоа се добиваат уште 60 дена за одговор на барањето.

Владата ќе донесе законска рамка за воведување на механизмот за проценка на влијанието на новата регулатива (Regulatory Impact Assessment), со кој за секој нов пропис пред да влезе во владина процедура ќе се бара да се оправда и оцени неговото влијание врз деловниот сектор и да се извршат задолжителни консултации со сите засегнати стејхолдери. Надзор над имплементацијата на RIA-та ќе врши Секторот за економски политики и регулаторна реформа. На овој начин, ќе се обезбеди поголема транспарентност при подготовката на новата регулатива и нејзина предвидливост, како и активно инволвирање на сите заинтересирани страни преку редовен и добро структуриран дијалог со приватниот и граѓанскиот сектор.

Излез на пазар

Во процесот на отстранување на пречките за брз излез од пазарот, поточно областа на стечај и ликвидација, значителни резултати се постигнати со новата регулатива. Новиот Закон за стечај е веќе во сила, како и пет правилници, и веќе се забележливи ефектите од новите законски решенија, во делот на забрзување на постапката, намалени трошоци, надзор над работата на стечајните управници. По спроведени курсеви за едукација на кандидати за полагање на испит за овластен стечаен управник, организирани се два испити, кои со

успех ги положиле 107 кандидати. За зајакнување на професионалните и етичките стандарди на стечајните управници, за прв пат е основано нивно стручно здружение Комора на стечајни управници. За едукација на учесниците во стечајната постапка организирани се три работни средби со учество на стечајни судии, стечајни управници, доверители, деловни банки, Државен завод за геодетски работи, Државен архив и други учесници во стечајната постапка. Во тек е избор на консултенти кои ќе спроведуваат обука за учесниците во стечајната постапка за период од две години.

Комората на стечајни управници издаде 5 брошури и еден прирачник за поедини фази од стечајната постапка со цел за олеснување на примената на Законот за стечај. Во периодот од 01.01.2007 до 15.09.2007 година во Трговскиот регистар и регистарот на други правни лица се евидентирани следните податоци:

1. Поведена претходна постапка	932
2. Отворена стечајна постапка	142
3. Отворена и заклучена стечајна постапка	917
4. Бришени поради стечај	1055

4.8 Реформи на судски систем

Реализацијата на реформите во правосудниот систем продолжува со соодветни активности за практична имплементација на сите донесени закони, со покажување на видливи резултати во правец на јакнење на независноста и зголемување на ефикасноста на судството, што ќе придонесе кон ефикасно остварување на уставно загарантирани прави на граѓаните, забрзување на судските спорови, обезбедување на правна сигурност и заштита на имотните права.

Со имплементација на Законот за Судски Совет се редефинира и измени надлежноста во процесот на избор и разрешување на судиите, како гаранција за судската независност и самостојност. Независноста на Судскиот совет се гарантира со неговиот состав сочинет од мнозинство судии избрани од самите судии на непосредни и тајни избори, кои се спроведоа на 15.11. 2007 година и се избраа 8 члена на Судскиот Совет. Се очекува Собранието да ги избере останатите 5 члена на Судскиот совет (2 на предлог на Претседателот на РМ и 3 на предлог на Собраниската комисија) – во јуни се објави јавен повик и се очекува истите да бидат избрани. Но, и покрај тоа, Судскиот совет функционира и одлучува со постојниот состав - 8 судии и Претседателот на Врховниот суд и Министерот за правда. Донесени се подзаконските акти кои се во надлежност на Судскиот совет. Судскиот совет на седницата на 07.05.2007 година донесе Одлука за објавување на оглас за избор на 18 судии на Управниот суд и Одлука за објавување на оглас за избор на 11 судии на Апелациониот суд-Гостивар.

Министерството за правда со Владата на Република Македонија презеде активности за обезбедување на простор за работа и нормално функционирање на Судскиот совет во рамки на постојниот објект кој е во државна сопственост и завршено е неговото адаптирање.

Со започнувањето на примената на Законот за судови од 1 јануари 2007 година востановени се два нови суда: Апелационен суд во Гостивар и Управен суд. Извршена е реорганизација на Основните судови во Скопје, Основен суд Скопје 1 стана кривичен суд, а Основен суд 2 граѓански суд. Формирани се петте специјализирани одделенија во судовите за постапување по предметите од организиран криминал и корупција. Најголемиот дел од подзаконските акти се донесени. Во насока на обезбедување на соодветна инфраструктура за реализација на промените во рамки на судската организација започнати се активности за реконструкција и модернизација на судовите (изведување на градежни работи и опремување со мебел и опрема).

Во насока на отстранување на причините за големата бавност во процесот на извршување на судските одлуки во граѓанските предмети и зголемување на ефикасноста во правосудството, постигнати се позитивни резултати со примената на Законот за извршување. Донесени се подзаконските акти. Формирана е Комисија за спроведување на испит за извршители, која редовно ги спроведува испитите. Досега назначени се 49 извршители за подрачјата на основните судови во државата, кои веќе постапуваат и покажуваат резултати. Во тек е четвртиот оглас за именување на кандидати за извршители. Во декември 2006 година е донесена новата Тарифа за награда на извршителите од страна на Комората на извршители.

Континуирано се следи работата на извршителите и се спроведува надзор на примената на Законот. Во април 2007 година Владата на Република Македонија го усвои Извештајот за спроведување на Законот за извршување.

Изготвен е унифициран образец за извештај на извршителите за месечните активности, кој редовно се доставува до Министерството за правда. Вработени на 6 нови државни службеници во Секторот за надзор и контрола на извршители и нотари при Министерството за правда.

Во поглед на зголемувањето на ефикасноста на судовите, првите ефекти од примената на Законот за парнична постапка, кој почна да се применува од 01 Јануари 2006 година, покажуваат позитивни резултати во зголемувањето на процентот на решени предмети. Министерството за правда, врз основа на податоците за движењето на предметите добиени од основните и апелационите судови, изврши анализа за траењето на постапката во граѓанските, стопанските и работните предмети за периодот од 01.01-31.12.2005 година (кога во примена беше стариот Закон) и периодот од 01.01-31.12.2006 година (кога во примена е Законот за парнична постапка од 2005 година) каде утврди дека е зголемен процентот на решени граѓански предмети во основните судови, така што тие во 2006 година постигнале повисок степен на ажуарност.

Со имплементацијата на Законот за медијација, кој започна да се применува од 1 ноември 2006 година, се очекува да се стимулира вонсудско решавање на спорови, со што судовите ќе се растоварат од значителен број предмети и ќе се обезбеди побрз и поекономичен пристап на граѓаните до правдата и ефикасно алтернативно решавање на споровите. На основачкото собрание на 22 октомври 2006 година формирани се Комората на медијатори на Република Македонија. На седницата на основачкото собрание беа усвоени: Статутот на Комората на медијатори на Република Македонија и Кодексот за етичко однесување и се изврши избор на органите на Комората, и тоа: Претседател, Управен одбор, Надзорен одбор и Етички одбор. До сега е завршен изборот на 60 медијатори, Отворен е прв Центар за медијација во Скопје. Во крајна фаза е и изготвувањето на група правилници со кои ќе се овозможи целосна операционализација и функционалност, како на Комората на медијатори на Република Македонија, така и на Законот за медијација.

Со имплементацијата на Законот за прекршоците се овозможува водењето на прекршочната постапка, како и изрекувањето на прекршочни санкции да се извршува од страна на орган на државната управа или организација и друг орган што врши јавни овластувања. На овој начин, се врши изземање на одреден вид на типично административни прекршоци од судска надлежност и се очекува значително да се намали бројот на нерешени предмети во судовите. Во тек се активности заокружување на усогласувањето на казнените одредби на голем број закони со Законот за прекршоци. Во тек е формирање на Комисии за водење на прекршочните постапки во органите на државната управа (Министерство за внатрешни работи, Царина, Комисија за заштита на конкуренцијата, транспорт и др.).

Во однос на реформите на јавното правобранителство, Министерството за правда изврши анализи за состојбите во јавното правобранителство, заштитата на имотните права и облиците на сопственост што имаат јавно-правен карактер. Врз основа на податоците од анализите произлезе потребата за кадровско доекипирање на јавното правобранителство, со што се изврши избор и именување на 8 нови заменици на јавниот правобранител. Во насока на зајакнување на системот на заштита на имотни права на Република Македонија усвоен е нов Закон за државно правобранителство, со кој се дефинира и регулира правната положба на правобранителство како самостоен државен орган кој ќе ги застапува и штити имотните права и интереси на Република Македонија.

Во насока на натамошно имплементирање на современите достигнувања во областа на нотаријатот, следејќи ги европските стандарди во однос на модернизирање на граѓанското законодавство, се донесе нов Закон за нотаријат во 20 април 2007 година. Новите законски решенија се во правец на подобрување и зголемување на квалитетот на работата на нотарите и услугите на граѓаните и другите корисници, јакнење на правната сигурност, зајакнат надзор и подигање на одговорноста на нотарот при вршење на нотарската служба.

Стратегијата за реформа на судскиот систем ќе биде заокружена со донесување на Законот за Совет на Јавни обвинители и Законот за јавно обвинителство.

Донесувањето на Закон за Јавното обвинителство произлезе од потребата за усогласување со уставните амандмани усвоени во декември 2005 година, кои прецизно ја дефинираа улогата и местото на Јавното обвинителство во правниот систем и ја наметнаа нужноста од зајакнување на функцијата на јавниот обвинител во казнениот прогон. Новиот Законот за јавното обвинителство предвидува унапредување на позицијата на јавниот обвинител во системот на кривичната правда преку редефинирање на улогата на јавното обвинителство

во предистражната постапка и контролата врз полицијата, како и надлежностите на Јавното обвинителство за гонење на сторителите на дела од областа на организиран криминал и корупција.

Дополнително во насока на јакнење на капацитетите за борба против организиран криминал и корупција, Одделението за гонење на сторители на кривични дела од областа на организиран криминал и корупција, кое беше основано во октомври 2004 година, во рамки на Јавното обвинителство, во април 2007 кадровски е доекипирано со два нови членови и сега брои вкупно 9 заменици јавни обвинители, што дава позитивни резултати во извршување на функцијата, особено во првите месеци на 2007 година. Одделението функционира во нови простории во рамки на Јавното обвинителство кои се опремени со потребниот мебел и техничка опрема (обезбедени од USAID/DPK проектот). Спроведена е обука на обвинителите во Хаг за меѓународно хуманитарно право. Започната е практична имплементација на КАРДС 2005 Твининг проектот за организиран криминал и корупција што јавното обвинителство го реализира заедно со Министерството за правда и Национално биро за борба против мафијата на Република Италија. На 29 мај треба да заврши проектот на Јавното обвинителство во соработка со ИОМ, за воспоставување на конкретна соработка со јавните обвинителства на Р.Србија, Р.Црна Гора, Р. Албанија и БиХ, со потпишување на билатерални меморандуми за соработка.

Појавата на новите форми на криминал и неговите организирани облици, несомнено ја наметнаа потребата за сеопфатна реформа на казнено-правниот систем во Република Македонија. За да се обезбеди конзистентност во реформата, Министерството за правда во соработка со сите учесници изготви Стратегија за реформа на казнено право, фокусирајќи се на реформа на материјалното и процесното законодавство. Од досега детектирани слабости, најприоритетни области во кои ќе биде концептирана реформата се: конфискација на имот и имотна корист; казнена одговорност на правните лица; дефинирање на организиранот криминал; економските казнени дела; делата на компјутерскиот криминал; кривични дела на ксенофобија и силување, прецизно утврдување на меѓународните обврски на РМ и усогласување на нашето казнено законодавство со европското и меѓународното законодавство и стандарди. Целта на реформата на процесното казнено законодавство е да се зајакне и подобри ефикасноста во гонењето на облици на тежок криминал, вклучувајќи го организиранот криминал, корупцијата, финансискиот криминал и трговијата со луѓе, редефинирање на улогата на учесниците во казнената постапка, институционално јакнење на Јавното обвинителство, дефинирање на приоритетите во водењето на казнената политика, поедноставување на редовната судска постапка и со примена на скратени постапки или вонсудско спогодување за вината и казната.

Идни активности

Претстојните активности во зајакнувањето на независноста на судството и подобрувањето во извршувањето на судската функција ќе бидат насочени кон спроведување на правните решенија, кои обезбедуваат не само независност туку и одговорност при извршувањето на функцијата, како и кон подобрување на бизнис климатот во РМ²⁷.

Имплементација и примена на новиот Закон за судови

- Формирање на Апелационен суд Гостивар
- Обука на судиите и судската администрација за Судскиот деловник

Спроведување на Законот за медијација

- Отворање на два нови центри за медијација
- Отварање на центар за медијација во Гостивар
- Обука на медијатори

Операционализација на уставната одредба и одредбите од Законот за прекршоци

- Евалуација на ефектите од донесувањето на Закон за прекршоци
- Усогласување на сите закони врз основа на кои орган на државната управа или организација и друг орган, што врши јавни овластувања, можат да изрекуваат санкции за сторен прекршок

²⁷ Пристапно партнерство - Приоритет од Економски критериуми: Да се зајакне општата деловна клима со дополнително подобрување на владеењето на правото, зајакнување на независноста на регулаторните и надзорни тела, забрзување на правните постапки и продолжување на регистрацијата на имотните права.

- Изготвување на унифицирани обрасци за потребите на прекршочните органи кои постапуваат по прекршоците

Имплементација на изменетиот концепт за судска заштита против управните акти

- Имплементација на законот за управни спорови
- Формирање на Управен суд
- Евалуација на ефектите од донесувањето на Законот за управни спорови

Натамошно развивање на капацитетот на правосудниот систем со цел да се справи со организираниот и економски криминал

- Натамошно јакнење на институционалниот капацитет на Одделението за борба против организираниот криминал и корупција и негово прераснување во посебно обвинителство согласно новиот Закон за јавно обвинителство
- Кадровско екипирање и материјално-техничко опремување на Одделението за борба против организираниот криминал и корупција (Јавното обвинителство за борба против организиран криминал и корупција) во согласност со зајакнатиот статус и надлежности по донесувањето на Законот за јавно обвинителство
- Подготвка и спроведување на модули за тренинг семинари од областа на организираниот криминал, трговијата со дрога, корупцијата, економскиот и финансиски криминал, царински криминал, е-криминалот, трговијата со луѓе, перењето на пари, финансиските истраги, специјалните истражни мерки, заштитата на сведоци и сведоци соработници, алатки за меѓународна соработка, форензика и управување со предмети за претставници на Одделението и други органи со посебни овластувања
- Специјализирана обука на членовите на Одделението за совладување на англискиот јазик (правна терминологија)
- Анализа на потребите за обезбедување на хардвер, софтвер, кадровски ресурси, структура и логистика за развој на електронска база на податоци за организиран криминал и корупција
- Национален план за воспоставување на систем за собирање, следење и размена на податоци за организиран криминал и корупција
- Ставање во функција на систем за собирање, следење и размена на податоци за организиран криминал и корупција и заеднички пристап до базите на податоци
- Јакнење на институционалниот капацитет на специјализираните одделенија за организиран криминал во судовите
- Просторни услови, опрема, кадровски потенцијал, обуки

Воспоставување на ефикасна и функционална информатичка технологија во правосудните институции

- Активности за имплементација на Стратегијата за ИКТ во правосудство 2007-1010

Унапредување на законодавството во управната сфера заради поедноставување на управната постапка, и скратување на роковите за постапување

- Анализа на примената на Законот за општа управна постапка
- Закон за изменување и дополнување на Законот за општа управна постапка
- Упатство за обрасците во управната постапка

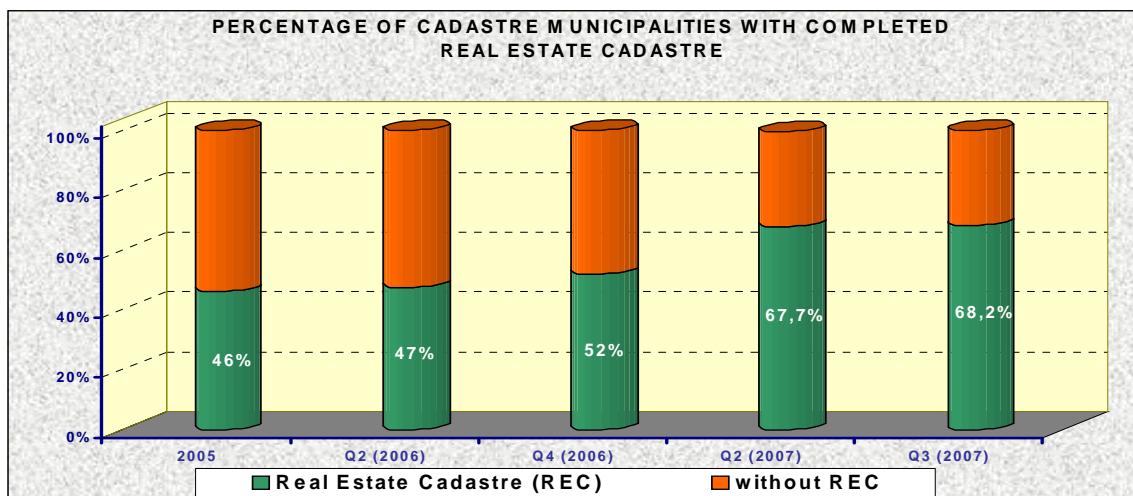
4.9 Заштита на сопственички права

Заштитата на сопственичките права е врвен приоритет за Владата на Република Македонија²⁸. Согласно усвоениот план за восстановување катастар на недвижности за 2007 година, следејќи ја динамиката на планираното во рамки на Проектот Катастар на недвижности и регистрација, во Државниот завод за геодетски работи, односно во подрачните одделенија за катастар на недвижности и во Секторот за катастар на недвижности - Скопје, во чија надлежност се катастарските општини на кои треба да се восстанови катастар на недвижности, и оваа 2007 година, а и до крај на проектот 2009 година, интензивно се спроведува постапката на систематско (прво) запишување на правата на недвижностите. До октомври 2007 година, од вкупниот број катастарски општини во Република Македонија, 1709, катастар на недвижности е восстановен на 1164

²⁸ Економски критериуми – Проритет: Да се продолжи со регистрација на земјиштето и недвижниот имот и со зајакнувањето на катастарот со цел да се зголеми правната сигурност на деловните субјекти и да се подобри функционирањето на економските механизми.

катастарски општини, што во процент е 68,2% востановен катастар на недвижности на целата територија на Република Македонија.

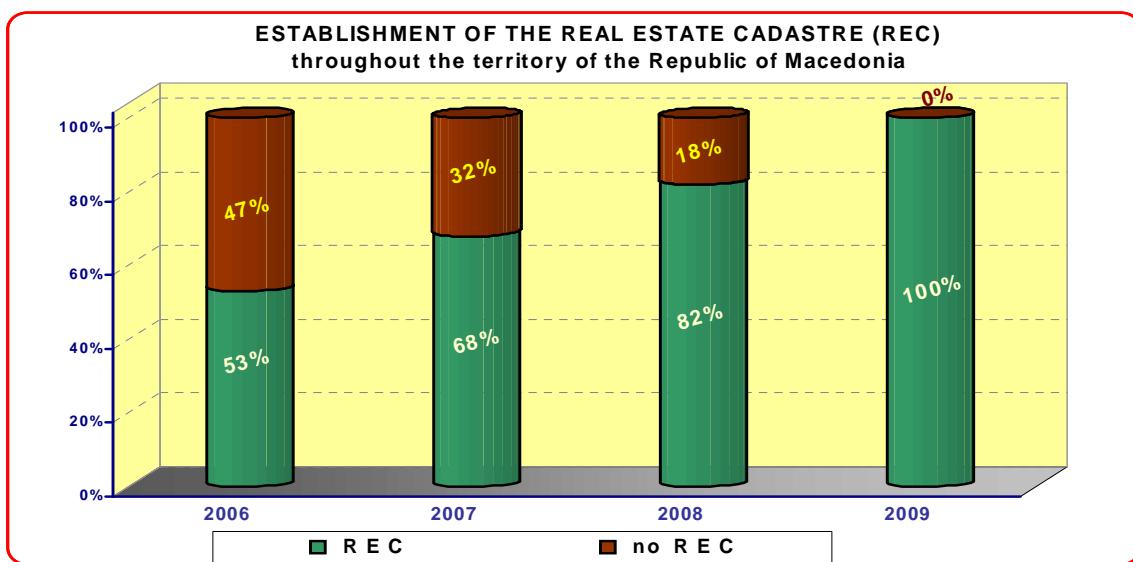
График 16 - Процент на востановен катастар на недвижности на Република Македонија.

Извор: Државен завод за геодетски работи

До крај на 2007 година, планирано е да продолжи постапката на систематско запишување на правата на недвижностите на 100 катастарски општини, со зголемен број на комисии за излагање, и се очекува до крај на 2007 година, во Република Македонија, на 71-72% од територијата, да биде востановен катастар на недвижности. Ова е процент поголем од првично планираниот (68%) во рамки на Проектот, за 2007 година. Согласно планот за имплементација на проектот и остварувањето на главната цел, катастар на недвижности на целата територија на Република Македонија, во графичкиот приказ, представено е темпото на востановување катастар на недвижности до крај на 2009 година.

График 17 – Катастар на недвижности на Република Македонија

Извор: Државен завод за геодетски работи

Треба да се нагласи дека согласно усвоениот план за востановување катастар на недвижности, се одвиваат и техничките работи кои претходат на постапката на систематско запишување на правата на недвижностите. Се ажурираат податоците за недвижностите во предвидените катастарски општини, преку постапката на реамбулација која е во надлежност на приватната геодетска пракса, се со цел побрзо одвивање на самата постапка на запишување на правата на точни и ажурирани податоци за недвижностите.

Новиот Закон за Катастар на недвижности, кој е подготвен во Државниот завод за геодетски работи и сега е доставен на мислење од надлежните институции и министерства, а чие донесување се очекува во најскоро време, заради важноста на одредбите кои ќе ги содржи, предвидува и одредби кои не само што ќе ја забрзаат постапката на систематско (прво) запишување на правата на недвижностите, туку содржи и одредби за поедноставување на постапката на промени во одржувањето на катастарот на недвижности.

Во новите законски решенија, задржани се предпозите за измени во постапката на востановување катастар на недвижности по службена должност (систематско запишување) и се очекува значително да се забрза постапката на востановување на катастарот на недвижности.

4.10 Странски директни инвестиции

Анализата на приливот на СДИ во Република Македонија во текот на последните десет години покажува дека се постигнати резултати кои, генерално, може да се оценат како недоволни. Според податоците од НБРМ, кумулираниот износ на влезените СДИ во Република Македонија од 1991 година до 2007 година (јуни) е 1.782 милиони САД долари, што изнесува околу 891 САД долари по жител.

Прилив на СДИ во Р. Македонија и нивното структурно учество во БДП

Година	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007/ 1-6
Милиони САД долари	30,7	128,0	32,8	178,5	445,1	81,7	99,3	163,1	112,5	359,6	101,6
Учество во БДП	0,8	3,6	0,9	4,5	11,9	2,2	2,1	3,1	1,8	5,7	-

*) Извор: Народна банка на РМ

Од аспект на потеклото на инвестициите најголеми инвеститори се Австрија (ЕВН) и Унгарија (Македонски Телекомуникации), а останатите поголеми инвестиции доаѓаат главно од Грција, Холандија, Кипар, Швајцарија, Германија, Словенија и Италија. Во структурата на СДИ, најголем дел се поврзани со процесот на приватизација, и тоа во телекомуникацискиот (Македонски Телекомуникации) и во енергетскиот сектор (ЕСМ-дистрибуција), потоа во производниот и градежниот сектор (производството на прехранбени производи, индустријата на метални производи, рафинирањето на нафта и нафтени деривати), службниот сектор, пред се во банкарскиот (Стопанска Банка, Тутунска банка, Алфа банка, Охридска банка и др.), осигурителниот сектор (КЈУБИ А.Д. Скопје, СИГАЛ, Вардар осигурување) и трговијата. Покрај очекуваната приватизација во делови од јавниот сектор не може да се очекува тој процес да има доминантна улога во привлекувањето на СДИ и во наредниот период. Се очекува зголемен прилив на "greenfield" инвестиции и нивно зголемено учество во БДП. Во Република Македонија постојат потенцијали за инвестирање и тоа во: индустрискиот сектор, енергетиката, туризмот, банкарскиот сектор, инфраструктурата и инвестирањето во технолошки индустриски развојни зони.

Правна и институционална рамка за СДИ – Со Уставот на Р. Македонија загарантиран е националниот третман на сите инвеститори.

Генерално не постојат рестрикции за влез на странски капитал освен во трговијата со дрога и заштита на историските знаменитости и културни блага. Република Македонија со членството во МИГА од 1994 има обезбедено заштита на СДИ од политички ризик. Исто така, има потпишано билатерални Договори за поттикнување и заемна заштита на странските инвестиции со голем број земји, вклучително и најголем број држави од југоисточна Европа и држави членки на ЕУ (со 30 земји), како и Договори за одбегнување на двојното одданочување (ратификувани со 28 земји). Владата на РМ покрај подобрувањето на инвестиционата клима, во функција на зголемување на приливот на СДИ постојано гоjakне институционалниот капацитет за инвестирање преку владини тела (Тим Македонија, два министри за странски инвестиции, Министерството за економија-Сектор за индустриска политика и инвестиции, Агенцијата за странски инвестиции на РМ, Директоратот на технолошки индустриски развојни зони, Агенцијата за развој и инвестиции и во соработката со невладините институции, вклучени во активностите за инвестирање. Агенцијата за странски инвестиции на РМ, Инвест Македонија започна со работа во јануари 2005 година. Тоа е државна институција со фокусирање на услугите кон инвеститорите, снабдувајќи ги со сите релевантни информации и услуги на едно место.

Предвидени мерки и активности – Согласно Програмата за работа на Владата на РМ во економскиот дел една од основните цели е зголемување на атрактивноста на земјата за странските и домашните инвестиции преку

најниски даноци во Европа и други стимулации за инвестирање, поедноставување и зголемена предвидливост на регулативата, транспарентно работење на државните институции, подобрена јавна администрација и полесен пристап до финансиски средства. Во насока на подобрување на инвестиционата клима во Македонија Владата на Р. Македонија во минатата година презеде низа мерки и активности кои ќе придонесат земјата да стане атрактивно место за инвестирање.

Отпочнати се реформи во даночниот систем со воведување на рамниот данок, намалување на данокот на добивка и персоналниот данок, како и нулта стапка на данок за реинвестирана добивка; во царинската реформа се предвидува модернизација и автоматизација на царинската процедура и професионализирање на царинскиот менаџмент, интензивирање на реформите во Катастарот со поддршка на Светска банка, додека за подобрување на деловното работење во завршна фаза е процесот на регулаторната гилотина. Владата преку владините преставници и Агенцијата за странски инвестиции врши интензивна промоција на Република Македонија во светот како атрактивно место за инвестирање. Таа има амбициозни очекувања и предвидува инвестиционата стапка да изнесува 25% од БДП, постапно од 2007 година, додека во делот на јавните инвестиции да достигне ниво од 5% од БДП, од сегашните 3%. Со новата *Програма за поттикнување инвестиции во Република Македонија за периодот 2007-2010 година*, што Владата на РМ ја донесе во јуни 2007 година, ќе се заокружи прилагодувањето на законската регулатива и подобрувањето на деловното окружување според меѓународно прифатените стандарди. Програмата ги упатува ресорните министерства, другите органи на управата, државните институции и бизнис асоцијациите на активности за операцionalизација на предложените мерки (законски, институционални и други: финансиски, едукативни, програмски, физибилити студии и сл.), по конкретни носители и со одредена динамика. Програмата се фокусира на 10 компоненти, при што се дефинирани: 84 бариери, 126 цели и 270 мерки за подобрување на климата за инвестирање во Република Македонија.

Програмата на Владата предвидува Инвест Македонија да преставува единствена развојна и инвестициона агенција во нашата држава. Со целосна поддршка од Владата и меѓународни институции, кадровски и финансиски зајакната, таа активно работи на промовирање на Македонија како атрактивно место за инвестирање и привлекување на потенцијалните странски инвеститори во земјата. За поуспешно извршување на функцијата, покрај локалната канцеларија ќе биде формирана и сеопфатна мрежа од преставници во повеќе земји во светот.

4.11 Животна средина

Приоритет на Република Македонија е обезбедување на соодветна стратешка основа за спроведување на законодавството, како и обезбедување на капацитет и институционални структури потребни за забрзан процес на идентификација, подготвување и имплементација на проекти според барањата за мултилатерална и билатерална поддршка.

Процесот на децентрализација наложи идентификување на бројни приоритети и акции наменети за олеснување на пренесувањето на надлежностите, зголемување на капацитетот на локалната самоуправа за спроведување на новите обврски и градење на цврста релација помеѓу централното и локалното ниво. Важноста на овие прашања дополнително се потврдува со улогата што ја има локалната самоуправа во обезбедувањето на стабилен напредок кон усогласување со ЕУ.

Предизвиците на одржливиот развој, одразени преку силно нагласување на вградувањето на еколошките прашања во другите релевантни области, со цел да се овозможи идниот развој на овие сектори да се одвива на поодржлив начин во однос на заштитата на животната средина и потврдувањето на фактот дека непосредната превенција е многу поефективна и поекономична, отколку идното санирање на состојбите. Кон ова се очекува да придонесе и изработката на Националната стратегија за одржлив развој на Република Македонија со акционен план (чија изработка започна во февруари 2006 година) и приоритетите, целите, мерките и активностите кои се дефинирани во Вториот национален акционен план за животна средина на Република Македонија (втор НЕАП, усвоен од страна на Владата на РМ во март 2006).

Идентификувана е потреба од повисок степен на инвестиции во животната средина за исполнување на барањата на *acquis* особено за третман на отпадни води и управување со отпад, како и воспоставување на систем за интегрирано управување со водните ресурси. Поради висината на финансиски средства потребни за

реализација на овие инвестиции, со цел постигнување на високите стандарди на ЕУ, во рамки на CARDS 2005 програмата, во текот на 2006/2007 беше направен детален план за преостанатите потребни активности во насока на апроксимација на националното законодавство кон правото на ЕУ. Во рамки на оваа Стратегија, беа направени проценки на трошоците за имплементација на директивите и финансиски планови. Покрај ова, евидентна е потребата од дополнителни анализи кои треба да дадат основа за потребните инвестиции во насока на постигнување на стандардите на ЕУ, особено на барањата на „тешките“ директиви. Овие активности ќе се реализираат во рамки на Националната стратегија за инвестиции во животната средина која започна да се подготвува во октомври 2007 година. Една од можностите за реализација на инфраструктурни проекти во областа на животната средина е и третата компонента во рамки на предпристапните фондови (IPA) – регионален развој. Првата оперативна програма во рамки на овој инструмент беше подготвена во првата половина на 2007 година.

Во однос на инвестициите во областа на животната средина, во март 2007 Владата ја усвои Програма за инвестиции во областа на животната средина за 2007 година. За реализација на Програмата објавен е Конкурс за распределување на средства за финансирање и реализација на програми, проекти и активности од областа на животната средина за 2007 година.

Хоризонтално законодавство - Во моментот се изработува Национална стратегијата за одржлив развој на РМ (донесување во 2008 год.), како и Извештај за состојбата на животната средина (2009 год.), чија цел е да придонесат во подобрување на системот за управување со животната средина.

Клучни приоритети за наредниот период во оваа област се:

- спроведување на Законот и подзаконските акти - со особен акцент на постапките за ОВЖС и ИСКЗ, а дополнително и за СОВ
- зајакнување на административните капацитети за примена на новата законска легислатива
- изработка и донесување на стратешки документи од областа на животната средина.

Воздух и климатски промени - Приоритет е и донесувањето на Национален план за заштита на амбиентниот воздух, како и Програма за намалување на загадувањето и подобрување на квалитетот на амбиентниот воздух. Утврдување на Оценувачки критериуми за квалитет на амбиентниот воздух и Листи на зони и агломерации, е исто така утврдено како една од обврските која треба да се реализира до крајот на 2007 година.

Во делот за климатски промени Владата на Република Македонија во месец февруари 2007 год. ја усвои Националната стратегија за механизмот за чист развој. Во тек е изработка на Втората национална комуникација кон рамковната конвенција за климатски промени (финансирана од ГЕФ).

Клучни приоритети за наредниот период во оваа област се:

- спроведување на законот и продолжување на процесот на апроксимација на законодавството во оваа област преку донесување на подзаконски акти
- зајакнување на административните капацитети за спроведување на новата законска легислатива - со особен акцент на зајакнување на капацитетите за следење на состојбите на воздухот
- имплементација на мерките од Национална стратегија за мониторинг на животната средина и Национална стратегија за управување со податоци за животната средина (оваа мерка се однесува и на областите вода, отпад, бучава)

Отпад

Во текот на изработката на Националниот план за управување со отпад (2005), извршени се првични испитувања и приоретизација и на индустриските жаришта во оваа област, кои во текот на 2007 година се подробно елаборирани во рамки на CARDS 2006 програмата.

Идентификувана е потреба од повисок степен на инвестиции во животната средина за исполнување на барањата на *acquis* во делот на интегрирано управување со отпад. За таа цел Министерството за животна средина и просторно планирање во 2007 година финансира изработка на Физибилити студии за интегрирано управување со отпад во Скопскиот и Полошкиот регион, а воедно се реализираат и низа проекти за санирање на комунални и диви депонии во општините во РМ. Во фаза на одобрување е и донација од Норвешката Влада за изработка на физибилити студија за интегрирано управување со отпад.

Клучни приоритети за наредниот период во оваа област се:

- изработка на стратегија за управување со отпад²⁹
- воспоставување на интегриран систем за управување со отпадот
- зајакнување на административните капацитети за примена на регулативата
- изградба на инфраструктура за управување со отпад
- затворање и ревитализација на дивите депонии
- воспоставување на мониторинг мрежа за отпад

Вода

Во областа на водите направен е значителен напредок со тоа што Владата на Република Македонија го усвои Предлогот за донесување на Законот за води (октомври 2007), со што се разреши неколку годишната дилема за определување на надлежен орган во кој ќе бидат конституирани телата за управување со води, што преставува едно од основните барања за транспонирање на рамковната директива за води 200/60/ЕС. Се очекува законот да биде усвоен од Собранието на РМ до крајот на 2007 година.

Клучни приоритети за наредниот период во оваа област се:

- донесување на нов Закон за води
- изработка на Стратегија за води и стратегија за третман на отпадни води
- изработка и донесување на водостопанска основа
- продолжување на процесот на апроксимација преку донесување на подзаконски акти дефинирање на институционалните надлежности во оваа област:
- зајакнување на административните капацитети за спроведување на регулатива
- дополнителни инвестиции за системи за третман на отпадни води
- воспоставување на интегриран систем на управување со водите

Природа

Донесен е Меморандум за разбирање помеѓу Министерство за финансии, Царинска Управа и Министерство за животна средина и просторно планирање во 2007 година, со кој се регулира постапувањето на надлежните органи при прометот (извоз, увоз и транзит) на загрозени диви животински и растителни видови, нивни делови и деривати, што преставува обезбедување на услови за спроведување на барањата од регулативата и Конвенцијата за CITES.

Обезбедени се средства од странски донацији за Имплементација на Планот за Управување на Националниот Парк Пелистер и донесување на План за управување на Националниот Парк Галичица.

Во постапка е договорање на финансиска помош со Италијанската Влада за подготовкa на План за управување за Националниот Парк Маврово. Одобрен е PDF Проект за воведување национален систем за заштитени подрачја-GEF/UNDP.

Клучни приоритети за наредниот период во оваа област се:

- продолжување на процесот на апроксимација преку донесување на подзаконски акти
- изработка на Стратегија за заштита на природата
- зајакнување на административните капацитети и унапредување на системот за управување со заштитените подрачја на национално ниво
- валоризација и ревалоризација на подрачја
- изработка на планови за управување со националните паркови

²⁹ Пристапно партнерство - Приоритет од поглавје 27 Животна средина: да се подготват стратешки планови, вклучително и финансиски стратегии, и да се подготви национална стратегија за управување со отпад и план за управување со отпад.

Индустриско загадување

Со измените и дополнувањата на Законот за животна средина се изврши подобрување на правниот основ за донесување на подзаконските акти за износот на надоместокот за издавање на интегрирани еколошки дозволи. Изработени се Уредбата за изнапсот на надоместокот кој треба да го плаќаат операторите на А инсталациите и Б инсталациите, Правилникот за супстанците и нивните гранични вредности на емисии кои се утврдуваат со Б-интегрирана еколошка дозвола, Правилникот за работата и организацијата како и начинот на работа, поблиските услови кои треба да ги исполнат експертите и постапката за формирање на листата на експерти кои ќе учествуваат во Комисијата за оперативни планови.

Кон крајот на 2006 година започна спроведување на постапката за ИСКЗ со добивање на првите барања за добивање на А интегрирана еколошка дозвола.

Во рамки на програмата CARDS 2006 направени се физибилити студии за четири приоритетни индустриски жаришта (2006/2007).

Клучни приоритети за наредниот период во оваа област се:

- спроведување на Законот за животна средина во делот на ИСКЗ
- продолжување на процесот на негова апроксимација преку донесување на подзаконски акти
- зајакнување на административните капацитети (Служба за животна средина и Инспекторат за животна средина³⁰) со цел негова примена
- реализација на проекти за санација на индустриски жаришта.

Хемикалии

Во оваа област донесен е рамковен закон за хемикалии во 2007 година со кој ќе се регулира управувањето со хемикалиите согласно *acquies communitaire*. Во наредниот период е особено важно да се воспостави институционален систем кој ќе овозможи здраво управување со хемикалиите (Sound chemical management) и подготовкa на национално ниво за имплементација на новиот REACH систем за управување со хемикалиите. Исто така, новиот закон за хемикалии ќе мора дополнително да се усогласи со новиот REACH систем за управување со хемикалиите

Во рамки на Министерство за животна средина и просторно планирање/Управа за животна средина, формирано е одделение за хемикалии и индустриски несреќи, чија задача е, меѓу другото, да врши мониторинг на увозот/извозот и потрошувачката на одредени групи на хемикалии.

Во октомври 2006 година од страна на Имплементациониот комитет на Фондот за брз старт на SAICM програмата одобрена е финансиска поддршка за имплементација на проектот Подготовка на Национален план за имплементација на SAICM. Во моментот, се финализираат подготовките за старт на проектот и се очекува проектните активности да започнат најкасно до крајот на 2007 година.

Клучни приоритети за наредниот период во оваа област се:

- изработка на анализа на тековната состојба со хемикалии и можности и план за имплементирање на барањата согласно REACH регулативата
- воспоставување на систем за здраво управување со хемикалии – институционално зајакнување

Генетски модифицирани организми

Областа на генетските модифицирани организми (управување со генетските модифицирани организми и производи кои содржат генетските модифицирани организми, намерното ослободување во животната средина и пуштањето на генетските модифицирани организми или производи што содржат генетските модифицирани

³⁰ Пристапно партнерство - Приоритет од поглавје 27 Животна средина: Да се зајакне Инспекторатот за животна средина и другите тела за спроведување, да се остварат континуирани резултати во спроведувањето и да се обезбеди ефикасно извршување на паричните казни и другите санкции, како и тие да имаат разубедувачки ефект.

организми во промет - увоз и извоз) сеуште не е регулирана со одделен законски акт, меѓутоа изработена е рамка на законот, чие донесување е планирано до крајот на 2007 година.

Клучни приоритети за наредниот период во оваа област се:

- донесување на Закон за генетските модифицирани организми и подзаконски акти кон истиот
- зајакнување на административните капацитети на национално ниво со цел негово спроведување

Бучава

Законот за заштита од бучава во животната средина е донесен во 2007 година. Изготвен е нацрт Правилник за локации на мерните места на кои треба да се следи влијанието на изворите на бучава и нацрт Правилник за основни и дополнителни индикатори за бучава, методите за оценување на индикаторите и начинот на мерење на бучавата

- Клучни приоритети за наредниот период во оваа област се:
- изработка и донесување на Законот за бучава во животната средина и подзаконски акти кон истиот
- зајакнување на административните капацитети на национално ниво за негово спроведување
- воспоставување на систем за мониторинг на бучава и информативен систем
- воведување на мерки за спречување на бучавата од сите извори

4.12 Здравствен сектор

Приоритети

Здравствениот систем во Република Македонија е соочен со повеќе предизвици поврзани со подобрувањето на здравствената состојба на населението, обезбедувањето на основен пакет на здравствени услуги, јавно здравје, планирање, управување и развој на човечки ресурси, осигурување на квалитет и финансирање на здравството, како и обезбедување на одржлив развој.

Оттука, како стратешки приоритет на Министерството за здравство на Република Македонија произлегува развивање на системот на здравствена заштита и обезбедување на компатибилност со системот на ЕУ, со што, покрај другото, ќе се овозможи и слободно движење на здравствените професионалци, услуги и пациенти.

Врз основа на анализата на здравствената состојба на населението и на функционирањето на здравствениот систем Министерството за здравство подготви Здравствена стратегија и утврди приоритети кои треба да се реализираат до 2020 година:

- подобрување на здравствената состојба на населението, со посебно внимание на вулнерабилните групи
- подобрување на ефективноста и ефикасноста на здравствениот систем преку институционални и структурни промени во пружањето на здравствени услуги, со акцент на примарната здравствена заштита
- модернизација на системот на заштита на јавно здравје согласно стандардите на ЕУ, со акцент на мрежата на заводи за здравствена заштита и службите за здравје и безбедност на работното место
- подобрување на планирањето на човечки ресурси во здравствениот сектор согласно потребите на населението
- воспоставување на целосен систем за обезбедување на квалитет на здравствената заштита
- подобрување на финансирањето на здравствениот систем и воспоставување на систем на одржливо финансирање и распределба на ресурсите
- подобрување на фармацевтските услуги
- подобрување на здравствено информативниот систем
- управување со реформата на здравствената заштита
- приближување кон европските стандарди во доменот на здравството

5 МАТРИЦА НА ЕКОНОМСКИ РЕФОРМИ

Сектор претпријатија		
Приватизација		
Цели	Мерки	Рок
Завршување на процесот на приватизација	Завршување на процесот на приватизација во компании со општествен капитал, продажба на акциите со државен капитал во претпријатијата	2008
	Приватизација на делови од јавните претпријатија и други институции согласно Закони	2008
Стратегии и политики во индустријата		
Цели	Мерки	Рок
Подобрување на конкурентноста на македонската индустрија и зголемување на индустриското производство	Стратегија за развој на текстилната индустрија	2007
	Акционен план	2008
	Имплементација на Стратегијата	2008-2010
	Имплементација на Националната стратегија за ревитализација на челичната индустрија	2008 -2010
	Издавање на Билтен за челичната индустрија	2007
	Студија за мерење на индикатори за конкурентност – дефинирање на сет на индикатори кои ќе овозможат меѓународна споредливост	2008
	“Green Book” на конкурентноста на македонската индустрија, како основа за развивање на стратегијата за индустриска политика	2008
	Стратегија за индустриска политика, нејзината имплементација ќе идентификува и предложи мерки и инструменти кои треба да се имплементираат за зголемување на конкурентноста на економијата	2008-2010
	Интернационализација – создавање подобра информациона база за можностите за извоз и подобрување на промоцијата на македонските компании на странски пазари	2008-2010
	Кластеринг – создавање нова асоцијација на кластери за зголемување на конкурентноста на производството во индустриските сектори	2007-2010

Развој на енергетиката		
Цел на политиката	Мерки кои треба да се преземат	Рок
1. Либерализација на пазарот во енергетскиот сектор	Имплементација на Договорот за основање на Енергетска заедница	2008
	Подготвување на нов модел на пазарот на електрична енергија на Република Македонија.	2009
2. Енергетска ефикасност и одржлив развој	Имплементација на Проектот за социјална заштита против енергетската сиромаштија (ЕБОР)	2009
	Имплементација на Проект за Систем за управување со животната средина	2007-2008
3. Инфраструктурен развој	Изработка на среднорочни и долгорочни развојни планови за Енергетска ефикасност и Обновливи извори на енергија	2008 - 2009
	Реализација на проекти од областа на енергетиката - Студија за искористување на потенцијалите на ветерната енергија, Проектот за одржлива енергија, Соларни загревачи на вода.	2008
	Организација на јавни кампањи за подигнување на свеста за значењето на ЕЕ и користењето на ОЕИ	континуирано
Бизнес окружување и Мал и средни претпријатија		
Цели	Мерки	Рок
Востоставување на поволно окружување за развој на претприемништво	Подготовка на Програма за поддршка на претприемништво	2007
	Поддршка на постоечката инфраструктура (Центар за пренос на иновации)	2007
	Фонд за човечки ресурси	2010
	Поддршка на Инкубатори	Континуирано
	Развој и вмрежување на нови центри за СМЕ поддршка	2007-2010
Развој на нефинансиски инструменти за поддршка на СМЕ и претприемништво	Поддршка на воспоставување на претприемачки зони	2007-2010
	Поддршка на центрите за технолошки развој	2007-2010
	Промоција на ефикасни микро-кредитни линии	2007

	Тренинг програми за специфични таргет групи	2007-2010
	Подршка на регионалните занаетчиски комори	2007-2010
	Подршка за кластери;	2007-2010
	Промоција на принципот на доживотно учење	2006-2009
Подобрување на конкурентноста и иновативноста на МСП	Претприемачки награди	2007 -2010
	Издавање на магазин – Македонски извоз	2007 -2010
	Подигање на свеста за ИКТ	2007 -2010
	Кампања за воведување на стандарди за квалитет	2007 -2010
	Подигање на свеста за права на интелектуална сопственост	2007 -2010
	Кофинансирање на постдипломски студии- претприемништво	2007 -2010
	Публикување брошури за МСП.	2007 -2010
Туризам		
Цел на политиката	Имплементирање на мерките	Време
Побрзо подобро позиционирање на македонскиот туризам на меѓународниот туристички пазар		
-Поттикнување на македонскиот туризам	Реализирани туристички саеми во Софија, Истанбул, Берлин, Москва, Белград, Приштина, Келн Национална стратегија за развој на туризмот, завршена прва фаза анализа на состојбата со експерти од Светска туристичка организација.	континуирано
Подобрување на стандардите и квалитетот на сместувачките капацитети		
-Подобрување и модернизација на постоечките хотели , туристичките населби и другите сместувачки капацитети	□ Категоризација на сместувачките капацитети согласно постоечката регулатива (Закон за угостителска дејност)	континуирано
Развој на различни видови на туризам		
-Развој на туризмот на целата територија на Македонија	□ Поддршка на туристичката понуда базирана на традиционални, природни, културни и други вредности	2007-2009

Финансиски услуги - банкарски систем		
Цели	Предложени мерки	Рок на извршување
1. Јакнење на стабилноста на банкарскиот систем	<ul style="list-style-type: none"> - усогласување со новиот Закон за банките - имплементирање на капиталната спогодба Базел II, во делот каматен и оперативен ризик - спроведување на планот за супервизијата ориентирана кон ризиците и имплементирање на Базел II во делот на кредитен ризик - подобрување на корпоративното управување на банките и зголемување на ефикасноста во нивното работење - спроведување на супервизорските мерки - формирање на приватно кредитно биро 	2009 во тек, краен рок 2010 континуирано континуирано 2008
2. Јакнење на конкуренцијата	<ul style="list-style-type: none"> - примена на одредбите од новиот Закон за банките - воведување на нови финансиски производи и институции 	2008 2007
3. Диверзификација на финансискиот сектор	<ul style="list-style-type: none"> - основање финансиски компании - финансирање преку јавно-приватно партнерство 	јуни 2008 континуирано
Подобрување на осигурителниот систем		
Јакнење на супервизијата на осигурителниот сектор	Воспоставување на Агенција за супервизија на осигурување	2008 година
	Организирање и спроведување на испит за осигурителни брокери и застапници во осигурувањето	2008 година
	Зајакнување на капацитетот на Агенцијата за супервизија на осигурување	2007-2009 година
	Зајакнување на воспоставениот софтверски систем и обезбедување на информатичка технологија	2007- 2008 година

Пазар на капитал		
Цел на политиката	Предложени мерки	Рок на извршување
Зголемување на довербата на инвеститорите за инвестирање во хартии од вредност на македонскиот пазар	Да се донесе регулатива за основање на гарантен фонд кој ќе служи за евентуално обештетувања на инвеститорите во случај на непорамнување на берзански трансакции. Донесување на нов Закон за инвестициски фондови	Крај на 2008 Крај на 2007
ПАТЕН ТРАНСПОРТ		
Цели	Мерки кои треба да се превземат	Краен рок
Да се продолжи со хармонизацијата на <i>acquis</i> во областа на патниот транспорт и со јакнењето на административните капацитети за имплементација на законодавството во патниот транспорт.	- Подготовка на закон за јавни патишта - Јакнење на капацитети за имплементација на законодавството во патниот транспорт.	2008 2008
Изградба на делници од Пан-Европските коридори VIII и X	Изградба на обиколница Скопје Фаза 1 (К-8), ја извршува градежната компанија Гранит, Скопје, согласно планот за динамика, истата ќе биде завршена во 2008 година. Изградба на обиколница Скопје Фаза II (К-8), ја извршува градежната компанија TERNA, истата ќе биде завршена во 2008 година Изградба на автопат Куманово - Табановце 7.5 км, Договорот за заем е потписан со Светска банка -Започнување на тендерска постапка за проект -Потпишување на договори за изградба Изградба на автопат Демир Капија- Смоквица, 28.5 км -Започнување на тендерска постапка за проект -Потпишување на договори за изградба Завршување на проекти и изградба на автопат, граница со Р. Албанија-Скопје-граница со Р. Бугарија	2008 2005-2008 од 2007 2007-2010 од 2008-2015
Изградба на национална и регионална патна мрежа во Република Македонија	Радовиш-Струмица	2009

Зајакнување на мостови и рехабилитација на дел од Е-75 (К-10)	Зајакнување на мостови Рехабилитација на 60 км, автопат Скопје-Велес	2005-2008
ЖЕЛЕЗНИЧКИ ТРАНСПОРТ		
Цели	Мерки кои треба да се превземат	Краен рок
1. Хармонизација на националното законодавство со законодавството на Европската Унија	Закон за Агенција за регулирање на пазарот на железничките услуги	Мај 2008
2. Реформа во железницата	<p>Востоставување на систем за наплата, преку развивање на систем за одредување на надоместок за користење на железничката инфраструктура</p> <p>Одредување на непрофитабилни железнички патнички линии, за кои Државата ќе обезбеди компензирање преку Буџетски средства</p> <p>Сметководствено одделување на патничкиот од товарниот превоз во Македонски Железници Транспорт АД-Скопје.</p> <p>Студија за рационализација и намалување на трошоците на работење во ЈП за железничка инфраструктура МЖ и МЖ Транспорт А.Д.</p> <p>Процес на приватизација на Македонски Железници Транспорт АД-Скопје</p> <p>Развој и подобрување на безбедноста на железничкиот систем, преку восоставување на заеднички безбедносни показатели, заеднички безбедносни цели и заеднички безбедносни мерки</p> <p>Формирање на Агенција за регулирање на пазарот на железнички услуги, сместување и кадровско екипирање на Агенцијата</p>	септември 2008 Јули 2008 Април 2008 Февруари 2009 2008 и континуирано Јануари 2009
3. Финансирање на ЈП за железничка инфраструктура преку Буџетот на Република Македонија	<p>Национална програма за инвестиции во железничката инфраструктура</p> <p>Изработка на Годишен план за изградба, реконструкција, модернизација, ремонт и одржување на железничката инфраструктура за тековна година и Извештај за реализацијата на Годишната програма за железничка инфраструктура за претходна година .</p>	2008 и континуирано 2008 и континуирано

4. Инвестиции во инфраструктура и транспорт – кредит од Светска Банка	Подобрување на возниот парк и работењето на инфраструктурата	2008-2010
Електронски комуникации		
Цели	Мерки кои треба да се превземат	Краен рок
1. Формирање на две нови регулаторни тела согласно Националната стратегија за развој на електронските комуникации со информатички технологии и спојување на постојните регулаторни тела	<p>Владата на Република Македонија ќе формира Национален совет за развој на информатичко општество</p> <p>Формирање на Фонд за развој на информатичко општество, согласно НСЕКИТ</p> <p>Спојување на регулаторното тело надлежно за електронски комуникации и регулаторното тело за радиодифузна дејност во едно</p>	2007 година 2008 година 2008 година
2. Ефективно започнување со работа на Националната стратегија за развој на електронските комуникации со информатички технологии	<p>Донесување на Акционен план за имплементација на мерките од НСЕКИТ.</p> <p>Националниот совет за информатичко општество ќе ја следи имплементацијата на мерките предвидени во стратегијата имајќи ги во предвид при тоа индикаторите и ќе објавува извештаи на секои 6 месеци</p> <p>Националниот совет за информатичко општество во соработка со Државниот завод за статистика ќе ја ажурира и следи листата на индикатори за развој на информатичко општество</p>	2007 година Континуирано Континуирано
3. Мерки кои треба да ги реализира Министерството за транспорт и врски а кои произлегуваат од Акциониот план на Националната стратегија за развој на електронските комуникации со информатички технологии	<p>Постојано следење и усогласување на националната легислативата со регулативата на ЕУ од областа на информатичкото општество медиумите</p> <p>Владата ќе предложи два нови закони за електронски комуникации и за радиодифузна дејност покрај другото и со цел спојување на регулаторните тела за електронски комуникации и радиодифузна дејност</p> <p>Владата ќе предложи Закон за основање на Фонд за развој на информатичкото општество.</p> <p>Националната стратегија за развој на радиодифузната дејност треба целосно да биде комплементарна со Националната стратегија за развој на електронските комуникации со информатички технологии и со Националната стратегија за развој на информатичкото општество на РМ.</p> <p>Независното регулаторно тело задолжено за регулирање на електронските комуникации да изготви Стратегија и Акционен план за неговата работа за во идниот период.</p>	Континуирано 2008 година 2008 година 2007 година 2008 година

	Изработка на Стратегија за развој на Широкопојасен интернет	2007
	Изработка на стратешки документ за е-Инклузија	2008
4. Мерки кои произлегуваат од Акциониот план на Националната стратегија за развој на електронските комуникации со информатички технологии и иницијативи кои Министерството за транспорт и врски треба да ги покрене согласно стратегијата	Локалните самоуправи во рок од 1,5 година ќе усвојат локални ИКТ стратегии. Националниот совет за информатичко општество ќе изготвува квартални извештаи за напредокот во усвојувањето на локалните ИКТ стратегии	2009 година
	Промени на сите законски решенија со што ќе се овозможи минимизирање на законските и административните бариери во однос на градежните зафати за изградба на телекомуникациска инфраструктура	Континуирано
	Ревидирање на техничките стандарди за изградба на телекомуникациска инфраструктура	2008 година
	Подготовка на законско решение за институционална трансформација на националната академска научно-истражувачка мрежа (MAPNET)	2008 година
	Промена на постојната легислатива за остварување на информациската безбедност од аспект на ИКТ, имајќи ги во предвид основните човекови права, слобода на изразувањето, слободен пристап до информациите, заштита на личните податоци	2009 година
	Ревизија на постојната законска и регулаторна рамка дали обезбедува потребна заштита на национален и индивидуален „информациски капитал“ и ИКТ инфраструктура	2009 година
	Надлежниот регулатор за електронски комуникации ќе ги ревидира сите досегашни прописи кои се однесуваат на управувањето и доделувањето на радиофреквенциите во насока на развој на т.н „безжична економија“	Континуирано

	Регулаторното тело надлежно за електронски комуникации да започне со детални длабински истражувања и анализи со цел да се определи оптималната стратегија за универзална услуга на државата	2008 година
	Да се донесе Пакет законски и организациски измени за овозможување на е-работа (e-Work), работа и учење на далечина	2009 година
	Анализа на тековната законска рамка која има влијание врз заштитата на приватноста на електронските комуникации и услуги и предлог мерки за подобрување на истата	2009 година
5. Брз развој на електронските комуникации во Република Македонија	Надлежните регулатори задолжени за електронски комуникации и медиуми да изготват Анализа за идната дигиталната дивиденда која би се добила по процесот на дигитализација на медиумите	2008 година
	Регулаторното тело за електронски комуникации треба да изработи студија за потребата и начинот од воведување на принципот на тргување со радио-фрејквенции	2008 година
5. Брз развој на електронските комуникации во Република Македонија	Изработка на детална студија за потребата и начинот на воведување на функционална / структурна сепарација на електронските комуникации во Република Македонија	2008 година
	Забрзување на процесот на промовирање на конкуренција на големопродажба на широкопојасен интернет пристап (особено за IP битстрим пристапот)	2008 година
	Иницирање на дијалог помеѓу сите заинтересирани страни за формирање на Internet Exchange во скlop на МАРНет или како независна институција	2008 година
	Бизнес и НВО секторот да организираат еднодневни обуки за користење на интернет и е-услуги за сите заинтересирани граѓани	2008 година
	Изготвување на акционен план за воведување на IPv6 интернет протоколот	2009 година
	Да се припреми водич за е-Пристаност и е-Инклузија	2009 година
	ЗЕЛС и НВО секторот во соработка со владата, бизнис секторот и странски фондови да организираат серија на трибини и обуки за изградба на општински мрежи и пилот општини кои ќе го имплементираат концептот на Municipal Wireless и Municipal FTTx	Постојано, започнувајќи од средината на 2008 година

	Организирање на конференции за промоција и воспоставување на приватно-јавно партнерство за градење и развој на одржливи општинските електронски комуникациски мрежи и системи делумно поддржани од заинтересирани донатори	Постојано, започнувајќи од средината на 2008 година
	Иницијативи за меѓуопштинската пограничната соработка на општините од Република Македонија со општините од соседните земји, особено од Евро-регионите ќе се искористи за реализација на пилот проекти од ваков вид	2009
	Локалната самоуправа да воспостави неопходна ИКТ инфраструктура за функционирање на е-точки во руралните средини	2009
	Кампања за предностите и придобивките од градење и развој на општинските електронски комуникациски мрежи како основа за информатичкото општество	2008
	Да се припреми водич за е-Пристапност и е-Инклузија	2009 година
5. Брз развој на електронските комуникации во Република Македонија	Локалните самоуправи во соработка со Владата на Република Македонија да обезбедат одржлив, контролиран и безбеден начин за поврзување на основните и средните училишта на интернет како и пристап до е-услугите од областа на образоването	Континуирано
	Владата на РМ да ги охрабри претпријатија, вклучувајќи ги и МСП, да ја користат ИКТ во поголеми размери и да гради механизми кои им овозможуваат на претпријатијата успешно да учествуваат на глобалниот пазар, а во насока на зголемување на интернет и РС пенетрацијата да овозможи намалување на ДДВ за ИКТ производи и услуги за граѓани	Континуирано
	Владата на РМ да го охрабри воспоставувањето на заедници на купувачи и продавачи, да се унапредува е-довербата (e-confidence) и заштита на потрошувачите преку целосна регулација на потрошувачките права на интернет	2009
	Кампања за подигање на јавната свест за ефикасно користење на ИКТ опремата и услугите на информатичко општество од аспект на операторите и дата-центрите	2008 година
	Да се пропишат мерки за задолжително воведување на Договор за ниво на испорачана услуга (SLA - Service Level Agreement) за ИКТ услуги	2009

	Да се изработи студија за потреба од воведување на стандардизирани ИКТ решенија за малите и средни претпријатија и насоки за нивна поддршка од страна на Владата	2009
	Да се идентификуваат и остранат пречките во однос на назначувањето на CA (Certificate Authority) и да поддржи примена на електронските документи и потписи во домашната и прекуограничната трговија како и во комуникацијата со државните институции	2009
	Изработка на Национален извештај и оценка за свесноста за информациска не-безбедност и потребите за зголемување на знаењата и вештините за зголемување на информациската безбедност во сите сегменти на општеството	2010
	Промоција и препораки за организациите (јавна администрација, стопанство, граѓански сектор) за воведување на системи за управување со безбедност на информации и ИКТ инфраструктурите кои ги користат	2009
	Воведување на систем на сертификати за успешно воведени и користени системи за безбедност на информации и ИКТ системи за организациите. како и годишна обврзувачка ревизија	2010
	Изработка на студија за потреба од Центар за мониторинг на националните и глобалните закани и ризици од аспект на ИКТ во реално време	2010
	Воведување на систем на редовно следење, идентификација и предлагање на мерки за намалување на "организациска чувствителност / ранливост на информациски закани" во сите сектори на општеството	2010
	Изработка на анализа и препораки за интероперабилност на сервисите, во техничка, во семантичка, и во организациска смисла и отворени стандарди	2010
Реформа на јавната администрација		
Цел на политиката	Предложени мерки	Рок на извршување
Ажурирање на Стратегијата за реформа на јавната	Обука на државните службеници –Студиска посета за методологија за развор на РЈА стратегија	2008-2009

	Јавна дебата за содржината на стратегијата (пред усвојување на истата)	2009
	Гradeње на капацитетите на одделението за реформа на јавната администрација за следење на спроведувањето на Стратегијата	2009
Институционално подобрување на административните структури и зајакнување на административните капацитети		
Унапредување на управувањето со човечки ресурси	Воспоставување организациони рамки за јакнење на системот на управување со човечки ресурси	2007-2008
Унапредување на општиот систем за обука	Подготовка на програма за обука и стручно усвршување на државните службеници на централно ниво	континуирано
	Воспоставување на Единица за поддршка на обуката на државните службеници во Скопје	континуирано
Јакнење на капацитетите на локалната самоуправа	Донесување програма за обуки за 2008	2008
	Спроведување на Програмата за обуки	континуирано
Јакнење на капацитетите за стратешко планирање и креирање на политиките	Зајакнати капацитети на ГС и министерствата	континуирано
	Обука за стратешко планирање и креирање на политиките	2008-2009
Подобрување на транспарентноста и одговорноста на администрацијата		
Унапредување на соработката на државните органи со Народниот правоборанител	Извештаи од страна на органите на управата до Владата по однос на препораките на НП на тримесечно ниво	континуирано
	Утврдување на мерки од страна на Владата за постапување по наодите на НП содржани во Годишниот извештај	континуирано
Спроведување на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер	Поднесување Годишен извештај од Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информации од јавен карактер	континуирано
Унапредување на web- порталот услуги	Развивање на сеопфатен каталог на сите владини служби со клучни информации за нивните одговорности, негово поврзување со порталот-Услуги и негово дистрибуирање до бизнис заедницата,	2007-2008
	Воспоставување на сервис за праќање на пораки за директен пристап до одговорните лица за секое барање од граѓаните	2007-2008

	Воведување на нови органи на порталот	2007-2008
Спроведување на механизмот Граѓански дневник	Поднесување на тримесечни извештаи за резултатите добиени од пополнувањето на формуларите за оценување на услугите од страна на корисниците	континуирано
	Предлагање на мерки за органите на државната управа кај кои состојбите не се подобруваат во текот на две последователни тримесечија	континуирано
Унапредување на надзорната функција на државата	Анализа за остварување на функцијата на надзор на инспекциските служби во Република Македонија	2007-2008
	Зајакнување на координација на инспекциските служби	2007-2008
Имплементација на Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор		
Надградување на правната рамка	Изменување и дополнување на Законот за здруженија на граѓани и фондации и донесување на подзаконски акти	2007-2008
Учество на граѓанскиот сектор во креирање на политиите	Воспоставување механизми за учество на граѓаните и нивните организации во процесите на донесување одлуки	2007-2008
	Активно учество на претставници на граѓанските организации во државни советодавни и други тела	2007-2008
Остварување меѓуинституционална соработка	Обезбедување функционална мрежа за комуникација и координација на активностите поврзани со развојот на граѓанскиот сектор	2007-2011
Остварување меѓусекторска соработка	Промовирање ефикасна соработка со граѓанскиот сектор	2007-2011
Вклученост на граѓанскиот сектор во процесите на интеграција во Европската унија	Вклучувањето на граѓанскиот сектор во утврдување на политиката и законодавството поврзано со европрограмите	2007-2011
Создавање услови за финансиска одржливост на граѓанскиот сектор	Подобрување на рамката за директно финансирање од државата	2007-2009
	Создавање поволна даночна и фискална рамка за поддршка	
	Поттикнување на филантропијата	

	Промовирање на волонтерството	
Постојан развој на граѓанскиот сектор	Поттикнување развој на граѓанскиот сектор , особено надвор од главниот град и руралните средини	2007-2011
Спроведување на Стратегијата за соодветна и правична застапеност за припадниците на заедниците кои не се мнозинство во јавната администрација (вклучувајќи го и судството) и јавните претпријатија	Подготвување План за обука за подобрување на начелото на соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците кои не се мнозинство	2007-2008
Регулаторна реформа		
Спроведување на регулаторна реформа Ппоедноставување на голем број на формалности и прописи со кои се регулира вршењето бизнис	Лоцирање на непотребни формалности и административни пречки кои имаат влијание на вршењето бизнис	2007
	Комплетирање на Единствениот електронски регистар на прописи	2007
Воздушен транспорт		
Цели	Мерки кои треба да се превземат	Краен рок
Одделување на регулаторните од оперативните функции на АЦВ согласно Законот за воздухопловство на РМ од 2006 година.	Усвојување на подзаконски акти	Крај на 2007
	Одлука за формирање на JSC-ANSF со Статут за формирање	2007
	Одлука за компензација и метод на плаќање за авио-навигациски услуги, и за утврдување на делот од овој износ кој ќе се искористи за финансирање на Агенцијата	2007
	Одлука за утврдување на компензација за заштитни мерки против незаконски дела на аеродром и при употребата на аеродромската инфраструктура, како и за утврдување на делот од овој износ кој ќе се искористи за финансирање на Агенцијата.	2007
	Подготовка на биланс за поделба на средства, вработени, права и обврски на АЦВ.	2007
	Исполнување на обврските од Протокол V од Мултилатералната спогодба за воспоставување на Европска заедничка воздухопловна област.	2007

Целосно членство на Република Македонија во Заедничките воздухопловни власти (JAA) со цел исполнување на обврските кон JAA и ECAC.	Транспонирање на преостанатите JAR (т.е. FCL-3) во националното законодавство согласно Протокол V од ECAA Слогодбата	2007
	Транспонирање на целото законодавство на ЕУ за безбедност во воздухопловството во националното законодавство, согласно Протокол V од ECAA Слогодбата	2007
Пошти		
Цели	Мерки кои треба да се преземат	Краен рок
Развој на поштенски услуги	-Подготовка на Закон за поштенски услуги -Подготовка на Стратегија за развој на поштенски услуги -Нови вработувања во Секторот за комуникации – Одделение за поштенски сообраќај	2008
Институционално јакнење	-Формирање на независно регулаторно тело за поштенски услуги	2008
Децентрализација		
Цел	Мерки	Рок
Извршување на програмата за Имплементација на Процесот на Децентрализација 2008 - 2010		
Подобрување на законската рамка и институционалната поставеност	Развој на иницијативи за подобрување на законската рамка	2010
Effective and efficient civil servants at local level of government	Имплементација на годишната програма за тренинг	Континуирано
Ефективна координација на процесот на Децентрализација	Формирање на координативно тело	2010

	Востоставување на процедури за одлучување	2010
--	---	------

Рамномерен регионален развој		
Цел на политиката	Предложени мерки	Рок на извршување
Обезбедување на услови за рамномерен и одржлив развој на земјата и надминување на диспаритетите во развојот на одредени подрачја во земјата		
1. Изработка на подзаконски акти	Правилник – постапка и методологија за оценување на предлог проекти	2008
	Правилник – постапка за избор на оценувачи и методологија за оценување на планските проекти	2008
	Правилник - избор на оценувачи, постапка и методологија за тековно и завршно оценување на проекти	2008
2. Изработка на Развојни програми	Развојни програми за 8 плански региони	2008
3. Формирање на Центри за развој	Екипирање на 8 центри за развој во планските региони и нивна едукација	2008-2010
4. Преструктуирање на Бирото за неразвиени подрачја	Екипирање на Бирото и реализација на обуки	2008- 2010
5. Реализација на проекти за рамномерен регионален развој	Инвестирање на најмалку 1% од БДП на годишно ниво во проекти за рамномерен регионален развој	2008-
Образование		
Цели	Мерки кои треба да се преземат	Рок
Учество во програмата на Заедницата "Интегрирана програма за доживотно учење"	Донесување Статут и избор на управни тела во Националната Агенција	2008
	Избор на директор на националната агенција	2008
	Опремување и осposобување за имплементација на методологии на работа на Европската Комисија во работата на Националната агенција	2008
	Обуки за вработените во Националната агенција	2008

	Акредитација на националната агенција	2008
	Плаќање на entry ticket и учество во акциите на "Интегрираната програма за доживотно учење"	2008
Учество во програмата Граѓаните за европа	Потпишување на меморандумот за соработка	2008 – 2010
	Плаќање на entry ticket	
	Основање на работна група за промоција на програмата	
	Промоција на програмата	
Основно образование Континуирана обука	Професионално усовршување на наставниот кадар	2008-2009
	Стекнување на соодветно високо образование за одделенска настава на воспитувачите во подготвителната година	2008
	Обука на училишниот кадар за работа и користење на компјутерите и информатичката технологија	2008
	Наставни програма за веронаука и етика, информатика, английски јазик	2008-2010
Учебникарство	Вреднување на учебниците со нови механизми	2008-2009
	Пазарна економија во издаваштвото на учебниците - конкуренција	2008-2009
Реформски активности	Наставни програми за второ и трето одделение за задолжително деветгодишно образование	2008-2009
	Наставни програми за IV, V, VI, VII, VIII и IX одделение за задолжително основно деветгодишно образование	
	Развивање на други програми за задолжителното основно образование (животни вештини, слободни-ученички активности, додатна и дополнителна настава) и сл.)	
	Развивање на програми за деветгодишно основно образование за децата со посебни образовни потреби;	

Компјутеризација	Опремување на основните училишта со компјутери	2008
Средно образование Континуирана обука	Обука на наставници	2008-2009
	Обука на менаџерски тимови	
	Професионално усвршување на наставниот кадар	
Развивање на курикулуми	Развивање на програмите за четврта година за реформираното четиригодишно стручно образование;	2009
	Реформирање на тригодишното средно стручно образование	
Реформски активности	Концепција за задолжително средно образование	2008
	Реформа на двегодишното и тригодишното стручно образование	2008
	Концепција за постсредно образование	2008
	Развивање на курикулуми за постсредно образование	2008
	Обука на наставен кадар	2008
	Развивање на модуларни пакети за квалификација, доквалификација и преквалификација	2008-2010
Животна средина		
Цел на политиката	Предложени мерки	Рок на извршување
Вградувањето на еколошките прашања во другите релевантни секторски политики во насока на воспоставување на одржлив развој	Изработка и усвојување на Националната стратегија за одржлив развој со АП на РМ	2008
	Изработка на Национална стратегија за инвестиции во животната средина	2008
	Изработка на Извештај за состојбата на животната средина	2010
	Изработка на Преглед на состојбите со животната средина	2009
	Подготовка и донесување на подзаконски акти од областа на животната средина согласно донесените закони	2008-2010

	Спроведување на проектот за Преспа Парк „Интегрирано управување со екосистемите во басенот на Преспанските Езера, Македонија, Грција и Албанија, донација GEF / UNDP	2008-2010
Подобрување на национален систем и процедури за оцена на влијанијата врз животната средина	Да се зајакнат единицата за ЕИА при МЖСПП што вклучува зголемување на бројот на вработените и нивна обука	2008-2010
Развивање на систем за интегрално спречувјење и контрола на загадувањето	Да се зајакнат единицата за ИППЦ при МЖСПП и соодветните во локалните самоуправи, што вклучува зголемување на бројот на вработените и нивна обука	2008-2010
Подигање на јавна свест	Образование за животна средина – Проект зелен пакет Реализирање на тематски кампањи за подигнување на јавната свест	2008 2008-2010
Подобрување на квалитетот на воздухот преку намалување на емисиите на основните загадувачки супстанции од релевантните сектори	Изработка на Национален план за заштита на амбиентниот воздух	2008-2009
Да се зајакне процесот на мониторинг и оценување на квалитетот на воздухот Востоставување на интегриран мониторинг и управување со податоци на воздухот	Дооформување на Државниот автоматски мониторинг систем за квалитет на воздух со рурални автоматски мониторинг станици и редовно одржување на мониторинг системот за воздух Надоградба на системот за автоматско приирање на податоци со набавка на софтвер за автоматска валидација на податоците од мониторинг системот за воздух	2008-2010 2008
Востоставување на интегриран систем за управување со отпад	Изработка на Стратегија за Управување со отпад Изработка на локални планови и програми за управување со комунален и други видови неопасен отпад Подобрување на инфраструктура за управување со отпад Изработка на физибилити студии и останата техничка документација за регионални депонии Затворање и ревитализација на дивите депонии и изградба на временни депонии	2008 2008-2010 2008-2010 2008-2010 2008-2010

	Воспоставување на мониторинг мрежа за отпад - Подготовка и тековна надградба на планови за мониторинг на отпад на централно и локално ниво	2008-2010
Санација и ревитализација на индустриски жаришта	Развивање на програми и проекти за индустриски жаришта и обезбедување на финансиски средства за реализација на истите	2008-2010
	Одржување на пречистителната станица во Јегуновце - Пречистување на отпадни води загадени со Црб+	2008-2010
Воспоставување на систем за интегрално управување со водните ресурси	Подготвување на национална стратегија за води и планови за интегрално управување со подрачјата на речните сливови	2008-2010
	Воспоставување на мониторинг на подземни води - изработка на програма за мониторинг на подземни води	2008
	Изработка на техничка документација и изградба на системи за третман на отпадни води	2008-2010
Интегрирано управување со отпадни води	Спроведување на програма за води-Швајцарска донација	2006-2008
	Изработка на Стратегија за заштита на природа	2008
Воспоставување на интегрален систем за заштита на природата и зачувување на биодиверзитетот согласно ЕУ стандардите и меѓународните договори	Подготвување на Црвена листа и Црвена книга	2009-2010
	Валоризација и ревалоризација на природно наследство и негова категоризација	2008-2010
	Развивање на национална програма за мониторинг на компонентите на биодиверзитетот и индикатори на биодиверзитетот	2008
	Подготвување на документација и анализа за воспоставување на НАТУРА 2000.	2008
	Изработка на планови за управување со националните паркови	2008-2010
Интегрално управување со националните паркови	Зајакнување на капацитетите на индустријата за управување со хемикалии согласно новата ЕУ регулатива (обука)	2009

Востоставување на систем и национална легислатива за интегрирано управување со хемикалии	Зајакнување на институционалните и човечките капацитети за управување со ГМО	2009-2010
(ГМО); Безбедно управување со ГМО (генетски модифицирани организми)	Имплементација на мерките од националната рамка за биосигурност	2009-2010
	Изработка и спроведување на програма за мерење и следење на нивоа на бучава и подобрување на системот за мониторинг на бучава и информативен систем	2008-2009
Востоставување на систем за управување со бучавата	Имплементација на Стратегијата за управување со податоци за животната средина - развој на софтверската компонента на националниот информативски систем за животна средина (НИСЖС).	2008
Востоставување на национален информативски систем за животна средина (НИСЖС)	Одржување и надополнување на Катастарот на загадувачи и загадувачки супстанции во воздухот	2008-2010
	Одржување и надополнување на Катастарот на загадувачи цврст отпад	2009-2010
	Надградба на Катастар на загадувачи на отпадни води	2009-2010
	Востоставување на Катастар и карта на заштитени подрачја	2009-2010
	Востоставување на Катастар и карта на загадувачи на почва	2010
	Востоставување на Катастар и карта на создавачи на бучава	2010
	Изработка на Физибилити студии за донесување на еко-критериуми за производи и услуги	2008-2010
Воведување на критериуми за еколошко означување	Имплементација на проекти согласно механизмот за чист развој - Протоколот од Кјото	2008-2010
Следење на активности во рамки на меѓународните и билатерални договори	Изработка на втора Национална комуникација за климатски промени	2008
	Заштита на озонска обвивка - Реализација на петта фаза од проектот за заштита на озонска обвивка	2008
	Имплементација на Национален план за елиминација и редукција на ПОПс - Елиминација на ПХБ-полихлорирани бифенили (ПСБ) во Македонија	2008-2010

	Изработка на просторни планови согласно Просторниот План на РМ	2008-2010
Спроведување на Просторен План на РМ	Производство, обликување, ажурирање, дистрибуција и презентирање на просторни податоци, согласно со тековните потреби на Министерството	2008-2010
Унапредување на ГИС	Изготвување и донесување на Законот за стандардите за производство, обликување, верификација, заштита и дистрибуција на просторни податоци	2008-2009
Реформа на судство		
Цел	Мерки	Период
Конституирање и започнување со работа на новиот Судски совет на РМ согласно новите законски надлежности	Комплетирање на составот на Судскиот совет со членовите кои ги избира Собранието на РМ	2007
Имплементација и примена на новиот Закон за судови	Проширување и опремување на објектот на Судскиот совет на РМ	2007
	Формирање на Апелационен суд Гостивар	2007
	Обука на судиите и судската администрација за Судскиот деловник	2007
	Изготвување на Физибилити студија и проектна документација за изградба на нова судска зграда во Скопје	2007
	Изготвување на проектна документација за реконструкција и модернизација на 11 судови со проширена надлежност	2007
Тренинг на судии и јавни обвинители	Спроведување на почетната обука на првата генерација на судии и јавни обвинители во АОСО	2008
	Завршување на процесот на кадровско екипирање во АОСО	2010
	Подготовка и имплементација на стратегија за управување со буџетот на Академијата	2008
	Спроведување на анализа за потребите од инфраструктура, мебел, компјутерска опрема, услуги за Академијата, и простории за далечинско учење	2008

	Дизајнирање и воспоставување на внатрешен ИТ систем на Академијата	2008
	Дизајнирање и имплементација на проценка на ефиксантоста на Академијата	2008
	Воспоставување и организација на правно истражување во Академијата и Оддел за документација и Библиотека	2008
	Реализирање на студиски посети во релевантните центри за правосудна обука во Европа за персоналот на Академијата	2008
Зајакнување на механизмите за планирање и управување со Судскиот буџет и унапредување на статусот и положбата на судите и судските службеници	Закон за изменување и дополнување на Законот за судски буџет	2007
	Изготвување на автоматизиран инпут за годишните судски буџети; генерирање аналитички извештаи	Конт.
	Следење и известување за капиталните инвестиции и расходите за сите судови и обезбедување функционална анализа за судското работење	Конт.
	Закон за плати на судии	2007
	Закон за вршење на судска служба	2007
Унапредување на системот за извршување на судски пресуди	Дизајнирање и развој на софтверска апликација за мрежно поврзување на Комората на извршителите со Министерството за правда	2010
	Спроведување на континуирана обука на вработените во организациониот облик во МП задолжен да врши контрола и надзор над работата на извршителите	Конт.
	Евалуација на ефектите од донесувањето на Законот за извршување	2008
Спроведување на Законот за медијација	Отворање на два нови центри за медијација	2007
	Отворање на центар за медијација во Гостивар	2007
	Обука на медијатори	Конт.
Операционализација на уставната одредба и одредбите од Законот за прекршоци	Евалуација на ефектите од донесувањето на Закон за прекршоци	2008
	Усогласување на сите закони врз основа на кои орган на државната управа или организација и друг орган, што врши јавни овластувања, можат да изрекуваат санкции за сторен прекршок	2007

	Изготвување на унифицирани обрасци за потребите на прекршочните органи кои постапуваат по прекршоците	2007
Имплементација на изменетиот концепт за судска заштита против управните акти	Имплементација на законот за управни спорови	2007-2008
	Формирање на Управен суд	2007
	Евалуација на ефектите од донесувањето на Законот за управни спорови	2009
Имплементација на Уставните амандмани во делот за Јавното обвинителство и зајакнување на овластувањата на Јавниот обвинител во предистражната и истражната постапка	Донесување на Закон за Јавно обвинителство	2007
	Донесување на подзаконски акти за спроведување на Законот за јавно обвинителство	2008
	Донесување на Закон за Совет на јавни обвинители	2007
	Основање на Советот на јавни обвинители	2007-2008
	Формирање на Вишо јавно обвинителство Гостивар	2008
	Преминување на истрагата од надлежност на истражните судии на јавното обвинителство	2009-2010
Натамошно развивање на капацитетот на правосудниот систем со цел да се справи со организираниот и економски криминал	Натамошно јакнење на институционалниот капацитет на Одделението за борба против организираниот криминал и корупција и негово прераснување во посебно основно ј.о. согласно новиот Закон за јавното обвинителство	Конт.
	Национален план за воспоставување на систем за собирање, следење и размена на податоци за организиран криминал и корупција	2008
	Ставање во функција на систем за собирање, следење и размена на податоци за организиран криминал и корупција и заеднички пристап до базите на податоци Јакнење на институционалниот капацитет на специјализираните одделенија за организиран криминал во судовите	2008
Унапредување на системот на казнено законодавство	Закон за изменување и дополнување на Кривичен законик	2008
	Нов Закон за кривична постапка	2008

	Одлука за класификација на кривични дела	2008
	Пренесување на казнената евиденција од Министерството за внатрешни работи во судовите.	2010
Унапредување на системот за бесплатана правна помош	Донесување на Закон за бесплатна правна помош	2008
Востоставување на ефикасна и функционална информатичка технологија во правосудните институции	Активности за имплементација на Стратегијата за ИКТ во правосудство 2007-1010	2008-2010
ПОДОБРУВАЊЕ НА ЗДРАВСТВЕНАТА СОСТОЈБА НА НАСЕЛЕНИЕТО, СО ПОСЕБНО ВНИМАНИЕ НА ВУЛНЕРАБИЛНИТЕ ГРУПИ		
Цел на политиката	Предложени мерки	Рок на извршување
Обезбедување на поголема достапност и вон-институционални форми на здравствена заштита за лицата со проблеми во менталното здравје.	Продолжување на процесот на деинституционализација за третманот на овие лица преку центри за ментално здравје во заедницата./ Формирање на нови Дневни центри за ментално здравје	Континуирано
Намалување на морбидитетот, онеспособеноста и предвремениот морталитет предизвикани од најчестите Хронични незаразни заболувања	- подготвка на национална програма за контрола на малигните заболувања	2009
	- спроведување на мерки за рана идентификација на болните со дијабет и нивен соодветен современ третман	2008
	- донесување на национална програма за дијабет	2009
	-донаесување на стратегија за незаразни заболувања во согласност со Европската стратегија на СЗО за превенција и контрола на незаразните болести, која ќе ги обедини релевантните програми	2008
ПОДОБРУВАЊЕ НА ОРГАНИЗАЦИЈАТА НА ЗДРАВСТВЕНАТА ЗАШТИТА		
Цел на политиката	Предложени мерки	Рок на извршување

1. обезбедување на правичен пристап до сите основни здравствени услуги и целни превентивни мерки за целото население, а пред се за вулнерабилните групи.	-дефинирање на основниот пакет на здравствени услуги во рамки на задолжителното здравствено осигурување кои ќе ги обезбедува избран лекар и сестра	2008
	Довршување на процесот на усогласување на наставните планови и програми на Медицинскиот факултет и на школите за сестри со наставните програми на ЕУ	2008
	- Развој на дневните болници и амбулантско решавање на здравствените проблеми	2008-2009
	-реорганизација на службата за итна медицинска помош	2008
	- зајакнување на раководењето и управувањето со болниците (воведување на „здравствен менаџмент“)	2007

ПОДОБРУВАЊЕ НА СПЕЦИЈАЛИЗИРАНАТА ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА - ЈАВНО ЗДРАВЈЕ

Цел на политиката	Предложени мерки	Рок на извршување
1. реорганизација, модернизација и зајакнување на капацитетите на Републичкиот и регионалните заводи за здравствена заштита	-зајакнување на улогата на мрежата на заводите за здравствена заштита во процесот на креирање на здравствената политика	Континуирано
	- подобрување на квалитетот на собирањето, обработката и анализата на податоци	Континуирано
	- формирање на Институт за јавно здравје	2008
	- подготовка на стратегија за јавно здравје	2008
2. унапредување на здравјето на младите и адолосцентите	-донесување на стратегија за адолосцентно здравје	2008
	-изработка на посебни програмски активности за унапредување на здравјето и намалување на штетните ефекти по здравјето од конзумирањето супстанции што создаваат зависност како што се тутунот, алкохолот и психоактивните дроги.	Континуирано
3. обезбедување на безбедна храна	развој на интегриран систем за безбедност и контрола на храната	2008

4. Организирање на национална јавно-здравствена мрежа според усвоената стратегија за здравје, здрава животна и работна средина и безбедност на работа во Република Македонија.	-зголемување на обемот на превентивни, а намалување на куративни активности, како што се дијагностика и лекување на болести и повреди во врска со работа	Континуирано
	-поврзување на Службите за медицина на трудот со Институтот за медицина на трудот како национална јавно-здравствена мрежа	Континуирано
	-донесување на стратегија за здравје и безбедност на работа во малите и средните претпријатија.	
ПОДОБРУВАЊЕ НА ПЛАНИРАЊЕТО И КВАЛИТЕТОТ НА ЧОВЕЧКИТЕ РЕСУРСИ		
Цел на политиката	Предложени мерки	Рок на извршување
1. Раководење и управување на здравствен сектор да се насочи кон обезбедување на квалитетна здравствена заштита	<ul style="list-style-type: none"> -Анализа на состојбата и подготовкa на долгорочна проекција на потребите од здравствен кадар -Усогласување на наставните планови и програми за додипломски, постдипломски студии и специјализации на сите профили на здравствен со законодавството на ЕУ -Територијална дистрибуција на кадарот -континуирано спроведување на процесот на лиценцирање и релиценцирање, согласно законски критериуми. 	<ul style="list-style-type: none"> 2008 2008 2009 Континуирано
ПОДОБРУВАЊЕ НА КВАЛИТЕТОТ НА ЗДРАВСТВЕНТА ЗАШТИТА		
Цел на политиката	Предложени мерки	Рок на извршување
Востоставување на целосен систем за обезбедување на контрола на квалитетот на здравствената заштита	<ul style="list-style-type: none"> -континуирано усогласување на додипломските и постдипломските наставни програми во согласност со стандардите и практиките на ЕУ -подготовка на акредитирани програми и курсеви за континуирана едукација 	<ul style="list-style-type: none"> Континуирано 2008
ПОДОБРУВАЊЕ НА ФИНАНСИРАЊЕТО НА ЗДРАВСТВЕНТА ЗАШТИТА		

Цел на политиката	Предложени мерки	Рок на извршување
Обезбедување на одржлив механизам на финансирање и распределба на ресурси во здравствениот систем	-соработка на ФЗО со МФ и МТСП заради подобрување на наплатата на придонесите преку воспоставување на систем за заедничка наплата на придонесите	Континуирано 2008 2007
	-реорганизација на ФЗО согласно акциониот план за подобрување на функционирањето на ФЗО	
	-подготовка на план за решавање на прашањето со заостанатите долгови во здравствениот сектор	
	-дефинирање на основен пакет на здравствени услуги	
	- склучување на договори со даватели на здравствени услуги/ по изработката на медицинската мапа	
ПОДОБРУВАЊЕ НА ФАРМАЦЕВТСКИТЕ УСЛУГИ		
Цел на политиката	Предложени мерки	Рок на извршување
Обезбедување на населението на РМ со безбедни и квалитетни лекови	- ревидирање и редовно ажурурање на позитивната листа на лекови	Континуирано
	- утврдување на референтни цени за лекови од позитивна листа по генерика, дозажна форма и облик	2008
	- изработка на електронски рецепттен образец заради следење на пропишувањето на лекови со информатичка технологија	2009
	-развој на водичи за добра фармацевтска пракса за пружање на фармацевтски услуги во четири функционални области	2009
	- продолжување на усогласувањето на домашното законодавство во областа на лековите со законодавството на ЕУ	Континуирано
	-засилување на функциите на Бирото за лекови-формирање на Агенција за лекови	Континуирано
ПОДОБРУВАЊЕ НА ЗДРАВСТВЕНИОТ ИНФОРМАТИЧКИ СИСТЕМ		
Цел на политиката	Предложени мерки	Рок на извршување
Воспоставување на здравствено-информатички и информациони системи кои ќе обезбедат пристап и влез до	-довршување на информатичкиот систем во ФЗО,	2008

	-имплементација на ИКТ и во ПЗЗ-воведување на задолжително електронско известување до ФЗО и Заводите за здравствена заштита	2008
	-воведување на електронска здравствена картичка	2009
	-Воведување на дијагностички сродни групи и електронски здравствени евиденции	2009

УПРАВУВАЊЕ СО РЕФОРМАТА НА ЗДРАВСТВЕНАТА ЗАШТИТА

Цел на политиката	Предложени мерки	Рок на извршување
Обезбедување на поддршка од соодветна институционална инфраструктура, раководни процеси и новативно раководство	-зајакнување на капцитетите на Министерството за здравство за стратешко планирање и креирање на здравствена политика	Континуирано
	-зајакнување на менаџерските капацитети во сите здравствени установи	Континуирано
	-спроведување на јавни информативни кампањи, web site и печатени материјали заради обезбедување на информации за јавноста за здравјето, здравствената заштита и реформата	Континуирано
	-спроведување на истражувања за задоволството на пациентите од здравствените услуги	Континуирано

6 ФИСКАЛНИ ИМПЛИКАЦИИ

Фискални импликации		ВО МИЛИОНИ денари		
		2007	2008	2009
Вкупно				
Нето директни влијанија врз буџетот	-3121	-5920	-6916	-7664
Директни влијанија врз расходите	6421	11834	11172	11950
Директни влијанија врз приходите	3299	5913	4256	4285
Вкупно Индустриска и енергетика				
Нето директни влијанија врз Буџетот	-57,30	-155,00	-44,80	-36,70
Директни влијанија врз расходите	81,30	198,10	87,90	91,80
Директни влијанија врз приходите	24,00	43,10	43,10	55,10
Индустрија				
Мерка - Стратегија за индустриска политика				
Имплементација	X	X	X	X
Нето директни влијанија врз Буџетот	0,00	23,20	13,70	12,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	27,00	17,50	15,80
Директни влијанија врз приходите	0,00	3,80	3,80	3,80
Мерка - Индустриска политика-Интернационализација				
Имплементација	X	X	X	X
Нето директни влијанија врз Буџетот	0,00	-11,50	-11,50	-11,50
Директни влијанија врз расходите	0,00	3,80	3,80	3,80
Директни влијанија врз приходите	0,00	15,30	15,30	15,30
Мерка - Поддршка и развој на кластерско здружување				
Имплементација	X	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-42,00	-42,00	-12,00	-4,00
Директни влијанија врз расходите	66,00	66,00	36,00	40,00
Директни влијанија врз приходите	24,00	24,00	24,00	36,00
Имплементација на законите во рамки на слободно движење на стоки и заштита на потрошувачите				
Имплементација	X	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-11,30	-11,30	-12,60	-14,20
Директни влијанија врз расходите	11,30	11,30	12,60	14,20
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Енергија				
Имплементација	X	X	X	X

Зајакнување на капацитети на Агенција за енергетика				
Нето директни влијанија врз буџетот	-4,00	-4,00	-4,00	-4,00
Директни влијанија врз расходите	4,00	4,00	4,00	4,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Стратегија за комплексен енергетски развој на Република Македонија				
Имплементација	X			X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	-13,00	-3,00	-3,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	13,00	3,00	3,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Финансиска подршка за подготовка на конкретни енергетски проекти				
Имплементација				
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	-10,00	-10,00	-10,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	10,00	10,00	10,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Приватизација на производствениот дел на електроенергетскиот систем				
Имплементација		X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	-63,00	-1,00	-1,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	63,00	1,00	1,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Развој на МСП, подршка на претприемништво и развој на туристичка понуда				
	2007	2008	2009	2010
Вкупно МСП и претприемништво				
Нето директни влијанија врз буџетот	-111,40	-170,00	-208,00	-218,00
Директни влијанија врз расходите	111,40	170,00	208,00	218,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Поддршка за МСП				
Нето директни влијанија врз буџетот	-50,00	-71,00	-102,00	-105,00
Директни влијанија врз расходите	50,00	71,00	102,00	105,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Зајакнување на институционалната инфраструктура				
Имплементација	X	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-14,00	-20,00	-26,00	-31,00
Директни влијанија врз расходите	14,00	20,00	26,00	31,00

Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Подобрување на деловното окружување и пристап до финансии				
Имплементација	X	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-24,00	-34,00	-34,00	-36,00
Директни влијанија врз расходите	24,00	34,00	34,00	36,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Промоција на Туризмот				
Имплементација	X	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-15,40	-35,00	-36,00	-36,00
Директни влијанија врз расходите	15,40	35,00	36,00	36,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Мерки за развој на туризмот				
Имплементација	X	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-8,00	-10,00	-10,00	-10,00
Директни влијанија врз расходите	8,00	10,00	10,00	10,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Финансиски сектор	2007	2008	2009	2010
Формирање на агенција за супервизија на осигурувањето				
Имплементација	X	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	30,00	35,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	30,00	35,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Пазар на труд				
	2007	2008	2009	2010
Вкупно	X	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-297,90	-396,66	-397,91	-435,30
Директни влијанија врз расходите	297,90	629,06	554,81	592,20
Директни влијанија врз приходите	0,00	232,40	156,90	156,90
Востоставување на систем на доброволно капитално фин.осигурување				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	-7,50	-22,75	-52,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	7,50	22,75	52,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Следење на состојба во делот на надоместокот и креирање на политики				

Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	-27,00	-28,00	-30,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	27,00	28,00	30,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Унапредување на националните политики во областа на социјална инклузија				
Имплементација	X	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-250,00	-280,00	-350,00	-350,00
Директни влијанија врз расходите	250,00	280,00	350,00	350280,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Редуцирање на семејно насилиство				
Имплементација	X	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-6,70	-7,00	-7,00	-8,00
Директни влијанија врз расходите	6,70	7,00	7,00	8,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Заштита на децата				
Имплементација	X	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-12,70	-14,80	-20,20	-21,0
Директни влијанија врз расходите	12,70	14,80	20,20	21,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Воведување на вонинституционална заштита				
Имплементација	X	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-7,20	-7,80	-8,0	-8,0
Директни влијанија врз расходите	7,20	7,80	8,0	8,0
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Основање на прифатен центар за бегалци и азиланти				
Имплементација		X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-21,30	-11,50	-15,0	-16,10
Директни влијанија врз расходите	21,30	11,50	15,00	16,10
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Модернизација на агенцијата за вработување и подобрување на условите за вработување				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	-5,86	-28,8	-4,20
Директни влијанија врз расходите	0,00	38,86	48,8	24,20

Директни влијанија врз приходите	0,00	33,00	20,00	20,00
Поддршка и имплементација на Стратегија за вработување и ЈАП				
Имплементација		X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	-9,30	-67,1	-77,1
Директни влијанија врз расходите	0,00	61,70	70,0	80,0
Директни влијанија врз приходите	0,00	52,40	2,90	2,90
Поттикнување на вработување на младите жените и долготочно невработените				
Имплементација		X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	-25,90	-46,00	-46,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	172,90	180,00	180,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	147,00	134,00	134,00
Земјоделство	2007	2008	2009	2010
Вкупно				
Нето директни влијанија врз буџетот	-1066,2	-1339,32	-1598	-1315,00
Директни влијанија врз расходите	1742,12	2679	2898	2799,00
Директни влијанија врз приходите	736,00	1340,00	1300	1484,00
Зајакнување на администрацијата				
Имплементација		X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-74,12	-74,12	-94,00	40,00
Директни влијанија врз расходите	92,12	92,12	94,00	94,00
Директни влијанија врз приходите	18,00	18,00	0,00	134,00
Шумарство				
Имплементација		X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-32,00	-267,00	-285,00	-285,00
Директни влијанија врз расходите	50,00	285,00	285,00	285,00
Директни влијанија врз приходите	18,00	18,00	0,00	0,00
Земјоделски и рурален развој (Државен инспекторат за земјоделство, Финансиски услуги во Земјоделството, Земјишна политика, рурален развој)				
Имплементација		X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-100,00	-143,50	-157,86	-160,00
Директни влијанија врз расходите	100,00	143,50	157,86	160,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Ветеринарни услуги				

Имплементација		X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-350,00	-330,00	-505,80	-500,00
Директни влијанија врз расходите	350,00	330,00	505,80	500,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Заштита на растенија и семиња				
Имплементација		X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-50,00	-48,70	-55,60	-60,00
Директни влијанија врз расходите	50,00	48,70	55,60	60,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Водостопанство				
Имплементација		X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-300,00	-476	-523,70	-60,00
Директни влијанија врз расходите	700	1780	1800	1700
Директни влијанија врз приходите	1000	1304	1300	1350
Транспорт и комуникации				
	2007	2008	2009	2010
Вкупно за транспорт и комуникации				
Нето директни влијанија врз буџетот	-277,60	-1545,00	-2335,00	-2784,00
Директни влијанија врз расходите	2259,50	5276,00	4707,00	5095,00
Директни влијанија врз приходите	1981,90	3731,00	2372,00	2311,00
Воспоставување на Национален совет за информатичко општество, одржување на ИТ департментот				
Нето директни влијанија врз буџетот	0,0	-741,0	-741,0	-741,0
Директни влијанија врз расходите	0,0	741,0	741,0	741,0
Директни влијанија врз приходите	0,0	0,0	0,0	0,0
Засилување на капацитетите на Агенцијата за електронски комуникации				
Имплементација	X	X	X	-
Нето директни влијанија врз буџетот	-10,0	-10,0	0,0	0,0
Директни влијанија врз расходите	10,0	10,0	0,0	0,0
Директни влијанија врз приходите	0,0	0,0	0,0	0,0
Изградба на заобиколница околу Скопје				
Имплементација	X	X	X	-
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	0,00	0,00	0,00

Директни влијанија врз расходите	1372,00	1372,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	1372,00	1372,00	0,00	0,00
Изградба на Автопат - Куманово - Табановце				
Имплементација	-	-	X	-
Нето директни влијанија врз буџетот	-94,00	-197,00	-156,00	-161,00
Директни влијанија врз расходите	94,00	197,00	156,00	161,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Изградба на автопат Е-75 - Коридор X				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-19,50	-397,00	-569,00	-694,00
Директни влијанија врз расходите	19,50	1868,00	2040,00	2165,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	1471,00	1471,00	1471,00
Инвестиции во железничката инфраструктура				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-154,10	-200,00	-325,00	-553,00
Директни влијанија врз расходите	200,00	475,00	613,00	780,00
Директни влијанија врз приходите	45,90	275,00	288,00	227,00
Зајакнување на мостови				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	0,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	564,00	613,00	613,00	613,00
Директни влијанија врз приходите	564,00	613,00	613,00	613,00
Изградба на локални патишта				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	0,00	325,00	553,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	0,00	335,00	635,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Реформа на јавната администрација				
	2007	2008	2009	2010
Вкупно за РЈА	X	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-63,9	-78,4	-97,6	-95,5
Директни влијанија врз расходите	82,9	90,4	106,4	103,5
Директни влијанија врз приходите	19,0	12,0	8,8	8,0
Единица за поддршка на обуката на државните службеници во Скопје				

Имплементација	-	X	X	-
Нето директни влијанија врз буџетот	-6,50	-4,50	-4,50	-4,50
Директни влијанија врз расходите	6,50	4,50	4,50	4,50
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Етички кодекс за Министерствата				
Имплементација				
Нето директни влијанија врз буџетот	-1,00	-0,50	-0,50	0,00
Директни влијанија врз расходите	1,00	0,50	0,50	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Подготвување каталог на органи на државната управа и нивните услуги кон граѓаните (поврзани со порталот www.uslugi.gov.mk)				
Имплементација				
Нето директни влијанија врз буџетот	-1,00	0,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	1,00	1,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	1,00	0,00	0,00
Институционално подобрување на административните структури и зајакнување на административните капацитети вклучувајќи и тренинг на сите нивоа				
Имплементација	X	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-5,00	-11,00	-8,20	-12,00
Директни влијанија врз расходите	15,00	22,00	17,00	20,00
Директни влијанија врз приходите	10,00	11,00	8,80	8,00
Подобрување на транспарентноста и одговорноста на администрацијата				
Имплементација	X	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	5,00	19,00	19,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	5,00	19,00	19,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Имплементација на Стартегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор				
Имплементација	X	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-3,00	-10,00	-15,00	-10,00
Директни влијанија врз расходите	12,00	10,00	15,00	10,00
Директни влијанија врз приходите	9,00	0,00	0,00	0,00
Спроведување на Стратегијата за соодветна и правична застапеност за припадниците на заедниците кои не се мнозинство во јавната администрација (вклучувајќи го и судството) и јавните претпријатија				
Имплементација	X	X	X	X

Нето директни влијанија врз буџетот	-45,00	-45,00	-50,00	-50,00
Директни влијанија врз расходите	45,00	45,00	50,00	50,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Интернет за сите вработени во јавната администрација				
Имплементација	X	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-0,40	-0,40	-0,40	0,00
Директни влијанија врз расходите	0,40	0,40	0,40	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
10. Воспоставување на Одделенија за Стратешко планирање и човечки ресурси во сите владини институции				
Имплементација	X	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-2,00	-2,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	2,00	2,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Децентрализација				
развој на иницијативи за подобрување на правната рамка				
Имплементација	-	X		-
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	0,45	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	0,45	0,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Подобрување на комуникацијата со реформата				
Имплементација	-	x		-
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	2,20	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	2,20	0,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Спроведување на годишните програми за обуки за државните службеници во општините				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	5,50	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	5,50	0,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Учество на локалната самоуправа во ЕУ Програмите				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	1,90		
Директни влијанија врз расходите	0,00	1,90		

Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Проширување на најдобрата практика за меѓуопштинска соработка				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	0,30		0,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	0,30		0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Создавање на координативно тело и воспоставување на процедури за донесување одлуки				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	3,00		0,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	3,00		0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Регионален развој				
	2007	2008	2009	2010
Вкупно регионален развој				
Нето директни влијанија врз буџетот	0,0	555,3	1100,0	1700,0
Директни влијанија врз расходите	0,0	555,3	1100,0	1700,0
Директни влијанија врз приходите	0,0	0,0	0,0	0,0
Подготвување на подзаконските акти				
Имплементација	-	X		
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	0,45	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	0,45	0,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Подготвување на Програми за развој на Планските региони				
Имплементација		X		
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	4,80	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	4,80	0,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Реструктуирање на Бирото за стопански недоволно развиените подрачја - фискални импликации во буџетот на Бирото за 10 нови вработувања цогласно НПАА, не се калкулирани бидејќи не се познати позициите кои ќе се пополнуваат				
Имплементација	-	X		
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	0,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00

Реализација на проекти за рамномерен регионален развој фискални импликации се планирани во предлог буџетската пресметка на Бирото за регионален развој (2008)				
Имплементација		x	X	x
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	550,00	1100,00	1700,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	550,00	1100,00	1700,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Образование				
Вкупно образование				
Нето директни влијанија врз буџетот	-813,5	-1099,5	-414,7	-345,2
Директни влијанија врз расходите	813,5	1099,5	414,7	345,2
Директни влијанија врз приходите	0	0	0	0
Основно образование - Концепции за задолжително деветгодишно образование				
Нето директни влијанија врз буџетот	-1	-1	-1	0
Директни влијанија врз расходите	1	1	1	0
Директни влијанија врз приходите	0	0	0	0
Основно образование - Наставни програми за прво одделение за задолжително деветгодишно образование				
Нето директни влијанија врз буџетот	-11	-1	-1	0
Директни влијанија врз расходите	11	1	1	0
Директни влијанија врз приходите	0	0	0	0
Наставни програми за второ и трето одделение				
Нето директни влијанија врз буџетот	0	0	-2	-2
Директни влијанија врз расходите	0	0	2	2
Директни влијанија врз приходите	0	0	0	0
Развивање на курикулуми за нови предмети во задолжителното образование (веронаука, етика, информатика и англиски)				
Нето директни влијанија врз буџетот	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
Директни влијанија врз расходите	1,0	1,0	1,0	1,0
Директни влијанија врз приходите	0,0	0,0	0,0	0,0
Квалитет во образоването (национални оценувања)				
Нето директни влијанија врз буџетот	0,0	-0,3	-0,3	-0,3
Директни влијанија врз расходите	0,0	0,3	0,3	0,3
Директни влијанија врз приходите	0,0	0,0	0,0	0,0

Обука на наставници				
Нето директни влијанија врз буџетот	-8,0	-9,1	-6,0	-2,0
Директни влијанија врз расходите	8,0	9,1	6,0	2,0
Директни влијанија врз приходите	0,0	0,0	0,0	0,0
Обука на менаџерски тимови				
Нето директни влијанија врз буџетот	-1,0	-1,0	-0,5	0,0
Директни влијанија врз расходите	1,0	1,0	0,5	0,0
Директни влијанија врз приходите	0,0	0,0	0,0	0,0
Развивање на наставни програми за III и IV година од стручно четиригодишно образование и реформски активности во стручното образование, развивање на модуларни пакети				
Нето директни влијанија врз буџетот	-6	-6	-6	0
Директни влијанија врз расходите	6	6	6	0
Директни влијанија врз приходите	0	0	0	0
Реформирање на двегодишно и тригодишното стручно образование и обука, спортска гимназија и за ученици со посебни потреби како и преводи на наставните програми на албански јазик				
Нето директни влијанија врз буџетот	-4	-4	-2,5	-2,7
Директни влијанија врз расходите	4	4	3	3
Директни влијанија врз приходите	0	0	0	0
Државна матура				
Нето директни влијанија врз буџетот	0	-15,3	-16,2	-17,5
Директни влијанија врз расходите	0	15	16	18
Директни влијанија врз приходите	0	0	0	0
Преведување И печатење на програмски документи на јазиците на заедниците				
Нето директни влијанија врз буџетот	0	-1,6	-1,8	-1,1
Директни влијанија врз расходите	0	2	2	1
Директни влијанија врз приходите	0	0	0	0
Изработка на Национална рамка на стручни квалификации до четврто ниво - ИСКЕТ, развој на стандарди на занимања				
Нето директни влијанија врз буџетот	-0,3	-0,3	-0,6	-0,8
Директни влијанија врз расходите	0,3	0,3	0,6	0,8
Директни влијанија врз приходите	0,0	0,0	0,0	0,0
Финансирање на научноистражувачка дејност со средства од буџетот				

Нето директни влијанија врз буџетот	0	-99,5	-14,5	-14,5
Директни влијанија врз расходите	0	100	15	15
Директни влијанија врз приходите	0	0	0	0
Подигнување на нивото на студентскиот стандард - нов студентски дон				
Нето директни влијанија врз буџетот	-1	-30	-120	0
Директни влијанија врз расходите	1	30	120	0
Директни влијанија врз приходите	0	0	0	0
Промоција на европска соработка во осигурување на квалитет				
Нето директни влијанија врз буџетот	-15	-62	-62	-62
Директни влијанија врз расходите	15	62	62	62
Директни влијанија врз приходите	0	0	0	0
Добавок на диплома				
Нето директни влијанија врз буџетот	-2	-2	-2	-2
Директни влијанија врз расходите	2	2	2	2
Директни влијанија врз приходите	0	0	0	0
Закон за основање на државен универзитет во штип				
Нето директни влијанија врз буџетот	-15	-15,1	0	0
Директни влијанија врз расходите	15	15	0	0
Директни влијанија врз приходите	0	0	0	0
Закон за високо образование				
Нето директни влијанија врз буџетот	0	-71	-138	-200
Директни влијанија врз расходите	0	71	138	200
Директни влијанија врз приходите	0	0	0	0
Воведување на ЕКТС				
Нето директни влијанија врз буџетот	-7,2	-7,2	-7,2	-7,2
Директни влијанија врз расходите	7,2	7,2	7,2	7,2
Директни влијанија врз приходите	0,0	0,0	0,0	0,0
Рангирање на високообразовни институции од страна на странски независни куки				
Нето директни влијанија врз буџетот	-1	-1,1	-1,1	-1,1
Директни влијанија врз расходите	1	1	1,1	1

Директни влијанија врз приходите	0	0	0	0
Учество во програмата на Заедницата "Интегрирана програма за доживотно учење"				
Нето директни влијанија врз буџетот	0,0	-31,0	-31,0	-31,0
Директни влијанија врз расходите	0,0	31,0	31,0	31,0
Директни влијанија врз приходите	0,0	0,0	0,0	0,0
Компјутеризација во Основните и средните училишта				
Нето директни влијанија врз буџетот	-740,0	-740,0	0,0	0,0
Директни влијанија врз расходите	740,0	740,0	0,0	0,0
Директни влијанија врз приходите	0,0	0,0	0,0	0,0
Животна средина				
	2007	2008	2009	2010
Нето директни влијанија врз буџетот	-21,5	-72,8	-58,0	-49,7
Директни влијанија врз расходите	114,5	170,7	140,2	120,5
Директни влијанија врз приходите	93,0	97,9	82,2	70,8
Изработка и усвојување на Националната стратегија за одржлив развој со АП на РМ				
Имплементација	-	X		-
Нето директни влијанија врз буџетот	-1,00	-1,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	55,00	25,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	54,00	24,00	0,00	0,00
Изработка на Национална стратегија за инвестиции во животната средина				
Имплементација	-	x		-
Нето директни влијанија врз буџетот	-0,50	-1,70	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	2,30	9,50	0,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	1,80	7,80	0,00	0,00
Изработка на Извештај за состојбата на животната средина				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	0,00	0,00	-1,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	0,00	0,00	1,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Изработка на Преглед на состојбите со животната средина				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	0,00	0,00	-0,50
Директни влијанија врз расходите	0,00	0,00	0,00	0,50

Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Подготовка и донесување на подзаконски акти од областа на животната средина согласно донесените закони				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-0,50	-1,00	-1,00	-1,00
Директни влијанија врз расходите	0,50	1,00	1,00	1,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Спроведување на проектот за Преспа Парк „Интегрирано управување со екосистемите во басенот на Преспанските Езера, Македонија, Грција и Албанија, донација GEF / UNDP				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-0,20	-3,60	-2,00	-2,00
Директни влијанија врз расходите	9,20	26,10	47,00	38,00
Директни влијанија врз приходите	9,00	22,50	45,00	36,00
Да се зајакнат единицата за ЕИА при МЖСПП , што вклучува зголемување на бројот на вработените и нивна обука				
Имплементација	-	X		-
Нето директни влијанија врз буџетот	-0,60	-1,10	-1,10	-1,10
Директни влијанија врз расходите	0,60	1,10	1,10	1,10
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Образование за животна средина – Проект зелен пакет				
Имплементација	-	X		-
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	0,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	12,00	6,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	12,00	6,00	0,00	0,00
Реализирање на тематски кампањи за подигнување на јавната свест				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-1,00	-2,00	-2,00	-2,00
Директни влијанија врз расходите	1,00	2,00	2,00	2,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Изработка на Национален план за заштита на амбиентниот воздух				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	-3,50	-1,20	0,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	3,50	1,20	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Доформување на Државниот автоматски мониторинг систем за квалитет на воздух со рурални автоматски мониторинг станици и редовно одржување на мониторинг системот за воздух				
Имплементација	-	X	X	X

Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	-5,75	-10,50	-10,50
Директни влијанија врз расходите	0,00	5,75	10,50	10,50
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Надоградба на системот за автоматско приирање на податоци со набавка на софтвер за автоматска валидација на податоците од мониторинг системот за воздух				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	-1,23	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	1,23	0,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Изработка на Стратегија за Управување со отпад				
Имплементација	-	X		-
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	-3,10	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	15,10	0,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	12,00	0,00	0,00
Изработка на локални планови и програми за управување со комунален и други видови неопасен отпад				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-4,00	-4,00	-5,00	-5,00
Директни влијанија врз расходите	4,00	4,00	5,00	5,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Подобрување на инфраструктура за управување со отпад				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-2,20	-5,00	-5,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	2,20	5,00	11,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	6,00	0,00
Изработка на физибилити студии и останата техничка документација за регионални депонии				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-2,90	-0,40	-0,40	-0,40
Директни влијанија врз расходите	2,90	3,40	6,40	6,40
Директни влијанија врз приходите	0,00	3,00	6,00	6,00
Затворање и ревитализација на дивите депонии и изградба на временни депонии				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-1,00	-1,50	-1,50	-1,50
Директни влијанија врз расходите	1,00	1,50	1,50	1,50
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Воспоставување на мониторинг мрежа за отпад - Подготовка и тековна надградба на планови за мониторинг на отпад на централно и локално ниво				

Имплементација	-	X		-
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	-1,00	-1,00	-1,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	1,00	1,00	1,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Развивање на програми и проекти за индустриски жаришта и обезбедување на финансиски средства за реализација на истите				
Имплементација	-	X		-
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	-3,00	-3,00	-3,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	3,00	3,00	3,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Одржување на пречистителната станица во Јегуновце - Пречистување на отпадни води загадени со Сгб+				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-1,00	-0,80	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	1,00	0,80	0,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Подготвување на национална стратегија за води и планови за интегрално управување со подрачјата на речните сливови				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0	-0,5	-1	-1
Директни влијанија врз расходите	0	0,50	1,00	1,00
Директни влијанија врз приходите	0	0,00	0,00	0,00
Воспоставување на мониторинг на подземни води - изработка на програма за мониторинг на подземни води				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	-1,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	1,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Изработка на техничка документација и изградба на системи за третман на отпадни води				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-1,30	-3,50	-4,00	-4,00
Директни влијанија врз расходите	1,30	3,50	10,00	16,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	6,00	12,00
Спроведување на програма за води-Швајцарска донација				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-2,00	-2,92	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	14,00	14,92	0,00	0,00

Директни влијанија врз приходите	12,00	12,00	0,00	0,00
Изработка на Стратегија за заштита на природа				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-0,20	-3,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	0,20	3,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Подготвување на Црвена листа и Црвена книга				
Имплементација	-	X		-
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	0,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	0,00	12,00	12,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	12,00	12,00
Валоризација и ревалоризација на природно наследство и негова категоризација				
Имплементација	-	X		-
Нето директни влијанија врз буџетот	-0,60	-1,50	-1,50	-1,50
Директни влијанија врз расходите	0,60	1,50	1,50	1,50
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Развивање на национална програма за мониторинг на компонентите на биодиверзитетот и индикатори на биодиверзитетот				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	-1,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	1,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Подготвување на документација и анализа за воспоставување на НАТУРА 2000.				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	-1,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	1,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Изработка на планови за управување со националните паркови				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	0,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	0,60	0,60	0,60
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,60	0,60	0,60
Зајакнување на капацитетите на индустријата за управување со хемикалии согласно новата ЕУ регулатива (обука)				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	0,00	-1,00	0,00

Директни влијанија врз расходите	0,00	0,00	1,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Зајакнување на институционалните и човечките капацитети за управување со ГМО				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	0,00	-0,30	-0,30
Директни влијанија врз расходите	0,00	0,00	0,30	0,30
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Имплементација на мерките од националната рамка за биосигурност				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	0,00	-3,00	-3,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	0,00	3,00	3,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Изработка и спроведување на програма за мерење и следење на нивоа на бучава и подобрување на системот за мониторинг на бучава и информативен систем				
Имплементација	-	X		-
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	-4,00	-1,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	4,00	1,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Имплементација на Стратегијата за управување со податоци за животната средина - развој на софтверската компонента на националниот информациски систем за животна средина (НИСЖС).				
Имплементација	-	X		-
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	-1,20	-0,50	-0,50
Директни влијанија врз расходите	0,00	1,20	0,50	0,50
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Одржување и надополнување на Катастарот на загадувачи и загадувачки супстанции во воздухот				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	-2,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	2,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Одржување и надополнување на Катастарот на загадувачи цврст отпад				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0	0	-0,6	-0,6
Директни влијанија врз расходите	0	0,00	0,60	0,60
Директни влијанија врз приходите	0	0,00	0,00	0,00
Надградба на Катастар на загадувачи на отпадни води				
Имплементација	-	X	X	X

Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	0,00	-0,80	-0,80
Директни влијанија врз расходите	0,00	0,00	0,80	0,80
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Воспоставување на Катастар и карта на заштитени подрачја				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	0,00	-0,80	-0,40
Директни влијанија врз расходите	0,00	0,00	0,80	0,40
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Воспоставување на Катастар и карта на загадувачи на почва				
Имплементација	-	X		-
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	0,00	0,00	-1,20
Директни влијанија врз расходите	0,00	0,00	0,00	1,20
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Воспоставување на Катастар и карта на создавачи на бучава				
Имплементација	-	X		-
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	0,00	-0,80	-0,40
Директни влијанија врз расходите	0,00	0,00	0,80	0,40
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Изработка на Физибилити студии за донесување на еко-критериуми за производи и услуги				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-1,00	-1,00	-1,00	-1,00
Директни влијанија врз расходите	1,00	1,00	1,00	1,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Имплементација на проекти согласно механизмот за чист развој - Протоколот од Ќото				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	0,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	0,60	1,20	0,60	0,60
Директни влијанија врз приходите	0,60	1,20	0,60	0,60
Изработка на втора Национална комуникација за климатски промени				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	-0,45	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	1,10	2,95	0,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	1,10	2,50	0,00	0,00
Заштита на озонска обвивка - Реализација на петта фаза од проектот за заштита на озонска обвивка				
Имплементација	-	X	X	X

Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	0,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	2,50	1,50	0,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	2,50	1,50	0,00	0,00
Имплементација на Национален план за елиминација и редукција на ПОПс - Елиминација на ПХБ-полихлорирани бифенили (PSB) во Македонија				
Имплементација	-	X		-
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	0,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	4,80	6,00	3,60
Директни влијанија врз приходите	0,00	4,80	6,00	3,60
Изработка на просторни планови согласно Просторниот План на РМ				
Имплементација	-	X		-
Нето директни влијанија врз буџетот	-1,00	-4,00	-4,00	-4,00
Директни влијанија врз расходите	1,00	4,00	4,00	4,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Производство, обликување, ажурирање, дистрибуција и презентирање на просторни податоци, согласно со тековните потреби на Министерството				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-0,50	-2,00	-2,00	-2,00
Директни влијанија врз расходите	0,50	2,00	2,00	2,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Изготвување и донесување на Законот за стандардите за производство, обликување, верификација, заштита и дистрибуција на просторни податоци				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	0,00	-4,00	-2,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	0,00	4,00	2,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Судски реформи				
	2007	2008	2009	2010
Нето директни влијанија врз буџетот	0,0	0,0	0,0	0,0
Директни влијанија врз расходите	263,0	266,0	313,0	295,0
Директни влијанија врз приходите	171,0	187,0	173,0	80,0
Закон за Јавни обвинители				
Имплементација	-	X	X	-
Нето директни влијанија врз буџетот	-12,00	-12,00	-12,00	-12,00
Директни влијанија врз расходите	12,00	12,00	12,00	12,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00

Формирање на Совет за Јавни обвинеители				
Имплементација	-	-	X	-
Нето директни влијанија врз буџетот	-18,00	-18,00	-18,00	-18,00
Директни влијанија врз расходите	18,00	18,00	18,00	18,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Реформа на Правосудниот систем				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-62,00	-49,00	-110,00	-185,00
Директни влијанија врз расходите	233,00	236,00	283,00	265,00
Директни влијанија врз приходите	171,00	187,00	173,00	80,00
Здравство				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-380,30	-386,50	-293,50	-294,00
Директни влијанија врз расходите	655,30	656,50	413,50	414,00
Директни влијанија врз приходите	275,00	270,00	120,00	120,00
Опрема за здравствените институции				
Нето директни влијанија врз буџетот	-24,00	-50,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	174,00	200,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	150,00	150,00	0,00	0,00
Подобрување на здравствена состојба на населението				
Нето директни влијанија врз буџетот	-115,00	-115,00	-115,00	-115,00
Директни влијанија врз расходите	115,00	115,00	115,00	115,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Подобрување на специјализираната здравствена заштита – јавно здравје				
Нето директни влијанија врз буџетот	-12,00	-14,00	-16,00	-18,00
Директни влијанија врз расходите	12,00	14,00	16,00	18,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Подобрување на квалитетот и планирањето на човечките ресурси				
Нето директни влијанија врз буџетот	-50,00	-60,00	-60,00	-60,00
Директни влијанија врз расходите	50,00	60,00	60,00	60,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Подобрување на квалитетот и планирањето на човечките ресурси				
Нето директни влијанија врз буџетот	-50,00	-60,00	-60,00	-60,00

Директни влијанија врз расходите	50,00	60,00	60,00	60,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Подобрување на фармацевтските услуги				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-4,90	-5,50	-6,00	-6,00
Директни влијанија врз расходите	4,90	5,50	6,00	6,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Подобрување на здравствениот информативен систем				
Имплементација	-	X		-
Нето директни влијанија врз буџетот	-9,50	-10,00	-11,00	-11,00
Директни влијанија врз расходите	9,50	10,00	11,00	11,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00
Управување со реформата на здравствената заштита				
Имплементација	-	X		-
Нето директни влијанија врз буџетот	-14,90	-22,00	-25,50	-24,00
Директни влијанија врз расходите	139,90	142,00	145,50	144,00
Директни влијанија врз приходите	125,00	120,00	120,00	120,00
Заштита од СИДА				
Имплементација	-	X	X	X
Нето директни влијанија врз буџетот	-100,00	-50,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз расходите	100,00	50,00	0,00	0,00
Директни влијанија врз приходите	0,00	0,00	0,00	0,00

7 МАТРИЦА НА УСПЕШНО СПРОВЕДУВАЊЕ НА РЕФОРМИТЕ ДЕФИНИРАНИ ВО ПЕП 2007 – 2009

<i>Мерки предвидени во ПЕП 2007 - 2009</i>	<i>Прифатено (Да / Не)</i>	<i>Датум</i>	<i>Коментар</i>
Приватизација			
Цел			
Завршување на поцесот на приватизација	Затворање на Агенција за приватизација	Да	Октомври 2005
	Пренесување на непродадените акции и уеди на надлежните институции	Да	Октомври 2005
	Завршување на процесот на приватизација во фирмите со општествен капитал преку продажба на берзата	Не	Во тек
	Приватизација во општествениот сектор и јавната администрација	Да	Во тек
Стратегија и политики во индустријата			
Подобрување на конкурентноста на македонската индустрија и зголемување на индустриското производство	Стратегија за развој на текстилната индустрија	Да	10.07.2007
	Национална стратегија за реструктуирање на челичната индустрија и нејзина имплементација	Да	31.07.2007
	Студија за развој на индикатори за конкурентност на македонската индустрија	Да	Одложено за 2008 година.
	Стратегија за индустриска политика и нејзина имплементација	Да	Одложена за 2008 година

Мерки предвидени во ПЕП 2007 - 2009	Прифатено (Да / Не)	Датум	Коментар
Странски директни инвестиции			
Подобрување на инвестиционата клима и зголемување на странските директни инвестиции	Програма за поттикнување на инвестиции во РМ (2007-2010 година)	Да	03.06.2007
	Спроведување на проектот Подобрување на инвестиционата клима во РМ	Да	12 јули 2007 год
	Спроведување на проектот Стимулирање на инвестициите во РМ	Да	2006 година
	Спроведување на Проектот за реформа на бизнис опкружувањето и институционално зајакнување BERIS	Да	Во тек
Деловно опкружување и МСП			
ЦЕЛ			
Јакнење на институционална инфраструктура	Нови бизнис центри	Да	Во тек До крај на 2007 ќе се формираат три нови бизнис центри. Во 2008 година и натаму предвидени се
	Зголемување на нивото и стандардите за тренинзи и тренери-ХРДФ	Да	Продолжува и во 2008 година
	Јакнење на јавно-приватен дијалог	Да	Континуирано
	Јакнење на капацитетот на Обсерваторијата за МСП	Не	2008 година Заради недостаток на средства, мерката е одложена за 2008 година.

Мерки предвидени во ПЕП 2007 - 2009	Прифатено (Да / Не)	Датум	Коментар
	Иновативен релеен центар	Да	Проектот за формирање на Иновативен релеен центар-Скопје е одобрен од ЕК и ќе биде прв проект кој ќе користи средства од програмата за конкурентност и иновации.
2.Унапредување на деловно опкружување	Регистрација и дерегистрација (намалување на време и трошоци)	Да	Реализирано. Времето за регистрирање на фирмa е три дена (во најскоро време се очекува и
	Јакнење на свеста за значењето на Повелбата за мали претпријатија	Да	Континуирано
	Унапредување на Е-услуги, Е-комуникација и законодавството за Е-бизнес	Да	Континуирано
Подобрување на пристапот до финансии	Јакнење на Гарантниот фонд и на издавањето на гаранции	Не	Мерката е одложена за 2008 година.
	Алтернативни финансиски инструменти	Да	Основани се 3 Инвестициони фонда.
	Основање на Приватно кредитно биро	Да	Во тек
	Поедноставување на даноците	Да	2007-2008 Воведен рамен данок

Мерки предвидени во ПЕП 2007 - 2009	Прифатено (Да / Не)	Датум	Коментар
Унапредување на претприемачката култура	Инкубатори, кластери, иновативни проекти, поддршка на промоцијата	Да	2007-2010 Во 2007 формиран е Инкубаторот за млади во Скопје, а формиран е и Бизнес старт-уп центар во Битола.
	Јакнење на ваучерскиот систем	Да	2007 Ваучерскиот систем продолжува во 2007 година и понатаму. Отворен постојан повик за нови консултантни.
	Поддршка во формирањето занаетчиски работлиници од типот на семеен бизнис	Да	2007 Поддршка преку Ваучерскиот систем на консултантски услуги за отворање на нови семејни бизниси.
Развој на енергетиката			
Либерализација на пазарот во енергетскиот сектор	Акциони планови за спроведување на Договорот за енергетска заедница како основна рамка на мерките и активностите за спроведување на реформите во електроенергетскиот сектор и во гасоводниот сектор на	Да	29.12.2006
	Нов модел на пазарот на електрична енергија на Република Македонија	Да	1 / 2 2008
	Имплементација на Проектот за социјална заштита против енергетската сиромаштија (ЕБОР)	ДА	31.07. 2007 (формирање на работната група)
	Имплементација на Проект за Систем за управување со животната средина	ДА	Декември 2007

Мерки предвидени во ПЕП 2007 - 2009	Прифатено (Да / Не)	Датум	Коментар
Енеретска ефикасност и одржлив развој	1. „Базна студија за обновливи енергетски извори на Република Македонија.	ДА	јуни 2008
	2. Правилникот за етикетирање на уреди за домаќинства од аспект на потрошувачка на електрична енергија	ДА	јули 2007
	3. Правилник за искористување на ОИЕ	ДА	јуни 2008
	4. Правилник за енергетска ефикасност кај постојни и нови градежни објекти	ДА	јануари 2008
	5., Студија за искористување на потенцијалите на ветерната енергија во Република Македонија	ДА	Октомври 2007
	6. Договор за грант од ГЕФ (Глобален еколошки фонд), помеѓу Република Македонија, преставувана од Министерството за финансии и Светска банка за добивање на грант во износ од 5.500.000 долари за реализација на ГЕФ – Проектот за одржлива енергија	ДА	26 февруари 2007 година склучен Ефективноста на грантот е од 31 август 2007 година. Времетр. на проектот е до април 2011

Мерки предвидени во ПЕП 2007 - 2009	Прифатено (Да / Не)	Датум	Коментар
	7. Проект „Соларни загревачи на вода“ се реализира со грант средства обезбедени од Австриската влада, во износ од 300.000 ЕВРА, а предвиденото времетраење за целосната реализација е три години,	ДА	Октомври 2008
	8. Стимулативната мерка Субвенции за првите 500 купувачи на термални соларни колекторски системи кои соодветно ги имаат инсталерирано во своите домови	ДА	Јули 2007
Инфраструктурен развој	1. Стратегија за развој на енергетиката на Р.Македонија	ДА	Јуни 2008
	2. Правилник за квалитет на течните горива	ДА	Јули 2007
	3. Закон за изменување и дополнување на Законот за енергетиката (Сл. Весник бр.36/2007),	ДА	Април 2007
	4. АМБО - Билатералниот Протокол за влезно излезни точки помеѓу Република Албанија и Република Македонија.	ДА	30.10.2006
	5. Потпишување на Триpartитната Конвенција за Проектот АМБО	ДА	31.01. 2007

Мерки предвидени во ПЕП 2007 - 2009	Прифатено (Да / Не)	Датум	Коментар
6. Законот за ратификација на Тристраната Конвенција во врска со Трансбалканскиот нафтоворден систем меѓу Р.Албанија, Р.Бугарија и Р.Македонија, склучена во Скопје на 31 јануари 2007 година. („Сл. весник на Р.М., бр 74/2007)	ДА	14 . 06. 2007	
Министерството за економија на 14 февруари 2007 објави меѓународен јавен оглас за давање на концесија за вода за производство на електрична енергија од 60 мали хидроелектрични централи.	ДА	14. 02. 2007 реализација во тек	
На 13 09 2007 година е објавен е нов меѓународен јавен оглас за давање на концесија за вода за производство на електрична енергија од 28 мали хидроелектрични централи	ДА	10 01 2008	
На 13 јуни 2006 година објавен е меѓународен јавен конкурс за пројавување на интерес за учество во постапката за претквалификација за изградба на две хидроелектрични централи на Црна Река, претквалификацијата заврши на 12 октомври 2006 година.	ДА	04.01.2007	

Мерки предвидени во ПЕП 2007 - 2009	Прифатено (Да / Не)	Датум	Коментар
	На 6 јуни 2007 година Министерството за економија објавуви меѓународен јавен конкурс за пројавување интерес за претквалификација за доделување на концесија за изградба на ХЕЦ „Бошков мост”.	ДА	реализација во тек
Електрификација на неелектрифицирани населени места	Секој година Владата носи Одлука за електрификација на неелектрифицирани села, за 2007 година е донесена одлука	ДА	реализација во тек
Туризам и угостителство			
ЦЕЛ			
1. Градење препознат имиџ на македонскиот туризам, конкурентен на меѓународниот туристички пазар.	Промотивни активности на меѓународниот туристички пазар.	Да	континуирано Во трекот на годината успешно беше извршена презентација во Софија, Истанбул, Берлин, Москва, Белград, Приштина и Келн.
2. Поттикнување и развој на туристичката понуда.	Изготвување на Национална стратегија за развој на туризмот.	Да	2007 Усвојување на Влада во месец декември.
3. Освојување на нови туристички пазари.	Формирање на Национална туристичка организација.	Не (со самата стратегија)	2008
5. Присуство на препознатлив бренд на сместувачките капацитети.	Давање на локации за инвестиции на меѓународни тендери.	Да	2008-2010 Реализирана една во Скопје.
6. Развој на туризмот на целата територија на Македонија.	Поддршка на туристичката понуда базарина на	Да	2007-2009 Со имплементација на

Мерки предвидени во ПЕП 2007 - 2009		Прифатено (Да / Не)	Датум	Коментар
	традиционни, природни, културни и други вредности			Стратегијата за развој на туризмот 2008-2012
7. Проширување на туристичката сезона.	Развој на нови видови на алтернативен туризам (рурален, културен, здравствен, конференциски и др.)	Да	2007-2009	Со имплементација на Стратегијата за развој на туризмот 2008-2012
Финансиски систем				
ЦЕЛ				
Jakнење на конкуренцијата	отворање филијали (branch) на странски банки	ДА	јануари 2008	Можноста за отворање филијали е дадена пред крајниот рок со новиот Закон за банките донесен во месец мај 2007. Ефектите се очекуваат во претстојниот период
	регулатива за институции кои издаваат електронски пари	ДА	декември 2007	
Внатрешна реорганизација и преструктуирање	зајакнување на регулативата за корпоративно управување и внатрешна контрола, fit and proper критериуми за членови на органи на управување	ДА	крај на 2006	
	зајакната супервизија во однос на функционирањето и процедурите на органите на управување	ДА	континуирано	
	подготовка на план за развој на супервизијата во НБРМ	ДА	почеток на	во тек

Мерки предвидени во ПЕП 2007 - 2009	Прифатено (Да / Не)	Датум	Коментар	
развибање на концепт на анализа на финансиска стабилност во НБРМ	ВО ТЕК	КОНТИНУИРАНО	ВО ТЕК	
зајакнување на капацитетот на супервизорите	ВО ТЕК	КОНТИНУИРАНО	ВО ТЕК	
имплементација на Новата капитална спогодба од страна на НБРМ (Базел II)	ВО ТЕК	КОНТИНУИРАНО	ВО ТЕК	
Пазар на труд				
ЦЕЛ				
Зголемување на стапка на вработенот	Подршка за прво вработување на млади луѓе до 27-годишна возраст	ДА	КОНТИНУИРАНО ВО 2007	Оперативен план за активни мерки за вработување за 2007
	Промена во постоечката регулатива за одделување на здравственото осигурување од осигурувањето во случај на невработеност	НЕ	КРАЈ НА 2007 ГОДИНА	МТСП и Министерство за здравство изработија предлози за измена на законите
	Поддршка за самовработување	ДА	КОНТИНУИРАНО	500 самовработувања во 2007
	Анализа на потребата од вештини	ДА	КОНТИНУИРАНО	Редовна активност на АВРМ
	Твининг проект за хармонизација на трудовото Законодавство	ДА	1 Квартал 2009	Избран е твининг партнери

Мерки предвидени во ПЕП 2007 - 2009	Прифатено (Да / Не)	Датум	Коментар
Систем за социјална сигурност			
ЦЕЛ			
Унапредување на националната политика за социјална инклузија	Примена на Лаекенските индикатори од страна на Државниот завод за статистика	Не	Оваа активност согласно програмата е предвидена за период 2008-2009 во рамки на ДЗС
	Воспоставување на меѓуминистерско координативно тело план за справување со сиромаштијата и социјалната исключеност	не	Поради пролонгирање на активностите околу "JIM"
	Развивање на програми за алтернативни облици на заштита за најранливие групи на граѓани	да	Активноста се одвива во континуитет при што постијано се проширува мрежата на алтернативни облици на заштита за најранливие групи на граѓани
Редуцирање на семејното насиљство	Подготовка на Национална стратегија за семејно насиљство	да	Декември 2007 Во моментот е изработена завршната работна верзија на
	Подготовка на протокол за соработка помеѓу следниве министерства: МТСП, МВР, МП, МЗ и НВО за дететрминирање на постапките во поглед на заштитата на жртвите од семејно насиљство	Да	Целокупните активности е планирано да завршат најдоцна до јануари 2008 година

Мерки предвидени во ПЕП 2007 - 2009	Прифатено (Да / Не)	Датум	Коментар
Унапредување на остварувањето на правата и услугите од социјална заштита и социјална сигурност	Подготовка на нов закон за социјална заштита	Да	Март-2007 измени на законот
	Усвојување на Национална програма за социјална заштита	Не	Активноста е пролонгирана за период по донесување на новиот Закон за социјална заштита и социјална сигурност
	Подготвување на национална програма за деинституционализација	да	Октомври 2007
Земјоделство, шумарство и водостопанство			
ЦЕЛ			
1. Подобрување на административниот капацитет за менаџмент на земјиштето во државна сопственост	Проценка на системот за распределба на земјиштето во државна сопственост и процедурите за алокација на земјиштето и показатели за неговор користење	Да	IV Квартал 2006 година
	Воведување на детална евидентија и ИТ база на податоци за државната сопственост/парцели (поддржано од катастарски парцели)	да	2007 година
	Надградување на процедурите и зајакнување на критериумите за распределба на земјиштето во државна сопственост	да	2007 година
			Завршено - регулирано со новиот Закон за земјоделско земјиште

Мерки предвидени во ПЕП 2007 - 2009		Прифатено (Да / Не)	Датум	Коментар
2. Развој на пазар за земјоделско земјиште				
➤ Подобрување на ефикасноста и продуктивноста на фарма	Студија за земјоделското земјиште вклучувајќи и анализа за опсегот и причините за напуштање на земјата и подготвка на мерки на политиката за намалување на необработеното земјоделско земјиште	не		се планира за 2008 година
➤ Подобрување на големината на индивидуалните фарми				
➤ Подобрување на искористеноста на земјоделското земјиште				
➤ Подобрување на пристапот до рурални кредити под услов регистрираното земјоделско земјиште да биде земено како колатерал	Носење на нов Закон за земјоделско земјиште и измени на други правни акти за креирање на функционален пазар за земјоделско земјиште	да	крај на 2007 година	Законот е донесен на 1 ноември 2007 година
	Поставување на целосно дигитализиран катастар за лозови насади	да	2007-2009	во тек
	Воведување на регистар за земјоделско земјиште преку дигитализација на податоците на катастарот од државната Управа за геодетски работи.	да	2007-2009	во тек
1.Рехабилитација на селата	Диверзификација на економските активности во руралните средини вклучувајќи и промовирање на рурален туризам	Да	продолжува	во континуитет (ИПАРД план)
• Свртување на процесот на рурална-урбана миграција				
• Промовирање на урамнотежен регионален економски развој				
• Да се осигура оддржлив развој на шумите и дивиот свет	Програма за инвестиции во јавни добра (системи за водоснабдување и канализација)	Да	продолжува	во континуитет (ИПАРД план)
	Пошумување и заштита на шумите	Да	продолжува	во континуитет (ИПАРД план)

Мерки предвидени во ПЕП 2007 - 2009	Прифатено (Да / Не)	Датум	Коментар
	Политика на заштита на дивиот свет и ловството	Да продолжува	во континуитет (ИПАРД план)
2. Подобрување на системните за надводнување и одводнување	Програма за поддршка на инфраструктурата во земјоделството (подобрување на системите за одводнување и наводнување)	да продолжува	во континуитет
3. Зајакнување на конкурентноста на земјоделските домаќинства ➤ Модернизирање на производната технологија ➤ Подобрување на квалитетот на производството ➤ Подобрување на приносот по фарма ➤ Повинување со барањата на стандардите за животната средина, ветеринарните и фитосанитарните	Востоставување на заеднички производни капацитети и заштитни знаци Измена на Законот за поттикнување на развојот на земјоделството Воведување на Добра земјоделска практика Алоцирање на фондови за финансиска поддршка за земјоделството: традиционално конкурентни производи, нетрадиционални производи, органско производство, квалитетен семенски материјал и поддршка на здруженијата на производители.	да да да да продолжува	2007 2007 2007 ИПАРД план, Закон за земјоделство и рурален развој ИПАРД план, Закон за земјоделство и рурален развој

Мерки предвидени во ПЕП 2007 - 2009	Прифатено (Да / Не)	Датум	Коментар	
Поддршка на инвестиции на ниво на фарма во опрема и во согласност со ЕУ	да	продолжува	ИПАРД план, Законт за земјоделство и рурален развој	
4. Реструктуирање на прехрамбено преработувачката индустрија ➤ Подобрување на производните системи во согласност со барањата за безбедност ➤ Поддршка на заеднички пазарни активности ➤ Востоставување на ефикасна вертикална интеграција на земјоделството и преработката на храна ➤ Воведување на модерни технологии	Формирање на Совет за соработка во агропрехранбениот сектор за развивање на јавно-приватен дијалог	да	2007	со законот за земјоделство и рурален развој
	Програма за поддршка за воведување на системи за сертификација и регистрација HACCP, сертификација на органско производство, итн.)	да	продолжува	со законот за земјоделство и рурален развој
	Унапредување и поддршка на вертикална соработка	да	продолжува	со законот за земјоделство и рурален развој
	Поддршка на промотивни настани и национално учество на меѓународни саеми за земјоделство	да	продолжува	со Програмите за развој на МЗШВ
	Поддршка на инвестициите во опрема во согласност со закондавството на ЕУ	да	продолжува	со Програмите за развој на МЗШВ
5. Зајакнување на земјоделските пазари ➤ Подобрување на пазарните синцири ➤ Поддршка на инвестиции во пазарни капацитети ➤ Промовирање на системи и брендови за квалитет	Трансформација на јавното претпријатие „АгроБерза“	да	продолжува	

Мерки предвидени во ПЕП 2007 - 2009	Прифатено (Да / Не)	Датум	Коментар
Развој на Национална програма за промовирање на македонското агро-прехранбено производство во врска со градење на препознатливи и заштитени национални брендови	да	продолжува	
Носење на Закон за пазарни организации за земјоделски производи и соодветни подзаконски акти за хармонизација на законодавството со законодавството на ЕУ (за воведување на регулативи за минимален квалитет, високо квалитетни производи и географско етикетирање, стандарди за квалитет и пазарни стандарди на земјоделски производи)	да	завршено	со законот за земјоделство и рурален развој
Поддршка на процесот на основање на здруженија на производителите	да	Завршено	со законот за земјоделство и рурален развој
Промовирање на здружување на земјоделците во коперативи	да	Продолжува	со Програмите за развој на МЗШВ
Поддршка на зајакнувањето на пазарите за големопродажба во соработка со локалната самоуправа и потенцијалните корисници (земјоделци, нивните здруженија и трговци)	да	Продолжува	Иницијалните активности се релацираат со помош на ЈП Агроберза
Поддршка на инвестициите во здруженија на производителите заради концентрирање на понудата (капацитети за складирање)	да	Продолжува	со Програмите за развој на МЗШВ

Мерки предвидени во ПЕП 2007 - 2009	Прифатено (Да / Не)	Датум	Коментар
6. Зајакнување на земјоделските институции <ul style="list-style-type: none">• Да се креираат ефикасни институции за дизајнирање, имплементирање и примена на ЗЗП политики• Да се постават алатки и механизми за имплементација, мониторинг и проценка на политиките за развој на земјоделството и руралните средини	Развивање на нова институционална и организациона препознатливост на МЗШВ	Да	завршено, усвоена Систематизација на МЗШВ
	Градење на капацитетите на МЗШВ за дизајн, имплементирање и спроведување на политики	Во тек	2007-2009 ВО КОНТИНУИТЕТ
	Реструктуирање на АПРЗ	Во тек	2007-2009 ВО КОНТИНУИТЕТ
	Основање на Платежна Агенција	ДА	2007-2008
	Зајакнување на земјоделската инспекција, ветеринарните и фитосанитарните служби	Во тек	2007-2009 ВО КОНТИНУИТЕТ

Стратегија за рурален развој				
Мерки предвидени во ПЕП 2007-2009		Прифатено (Да/Не)	Датум	Коментар
	Пошумување на голини и ерозивни земјишта (2500ха), нега на шумски култури и мелиорација на деградирани шуми и шикари (450ха)	ДА	2007-2009	Во 2007г. Пошумени се 820ха, нега на шумски култури, мелиорација надегр.шуми 150ха
	Заштита на шумите од биотски и абиотски фактори (Зајакнување на ИДП службата преку набавка на соодветна опрема за лабораторија и поставување на 5 метеоролошки станици)	НЕ	2007-2008	Необезбедени финансиски средства од донатори во 2007г.
	Техничко опремување за заштита од пожари преку набавка на 37 специјализирани возила	ДА	2007-2008	Во преговори со донатори
	Формирање на информатичка мрежа и воведување на ГИС технологија и информативен систем со база на податоци	ДА	2007-2009	Во преговори со донатори
	Изготвување на методологија за извршување на национална инвентаризација на шумите во РМ и нејзино спроведување	ДА	2007-2009	Започнат проект со ФАО
	Поставување на Биоиндикаторски точки	ДА	2007	Од вкупно 48 б.т во 2007 поставени се 41. Останатите дополнително ќе се постават
	Изработка на Општ План за стопанисување со шумите во РМ	НЕ	2007-2009	Необезбедени финансиски средства од донатори во 2007г.
	Развој на ловството во РМ	НЕ	2007-2009	Необезбедени финансиски средства од буџетот во 2007г.

	Подобрување на квалитетот со реинтродукција и интродукција на дивеч	НЕ	2007-2009	2008г. Предвидена е изработка на студија за интродукција и реинтродукција во ловиштата во РМ
Патен транспорт				
Цел				
Изградба на Пан-Европски коридор X	Изградба на Обиколница околу Скопје фаза I	Да	Ќе заврши во 2008	
	Изградба на Обиколница околу Скопје фаза II	Да	Ќе заврши во 2008	
	Изградба на Автопат Демир – Капија – Удово - Смоквица	Да		Активности во тек
	Изградба на автопат Куманово - Табановце	Да		Договорот со Светска банка е потписан
	Изградба на автопат, граница Р.Албанија-Скопје-граница со Р.Бугарија	Да		Активности во тек
Изградба на национална атна мрежа	Радовиш Струмица	Да	2008	Активности во тек
	Зајакнување на мостови	Да	2007	Левата страна на автопатот завршена
	Рехабилитација на 60 км автопат – Скопје Велес	Во тек	2008-2009	
Железница				
Цели				
Институционална рамка – Основање на двата субјекта – ЈП за железничка инфраструктура Македонски железници и АД за транспорт Македонски железнички сообраќај	План за поделба на ЈП македонски железници	Да	Донесени и објавени во Сл. весник на РМ бр. 58 од 11 мај 2007	

	Донесување на статут за двете претпријатија	Да	За ЈП МЖ Инфраструктура 17 септември 2007 За МЖ Транспорт 11 мај 2007	
	Кадровско и техничко обезбедување на двете претпријатија	Да		Назначени се новите органи на управување и директори на двете компании
Зајакнување на институционалниот капацитет – Кредит од Светска банка (Компонента 1 и 2)-	Подготовка на студија за трансформација и преземање мерки за намалување на социјалните последици кај отпуштените работници	Да	2007	Од вкупно 4 Студии, за 3 Студии одбрани се консултантски куки, склучени се договори.
Инвестиции во инфраструктура – финансиска конструкција за нова железница, како и за реконструкција и модернизација, обнова и одржување на тековната инфраструктура.	Подготовка на петгодишна динамика национална програма за железничка инфраструктура	Да	31.07.2007 година	
	Подготовка на акционен план за изградба, реконструкција, модернизација, поправка и одржување на железничката инфраструктура	Да	22 февруари 2007	
Инвестиции во Инфраструктурата	Подобрување на инфраструктурата	Да	Континуирано	
Изградба на инфраструктура долж Коридор 10	Коридор 10 рехабилитација на железничката линија Велес-Кременица	Не		Владата на РМ на седницата донесе заклучок, оваа делница да се има во предвид при разгледување на стратешките приоритети на Владата.

Воздушен сообраќај				
Цели				
Одвојување на регулаторот од оперативната функција на АЦВ согласно Законот за воздухопловство од 2006	Усвојување на позаконските акти	Не (тековно)	Рок: 2007/IV	
	Одлука за основање на АД Макконтол со статут за основање	Не	Рок: февруари 2007	Во ПЕП 2008-2010 насловот е корегиран: <i>Одлука за основање на АД АНСП со статут за основање</i>
	Одлука за износот на надоместокот за услугите во воздушниот сообраќај	Не (во изработка)	Рок: 2007/ IV	Насловот е погрешен. Во ПЕП 2008-2010 е корегиран: <i>Одлука за надоместокот и методот на наплата на воздушните навигациски услуги и за одредување на уделот од таа сума кој ќе се користи за финансирање на Агенцијата</i>

	Одлука за делот од надоместокот од користење на услуги кои ќе се користат за финансирање на Агенцијата.	Не (во изработка)	Рок: 2007/ IV	Насловот е погрешен. Во ПЕП 2008-2010 е корегиран: <i>Одлука за определување на надоместокот за обезбедување од незаконско мешање на аеродром и употреба на аеродрмската инфраструктура, и за одредување на уделот на оваа сума која ќе се користи за финансирање на Агенцијата.</i>
	Подготовка на делбен биланс за АЦВ.	Не (во изработка)	Рок: 2007/ IV	Во тек е проценка на вредноста на капиталот на АЦВ, врз чија основа ќе се изработи делбениот биланс.
Заеднички Мултилатерален Договор за воспоставување на европска заедничка воздухопловна област (ECAA)	Ратификација на Договорот за ECAA	Да	„Сл. весник на РМ“ бр.27/07	
	Исполнување на обврските од Протокол 5 од Договорот за ECAA	Не (тековно)	Рок: 2009/ IV	Динамиката за исполнување на обврските од Протокол

РЕФОРМА НА ЈАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЈА

Цели

Институционално подобрување на административните структури и зајакнување на административните капацитети				
Да се обезбеди целосно спроведување на Законот за државните службеници, деполитизирање на вработувањето и напредувањето во кариерата на државните службеници и другите лица од јавната администрација и воведување систем на кариера заснован на заслуги.	- Спроведување на постапките за вработување и напредување согласно Законот за државни службеници	Во тек	2006 година	Од 1 јуни до 1 септември 2007 година објавени се 56 огласи за вработување на 574 државни службеници. Во истиот период, спроведени се

	- Имплементација на Акциониот план за човечки ресурси во државната управа на Република Македонија (состојби, управување, развој и предизвици)	Во тек	2007 година	Континуирано постапување согласно планот
	- Преземање соодветни активности за постигнување на соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците во органите на државната управа во кои истата не е постигната	Во тек	Континуирано	Континуирано
	- Утврдување организациони единици за човечки ресурси во сите органи на државна управа и воспоставување мрежа за соработка и координација на организационите единици за човечки ресурси	Да	2007 година	
	- Преиспитување на актите за организација и систематизација на работните места, во согласност со функционалните анализи и стратешките планови	ДА	2007 година	
	- Обезбедување пристап до интернет и електронска пошта за сите државни службеници	Да	2007 година	Реализирано
	- Воспоставување на механизми за делегирање на надлежности на раководните државни службеници	Во тек	2007 година	
	- Изработка на Документ за политики за привлекување и задржување на млади и високообразовни кадри во државната служба	Да	2007 година	
	- Донесување на Уредба за опис на звањата и Уредба за изменување и дополнување на Уредбата за начелата за внатрешна организација на органите на државната управа 2007 година	ДА	2007 година	Донесени и објавени во Сл. весник
	- Воспоставување на Единица за поддршка на обуката на државните службеници во Скопје	ДА	2007 година	

	<ul style="list-style-type: none"> - Анализа на процесот за оценување на државните службеници врз основа на доставени извештаи до Агенцијата за државни службеници 	Во тек	Континуирано	
	<ul style="list-style-type: none"> - Спроведување на Националниот систем за координација на обуката и стручното усовршување на државните службеници во РМ и подготвка на Програма за обука и стручно усовршување на државните службеници, со анализа на потребните финансиски средства за нејзино спроведување 	Во тек	2006,2007 година	Континуирано
Економска област				
Да се зајакне правната сигурност за економските субјекти. Да се забрзаат законодавните постапки и да се прочистат правата на сопственост.	<ul style="list-style-type: none"> - Спроведување на реформата на правосудството - да се обезбеди целосно спроведување на стратегијата и акцискиот план на реформата во судството како и да се обезбеди независност и ефикасност на судството. 	Во тек	Континуирано	Континуирано
	<ul style="list-style-type: none"> - Целосно систематизирање и компјутеризирање на информатичкиот систем на институциите инволвирани во спроведувањето на едношалтерскиот систем 		2006 година	Реализирано
	<ul style="list-style-type: none"> - Востоставување на единствен трговски регистар во електронска форма 		2006 година	Реализирано
	<ul style="list-style-type: none"> - Подготвување извештај на преземените активности со препораки за идни чекори во однос на одвојувањето на несуштинските функции на државата од страна на Министерството за правда во соработка со Министерството за економија и Министерството за финансии 		2007	Континуирано

	<ul style="list-style-type: none"> - Продолжување со одвојувањето на несуштинските функции (дивестирањето) во дадени области како што се домовите за стари лица и студентските домови 	Во тек	2007	Континуирано
	<ul style="list-style-type: none"> - Воведување на постапката за проценка на влијанието на регулативата (РИА) 	Да	2007	Во тек трета фаза
Јавни финансии				
Да се заврши формирањето на функционално независни единици за внатрешна ревизија во институциите на централната власт и да се формираат такви единици на ниво на општините. Да се зајакне улогата за координација на Министерството за финансии	<ul style="list-style-type: none"> - Формирање на единици за внатрешна ревизија во останатите буџетски корисници на централно ниво 	Во тек	2006 година	Согласно Акциониот план во тек се активности за доекипирање на единиците за внатрешна ревизија со прием на нови 40 внатрешни ревизори. Со реализацијата на Акциониот план вкупниот број на внатрешни ревизори на централно ниво ќе изнесува 88. Досега на централно ниво формирани се 32 единици за внатрешна ревизија
Да се формира одделение за хармонизација на финансискиот менаџмент и контрола во Министерството за финансии	<ul style="list-style-type: none"> - Донесување на Систематизација за измена и дополнба за систематизација во МФ со која Секторот за централна внатрешна ревизија ќе се преструктурira Сектор за јавна внатрешна финансиска контрола 	Да	2006 година	Реализирано
Да се развијат ефикасни системи за управување, следење, контрола и ревизија потребни за спроведување на програмите во согласност со пред-пристапните инструменти на ЕУ под услови на децентрализирано спроведување.	<ul style="list-style-type: none"> - Екипирање и склучување на договори во рамки на Одделението за централно финансирање во Министерството за финансии 	Да	Континуира но	Континуитано
	<ul style="list-style-type: none"> - Формирање и изготвување на основните правилници и процедури на Платежна агенција за рурален развој во рамки на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство 	Да	2007	Реализирано

	- Екипирање на Одделението за управување со фондовите на ЕУ - Набавка на интегрирано софтверско решение за поддршка на трезорскиот систем, со цел директно поврзување на буџетските корисници, фондовите и единиците на локалната самоуправа со трезорот	Во тек	Континуирано	Реализирано
	Да се заврши формирањето на функционално независни единици за внатрешна ревизија во институциите на централната власт и да се формираат такви единици на ниво на општините; да се зајакне улогата за координација на Министерството за финансии и да се обезбеди соодветен персонал, обука и опрема.	Во тек	Континуирано	Досега на централно ниво од планираните 88 формирани се 32 единици за внатрешна ревизија со 53 внатрешни ревизори. На локално ниво, од планираните 42 општини со над 15.000 жители, формирани се 27 единици за внатрешна ревизија со вкупно 24 внатрешни ревизори, кои поминаа основна и напредна обука за внатрешна ревизија. Спроведени обуки на локално ниво
Реформа на локалната самоуправа и децентрализацијата				
Да се зајакне административниот капацитет на национални и локални нивоа и да се почне со подготовкa на стратешки планови вклучувајќи и финансиски стратегии.	Континуирани обуки		Континуирано	Во текот на август – септември 2007 година спроведени се 8 генеречки обуки за стратешко планирање за државните службеници во единиците на локалната самоуправа. Обуките ги спроведоа Генералниот секретаријат на Владата на РМ во координација со Министерството за локална самоуправа

Да се заокружи потребната првна рамка за спроведувањето на процесот на децентрализација и натамошно спроведување на стратегијата за еднаква застапеност на малцинствата во јавната администрација и јавните претпријатија.	Доставување на полугодишни извештаи за спроведување на процесот на децентрализација		Континуира но	Во текот на 2007 година до Владата на Република Македонија се доставени 2 полугодишни Извештаи за спроведување на децентрализацијата кои се усвоени
Да се заврши процесот на децентрализација и натамошно спроведување на стратегијата за еднаква застапеност на малцинствата во јавната администрација и јавните претпријатија.			Континуира но	Информацијата е достапна во Владата на РМ
Да се спроведат препораките на Државната комисија за спречување на корупцијата како и натамошно подобрување на координацијата помеѓу институциите задолжени за примена на законот.	Општинска администрација и локална управа - континуирана обука за нови и пренесени надлежности - дизајнирање на специјализирани обуки на локално ниво		Континуира но	По оддржувањето на генеречките, обуки за стратешко планирање во локалната самоуправа, до крајот на 2007 година ќе се спроведат специјализирани обуки на оваа тема.
Да се обезбеди натамошно подобрување на управувањето со јавните финансии. Посебно, да се спроведе фискална децентрализација и да се продолжи со декомпресија на платната структура на државната администрација.	Ефикасно спроведување на Законот за финансирање на единиците на локална самоуправа	Во тек	2007	Континуирано
	Зајакнување на капацитетите на локалната самоуправа за управување со јавни финансии	Во тек	2007	Континуирано
Транспарентност, етичност, ефикасност и отвореност на јавната администрација				
Да се подобри транспарентноста на администрацијата	Воведување на Граѓански дневник-иновативна и ефикасна алатка за подобрување на јавниот сервис и борба против бирократијата и корупцијата	Да	2007	Реализирано
	- Унапредување на услугите на порталот -	Да	2006 година	Воспоставена бесплатна телефонска линија 15 111
	- Унапредување на соработката и електронска размена на информации меѓу органите на управата	Да	2006 година	Воспоставен порталот Г2Г портал, е-седница и
	- Развивање на систем за управување со работни задачи, одлуки и информации		2006 година	активности во тек
	- Стратегија за соработка со НВО секторот	Да	2006 година	Реализирано

	-Подготвување каталог на органи на државната управа и нивните услуги кон граѓаните и поврзување на информациите во каталогот со постоечкиот сервис портал www.uslugi.gov.mk	Во тек	2007 година	Активности во тек
	- Зајакнување на капацитетите и ресурсите за имплементацијата на Законот за управна инспекција	Да	2006 година	Реализирано
	- измена на Закон за здруженија на граѓани и фондации	Не	2008 година	Во тек е подготовка на нов текст (март 2008)
	- Донесување на подзаконски акти на Законот за слободен пристап до информациите од јавен карактер	Да	2006 година	Реализирано
	- Осмислување и спроведување на кампања за запознавање на јавноста за заштитата на нивните права пред судовите согласно воведените промени во судство	Да	2006 година	Спроведена кампања за Закон за парнична постапка, Закон за извршување и Закон за медијација
	- Зголемување на свеста на јавноста за Народниот правоборанител како потенцијален механизам кој постапува по претставки во врска со корупцијата во јавната администрација	Во тек	2007 година	Континуирано
Да се обезбеди ефикасно спроведување на Кодексот на етичко однесување на државните службеници.	- Преиспитување на постојните правила и процедури и идентификација на можни Даподобрувања на постојниот систем кој се дефинира со Законот за државни службеници а се однесува на етичкото однесување	Да	континуирано	Донесени измени на Етичкиот кодекс
	- Подготвување Етички кодекс на министри и носители на јавни функции именувани од Владата на РМ од страна на Министерството за правда	Да	2007 година	Подготвена прва нацрт верзија
	- Да се воведат одредби во кодекси на однесување за сите јавни службеници, за пријавување на сомневања на корупција	Да	2007 година	

Да се обезбеди соодветна соработка на сите државни органи со Народниот правобранител и да се подобри следењето на неговите препораки.	- Унапредување на соработката на државните органи со Народниот правобранител	Во тек	континуиран о	Востоставен механизам преку кој Владата се информира преку квартални извештаи за постапувањето на ОДУ по предметите од НП
	- Извештаи од страна на органите на управата до Владата по однос на препораките на НП на тримесечно ниво	Да	2006 година	Три месечни извештаи редовно се разгледуваат од Владата
Да се востостават транспарентни и одговорни локални администрацији и да се развијат внатрешните контроли и ревизии при управувањето со децентрализираните фондови.	- Донесување и спроведување на правилници и други акти на единиците на локалната самоуправа во согласност со Законот за државни службеници	Да	2006 година	Реализирано
	- Спроведување на надзор врз спроведувањето на законот	Да	2006 година	Реализирано
	- Донесување на петгодишна стратегија за обуки	Да	2006 година	Реализирано
	- Спроведување на обуки согласно Стратегијата за обуки	Да	2006 - 2010 година	Континуирано
Животна средина				
ЦЕЛ	Мерки			
1. Вградувањето на еколошките прашања во другите релевантни секторски политики во насока на востоставување на одржлив развој	Изработка и усвојување на Националната стратегија за одржлив развој со АП на РМ	да	2007-2008	Стратегијата треба да биде подгответена до крајот на првиот квартал од 2008 година
	Да се зајакнат единицата за ИППЦ при МЖСПП и соодветните во локалните самоуправи, што вклучува зголемување на бројот на вработените и нивна обука	да	2007-2009	Реализирање на нови вработувања во четврти квартал на 2007 година / реализирана обука во 2007 година во рамки на CARDS

	Подготвување на прирачници и постапки за олеснување на процесите на подготвување и доставување на барања за интегрирани еколошки дозволи	да	2007	Реализирано во 2007 година во рамки на CARDS 2004
	Постапување со барањата за добивање на интегрирани еколошки дозвола и супервизија на процесот	да	2007-2009	Постапката за постапување со барањата за добивање на интегрирани еколошки дозвола започна во 2007 година
2. Подобрување на национален систем и процедури за оцена на влијанијата врз животната средина	Подготвување и донесување на административни процедури/регулатива за имплементација на ЕИА	да	2007	Реализирано во 2007 година во рамки на CARDS 2004
	Да се зајакнат единицата за ИППЦ при МЖСПП и соодветните во локалните самоуправи, што вклучува зголемување на бројот на вработените и нивна обука	да	2007	Реализирање на нови вработувања во четврти квартал на 2007 година / реализирана обука во 2007 година во рамки на CARDS 2004
3. Институционално зајакнување на МЖСПП	Формирање на Управа за животна средина	да	2007-2009	Формирана со нов акт на систематизација во 2007. Реализирање на нови вработувања во четврти квартал на 2007 година /
	Зајакнување на МЖСПП за воспоставување на децентрализиран имплементационен систем /kreирање и спроведување на политики	да	2007-2009	Реализирање на нови вработувања во четврти квартал на 2007 година / реализирана обука во 2007 година во рамки на CARDS 2004
	Зајакнување на капацитетот на Инспекторат за животна средина	не	2007-2009	Недостаток на финансиски средства

4. Имплементација на Национален план за елиминација и редукција на ПОПс	Елиминација на ПХБ-полихлорирани бифенили (ПСБ) во Македонија	не	2007-2008	Проектот за Елиминација на ПХБ треба да биде одобрен за финансирање од Глобалниот еколошки фонд до крајот на 2007. Очекувана физичка реализација во периодот 2008-2010
	Надградба на инценератот за медицински отпад во ЈП Дрисла	не	2007-2008	Проектот не е одобрен од ГЕФ
5. Подигање на јавна свест	Образование за животна средина – зелен пакет	да	2007-2008	Проектот се реализира во рамки на проектните активности (донација на Австриска Влада)
6. Подобрување на квалитетот на воздухот преку намалување на емисиите на основните загадувачки супстанции од релевантните сектори	Подготовка на план и програма за квалитет на амбиентен воздух	не	2008	/
	Подготовка на катастар за загадувачи и загадувачки супстанции во воздухот	не	2009	/
	Изработка на проценки за пристапување на РМ кон протоколите на ЛРТАП конвенцијата	не	2007-2008	Мерката не е реализирана поради недостаток на финансиски средства во текот на 2007 година
7 Да се зајакне процесот на мониторинг и оценување на квалитетот на воздухот	Имплементација на Стратегијата за системи за мониторинг и управување со податоци	да	2007-2009	Оваа мерка се реализира преку други тековни активности и проекти на министерството
8. Воспоставување на интегриран мониторинг и управување со податоци	Воспоставување на национална и локални мрежи за мониторинг на воздухот	да	2007-2009	Оваа мерка се реализира преку други тековни активности и проекти на министерството
	Надградба на мониторинг систем за воздух – 5 нови автоматски мониторинг станици	не	2008	/

	Надоградба на системот за автоматско приирање на податоци со набавка на софтвер за автоматска валидација на податоците од мониторинг системот за воздух	не	2007	Мерката не е реализирана поради недостаток на финансиски средства во текот на 2007 година
9 Имплементација на Протоколот од Кјото	Имплементација на проекти согласно механизмот за чист развој	да	2007-2009	Започна реализација на донаторски проект финансиран од Италијанската Влада
10. Исполнување на обврски кон UNFCCC	Изработка на втора Национална комуникација за климатски промени	да	2007-2009	Тековен проект во рамки на министерството – донација на ГЕФ/УНДП
11.; Заштита на озонска обивка	Реализација на петта фаза од проектот за заштита на озонска обивка	да	2007-2008	Тековен проект во рамки на министерството – донација на УН, Мултилатерален фонд
12. Востоставување на интегриран систем за управување со отпад	Спроведување на Планот за управување со отпад	да	2007-2009	Оваа мерка се реализира преку други тековни активности и проекти на министерството
	Изработка на локални планови и програми за управување со комунален и други видови неопасен отпад	да	2007-2009	МЖСПП во рамки на Програмата за инвестиции за 2007 година финансираше изработка на Планови и програми за управување со
	Надградба на Катастар на загадувачи на отпадни води и цврст отпад	не	2008	/
13. Хармонизирање на националното законодавство со EU acquie	Изработка на подзаконски акти	да	2007-2009	Изработени се и донесени голем дел од подзаконските акти согласно Законот за управување со отпад

14. Подобрување на инфраструктура за управување со отпад	Изработка на физибилити студии и останата техничка документација за регионални депонии	да	2008-2009	МЖСПП обезбеди сопствени финансиски средства во 2007 година (Програма за инвестиции) за изработка на Физибилити студии за две регионални депонии – Скопски –
	Затворање и ревитализација на дивите депонии и изградба на временни депонии	да	2007-2009	МЖСПП финансираше активности за санирање на комунални и затворање на диви депонии во рамки на буџетот за 2007 година (оваа мерка ќе се реализира и во 2008 и 2009 година)
15 Востоставување на мониторинг мрежа за отпад	Подготовка и тековна надградба на планови за мониторинг на отпад на централно и локално ниво	не	2007-2009	Оваа мерка не се реализираше поради недостаток на финансиски средства во буџетот за 2007 година
16 Санација и ревитализација на индустриски жаришта	Развивање на програми и проекти за индустриски жаришта и обезбедување на финансиски средства за реализација на истите	да	2007-2009	Имплементација на проект во рамки на CARDS 2006 програмата, како и финансиски средства за физичка имплементација на проекти за индустриски жаришта (санација на опточен тунел САСА)
17. Третман на отпадни води	Изградба на системи за третман на отпадни води	да	2007-2009	Реализација на парцијални проекти (мал финансиски обем и активности) согласно обезбедените финансиски средства во буџетот за 2007 година. Големи капитални проекти не се реализираа во текот на 2007 година (не се обезбедија донацији и буџетски финансиски средства за оваа намена)

18. Воспоставување на систем за интегрално управување со водните ресурси	Формирање на Управа за води (зајакнување на капацитети за правување со води)	не	2008	Ќе се формира по донесување на новиот Закон за води
	Подготвување на национална стратегија за води и Подготвување на планови за интегрално управување со подрачјата на речните сливови	не	2007-2009	Ќе се подготвуваат по донесување на новиот Закон за води и обезбедување на финансиски средства
19. Воспоставување на мониторинг на подземни води	Изработка на програма за мониторинг на подземни води	не	2008	/
20. Воспоставување на интегрален систем за заштита на природата и зачувување на биодиверзитетот согласно ЕУ стандардите и меѓународните договори	Изработка на Стратегија за заштита на природа	да	2007-2008	Изработката на Стратегијата ќе започне до крајот на 2008
	Подготвување на Црвена листа и Црвена книга	не	2007-2008	Не се обезбедени финансиски средства за изработка на документите (проектот ењ планиран да се реализирз со
	Ревалоризација на природно наследство и негова категоризација	да	2007-2009	Финансирана е реализација на неколку активности за ревалоризација и валоризација од буџетот на МЖСПП за 2007
	Развивање на национална програма за мониторинг на компонентите на биодиверзитетот и индикатори на биодиверзитетот	не	2008	/
	Подготвување на документација и анализа за воспоставување на НАТУРА 2000.	не	2008	Во текот на 2007 година се работеше на подготвителни активности за реализација на
	Пошумување и уредување на локации и еко катчиња	да	2007-2008	Оваа мерка се финансира во рамки на фискалниот буџет на МЖСПП
21. Интегрално управување со националните паркови	Изработка на планови за управување со националните паркови	не	2007-2009	Недостаток на финансиски средства
22. Развивање на систем за интегрално спречувње и	Подготвување на подзаконски аклти и прирачници за	да	2007-2008	Активноста се реализираше во

контрола на загадувањето	системите и софтвер за регистер за А дозволи			рамки на CARDS 2004
23. Зајакнување на административно капацитети за спроведување на процедурите за интегрирани еколошки дозволи (IPCC)	Зајакнување на единицата за ИСКЗ при МЖСПП, вклучувајќи зголување на капацитетот на инспекторатите и локалната самоуправа	да	2007-2009	Реализирање на нови вработувања во четврти квартал на 2007 година / реализирана обука во 2007 година во рамки на CARDS 2004
24. Востоставување на национална легислатива за интегрирано управување со хемикалии	Изработка на анализа и план во областа на хемикалии -институционална компонента -техничка компонента	не	2007-2009	Оваа мерка требаше да се реализира во рамки на донација на Шведската Влада за (Програма за хемикалии). Реализирањето на програмата ќе започне до крајот на 2007 со
	Донесување на Закон за хемикалии и Изработка на подзаконски акти	да	2007	Законот е донесен во 2007 година (Министерство за
	Дефинирање и воспоставување на надлежен орган за управување со хемикалии	не	2008-2009	Оваа мерка треба да се реализира во рамки на донација на Шведската Влада за (Програма за хемикалии). Реализирањето на програмата ќе започне до крајот на 2007 со координирање од страна на Министерство за здравство
25. Безбедно управување со ГМО	Зајакнување на институционалните и човечките капацитети за управување со ГМО	не	2007-2008	Оваа мерка ќе се реализира по донесување на Законот за ГМО (крај на 2007 год)
	Востоставување на БЦХ (ККБ-клириншка куќа за биосигурност	не	2009	
	Имплементација на мерките од националната рамка за биосигурност	не	2007-2009	Оваа мерка ќе се реализира по донесување на Законот за ГМО (крај на 2007 год)
26. Донесување на законска регулатива во оваа област (ГМО)	Изработка на Закон за ГМО и подзаконски акти	да	2007-2009	Донесувањето на Законот за ГМО е предвидено да биде до

				крајот на 2007 год
27. Воспоставување на систем за управување со бучавата	Донесување на Закон за бучава и изработка на подзаконски акти	да	2007-2009	Законот за бучава е донесен во трет квартал, 2007 година. Во текот на 2008 и 2009 година ќе се изработуваат подзаконските акти согласно Законот
28. Спречување и намалување на бучавата која предизвикува штетни ефекти врз здравјето на луѓето	Изработка и спроведување на програма за мерење и следење на нивоа на бучава и подобрување на системот за мониторинг на бучава и информативен систем	не	2007-2008	Оваа мерка ќе започне со реализација во 2008 година, бидејќи Законот за бучава беше усвоен во третиот квартал на 2007 година
29. Спроведување на Просторен План на РМ	Изработка на просторни планови	да	2007-2009	Мерките се реализираа во рамки на обезбедените финансиски средства во фискалниот буџет на министерството (идентификуван е недостаток на финансиски средства за реализација на сите активности)
30. Унапредување на ГИС	Реализација на тековни активности за ГИС	да	2007-2009	Мерките се реализираа во рамки на обезбедените финансиски средства во фискалниот буџет на министерството (идентификуван е недостаток на финансиски средства за реализација на сите активности)
Правда				
ЦЕЛ				

Имплементација на судските закони	Усвојување на Законот за јавни обвинители	Не		Одложено до постигнување на политички договор помеѓу политичките партии во -----
	Усвојување на Закон за Совет на јавни обвинители	не		Одложено до постигнување на политички договор помеѓу политичките партии во парламентот
	Подготовки за образование и обука согласно законот за Акеадмија за обука на судии и јавни обвинители штом Академијата стане оперативна	да	Конституирано иницијалната обика започна во септември 2007	
	Подготовка наизмени на Законот за Кривична постапка согласно податоците од анализата на одрбите на Кривичниот законик.			Собраниска процедура
	Мониторинг на споредувањето на Законот за медијација и Законот за нотаријатот Подготовка на Стратегија за информатичка технологија во судскиот систем во РМ Модернизација на ИТ технологијата во судството во рамки на заем од Светска банка.	да Усвоен од ВРМ Во тек		Вработени 6 државни службеници во секторот задолжен за контрола на работата на нотарите II/2007
Здравство				
1. Подобрување на здравствената состојба на населението, со посебно внимание на вулнерабилните групи				
ЦЕЛ				

1. Подобрување на здравјето на новороденчињата, доенчињата и училишните деца , особено кај Ромската популација	-зајакнување на примарната здравствена заштита, вклучувајќи ги и патронажните служби,	Да	континуирано	
2. Обезбедување на квалитетна здравствена едукација заради усвојување на здрави животни стилови	Развој на интерсекторска соработка меѓу здравствените и образовните институции, локалната самоуправа, медиумите и др./формирање на меѓуресорски работни групи	да	континуирано	
3. Подобрување на менталното здравје на населението	-Издвојување на постојните центри за ментално здравје од постојните здравствени установи и формирање на нови центри за ментално здравје	да	континуирано	
4. превенција на најчестите хроничните незаразни заболувања и усвојување на здрави животни стилови	Донесување на Национален план за превенција и рано откривање на рак на дојка Програма за репродуктивно здравје	да Да	Усвоен од Влада во декември 2006 2007	
5. намалување на бројот на повредите, онеспособеноста и смртноста од несреќи и насиљство	- интерсекторска соработка во делот на промена на однесувањето на поединците и обезбедувањето на побезбедно опкружување	Во тек	континуирано во текот на целата година	2006 -Објавен извештај за насиљство и здравје
2. Подобрување на организацијата на здравствена заштита/ воспоставување на национално специфичен систем на здравствен менаџмент				
ЦЕЛ				
1. Обезбедувањето на правична достапност, пред се за вулнерабилните групи, до сите основни здравствени услуги и целни превентивни мерки	- целосен опфат на населението со основниот пакет на здравствени услуги во рамки на здравственото осигурување,	Во тек		се работи на дефинирање на основниот пакет на здравствени услуги
	-зајакнување на соработката на лекарите што пружаат примарна здравствена заштита(ПЗЗ) со семејствата и училиштата	Во тек	континуирано	
	- воспоставување на соработка и функционална поврзаност на ПЗЗ со повисоките нивоа на здравствена заштита.	Во тек	континуирано	

	- Развој на дневните болници и амбулантско решавање на здравствените проблеми	Во тек	континуирано	
	Продолжување на процесот на приватизација на ПЗЗ	Да	2007	процесот е завршен
	Зајакнување на системот на раководењето и управувањето на болниците (ќе се воведе здравствен менаџмент)	Да	2007	спроведени се три обуки за здравствен менаџмент, обуката ја поминале) доктори , економисти, и го положиле испитот, во тек се подготвоки за нова обука
3. Подобрување на специјализираната здравствена заштита Јавно здравје				
ЦЕЛ				
1. Подобрување на специјализираната здравствена заштита	- Унапредување на системот на приирање и анализа на податоците, како и процесот на планирање, следење и проценка на активностите во здравствената заштита во областа на јавното здравје.	Во тек	континуирано	
	- донесување на Стратегија за унапредување на здравјето наadolесцентите и младите.	Да	2007	се работи на финализирање на предлог текстот на Стратегијата
	- имплементација на активностите од Стратегијата за здравје, здрава животна и работна средина и безбедност.	Во тек	континуирано	
4. Подобрување на планирањето и квалитетот на човечките ресурси				
ЦЕЛ				

1. Планирање и квалитет на човечки ресурси	-усогласување на Наставните планови и програми за специјализации за сите профили на здравствен кадар со европските курикулуми.	Во тек	континуирано	
5. Подобрување на квалитетот на здравствената заштита				
ЦЕЛ				
1. Подобрување на квалитетот на здравствената заштита	- Намалување на проголемата употреба или злоупотребата на медицинскиот третман - Донесување на Закон за заштита на правата на пациентите - Спроведување на континуирана едукација - Подобрување на техничкиот и административниот капацитет на Државниот санитарен и здравствен инспекторат	Во тек	континуирано	
6. Подобрување на квалитетот на здравствената заштита				
ЦЕЛ				
1. Подобрување на финансирањето на здравствената заштита	- зајакнување и реорганизација на ФЗО, -подобрување на наплатата на придонесите за здравствено осигурување -Подобрување на контролата на ФЗО врз следењето на буџетите на здравствените установи -промена на начинот на исплата на здравствените установи и пренесување на финансиските одговорности на давателите на услуги -дефинирање на основниот пакет на здравствени услуги опфатени со здравственото осигурување		континуирано	

	-склучување на договори со даватели на услуги врз основа на изготвена медицинска мапа и утврдени критериуми за споредување на квалитет на даватели на услуги		
	-утврдување на референтни цени на лековите		
7. Подобрување на фармацевтските услуги			
ЦЕЛ			
Обезбедување на населението со безбедни и квалитетни лекови	- изготвување на нова позитивна листа врз основа на клиничките протоколи и упатства	2006	континуирано
	-утврдување на референтни цени за лековите од листата	2007	
	-подобрување на контролата на издавањето на лековите	континуирано	
	-засилување на функциите на Бирото за лекови	континуирано	
	-усогласување на постојното законодавство за лекови со законодавството на ЕУ	континуирано	
	-подготовка на Водичи за добра фармацевтска пракса со утврдени стандарди	2008-2009	
8. Подобрување на здравствено информативниот систем			
ЦЕЛ			
1. Имплементација на Стратегијата за развој на интегриран здравствен информатички систем	- довршување на информатичкиот систем во ФЗО	2006	
	- имплементацијата на болнички информатички системи и создавање на унифицирани регистри,		
9. Управување со реформата на здравствената заштита			
ЦЕЛ			
1. Создавање на капацитети во Министерството за здравство за управување со реформите во здравствената заштита	-зајакнување на капацитетите за стратешко планирање и креирање на здравствена политика, имплементација на законодавство, следење и проценка	да	континуирано

10. Усогласување на законодавството во надлежност на Министерството за здравство со законодавството на ЕУ

1.Усогласување на националото законодавство во областа на здравството со законодавството на ЕУ	-Закон за лекови, и медицински помагала со соодветните подзаконски акти	да	2007	
	-Закон за безбедност на козметичките производи	да	2007	
	- Закон за измена и дополнување на Законот за безбедност на храната и материјалите што доаѓаат во контакт со храна, како и голем број на подзаконски акти	да	2007	
	-Закон за хемикалии	да	2007	
	-Закон за снабдување со крв и крвни продукти	да	2007	
	- Закон за опојни дроги и психотропни супстанции	да		Собраниска процедура
	-Подзаконски акти кои произлегуваат од законот за прекурсори	да		во подготовка
	-Подзаконски акти кои произлегуваат од Законот за заштита на населението од заразни болести	да		во подготовка
	-Национален акционен план за превенција и рано откривање на рак на дојка	да	декември 2006	
	-Национална стратегија за превенција на проблеми предизвикани од злоупотреба на алкохол	да	септември 2007	
	-Национална стратегија за контрола на дроги	да	декември 2006	
	-Национална стратегија за борба против туберкулоза	да		Во завршна фаза
	-Национална стратегија за борба против ХИВ/СИДА	да		Собраниска процедура